

REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM
REGIJE POSAVJE
2014–2020
STRATEŠKI DEL

Cesta krških žrtev 2, Krško

Martin Bratanič, direktor

Vodja priprave: mag. Nataša Šerbec

Namestnica vodje priprave: Nataša Šterban Bezjak

Razvojni svet regije Posavje, predsednik mag. Miran Stanko, župan Občine Krško

Člani priprave/vodje področij:

- *Vodji področij gospodarstvo, okolje in prostor, infrastruktura in energetika:
Tatjana Ibračević, Nataša Božič*
- *Vodji področja človeških virov in kakovosti življenja:
Andreja Kobal, Sabina Kos*
- *Vodja področij turizma, kulture in naravnih znamenitosti:
Sanela Halilović*
- *Vodja področja podeželje s kmetijstvom:
Darja Planinc*

Delovne skupine:

1. Delovna skupina za področje gospodarstva
2. Delovna skupina za področje okolja, prostora, infrastrukture in energetike
3. Delovna skupina za področje človeških virov in kakovosti življenja
4. Delovna skupina za področje turizma, kulture in naravnih znamenitosti
5. Delovna skupina za področje podeželja s kmetijstvom

Odbori Regionalnega razvojnega sveta regije Posavje: za pripravo predlogov odločitev v postopku priprave in izvajanja regionalnega razvojnega programa na prioriternih področjih je Razvojni svet regije Posavje na svoji 3. redni seji imenoval člane v odbore:

- Odbor za gospodarstvo (21 članov),
- Odbor za turizem in kulturo (12 članov),
- Odbor za človeške vire in kakovost življenja (16 članov),
- Odbor za okolje, prostor in infrastrukturo (16 članov),
- Odbor za razvoj podeželja (11 članov).

Povzetek

Strateški del Regionalnega razvojnega programa regije Posavje 2014-2020 predstavlja temeljit pregled dosedanjega razvoja regije, njenega trenutnega stanja in položaja ter smernic prihodnjega razvoja. V prvem delu je podana ocena regionalnega razvoja v minulem programskem obdobju. Globalna gospodarska situacija, ki je močno zavrla razvojne možnosti, Posavju ni prizanesla. Nekateri kazalniki namenjeni merjenju razvojne uspešnosti so tako ostali nedoseženi, vseeno pa se regija lahko pohvali s številnimi izpeljanimi projekti in najboljšim rezultatom pri črpanju sredstev med vsemi regijami v Sloveniji. Gospodarstvo je raslo in povečalo obseg ter neto dodano vrednost na zaposlenega. Izstopa energetski sektor, ki tudi s prihodnjimi naložbami kaže na to, da bo eden glavnih razvojnih stebrov. Kazalci v turizmu so spodbudni – panoga izkazuje velik razvojni potencial. Slabše je stanje na področju človeških virov: starostna in izobrazbena struktura prebivalstva je relativno slaba, brezposelnost narašča, regija se sooča z begom možganov.

Priključitev občin Radeče in Bistrica ob Sotli v razvojno regijo Posavje je po eni strani prinesla nova problemska območja, po drugi pa precejšen človeški in razvojni potencial. Še dodatno se je povečal obseg podeželja, kjer poleg bivanjske funkcije prednjači kmetijska dejavnost. Ta je v ravninskih predelih regije pretežno intenzivna (težišče na sadjarstvu in živinoreji), z obujanjem in razvojem obrobni območij in prenosom dobrih praks preko Lokalne akcijske skupine Posavje pa se, tudi s pomočjo sredstev LEADER, krepi kmetijstvo z dopolnilnimi dejavnostmi v odmaknjenih predelih. Vedno bolj izrazite in poudarjene so ekološke težnje, kar dviguje kvaliteto okolja, hrane in bivanja.

Infrastrukturno se regija krepi skladno s potekom večjih projektov. V prvi vrst je to izgradnja verige hidroelektrarn na spodnji Savi. Ob njenem toku je predvidena cestna povezava med največjimi kraji: Sevnico, Krškimi in Brežicami, kar bo dodatno okrepilo sodelovanje, spodbudilo pretok ljudi in krepitev somestja, ki naj bi v bodoče z delitvami funkcij predstavljalo težišče regionalnega razvoja. Odličen prometni položaj ob X. koridorju in delu 3. razvojne osi, bližina velemesta Zagreb, opremljeno letališče in ostali razvojni potenciali, so botrovali sprejemu državnega prostorskega načrta za gradnjo gospodarskega in logističnega središča Feniks. Ambiciozen infrastrukturni projekt ob zagonu s svojo večnamensko vlogo obeta izrazito priložnost za razvojni preboj regije.

V prihodnjem programskem obdobju bo regija Posavje z razvojnimi ukrepi skušala povečati konkurenčnost na podlagi trajnostne rabe proizvodnih, naravnih in človeških virov, ustvariti nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo in odpraviti strukturna neskladja na trgu dela, zagotoviti razvoj okoljske infrastrukture, povečati energetske učinkovitost z uporabo obnovljivih virov, ustvariti odzivno, učinkovito in povezano podporno okolje ter okrepiti čezmejno in transnacionalno razvojno sodelovanje. S svojo pestro naravno in kulturno dediščino, visokim človeškim potencialom in dobrimi nastavki za razvoj gospodarske dejavnosti želi udeležiti svojo vizijo ter (p)ostati privlačna za bivanje. Razvojno specializacijo opredeljuje s sloganom »modro-zeleno«. Modro želi upravljati naravne in človeške vire ter doseči dvig podjetniške aktivnosti in s tem gospodarstva, na drugi strani pa ohranjati zeleno okolje, neokrnjeno naravo, biotsko raznovrstnost in temu prilagoditi tudi turistično ter gospodarsko dejavnost.

Kazalo

1. UVOD	1
1.1. Zakonske podlage priprave RRP 2014–2020.....	3
2. OCENA IZVAJANJA REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA 2007–2014.....	5
2.1. Spodnjeposavska razvojna regija in kohezijska politika.....	5
2.1.1. Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov (OP RR).....	6
2.1.2. Operativni program razvoja človeških virov (OP RČV)	6
2.1.3. Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture (OP ROPI).....	7
2.2. Spodnjeposavska regija in evropsko teritorialno sodelovanje	8
2.3. Sofinanciranje razvojnih projektov	9
2.4. Podjetniška dejavnost v Spodnjeposavski razvojni regiji v obdobju 2008–2011	9
2.5. Spodnjeposavska razvojna regija v luči Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013	11
3. Analiza regionalnih razvojnih potencialov in opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, vključno s položajem v mednarodnem prostoru	15
3.1. Splošni opis regije.....	15
3.1.1. Skupna SWOT analiza.....	18
3.2. Analiza človeških virov in kakovosti življenja v regiji.....	21
3.2.1. Demografski trendi	21
3.2.2. Trg delovne sile	22
3.2.3. Izobraževanje.....	26
3.2.4. Usposabljanje.....	28
3.2.5. Zdravje in kakovost življenja.....	29
3.2.6. Socialna vključenost in enake možnosti	30
3.2.7. SWOT analiza človeških virov in kakovosti življenja.....	34
3.3. Analiza gospodarstva regije	36
3.3.1. Gospodarska moč regije	36
3.3.2. Inovacijska dejavnost v regiji	39
3.3.3. SWOT analiza gospodarstva.....	39
3.4. Analiza podeželja s kmetijstvom	42
3.4.1. Uvod	42
3.4.2. Analiza stanja kmetijstva v razvojni regiji Posavje	42
3.4.3. Analiza stanja v gozdarstvu v razvojni regiji Posavje	49
3.4.4. Izvajanje pristopa LEADER v podporo razvoju podeželja.....	51
3.4.5. SWOT analiza podeželja	52
3.4.6. SWOT analiza – gozdarski del	55

3.5.	Analiza turizma v regiji.....	56
3.5.1.	SWOT analiza turizma	63
3.6.	Analiza kulturnih in naravnih znamenitosti	65
3.6.1.	Kulturne znamenitosti.....	65
3.6.2.	Naravne znamenitosti	68
3.6.3.	SWOT analiza kulture	77
3.6.4.	SWOT analiza narave.....	77
3.7.	Analiza okolja	78
3.7.1.	Oskrba s pitno vodo	78
3.7.2.	Odvajanje in čiščenje odpadnih voda	80
3.7.3.	Odvoz in ravnanje z odpadki	81
3.7.4.	Poplavna območja.....	84
3.7.5.	Natura 2000	85
3.8.	Analiza prostora	85
3.8.1.	Opremljenost naselij s storitvami javnega pomena	86
3.8.2.	Dostopnost.....	87
3.8.3.	Stanovanjska politika.....	87
3.8.4.	Podatek o državnih prostorskih načrtih	88
3.8.5.	Podatek o občinskih prostorskih načrtih.....	88
3.8.6.	Usmeritve na področju prostorskega razvoja.....	88
3.8.2	Usmeritve za razvoj središč.....	89
3.9.	Analiza infrastrukture	93
3.9.1.	Infrastrukturalna opremljenost naselij in gospodarska javna infrastruktura.....	93
3.10.	Analiza energetike	98
3.11.	SWOT analiza okoljskih in prostorskih vsebin.....	99
4.	VIZIJA RAZVOJA REGIJE	103
5.	Opredelitev in utemeljitev razvojne specializacije regije.....	103
6.	Opredelitev in opis (strateških) razvojnih ciljev regije	103
6.1.	Specifični cilji po področjih in investicijska področja.....	104
6.1.1.	Človeški viri in kakovost življenja	104
6.1.2.	Gospodarstvo	107
6.1.3.	Podeželje s kmetijstvom in turizem	109
6.1.4.	Okolje in prostor, infrastruktura ter energetika	113
6.2.	Skladnost z razvojnimi dokumenti Slovenije.....	115
6.2.1.	Skladnost s Programom državnih razvojnih prioritet in investicij RS za obdobje 2014–2017	115

6.2.2.	Skladnost z Operativnim programom za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 –2020	115
6.2.3.	Skladnost s Programom razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020.....	115
6.2.4.	Skladnost z Operativnim programom za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo v RS za obdobje 2014-2020	115
6.2.5.	Skladnost s Podonavsko strategijo.....	116
7.	Oprelitev in opis razvojnih prioritete regije	117
8.	Viri in literatura	122
9.	Priloge.....	125

Kazalo tabel

Tabela 1: Doseganje zastavljenih ciljev Regionalnega razvojnega programa 2007–2013 na ravni prioritete	5
Tabela 2: Dodeljene finančne spodbude za neposredne tuje investicije v obdobju 2008–2011.....	10
Tabela 3: Dodeljene finančne spodbude preko Slovenskega podjetniškega sklada v obdobju 2008–2011	10
Tabela 4: Pregled osi in ukrepov PRP 2007–2013, pri katerih so bile upravičenke občine	12
Tabela 5: Seznam projektov občin na ukrep PRP št. 125.....	13
Tabela 6: Seznam projektov občin, sofinanciranih iz sredstev 3. osi PRP, ukrep št. 322	13
Tabela 7: Seznam projektov, sofinanciranih iz sredstev 4. osi PRP, ukrepov LEADER (preko LAS Posavje)....	13
Tabela 8: Demografska struktura v Spodnjeposavski statistični regiji*.....	21
Tabela 9: Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) po občinah v celoti Spodnjeposavski razvojni regiji.....	23
Tabela 10: Število KMG v razvojni regiji Posavje, vključenih v ekološko kontrolo v letih 2011 in 2012 ter primerjalno med letoma in na ravni Slovenije	48
Tabela 11: Prihodi in prenočitve turistov po skupinah nastanitvenih objektov in državah, statistične regije, Slovenija, letno	57
Tabela 12: Prihodi in prenočitve turistov po občinah, Spodnjeposavska razvojna regija, 2009–2011	59
Tabela 13: Prenositvene zmogljivosti po občinah, Spodnjeposavska razvojna regija, 2009–2011	60
Tabela 14: Delež ustvarjenih prenočitev po statističnih regijah v %.....	61
Tabela 15: Muzeji in razstavišča, statistične regije, Slovenija, 2010	66
Tabela 16: Priključenost na javno kanalizacijsko omrežje, 2011.....	80
Tabela 17: Količina odpadkov, javni odvoz po občinah v tonah	82
Tabela 18: Vrste odpadkov v kg po občinah regije, 2008–2011(2012)	83
Tabela 19: Pretoki, pri katerih začne Sava poplavljeni	84
Tabela 20: Ocenjena vrednost škode, ki je nastala ob poplavih v regiji Posavje.....	84
Tabela 21: Delež območij Natura 2000 po občinah	85
Tabela 22: Dolžina javnih cest po posameznih občinah v letu 2009, v km.....	96

Kazalo grafov

Graf 1 : Prihodi turistov v Spodnjeposavsko regijo po državah, 2011	58
Graf 2: Prenositvene zmogljivosti po skupinah nastanitvenih objektov, Spodnjeposavska regija, 2009–2011	59
Graf 3: Število prihodov in prenočitev turistov, Slovenija in statistične regije, 2010.....	60
Graf 4: Povprečno število obiskov splošne knjižnice na člana splošne knjižnice, 2010	67

Kazalo kart

Karta 1: Nastanitvene zmogljivosti.....	123
Karta 2: Muzeji in razstavišča	124
Karta 3: karta vodnih zajetij v Posavju.....	125
Karta 4: Karta območij Natura 2000 v regiji Posavje.....	126
Karta 5: Karta zavarovanih območij v regiji Posavje.....	127
Karta 6: Karta vodovarstvenih območij v regiji Posavje.....	128
Karta 7: Poplavna območja – pogoste poplave.....	129
Karta 8: Poplavna območja – redke poplave	130
Karta 9: karta prometne dostopnosti regije Posavje.....	131

Kratice:

RRP – Regionalni razvojni program
DRPI – Program državnih razvojnih prioritet in investicij
SRS – Strategija razvoja Slovenije
OP – Operativni programi
ETS – Evropsko teritorialno sodelovanje
RDO – Regionalna destinacijska organizacija
ESRR – Evropski sklad za regionalni razvoj
KS – Kohezijski sklad
ESS – Evropski socialni sklad
JR – Javni razpis
GJI – Gospodarska javna infrastruktura
IPA – Instrument pristopne pomoči
PRP – Program razvoja podeželja
MSP – Majhna in srednje velika podjetja

Definicije

Regionalni razvojni program je temeljni strateški in programski dokument na regionalni ravni.

Dogovor za razvoj regije je ključen instrument regionalne politike v naslednjem programskem obdobju, ki ga za izvedbo RRP za obdobje 4 let skleneta MGRT in razvojni svet regije. V dogovor bodo vključeni regijski projekti, manjše število sektorskih projektov, ki so ključni za razvojni preboj in razvojno specializacijo regije ter večji strateški projekti v okviru operativnih programov ETS.

Regijski projekt je razvojni projekt, ki temelji na regionalnem razvojnem programu, uresničuje razvojne prioritete regije in izkorišča njene razvojne potenciale. Od lokalnega projekta se razlikuje po celovitem reševanju določene problematike v okviru razvojne regije oziroma širšem razvojnem vplivu na razvojno regijo in izven nje. Po pristojnosti sodi praviloma v več sektorjev oz. resorjev, kar je največkrat razlog za težjo izvedbo. Na presečišču sektorskih politik so sinergije pogosto največje in to je usmeritev, ki jo za novo finančno perspektivo priporoča Evropska komisija v okviru teritorialne agende.

Sektorski projekt je razvojni projekt, ki uresničuje program pristojnega ministrstva za doseganje ciljev na področju dela ministrstva in ima pomemben vpliv tudi na uresničevanje razvojnih prioritet v regiji.

Strateški projekti v okviru operativnih programov ETS bodo vključeni v dogovor za razvoj regije po uskladitvi s čezmejnimi partnerji in potrditvi v okviru izvedbenih mehanizmov ETS.¹

¹ Dopis MGRT: Odprta vprašanja glede nove finančne perspektive 2014–2020 in programiranja na regionalni ravni, št. 3030-3/2013/5 z dne 10. 4. 2013.

1. UVOD

Na podlagi 7. člena Uredbe o regionalnih razvojnih programih (Ur. list RS, št. 69/12) je Svet regije Posavje na svoji 43. redni seji 12. 10. 2013 sprejel sklep o pripravi RRP in Program priprave RRP Spodnjeposavske razvojne regije za obdobje 2014–2020. Program priprave in sklep Sveta regije sta objavljena na spletni strani Regionalne razvojne agencije Posavje (v nadaljevanju RRA Posavje: <http://www.rra-posavje.si/regionalni-razvojni-program.html>) in posameznih občin.

Območje priprave RRP zajema 6 občin, in sicer:

- Občino Bistrica ob Sotli,
- Občino Brežice,
- Občino Kostanjevica na Krki,
- Občino Krško,
- Občino Radeče,
- Občino Sevnica.

O sprejetju sklepa in Program priprave RRP so bile vse občine obveščene po elektronski pošti 15. 10. 2012. Program in sklep sta bila predstavljena tudi na 1. srečanju članov delovnih skupin in na srečanju MGRT v Posavju 30. 10. 2012 in 24. 5. 2013. Razvojni svet regije Posavje se je seznanil s pripravo RRP in Programom priprave na svoji 1. konstitutivni seji 12. 3. 2013.

Sam proces priprave RRP poteka po delovnih področjih, in sicer:

- človeški viri,
- gospodarstvo,
- kultura in naravne znamenitosti,
- podeželje s kmetijstvom in turizem,
- okolje in prostor,
- infrastruktura in energetika,
- kakovost življenja.

Priprava programskega dokumenta poteka v okviru delovnih skupin, ki so se oblikovale na podlagi javnega poziva za vključitev v delovne skupine po posameznih področjih: turizem, podeželje, kultura in naravne znamenitosti (36 članov), človeški viri in kakovost življenja (41 članov), okolje, prostor, infrastruktura in energetika (20 članov), gospodarstvo (19 članov). Seznam članov delovnih skupin je naveden v Prilogi 1.

RRA Posavje je pristopila k pripravi razvojnega dokumenta po enaki metodologiji kot nacionalna raven in, v skladu s Programom priprave RRP, v juniju 2013 članom delovnih skupin za pripravo RRP predstavila delovno gradivo – prvi osnutek strateškega dela Regionalnega razvojnega programa Spodnjeposavske razvojne regije (v nadaljevanju Osnutek). Delovne skupine so Osnutek obravnavale in nanj podale svoje pripombe, dopolnitve in usmeritve. Osnutek je od junija 2013 v javni obravnavi – delovno gradivo je objavljeno na spletni strani RRA Posavje, kjer ga lahko zainteresirana javnost pregleda in nanj poda svoje pripombe in dopolnitve. Strateški del je kot delovno gradivo obravnaval Razvojni svet regije Posavje na svoji 3. redni seji 3. 2. 2014. Sledila je obravnava na posameznih odborih Regionalnega razvojnega sveta regije Posavje, ki so potekali 2. 4. 2014. Odbori so se seznanili z razvojnimi dokumenti države, ki so podlaga za črpanje, s strateškim delom RRP in projekti, ki so vključeni v programski del RRP.

Februarja 2014 smo na podlagi poziva MGRT posredovali strateški in programski del RRP v neformalno usklajevanje na MGRT, ki ga je posredoval vsem resorjem v usklajevanje. V mesecu septembru smo od posameznih resorjev prejeli pripombe predvsem na strateški del RRP. Pripombe smo v večji meri upoštevali in jih vključili v ta dokument. V programskem delu smo uskladili vire financiranja glede na objavljene verzije strateških dokumentov Slovenije, ki so podlaga za črpanje EU sredstev. V mesecu januarju 2015 smo prejeli v dopolnitev na podlagi pripomb posameznih resorjev. V RRP smo večino pripomb upoštevali in podali v mnenje na MGRT.

V času priprave Regionalnega razvojnega programa je prišlo tudi do spremembe statističnih teritorialnih enot. V Uradnem listu Evropske unije je bila 18. 12. 2013 objavljena **Uredba (ES) št. 1319/2013** (z dne 9. 12. 2013) o **spremembi prilog** Uredbe (ES) št. 1059/2003 Evropskega parlamenta in Sveta (z dne 26. 5. 2003) o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS). Z uporabo klasifikacije NUTS je zagotovljena celovita in dosledna členitev teritorialnih enot, potrebnih za zbiranje, razvoj in usklajevanje regionalnih statistik v Evropski uniji. Slovenija s spremenjeno uredbo uveljavlja naslednje **spremembe** :

1. **Spremembo imen dveh NUTS 3 regij (statističnih regij):** Spodnjeposavska se preimenuje v Posavsko.
2. **Spremembo mej štirih NUTS 3 regij (statističnih regij):** Savinjske, Spodnjeposavske (Posavske), Osrednjeslovenske, Zasavske.
3. Občini Radeče in Bistrica ob Sotli preideta iz Savinjske v Spodnjeposavsko NUTS 3 regijo (statistično regijo), občina Litija pa iz Osrednjeslovenske v Zasavsko NUTS 3 regijo (statistično regijo).

Uredba glede pošiljanja statističnih podatkov Komisiji (Eurostatu) se **uporablja od 1. januarja 2015 dalje**. Zaradi navedenih sprememb se v vseh razvojnih dokumentih po 18. 12. 2013 uporablja ime **Posavska regija**. V analitičnem delu RRP se zaradi dostopnosti statističnih podatkov uporabljata naslednja termina:

- Spodnjeposavska statistična regija (vključuje podatke štirih občin: Brežice, Kostanjevica na Krki, Krško, Sevnica),
- Spodnjeposavska razvojna regija (vključuje podatke šestih občin, in sicer Bistrico ob Sotli, Brežice, Kostanjevico na Krki, Krško, Radeče in Sevnico).

1.1. Zakonske podlage priprave RRP 2014–2020

Regionalni razvojni program je temeljni strateški in programski dokument na regionalni ravni, ki je pripravljen na podlagi Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (U. l. RS št. 20/11, 57/12) in Uredbe o regionalnih razvojnih programih (U. l. RS, št. 69/12). Slednja v 4. členu določa obvezno vsebino dokumenta, in sicer:

1. Analizo regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, vključno s položajem regije v mednarodnem prostoru,
2. opredelitev vizije razvoja regije,
3. opredelitev in utemeljitev razvojne specializacije regije,
4. opredelitev in opis (strateških) razvojnih ciljev regije,
5. opredelitev in opis razvojnih prioritet regije s kvantificiranimi kazalniki in navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov,
6. skupno okvirno finančno oceno vrednosti RRP,
7. opredelitev in podroben opis ukrepov v okviru posamezne prioritete:
 - z opisom predvidenih aktivnosti, s katerimi se bo izvajal ukrep,
 - s časovnim načrtom za izvedbo,
 - z okvirnim finančnim ovrednotenjem in predvidenimi viri financiranja,
 - s prikazom kvantificiranih kazalnikov in virov spremljanja kazalnikov,
8. opredelitev sistema spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja RRP,
9. opredelitev sistema informiranja in obveščanja javnosti o načrtovanju in izvajanju RRP,
10. predstavitev najpomembnejših regijskih projektov, pri čemer mora biti vsak projekt okvirno predstavljen tako, da je njegova sestava naslednja:
 - delovni naziv projekta,
 - povzetek projekta,
 - navedba prioritete in ukrepa, v katerega se uvršča projekt,
 - ciljna skupina, ki ji je projekt namenjen, in analiza njenih potreb,
 - opis namena in ciljev projekta ter opis skladnosti z razvojno specializacijo regije,
 - predstavitev nosilca projekta oziroma skupine partnerjev,
 - opis posameznih aktivnosti,
 - okvirni časovni načrt projekta,
 - prostorska opredelitev primernih lokacij za izvajanje aktivnosti,
 - prikaz okvirne finančne ocene po aktivnostih in okvirne celotne vrednosti,
 - prikaz okvirne celotne vrednosti po predvidenih virih financiranja in
 - opis kazalnikov ter navedba virov podatkov za spremljanje kazalnikov.

Regionalni razvojni program je sestavljen iz strateškega in programskega dela. Strateški del vsebuje analizo regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, razvojne cilje in prioritete regije v programskem obdobju ter določitev razvojne specializacije regije. Programski del pa vsebuje programe za spodbujanje razvoja regije s časovnim in finančnim ovrednotenjem ter določi sistem spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja regionalnega razvojnega programa. Regionalni razvojni program sprejme Razvojni svet regije Posavje, naknadno ga potrdi še Svet regije.

Regionalni razvojni program mora biti usklajen s Strategijo razvoja Slovenije in razvojnimi politikami. Skladen mora biti z državnim strateškim prostorskim aktom ter varstvenimi in razvojnimi

dokumenti zavarovanih in varovanih območij. Regionalna politika se tako načrtuje z medsebojno usklajenimi dokumenti, ki so:

- Strategija razvoja Slovenije 2014–2020 (osnutek, avgust 2013),
- Program državnih razvojnih prioritet in investicij RS za obdobje 2014–2014 (prvi osnutek, marec 2013),
- Partnerski sporazum Slovenije (2. neformalni osnutek, 18. 11. 2013),
- Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (prvi osnutek, 20. 1. 2014),
- Operativni program Slovenija – Hrvaška za področje čezmejnega sodelovanja (v pripravi),
- Strategija prostorskega razvoja Slovenije (Ur. l. RS št. 76/04),
- Osnutek Strategije pametne specializacije 2014–2020.

V nadaljevanju dokumenta je predstavljena skladnost programa z opredeljenimi razvojnimi dokumenti.

2. OCENA IZVAJANJA REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA 2007-2014

Ocena izvajanja RRP 2007–2014 je v nadaljevanju predstavljena glede na doseganje ciljev in kazalnikov, ki smo si jih zastavili v regionalnem razvojnem programu. Pri tej oceni izvajanja smo naleteli na težave glede primerljivosti podatkov, saj je naša regija v tem času prvotno zajemala 4 občine, sedaj jih ima 6, kar pomeni, da smo pridobili podatke za 4 občine in ne 6, zato smo sami opravili analizo in pridobili podatke. Pri iskanju vseh ostalih informacij smo naleteli na težave, saj smo dostopali do podatkov na podlagi javnih evidenc in nacionalnih informacij, ter pomanjkanje podatkov iz centralnih informacijskih centrov, ki bi skrbeli za preglednost in transparentnost tovrstnih informacij. V nadaljevanju podajamo oceno izvajanja glede na zastavljene cilje in kazalnike RRP ter pregled izvajanja projektov skozi strukturno, kohezijsko in mednarodno politiko.

V Regionalnem razvojnem programu 2007–2013 smo si zastavili kazalnike, ki jih zaradi gospodarske krize in poslabšanja razmer v Sloveniji nismo v celoti dosegli. V nadaljevanju podajamo pregled planiranih in doseženih rezultatov glede na zastavljene cilje, vendar moramo poudariti, da je v času nastanka tega dokumenta regija vključevala 4 občine, zato so planirani rezultati postavljeni na tej ravni. Doseženi rezultati pa zajemajo celotno regijo Posavje z vsemi šestimi občinami.

Tabela 1 Doseganje zastavljenih ciljev Regionalnega razvojnega programa 2007–2013 na ravni prioritet

	Planirano	Doseženo
BDP na prebivalca regije glede na povprečje v Sloveniji	90 %	87,2 %
Indeks razvojne ogroženosti	91	104,7
Stopnja registrirane brezposelnosti	10 %	14,07 %
Povprečno leto šolanja	10,2	10,78
Delež evropsko primerljivih kmetij (ESU) glede na celotno št. kmetij v Posavju	4,6 %	n.p.
Število kmetij z registriranimi dopolnilnimi dejavnostmi	63	174
Število delujočih javno-zasebnih partnerstev	0	1
Delež prebivalcev, priključenih na javno kanalizacijo	34 %	35 %
Delež zmanjšanja vodnih izgub	40 %	29,4 %
Indeks staranja prebivalstva	110	122,3

2.1. Spodnjeposavska razvojna regija in kohezijska politika

Slovenija je bila v obdobju 2007–2013 upravičena do sredstev kohezijske politike iz naslova cilja 1. V okviru tega cilja je iz strukturnih skladov upravičena do 2,7 milijarde EUR in iz Kohezijskega sklada do 1,4 milijarde EUR. Tako ima Slovenija do konca leta 2015 na voljo 4,1 milijarde EUR evropskih sredstev. Evropska kohezijska politika se v Sloveniji izvaja preko treh operativnih programov, katere upravlja Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo:

- Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 (OP RR), sredstva ESRR,
- Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013 (OP RČV), sredstva ESS,

- Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013 (OP ROPI), pretežno sredstva KS in delno ESRR.

Spodnjeposavska regija se v programskem obdobju 2007–2013 vključuje v izvajanje evropske kohezijske politike s sofinanciranjem projektov v okviru vseh treh operativnih programov za obdobje 2007–2013.

2.1.1. Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov (OP RR)

Do sedaj je bilo v Spodnjeposavski regiji v okviru OP RR iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj skupno sofinanciranih 70 projektov, višina dodeljenih sredstev pa je znašala skupaj 55.678.414 EUR.

Projekti, ki so sofinancirani v okviru OP RR:

- razvojni center slovenskega gospodarstva,
- projekti za nakup nove tehnološke opreme,
- investicija v izgradnjo širokopasovnega omrežja,
- izgradnja urgentnega centra,
- projekti s področja turistične infrastrukture in promocije turizma,
- projekti s področja javne kulturne infrastrukture ter
- projekti s področja razvoja regij in razvoja obmejnih področij s Hrvaško.

Večji oz. zanimivejši projekti, ki so sofinancirani v okviru OP RR:

- ZEL-EN: Razvojni center obnovljive in trajnostne energetike,
- gradnja, upravljanje in vzdrževanje odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij v občini Krško,
- prenova in razširitev hotela Terme (Terme Čatež, d. d.),
- celostna prenova gradu Rajhenburg (Občina Krško).

S temi projekti smo sledili uresničevanju naslednjih ukrepov RRP-ja: vzpostavitev gospodarsko razvojne infrastrukture, spodbujanje podjetništva, razvoj turističnih potencialov in izboljšanje infrastrukture na podeželju.

2.1.2. Operativni program razvoja človeških virov (OP RČV)

V okviru OP RČV je bilo do sedaj iz sredstev Evropskega socialnega sklada v Spodnjeposavski regiji sofinancirano 36 projektov v skupni vrednosti 6.446.228 EUR.

Projekti so bili sofinancirani v okviru:

- spodbujanja podjetništva in prilagodljivosti,
- spodbujanja zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih,
- razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja,
- spodbujanja socialne vključenosti, institucionalne in administrativne usposobljenosti.

Osrednji cilj Evropskega socialnega sklada je doseganje večje zaposlenosti in socialne vključenosti, kar je mogoče doseči z vlaganjem v človeške vire. V Spodnjeposavski regiji so prebivalci vključeni v

programe, ki jih izvaja Zavod RS za zaposlovanje preko programov, ki jih sofinancira Evropski socialni sklad. Število udeležencev je 3.600, programom pa je namenjenih 10.604.315 EUR. V okviru tega je potrebno izpostaviti 535 podprtih ustanovitev s. p.-jev in 1.007 vključitev v programe institucionalnega usposabljanja.

V okviru OP RČV se izvajajo tudi operacije, ki imajo posreden učinek v vseh slovenskih regijah. To so predvsem operacije namenjene učinkovitejši in uspešnejši javni upravi (e-vem, e-uprava, e-pravosodje ...), reformam institucij na trgu dela in informatizaciji zdravja (e-zdravje).

Večji oz. zanimivejši projekt in javni razpisi, ki so sofinancirani v okviru OP RČV:

- Javni razpisi za sofinanciranje enotnih regijskih štipendijskih shem, upravičenec: RRA Posavje, Krško, višina dodeljenih sredstev: 5.070.986 EUR.
- Podjetno v svet podjetništva 2013, višina dodeljenih sredstev na ravni SLO: 3.888.354 EUR.

S temi projekti smo sledili uresničevanju naslednjih ukrepov iz RRP-ja: izboljšanje prilagodljivosti na trgu dela, spodbujanje podjetništva in zaposljivosti, razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja.

2.1.3. Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture (OP ROPI)

V programskem obdobju 2007–2013 so bili sofinancirani projekti iz sredstev Kohezijskega sklada/Evropskega sklada za regionalni razvoj, in sicer:

Neposredne potrditve operacij:

- Regijski center za ravnanje z odpadki v Zasavju (CEROZ) – 2. faza, upravičenke: občine Hrastnik, Trbovlje, Litija, Zagorje ob Savi in Radeče, delež EU sredstev (KS): 5.494.187 EUR;
- Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju srednje Save – 2. faza, upravičenke: Litija, Šmartno pri Litiji, Radeče, Zagorje; delež EU sredstev (KS): dobrih 16,9 milijona EUR;
- Ureditev izvennivojskega križanja Dobova – upravičenec: DRSC, delež EU sredstev (ESRR): 5.905.498 EUR (predan prometu novembra 2011),
- Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju Posavja. Ocenjena vrednost je 15.247.368,00 EUR in vključuje občine Brežice, Kostanjevico na Krki in Krško.
- Regijski center za ravnanje z odpadki Dolenjska – 2. faza, upravičenke poleg dolenjskih občin so še posavske: Krško, Brežice, Sevnica, Kostanjevica na Krki, skupna vrednost projekta je 32.548.321,00 EUR.

V okviru javnih razpisov s področja trajnostne rabe energije je bilo uspešnih 14 projektov, ki so skupaj prejeli 7,2 milijona EUR, od tega 6,1 milijona EUR EU dela (KS), in sicer:

- 5 projektov v okviru JR KNLB,
- 6 projektov v okviru JR energetske sanacije stavb LLS (3 Krško, 2 Brežice in enega občina Sevnica),
- bolnišnica Brežice v okviru JR energetske sanacije bolnic,
- Dom upokojencev in oskrbovancev Impoljca (v Sevnici) na JR energetske sanacije domov za starejše občane in
- Občina Krško v okviru JR UJR.

S temi projekti smo sledili uresničevanju naslednjih ukrepov iz RRP-ja: varna oskrba s pitno vodo, izgradnja sistema za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, učinkovit sistem ravnanja z odpadki, izboljšanje kakovosti bivanja, učinkovitost rabe energije, izboljšanje kakovosti socialnih in zdravstvenih storitev.

Spodnjeposavska statistična regija je bila v celotnem programskem obdobju 2007–2013 najbolj uspešna pri črpanju sredstev, saj ji je bilo dodeljenih 67.913.506 EUR, kar znaša 74,96 % (VIR: SVRK).

2.2. Spodnjeposavska regija in evropsko teritorialno sodelovanje

Program čezmejnega sodelovanja Slovenija–Hrvaška 2007–2013

V okviru 1. in 2. javnega razpisa Operativnega programa (OP) IPA SI-HR 2007–2013 je bilo potrjenih 45 operacij v skupni vrednosti 26.044.074,90 EUR sredstev IPA (1. javni razpis 21 podpisanih pogodb v vrednosti 14.149.296,00 EUR sredstev IPA, 2. javni razpis 24 podpisanih pogodb v vrednosti 11.894.778,90 EUR). 3. javni razpis je bil odprt med 3. 2. in 16. 4. 2012, na voljo pa je 10.817.946,00 EUR sredstev IPA. Odobreni projekti v okviru 3. javnega razpisa so znani, k izvajanju se še ni pristopilo. V upravičeno območje programa sodi tudi Spodnjeposavska regija.

Spodnjeposavski regiji je bilo v okviru obeh javnih razpisov dodeljenih 1.173.497,62 EUR sredstev IPA, odobrenih pa 7 projektov, katerih projektni partnerji prihajajo iz te regije. V nadaljevanju so navedeni projekti, pri katerih sodelujejo projektni partnerji iz Spodnjeposavske regije (naveden je znesek sredstev IPA celotnega projekta, projektni partnerji, ki prihajajo iz te regije, ter njihov znesek sofinanciranja iz proračuna RS).

- **Projekt z akronimom POT MEDIČARSTVA IN LECTARSTVA MED KRŠKIM IN ZAGREBOM:** 374.189,19 EUR sredstev IPA; RRA POSAVJE iz Krškega in OBČINA KRŠKO; 32.570,00 EUR sredstev sofinanciranja iz proračuna RS,
- **Projekt z akronimom Z GLAVO ZA NARAVO:** 274.519,63 EUR sredstev IPA; OSNOVNA ŠOLA CERKLJE OB KRKI, OSNOVNA ŠOLA JOŽETA GORJUPA v Kostanjevici na Krki, OSNOVNA ŠOLA PODBOČJE in OSNOVNA ŠOLA VELIKA DOLINA v Jesenicah na Dolenjskem; 27.863,32 EUR sredstev sofinanciranja iz proračuna RS,
- **Projekt z akronimom REMEDISANUS:** 932.872,14 EUR sredstev IPA; Občina Brežice in Občina Sevnica; 36.889,73 EUR sredstev sofinanciranja iz proračuna RS,
- **Projekt z akronimom VARČUJ:** Občina Krško in Lokalna Energetska Agencija Dolenjska-Posavje-Bela Krajina iz Krškega; 18.646,12 EUR sredstev sofinanciranja iz proračuna RS,
- **Projekt z akronimom SLOHRA GLOBALNET:** 418.514,83 EUR sredstev IPA; RRA Posavje iz Krškega; 5.482,05 EUR sredstev sofinanciranja iz proračuna RS,
- **Projekt z akronimom IR-OVE:** 431.145,64 EUR sredstev IPA; TECHPO – Tehnološki center Posavja raziskovanje in informiranje, d. o. o., iz Krškega; 13.857,27 EUR sredstev sofinanciranja iz proračuna RS,
- **Projekt z akronimom KULT PRO:** 286.252,26 EUR sredstev IPA; Ljudska univerza Krško iz Krškega; 6.210,22 EUR sredstev sofinanciranja iz proračuna RS.

2.3. Sofinanciranje razvojnih projektov

Prednostna usmeritev »Regionalni razvojni programi«

V Spodnjeposavski razvojni regiji je bilo na razpise in javni poziv prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi« uspešno prijavljenih **35 projektov v skupni vrednosti 51.737.058,79 €**, od tega je znesek pogodbenega **sofinanciranja 32.209.634,39 €**. V okviru te prednostne usmeritve se je **izvedlo 25 operacij, 6 jih je še v izvajanju**.

Opredeljeni projekti so prispevali k doseganju naslednjih ukrepov RRP:

- vzpostavitev gospodarsko razvojne infrastrukture: 3 ha na novo opremljenih komunalnih zemljišč za gospodarski razvoj,
- razvoj turističnih potencialov: 1 nov turistični produkt, 4 objekti kulturne dediščine in s tem 8 novih delovnih mest, 6 urejenih prostorov za trženje, urejena turistična infrastruktura in s tem 4 nova bruto delovna mesta,
- varna oskrba s pitno vodo: 10 komunalno opremljenih aglomeracij, 2.500 prebivalcev s kvalitetnejšim in varnejšim vodovodnim sistemom,
- izgradnja sistema za odvajanje in čiščenje odpadnih voda: 3 komunalno opremljene aglomeracije, 1629 na novo priključenih na kanalizacijsko omrežje, 385 prebivalcev s kvalitetnejšim kanalizacijskim sistemom,
- razbremenitev mestnih jeder z izgradnjo obvoznic in parkirnih površin: ena operacija razvoja, prenove in sanacije urbanih območij – obnova starega mestnega jedra, tri operacije v urbanem območju,
- izboljšanje razvojnih možnosti razvoja 3. razvojne osi in ostale regionalne/lokalne infrastrukture: 36,6 km obnovljene ceste,
- prostorski planski akti na regionalni ravni: izdelan kataster GJI v Posavju,
- učinkovitost rabe energije: zmanjšanje porabe energije v javnih objektih, 25 % prihranka energije, ustvarjena 4 nova delovna mesta, 20 novih oddelkov v vrtcu,
- Dvig kakovosti preživljanja prostega časa: energetska sanacija in gradnja oz. rekonstrukcija 5 vrtcev.

2.4. Podjetniška dejavnost v Spodnjeposavski razvojni regiji v obdobju 2008–2011

Informacija o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova spodbujanja tujih neposrednih investicij

Za spodbujanje tujih neposrednih investicij so bile na območju Spodnjeposavske regije na osnovi javnega razpisa za spodbujanje tujih neposrednih investicij v obdobju 2008–2011 dodeljene finančne spodbude v višini 397.500 EUR dvema podjetjema za realizacijo dveh investicijskih projektov, ki naj bi skupaj ustvarila 75 novih delovnih mest v regiji.

V primerjavi z ostalimi regijami je Spodnjeposavska počrpala najmanj sredstev v obdobju 2008 – 2011, in sicer 1,8 % v skupni vsoti dodeljenih spodbud na nivoju države. Največ tujih neposrednih investicij je bila deležna Pomurska regija, ki je ustvarila tudi največ novih delovnih mest (521).

Tabela 2: Dodeljene finančne spodbude za neposredne tuje investicije v obdobju 2008–2011

Regija	Nove zaposlitve	Višina dodeljene spodbude v EUR	%
Osrednjeslovenska	148	2.889.744	13,3
Podravska	401	2.583.980	11,9
Gorenjska	79	1.275.808	5,9
Obalno – kraška	91	2.293.105	10,5
Savinjska	209	1.249.885	5,7
Goriška	245	2.307.818	10,6
Jugovzhodna	167	2.855.304	13,1
Pomurska	521	5.366.800	24,7
Koroška	/	/	/
Spodnjeposavska	75	397.500	1,8
Notranjsko-Kraška	62	544.914	2,5
Zasavska	/	/	/
Skupaj	1.998	21.764.858	100,0

Vir: JAPTI, 2012

Informacija o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova razpisov Slovenskega podjetniškega sklada

Slovenski podjetniški sklad je v obdobju 2008–2011 dodeljeval finančne spodbude iz naslova sledečih razpisov: garancije Sklada za bančne kredite s subvencijo obrestne mere, sofinanciranje turistične infrastrukture, sofinanciranje zagona inkubiranih in inovativnih podjetij ter sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme.

V Spodnjeposavski statistični regiji je bilo v obdobju 2008–2011 v okviru zgoraj navedenih razpisov dodeljenih za 7,8 mio EUR finančnih spodbud, kar predstavlja v skupnem seštevku na ravni države 3,1 %. Največ sredstev je bilo dodeljenih podjetjem iz Osrednjeslovenske regije (33,8 %) in najmanj podjetjem iz Zasavske regije (1,1 %).

Tabela 3: Dodeljene finančne spodbude preko Slovenskega podjetniškega sklada v obdobju 2008–2011

Regija	Predvidena nova delovna mesta	Višina dodeljene spodbude v EUR	%
Osrednjeslovenska	2.584	87.163.895	33,8
Podravska	1.299	37.279.031	14,5
Gorenjska	623	18.948.818	7,3
Obalno–Kraška	777	15.340.389	5,9
Savinjska	1.429	31.350.768	12,2
Goriška	687	14.510.212	5,6
Jugovzhodna	544	14.244.393	5,5
Pomurska	411	9.108.012	3,5
Koroška	353	12.261.291	4,8
Spodnjeposavska	266	7.861.434	3,1
Notranjsko-Kraška	192	6.919.615	2,7
Zasavska	122	2.854.704	1,1
Skupaj	9.287	257.842.562	100,0

Vir: Slovenski podjetniški sklad, 2012

Z opredeljenimi spodbudami je sledilo uresničevanje ukrepov RRP: vzpostavitev gospodarsko-razvojne infrastrukture in spodbujanje podjetništva. V obravnavanem obdobju je bilo s temi spodbudami v regiji ustvarjenih 341 novih delovnih mest.

2.5. Spodnjeposavska razvojna regija v luči Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013

Slovenija je bila v obdobju 2007–2013 upravičena do koriščenja sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, ki je bil razdeljen na 4. tematske osi in tehnično pomoč, znotraj teh pa na ukrepe. Podlaga za črpanje omenjenih sredstev je bil nacionalni Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013 (v nadaljevanju PRP), ki ga je potrdila Evropska komisija.

Slovenija je iz nabora možnih ukrepov izbrala 20 ukrepov, za katere je presodila, da bo njihovo izvajanje prispevalo k doseganju ključnih nacionalnih ciljev razvoja podeželja, ki so bili za obdobje 2007–2013:

- izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja (os 1),
- izboljšanje okolja in podeželja (os 2),
- izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva (os 3),
- izvajanja novega pristopa LEADER za krepitev podeželskih okolij (os 4).

Za posamezni ukrep je takratno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano oz. Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja razpisala javne razpise. Upravičenci za posamezne ukrepe so bili različni (kmetijska gospodarstva, zadruga, druga podjetja, nevladne organizacije, nekateri ukrepi so bili tudi za občine).

Vso evidenco prijav vodi Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, medtem ko se regijski register prijav občin na ukrepe PRP ne vodi. Te podatke so nam, na našo prošnjo, posredovale občine v procesu priprave analize stanja.

RRA Posavje kot upravljavec LAS Posavje vodi vso dokumentacijo in evidenco, ki se nanaša na črpanje sredstev LEADER, to je 4. osi PRP 2007–2013. Podatki o projektih, sofinanciranih s sredstvi LEADER, so v spodnji tabeli.

Tabela 4: Pregled osi in ukrepov PRP 2007–2013, pri katerih so bile upravičenke občine

Naziv osi	Naziv ukrepa	Realizirane prijave
1. os: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja	122 – povečanje gospodarske vrednosti gozdov	ni podatkov o prijavi
	125 – izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva – podukrep št.1: komasacije in infrastruktura;	- 6 projektov Občina Krško - 1 projekt Občina Sevnica
3. os: Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva	322 – obnova in razvoj vasi	- 2 projekta Občina Brežice - 2 projekta Občina Krško - 2 projekta Občina Sevnica
	323 – ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	- ni podatkov o prijavi
4. os: Os LEADER (novost v 2007–2013)	41 – izvajanje lokalnih razvojnih strategij 421 – spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja 431 – vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja	LAS Posavje (javno-zasebno partnerstvo) z odločbo MKGP leta 2009 pridobila status za upravljanje in pravico do porabe LEADER sredstev v višini 1.554.446,04 EUR. Realiziranih 24 projektov v skupini vrednosti 1,9 mio EUR. Skupaj sodelovalo 54 partnerjev iz javnega, gospodarskega in nevladnega sektorja. 12 % od odobrene kvote LEADER sredstev je v skladu z Odločbo MKO LAS Posavje namenil za svoje delovanje (to je 200.000,00 EUR v obdobju 7 let), dovoljeno je do 20 %.

Pri projektih LEADER je ključno izvajanje metode LEADER, kar pomeni, da se na določenem lokalnem območju v razvojno načrtovanje in izvajanje projektov hkrati vključijo javni, zasebni in nevladni partnerji, ki zagotavljajo sorazmerni del potrebnih lastnih sredstev. Nosilec projekta je vodilni partner, ki v imenu vseh projektnih partnerjev odgovarja za izvedbo in njegovo trajnost še pet let po izplačilu zadnjega zahtevka na projektu.

Tabela 5: Seznam projektov občin na ukrep PRP št. 125

Ukrep 125: izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva – 1. os								
Zap. št.	Naziv projekta	Nosilec projekta	Skupna vrednost projekta v 000 EUR	Viri financiranja v 100 EUR			Čas trajanja projekta	Geografsko območje/lokacija
				EU+država	Občine	Drugi viri		
1.	Komasacija Vihre	Občina Krško	321.960,76	268.301,13	53.659,63	0	2009–2012	Vihre
2.	Komasacija Brege	Občina Krško	384.838,60	320.698,35	64.139,67	0	2010–2013	Brege
3.	Komasacija Mrtvice	Občina Krško	235.275,12	196.062,60	39.212,52	0	2010–2013	Mrtvice
4.	Komasacija Gorica	Občina Krško	355.110,56	295.925,47	59.185,09	0	2012–2015	Gorica
5.	Komasacija Pijavško polje	Občina Krško	154.853,60	129.004,66	25.808,94	0	2012–2015	Pijavško polje
6.	Agromelioracija Vihre	Občina Krško	137.785,98	108.208,78	29.577,20	0	2012–2013	Vihre
7.	Komasacija Arško polje	Občina Sevnica	57.423,60	47.064,43	10.359,17	0	2010–2011	Arško polje

Tabela 6: Seznam projektov občin, sofinanciranih iz sredstev 3. osi PRP, ukrep št. 322

Ukrep 322: obnova in razvoj vasi – 3. os								
Zap. št.	Naziv projekta	Nosilec projekta	Skupna vrednost projekta v 000 EUR	Viri financiranja v 100 EUR			Čas trajanja projekta	Geografsko območje/lokacija
				EU+država	Občine	Drugi viri		
1.	Rekonstrukcija stare OŠ Veliki Trn za potrebe KS in društva	Občina Krško	445.591,00	115.269,00	330.322,00	0,00	2009–2010	Veliki Trn
2.	Rekonstrukcija večnamenskega objekta Brestanica	Občina Krško	599.811,66	327.033,17	159.229,69	113.548,80 (21. čl. ZFO)	2010–2012	Brestanica
3.	Pločniki Tržišče–Mostec (podatki iz prijave)	Občina Sevnica	568.816,00	402.911,00	165.905,00	0,00	2012	Tržišče–Mostec
4.	Ureditev prometne inf. v Boštanj	Občina Sevnica	588.470,00	416.833,00	171.637,00	0,00	2012	Boštanj
5.	Obnova kulturnega doma v Dobovi	Občina Brežice	157.628,76	101.535,25	56.093,56	0,00	2011–2012	Dobova
6.	Obnova sanitarij in skupnih prostorov v Sromljah	Občina Brežice	56.384,35	14.069,64	42.314,71	0,00	2010	Sromlje
	Skupaj		2.416.701,77	1.377.651,06	925.501,96			

Tabela 7: Seznam projektov, sofinanciranih iz sredstev 4. osi PRP, ukrepov LEADER (preko LAS Posavje)

Ukrepi 323: LEADER – 4. os								
Zap. št.	Naziv projekta	Nosilec projekta	Skupna vrednost projekta v 000 EUR	Viri financiranja v 100 EUR			Čas trajanja projekta	Geografsko območje/lokacija
				EU+država	Občine	Drugi viri		
1.	Akademija zdrave hrane	Kenex, d. o. o.	68.608,32	58.286,37	0,00	10.321,95	2009–2011	Celotno območje Posavja
2.	Lokalna trajnostna oskrba s hrano	LAS Posavje	55.474,15	47.174,17	0,00	8.299,98	2009–2010	Celotno območje Posavja
3.	Obnovljivi viri energije na podeželju	Kostak, d. d.	21.388,80	10.692,36	0,00	10.696,44	2009–2010	Celotno območje Posavja

Regionalni razvojni program regije Posavje 2014-2020

4.	Motivacijski projekt udejanjanja turističnih potencialov	KTRC Radeče	33.282,00	15.958,54	0,00	17.323,46	2009–2010	Občina Radeče
5.	Turizem v zidanica	CPT Krško	92.408,00	32.251,28	0,00	60.156,72	2009–2010	Območje občin Kostanjevica na Krki, Krško in Sevnica
6.	Skupaj na podeželju	MC Brežice	48.174,27	41.204,18	0,00	6.970,09	2009–2010	Celotno območje Posavja
7.	Pridelano v Posavju	KZ Sevnica	66.690,67	24.936,69	0,00	41.753,98	2010–2012	Celotno območje Posavja
8.	Bistrica kot biser	Občina Bistrica ob Sotli	31.987,08	30.543,15	0,00	1.443,93	2010–2011	Občina Bistrica ob Sotli
9.	Turistično-informativne table območja občine Sevnica	KŠTM Sevnica	35.102,85	12.619,54	0,00	22.483,31	2010–2011	Občina Sevnica
10.	Turizem v zidanica II	CPT Krško	105.737,52	39.188,40	0,00	66.549,12	2010–2011	Območje občin Kostanjevica na Krki, Krško in Sevnica
11.	Pravljica pot Kostanjevice "Pot čestitk"	Dolmark propaganda Tatjana Petrič, s. p.	34.497,39	28.889,60	0,00	5.607,79	2010–2011	Območje občin Kostanjevica na Krki, Krško in Sevnica
12.	Gozdni sadeži – vrnitev h koreninam	KTRC Radeče	61.328,49	58.177,94	0,00	3.150,55	2010–2012	Celotno območje Posavja
13.	5-ka za zdravje – oblikovanje vzorcev zdravega prehranjevanja pri otrocih	Kenex, d. o. o.	74.284,45	68.896,51	0,00	5.387,94	2010–2011	Celotno območje Posavja
14.	Vrata turizma destinacije Posavje	Občina Brežice	329.651,85	177.182,88	0,00	152.468,97	2012–2013	Občina Brežice
15.	Posavske poti prijetnih doživetij	CPT Krško	191.560,00	146.066,83	0,00	45.493,17	2012–2013	Celotno območje Posavja
16.	Najboljše z Rake	Turistično društvo Lovrenc Raka	49.976,00	38.037,48	0,00	*11.938,52	2012–2014	Območje občin Krško in Kostanjevica na Krki
17.	Vpliv trapistov na posavsko podeželje	Kulturni dom Krško	92.116,77	69.081,34	0,00	*23.035,43	2013–2014	Celotno območje Posavja
18.	Iz naše je, dobro je	Občina Sevnica	104.519,25	66.516,34	0,00	*38.002,91	2013–2014	Celotno območje Posavja
19.	Lokalno pridelana hrana na posavskih tržnicah	LAS Posavje	125.445,80	69.642,81	0,00	*55.802,99	2013–2015	Celotno območje Posavja
20.	Semena prihodnosti – spodbujanje podjetništva mladih	Mladinsko društvo Bistrica ob Sotli	90.095,00	69.777,69	0,00	*20.317,31	2012–2014	Celotno območje Posavja
21.	Priložnosti v posavskih tradicionalnih sadovnjakih	Verbena, d. o. o.	56.310,85	43.952,96	0,00	*12.357,89	2012–2014	Celotno območje Posavja
22.	Socialno podjetništvo – izziv za Posavje	Sklad dela	81.751,44	65.548,93	0,00	*16.202,51	2012–2014	Celotno območje Posavja
23.	Modra frankinja – žametno vino Posavja	KŠTM Sevnica	37.943,14	29.760,07	0,00	*8.183,07	2012–2014	Celotno območje Posavja
24.	Ustvarimo zeliščni vrt Posavja	Kulturni dom Krško	38.805,90	29.789,71	0,00	*9.016,19	2012–2014	Celotno območje Posavja
Skupaj			1.927.139,99	1.274.175,77		652.964,22		

*Projekti, potrjeni v Načrtu izvedbenih projektov za leto 2012, so v teku in se morajo v skladu z odločbo MKO zaključiti najkasneje do 30. 6. 2015.

3. ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV IN OPREDELITEV KLJUČNIH RAZVOJNIH OVIR IN PREDNOSTI REGIJE, VKLJUČNO S POLOŽAJEM V MEDNARODNEM PROSTORU

3.1. Splošni opis regije

Splošni podatki, demografija, izobraževanje, trg dela

Spodnjeposavsko razvojno regijo sestavlja šest občin: Bistrica ob Sotli, Brežice, Kostanjevica na Krki, Krško, Radeče in Sevnica, ki imajo skupaj 447 naselij. Regija meri 968,2 km² in predstavlja 4,78 % površine Slovenije. V regiji živi 75.683 prebivalcev (podatek na dan 1. 7. 2014), kar je približno 3,7 % celotnega prebivalstva Slovenije. Prebivalstvo v regiji se stara. Delež prebivalcev, starejših od 65, znaša 17,8 %, mlajših od 14 let pa 13,77 %. Poseljenost je občutno nižja od slovenskega povprečja in znaša 78,6 prebivalcev/km². Naravni prirast je rahlo pozitiven in znaša 0,3 na 1000 prebivalcev. Indeks staranja prebivalstva je 122,3 in je višji od slovenskega povprečja.

Vključenost otrok v predšolsko vzgojo je visoka, in sicer 74,6 % otrok v populaciji od 1 do 5 let. Študentov v regiji je 54 na 1000 prebivalcev, v starosti od 19 do 26 let je 55,3 % populacije vključene v terciarno izobraževanje. V regiji je povprečno 9,2 diplomanta na 1000 prebivalcev.

Trg delovne sile kaže, da število delovno aktivnega prebivalstva upada, povečuje pa se število brezposelnih oseb, ki jih je bilo konec leta 2012 5.008 (povečanje za več kot 181 % oz. 2.247 oseb glede na leto 2008). Stopnja registrirane brezposelnosti je znašala 14,35 %.

Gospodarstvo

Na dan 30. 9. 2012 je v regiji poslovalo 5.386 poslovnih subjektov. Število gospodarskih družb, zadrug, samostojnih podjetnikov je (30. 9. 2012) 4.107, kar predstavlja 2,87 % vseh v Sloveniji. Neto čisti dobiček je znašal 6,4 % neto čistega dobička vseh družb v državi. V letu 2012 je bilo ustvarjenih 38 % več prihodkov kot v letu 2008, od tega so več kot polovico prihodkov ustvarile družbe s področja oskrbe z električno energijo, plinom in paro. Število zaposlenih v gospodarskih družbah in zadrugah je bilo skupaj 8.924.

Neto dodana vrednost na zaposlenega znaša 44.297 EUR in je za 18 % večja od povprečja Slovenije. Če izvzamemo energetiko, je dodana vrednost na zaposlenega 29.857 EUR, kar je 20 % pod slovenskim povprečje.

Največ poslovnih subjektov opravlja dejavnost v regiji s področja trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil, predelovalne dejavnosti, gradbeništva in drugih dejavnosti.

Turizem

- Število obiskov turistov: 173.812 turistov (5,4 % obiskov vseh turistov v Sloveniji).
- Število prenočitev: 631.936 prenočitev (6,73 % vseh prenočitev v Sloveniji).
- Nočitve v regiji: 96,8 % prenočitev v občini Brežice.
- Število turističnih postelj na 1000 prebivalcev: 72 ležišč/1000 preb. (4. mesto med regijami v Sloveniji).

Kultura in kulturna dediščina

Za Posavsko regijo je značilno pestro kulturno dogajanje in privlačna kulturna dediščina, kultura zato predstavlja velik potencial za rast in razvoj regije.

Na območju je 1268 enot kulturne dediščine, od tega 14 spomenikov državnega pomena in 301 spomenik lokalnega pomena. Območje je posejano s številnimi gradovi in dvorci, arheološkimi območji, starimi mestnimi in vaškimi jedri, sakralnimi objekti. Na območju je preko 40 objektov razglašanih za javno kulturno infrastrukturo, v regiji deluje več knjižnic, 3 zveze kulturnih društev, 62 različnih kulturnih društev ter 12 kulturnih domov. Regija se ponaša z muzeji in galerijami.

Podeželje s kmetijstvom

Št. kmetijskih gospodarstev (2010) znaša 5.652. Povprečna velikost kmetijskega gospodarstva (KMG): 5,2 ha. Površina kmetijska zemljišča v uporabi (KZU): 29.087 ha.

Okolje in prostor

V vseh šestih občinah se srečujejo s podobnimi problemi glede vodooskrbe. Število oziroma delež uporabnikov, priključenih na javne vodovodne sisteme, ki so v upravljanju javnih podjetij, je potrebno zvišati. Najnižjo stopnjo priključitve po podatkih iz leta 2011/2012 ima področje občine Sevnica (59,2 %), Kostanjevica na Krki pa se lahko pohvali kar z 99 % priključitvijo. Največje vodne izgube imajo v občini Bistrica ob Sotli (35,6 %), sledi občina Sevnica (34,5 %). Najmanj vodnih izgub imata občini Radeče (18 %) in Brežice (26 %).

Infrastruktura

Gospodarsko središče Feniks

Vlada RS je na seji 22. 3. 2012 sprejela Državni prostorski načrt (DPN) za projekt gospodarskega in logističnega središča Feniks, ki zajema razvoj letališča Cerklje ob Krki z izgradnjo civilnega dela letališča in razvoj poslovno-industrijsko-logističnih območij v neposredni bližini civilnega letališča in avtoceste. DPN za projekt Feniks je dokument, ki opredeljuje namembnost in zazidljivost območja, določa pogoje gradnje, vplive načrtovane gradnje na okolje, določa komunikacije, navezave obravnavanega območja na obstoječo infrastrukturo in drugo. Pomemben del projekta predstavlja civilni del letališča, ki bo omogočal tudi tovorni prevoz, tržno nišo za civilno letališče pa je možno pričakovati v servisni dejavnosti in razvoju letalske industrije skupaj s prodajo letal. Dodaten potencial tej dejavnosti ponuja še bližina Hrvaške oz. njenega glavnega mesta Zagreba.

Energetika

Posavje je regija, v kateri obratujejo Jedrska elektrarna Krško (NEK), Termoelektrarna Brestanica (TEB) in veriga hidroelektrarn na spodnji Savi (HESS), ki je še v fazi izgradnje. V regiji so pomembna energetska stikališča in daljnovodi pri NEK in TEB.

V zadnjih letih je v Posavju v teku izgradnja hidroelektrarn na spodnji Savi. Proizvodnja električne energije v Posavju predstavlja pomemben delež v slovenski proizvodnji.

Prometna povezanost in dostopnost znotraj regije in navezava navzven

Posavska regija ima za 2.761,2 km javnih cest, od tega 86 % občinskih cest in 12,5 % državnih cest. Največje število km državnih cest je v občini Brežice, kjer je tudi največje število km občinskih cest. Občini Sevnica in Bistrica ob Sotli sta močno odmaknjeni od avtocestnega križa.

Tretja razvojna os ima poseben pomen v povezovanju močnih regijskih gospodarskih središč. S povečano prometno dostopnostjo bo gospodarskim subjektom na tej osi omogočeno širjenje trga. Poleg tega ima tretja razvojna os v povezavi s sosednjima regijama v Avstriji in na Hrvaškem tudi pomemben čezmejni značaj. V Načrtu razvojnih programov RS za leto 2012 je vključena tudi tretja razvojna os za osrednji del Celje–Novo mesto in južni del Novo mesto–Vinica.

V. koridor: Benetke– Trst/Koper– Ljubljana– Maribor– državna meja Slovenija/Madžarska–Budimpešta– državna meja Madžarska/Ukrajina– Uzgorod–Lvov– Kijev

X. koridor: Salzburg– Beljak–Jesenice– Ljubljana– Zidani Most– Dobova– Zagreb– Beograd– Niš –Skopje– Solun z vejo Gradec– Maribor–Zidani most.

3.1.1. Skupna SWOT analiza

PREDNOSTI	SLABOSTI
Človeški viri in kakovost življenja	
• daljša življenjska doba • dobro razvita primarna mreža zdravstvene oskrbe in zdravstvenega vrsta • visok delež delovno sposobne populacije • visoka vključenost v formalno izobraževanje na vseh ravneh • dobro razvita infrastruktura za izobraževalne namene • visoko izobražen mlajši kader • pestra kulturna ponudba in bogata dediščina ter tradicija.	• staranje prebivalstva in nizka nataliteta • visoka stopnja brezposelnosti in strukturna brezposelnost • stanovanjska problematika mladih • slabo javno zdravje in nezadostna zdravstvena oskrba • neskladje med izobraževanjem in trgom dela • neustrezna stanovanjska ponudba (ranljive skupine, mladi ...) • pomanjkanje večnamenskih rekreativnih površin
Gospodarstvo	
• geostrateška lega • ponudba poslovnih in obrtnih con • naravni viri: les, voda, energija in drugi potenciali za prehod v zeleno gospodarstvo	• nizka produktivnost MSP podjetij • nizka stopnja podjetništva • nizka dodana vrednost na zaposlenega • pomanjkanje kapitala • prenizka vlaganja v raziskave in razvoj
Podeželje s kmetijstvom in gozdarstvom ter ribištvo	
• ugodni naravni pogoji za razvoj raznovrstnih kmetijskih panog in dejavnosti • dobro razvite osnovne kmetijske dejavnosti • potencial za ekološko kmetovanje • vzpostavljeno podporno okolje v kmetijstvu in gozdarstvu • obstoj zadrug in drugih oblik poslovnega sodelovanja v kmetijskem sektorju • razpoložljivi vodni viri za namakanje • usposobljena kmetijska gospodarstva za izpolnjevanje minimalnih standardov EU na področju varstva okolja, higiene in varnosti pri delu • Izvajanje pristopa LEADER pri razvoju podeželja • tradicija večnamenskega sonaravnega ter trajnostnega načrtovanja in gospodarjenja z gozdovi • zavarovana območja, ki prispevajo k sonaravnemu razvoju • obstoj avtohtone pasme domačih živali (krškopoljski prašič, posavski konj) • izvedene komasacije in agromelioracije ter uvedeni skupni namakalni sistemi • zadostne količine lesa kot surovine za lokalno lesno predelovalno industrijo • izvajanje gojitvenih in varstvenih del v gozdovih • bogata kulturna dediščina podeželja • obstoj gospodarskih subjektov na področju sladkovodne akvakulture, ki so po obsegu proizvodnje v slovenskem vrhu • zadostni vodni viri za razvoj sladkovodne akvakulture	• razdrobljena posestna struktura v kmetijstvu in gozdarstvu • nizka dodana vrednost kmetijskih pridelkov in proizvodov • ekonomska šibkost kmetijskih gospodarstev s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo • zelo nizka izobrazbena struktura nosilcev KMG • neizkoriščen lesnoproizvodni potencial gozdov • nepovezanost lastnikov gozdov • visoke vodne izgube • nizka priključenost na javno kanalizacijsko omrežje • slaba protipoplavna zaščita kmetijskih zemljišč • nezadostna kratka lokalna oskrbna veriga s hrano • nizka stopnja tržne usmerjenosti kmetijskih gospodarstev • premajhna ponudba ekološko pridelane hrane glede na izkazane potrebe na ravni regije in države • majhna letna proizvodnja sladkovodnih rib • pomanjkanje sodelovanja in povezovanja med ponudniki hrane • majhno število gospodarskih subjektov na področju sladkovodne akvakulture glede na vodni potencial

Okolje, prostor, infrastruktura in energetika	
• dobra priključenost na vodovodne sisteme • obstoječa energetska infrastruktura • prisotnost termalnega vodnega vira • dobra infrastruktura na področju ravnanja z odpadki • veliko stavbnih zemljišč za gradnjo novih stanovanjskih in poslovnih objektov	• neprilagojeno železniško omrežje • slabe povezave z javnim potniškim prometom, slabo razvita prometna infrastruktura za trajno mobilnost • odsotnost večjega urbanega središča • formalno priznanje urbanega središča regije • neučinkovit sistem potniškega prometa v regiji
Turizem, kultura in naravne znamenitosti	
• oblikovana turistična destinacija • naravne danosti, bogata kulturna dediščina in etnološke posebnosti za razvoj turistične dejavnosti z velikim deležem območij »Natura 2000« • pestrost in privlačnost naravnega okolja • dobro razvite posebne vrste turistične ponudbe – zdravilišča – največja termalna riviera in zdravilišče v Sloveniji • bogata turistična in kulinarčna ponudba, turistični produkti in infrastruktura	• pomanjkanje visoko usposobljenega kadra in znanja za management v turizmu • prenizka kakovost storitev glede na pričakovanja gostov • sezonska koncentracija turistične ponudbe • nezadostno vlaganje v izobraževanje in motiviranje zaposlenih v gostinstvu in turizmu ter splošno nepoznavanje turističnih praks • zaprtost velikih turističnih ponudnikov za sodelovanje z lokalnimi dobavitelji in ponudniki

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Človeški viri in kakovost življenja	
• vključevanje starejšega prebivalstva v različne oblike aktivnega dela • usklajitev povpraševanja in ponudbe na trgu dela • spodbujanje kulture podjetništva med mladimi • razvoj različnih oblik dela in podjetništva na vseh ravneh • vračanje ugleda poklicnemu izobraževanju • sodelovanje podjetniškega in izobraževalnega sektorja • prostovoljstvo kot pridobivanje izkušenj • vzpostavitev manjkajoče infrastrukture na ravni primarnega zdravstva glede na potrebe prebivalstva	• nižanje rodnosti • razvrednoten izobraževalni sistem • nezaposljivost po končanem izobraževanju • nadaljnja izguba delovnih mest in večanje brezposelnosti • slabšanje življenjskega standarda • beg možganov iz regije • reorganizacija/centralizacija podpornih javnih služb
Gospodarstvo	
• razvoj ugodnega okolja za investiranje gospodarstva • razvoj socialnega podjetništva • razvoj zelenih delovnih mest	• nižanje gospodarske aktivnosti • togost okolja do vlaganj tujih investorjev • slabo upravljanje z naravnimi viri • prevelika stopnja zaščite preširokih območij (parki ...) • počasnost pri uvajanju tehnoloških sprememb • pomanjkanje tržne naravnosti in premalo podjetniškega pristopa (nezmožnost povezovanja subjektov med sabo, nerazgledanost in nepodjetnost ljudi) • slab imidž države pri neposrednih tujih investicijah zaradi številnih birokratskih ovir in majhnosti slovenskega trga • neobstoje lokalne verige gozd-les

<i>Podeželje s kmetijstvom in gozdarstvom</i>	
• varovanje kmetijskih zemljišč pred trajno spremembo namembnosti • ohranjanje biotske pestrosti, varovanje okolja in spodbujanje učinkovite rabe virov v kmetijstvu, ribištvu in gozdarstvu • zagotavljanje prehranske varnosti s stabilno pridelavo/predelavo varne in potrošniku dostopne hrane • revitalizacija degradiranih zemljišč • vzpostavitev kratkih dobavnih verig v pridelavi hrane • izkoriščanje naravnih in kulturnih danosti ter povezovanje s kmetijstvom, ribištvom, turizmom in podjetništvom za povečanje prepoznavnosti in konkurenčnosti • prenos tradicionalnih znanj in veščin za izkoriščanje novih priložnosti za razvoj in prepoznavnost podeželja • vključevanje ranljivih ciljnih skupin na podeželju (mladi, ženske, starejše osebe) • trajnostni razvoj ribiškega sektorja • spodbujanje samooskrbe s kmetijskimi in ribiškimi proizvodi med prebivalci regije • spodbujanje gospodarskih subjektov k povečanemu obsegu investicij v pridelavo in predelavo na področju sladkovodnega ribištva • povečanje konkurenčnosti v sektorju ribištva in akvakulture	• padanje obsega kmetijske proizvodnje/opuščanje kmetovanja • nemotiviranost (mladih) za delo in življenje na kmetiji • nezmožnost izkoriščati razvojna sredstva za kmetijstvo in gozdarstvo • prenizka stopnja tržne usmerjenosti in organiziranosti pri večini kmetijskih panog • odvisnost kmetijske pridelave od podnebnih razmer (pojavljanje suš in ekstremnih vremenskih pojavov) • prenizka energetska učinkovitost kmetijskih gospodarstev • nedovoljeni poseki v gozdovih • pomanjkanje strateške naravnosti, inovativnosti nosilcev razvoja na podeželju • omejena sposobnost zalaganja lastnih virov za čas trajanja projekta • omejitveni pogoji pri izkoriščanju vodnih virov za sladkovodno akvakulturo
<i>Okolje, prostor, infrastruktura in energetika</i>	
• razvoj cestne, železniške in letališke infrastrukture • trajnostna raba proizvodnih in naravnih virov • razvoj obnovljivih virov energije • regionalno prostorsko načrtovanje • krepitev somestja Krško–Brežice–Sevnica in gravitacijska moč Zagreba • vzpostavitev kolesarskega omrežja • vključitev obstoječe infrastrukture za termično obdelavo odpadkov	• dolgi birokratski postopki pri umeščanju stavbnih investicij v prostor • neuskkljenost interesov na lokalnem nivoju glede prostorskega razvoja, • premočna krepitev občinskih regionalnih središč, • povišanje cen ravnanja z odpadki, • podnebne spremembe, ki ogrožajo pitno vodo • večanje deleža Nature 2000.
<i>Turizem, kultura in naravne znamenitosti</i>	
• uravnotežena in trajnostno naravnana destinacija s ponudbo zunaj sezone • izkoriščanje termalne vode iz izvirov za namene turizma in kmetijstva • možnosti za razvoj turizma v povezavi s kmetijstvom, možnost ponudbe pristnih, naravnih in kulturnih turističnih proizvodov in programov, temelječih na naravni in kulturni dediščini • čezmejno sodelovanje (Hrvaška)	

3.2. Analiza človeških virov in kakovosti življenja v regiji

3.2.1. Demografski trendi

Tabela 8: Demografska struktura v Spodnjeposavski statistični regiji*

Demografska struktura	2007	2013
število prebivalcev	70058	70211
gostota poselitve (preb/km ²)	79,2	79,3
indeks rasti prebivalcev	100,2	
naravna rast prebivalstva	-189	-70
indeks staranja prebivalstva	117	124,6
medregionalni migracijski saldo	44	-324
saldo migracij s tujino	352	55

Vir: SURS, 2014

* V tabeli so podatki za Spodnjeposavsko statistično regijo, ki vključuje 4 občine.

Število prebivalcev v regiji v zadnjih 3 letih stagnira. Leta 2009² je v regiji živel 76.022, leta 2010 76.080 in leta 2011 75.988 prebivalcev. Delež moških je bil v letu 2010 50,14 %, žensk pa 49,86 %.

Velikih nihanj v številu prebivalcev v zadnjih desetih letih ni zaznati v primerjavi z letom 2002 (76.219 prebivalcev) pa opazamo rahlo upadanje. Stopnja rodnosti je bila v Spodnjeposavski razvojni regiji v letu 2011 **1,62** (v Sloveniji 1,51), kar jo uvršča nad slovensko povprečje.

V Spodnjeposavski razvojni regiji je v letu 2010 živel **78,6** prebivalcev na km² (v Sloveniji 101 prebivalec na km²), od tega je bila gostota naseljenosti najvišja v Brežicah (91 prebivalcev na km²) in Krškem (90 prebivalcev na km²), medtem ko je bila izrazito nižja v občinah Bistrica ob Sotli (46 prebivalcev na km²) in Kostanjevica na Krki (42 prebivalcev na km²).

Število živorojenih otrok na 1000 prebivalcev se glede na pretekla leta v občinah rahlo povečuje, razen v občini Kostanjevica na Krki, kjer že tri leta zapored pada. Povprečno se je v regiji leta 2010 rodilo **10,17** otrok na 1000 prebivalcev. Največji negativni naravni prirast je bil zabeležen v občinah Sevnica in Brežice (kjer je negativen v vseh treh opazovanih letih), medtem ko je bil pozitiven naravni prirast v letu 2010 zabeležen v občinah Bistrica ob Sotli, Krško in Radeče. Glede na Slovenijo je naravni prirast v regiji precej nižji.

Skupni prirast je bil v večini občin negativen tudi na ravni regije, najbolj v Radečah (-8,1). Največji pozitivni prirast pa beležijo v občini Bistrica ob Sotli (14). Glede na Slovenijo, kjer je kljub strmemu padcu skupni prirast še vedno pozitiven, je v regiji ta v opazovanih letih vseskozi negativen.

Prebivalstvo v regiji se stara. Povprečna starost prebivalcev rahlo raste, v letu 2010 je znašala **42** let. (2008 – 41,65 let, 2009 – 41,78 let). Povprečna starost prebivalcev v Sloveniji je bila v letu 2010 41,6 let. V letu 2011 je bilo 17,18 % prebivalcev v regiji starih več kot 65 let (največ v občinah Bistrica ob Sotli 18,45 % in Brežice 18,39 %).

² VIR: SI-STAT, Slovenske občine v številkah 2012

Indeks staranja prebivalstva je za Spodnjeposavsko regijo v letu 2010 znašal **122,3** (leta 2009 – 122,17; leta 2008 – 121,2) za Slovenijo pa 117 (leta 2009 – 118) in se povečuje hitreje od povprečja Slovenije, regionalna demografska struktura pa kaže stanje, ki je povezano z negativnimi ekonomskimi dejavniki.

V Posavju je bilo v letu 2010 53,2 (oz. 5,3 % na 1000 prebivalcev) prejemnikov socialne pomoči na 1000 prebivalcev, kar je precej nad slovenskim povprečjem. V vseh občinah je opaziti veliko povečanje števila prejemnikov denarne socialne pomoči, kar je posledica neugodnega gospodarskega stanja v regiji in državi.

3.2.2. Trg delovne sile

Upad delovno aktivnega prebivalstva

Septembra 2012 je bilo v občinah Bistrica ob Sotli, Brežice, Kostanjevica na Krki, Krško, Radeče in Sevnica skupaj 23.818 delovno aktivnih prebivalcev, kar je 965 oseb oz. 3,9 % manj kot v istem mesecu preteklega leta. Konec septembra 2012 je bilo v vseh šestih občinah 28.574 aktivnih prebivalcev, med katere vključujemo tudi brezposelne osebe. Aktivno prebivalstvo občine Bistrica ob Sotli šteje 403 osebe (14,4 % oz. 68 oseb manj kot septembra 2011), Brežice 8.473 oseb (5,2 % oz. 465 manj), Kostanjevica na Krki 907 oseb (11,3 % oz. 116 manj), Krško 11.018 oseb (0,8 % oz. 87 več), Radeče 1.256 oseb (6,5 % oz. 87 manj) in Sevnica 6.517 (1,9 % oz. 128 oseb manj).

Število zaposlenih v vseh šestih občinah se je najbolj znižalo v obdobju od januarja do septembra 2012 glede na isto obdobje prejšnjega leta v trgovini, predelovalnih dejavnostih, kmetijstvu in lov, gozdarstvu, gradbeništvu, javni upravi, prometu in skladiščenju. V dejavnosti poslovanje z nepremičninami, zdravstvu in socialnem varstvu, oskrbi z vodo, izobraževanju ter v poslovnih storitvah (strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih) pa beležimo porast.

Delovne migracije

Indeks delovne migracije za Spodnjeposavsko statistično regijo je leta 2007 znašal 83,5, leta 2013 pa 80,9. To pomeni, da je regija zmerno bivalna. Število delovnih mest v regiji je za skoraj 20 % nižje od števila delovno aktivnih, ki se zato vozijo na delo v druge regije. Razmerje se je v obdobju 2007-2013 poslabšalo predvsem zaradi slabše gospodarske situacije v regiji – precej bolj kot delež delovno aktivnega prebivalstva se je zmanjšalo število delovnih mest.

Podatki o delovni migraciji na ravni občin kažejo, da je največ delovnih mest glede na delovno aktivno prebivalstvo v Kostanjevici na Krki in se je v zadnjih letih celo povečalo. Občina je torej med najmanj bivalnimi, čeprav v njej dela zgolj dobra četrtina prebivalcev, ki tam živi. Med najbolj bivalne sodi občina Radeče, saj mora kar polovico prebivalcev na delo izven občine. Največji delež svojega prebivalstva uspeša v občini zaposliti občini Brežice in Krško.

Tabela 9: Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) po občinah v celoti Spodnjeposavski razvojni regiji

	2007		2013	
	Delež delovno aktivnega prebivalstva (brez kmetov), katerih delovno mesto je v občini prebivališča	Indeks delovne migracije	Delež delovno aktivnega prebivalstva (brez kmetov), katerih delovno mesto je v občini prebivališča	Indeks delovne migracije
Bistrica ob Sotli	21,1	59,7	31,9	58,0
Kostanjevica na Krki	31,1	88,2	27,1	91,2
Brežice	59,8	78,6	56,2	74,4
Krško	59,9	87,8	56,1	86,8
Radeče	41,1	60,9	32,0	50,4
Sevnica	55,3	78,9	51,3	74,0

Vir podatkov: SURS, 2014

Indeks delovne migracije lahko uporabimo tudi kot kazalnik samozadostnosti po številu delovnih mest – tako regije kot njenih občin. Niti regija niti posamezne občine torej nimajo dovolj delovnih mest, da bi zaposlile delovno aktivne prebivalce, ki v njih prebivajo, zato se morajo le-ti voziti na delo drugam.

Porast števila brezposelnih oseb

Naraščanje brezposelnosti se iz leta 2011 nadaljuje tudi v leto 2012. Brezposelnost je v vseh šestih občinah novembra 2012 znašala 5.008 in je porasla za 5,4 % oz. 256 oseb glede na november 2011. Povprečno število brezposelnih je v obdobju od januarja do novembra znašalo 4.879 oseb in je glede na isto obdobje preteklega leta višje za 4,2 %.

Novembra je bilo tako v občini Bistrica ob Sotli 71 brezposelnih oseb, v Brežicah 1.513, v Kostanjevici na Krki 140, v Krškem 1.815, v Radečah 377 in Sevnici 1.098. Izhajajoč iz primerjave z novembrom 2011 beležimo znižanje števila brezposelnih v občini Bistrica ob Sotli za 11 oseb (oz. 13,4 %) v vseh ostalih občinah pa je prišlo do zvišanja števila brezposelnih oseb. V občini Brežice za 4 osebe oz. 0,3 %, v Kostanjevici na Krki za 6 oseb oz. 4,5 %, v Krškem za 119 oseb oz. 7,0 %, Radečah za 107 oseb oz. 39,6 % in Sevnici za 31 oseb oz. 2,9 %.

Zaradi upada delovno aktivnega prebivalstva v letu 2012 se je v primerjavi s septembrom 2011 zvišala tudi relativna stopnja brezposelnosti, ki predstavlja razmerje med registrirano brezposelnimi osebami in celotnim aktivnim prebivalstvom (ne glede na to, ali so delovno aktivni zaposleni v upravni pravni enoti stalnega bivališča ali dnevno migrirajo na delo izven njega).

Stopnja brezposelnosti je bila v občini Bistrica ob Sotli septembra 2012 na ravni republiške – 11,5 % (sep. 2011 11,6 %), v občini Brežice je znašala 13,8 % (sep. 2011 13,4 %), v Kostanjevici na Krki 12,4 % (sep. 2011 9,9 %), v občini Krško 13,7 % (sep. 2011 13,3 %), v občini Radeče 18,6 % (sep. 2011 12,3 %) in občini Sevnica 12,5 % (sep. 2011 12,5 %).

Za regijsko brezposelnost je značilna dokaj neugodna izobrazbena struktura brezposelnih oseb. 37,3 % oseb ima I. in II. stopnjo izobrazbe (najvišji delež teh v občini Krško in Sevnica), hkrati pa narašča delež oseb z visoko strokovno, univerzitetno izobrazbo in bolonjskimi študiji (najvišji delež teh je v občinah Bistrica in Brežice).

Neugodna je tudi struktura brezposelnih oseb z visokim deležem dolgotrajno brezposelnih oseb (53,3 %) in invalidov (18,4 %). Nadpovprečno visok delež žensk med brezposelnimi je v občini Bistrica in Sevnica, delež dolgotrajno brezposelnih izstopa v občinah Brežice, Krško in Kostanjevica, nadpovprečno visok delež invalidov pa je med brezposelnimi v občinah Bistrica, Kostanjevica in Krško. Najvišji delež oseb, ki so izgubili zaposlitev zaradi ukinjanja delovnih mest oz. stečajev je v občinah Radeče in Sevnica.

Tudi starost brezposelnih je izredno visoka. Med 40 in 49 let starih je 22,1 % brezposelnih, 33,8 % brezposelnih oseb pa je starih več kot 50 let ali več. Najvišja deleža teh starostnih kategorij sta med brezposelnimi v občini Sevnica in Radeče.

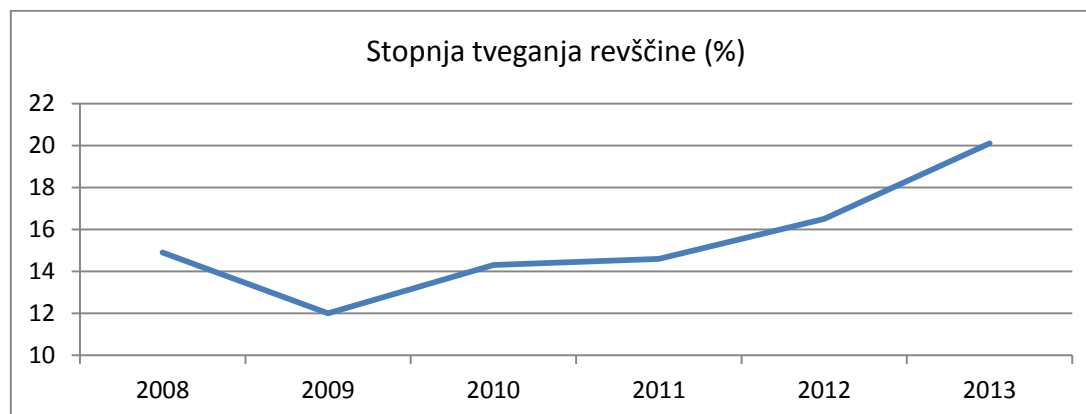
Največ presežkov je v letu 2012 prešlo v evidence brezposelnih s področja predelovalnih dejavnosti (proizvodnjo pohištva, oblačil, obutve in kovinskih izdelkov), gradbeništva, trgovine, cestnega oz. tovornega prometa in poslovnih storitev.

Novembra 2012 je bila povprečna starost brezposelnih v vseh šestih občinah 41,3 let, medtem ko je novembra 2011 znašala 41,5 let zaradi precejšnjega odliva v upokojitve. Povprečna čakalna doba brezposelnih oseb je bila novembra 2012 2 leti 2 meseca in 13 dni in se je v primerjavi z istim mesecem prejšnjega leta zvišala za slab mesec.

V primerjavi z letom 2011 ugotavljamo v širši regiji naraščanje deleža dolgotrajno brezposelnih, žensk, invalidov, starejših in iskalcev prve zaposlitve ter brezposelnih s srednjo, predvsem pa visoko izobrazbo.

Stopnja tveganja revščine

Stopnja tveganja revščine v zadnjih letih strmo narašča. V letu 2013 je pod pragom revščine živelo že 20,1 % vseh prebivalcev Spodnjeposavske statistične regije, kar je okoli 14000 ljudi. S priključitvijo problemskih občin Radeče in Bistrica ob Sotli je statistika še slabša.

Grafikon 1: Stopnja tveganja revščine v Spodnjeposavski statistični regiji

Vir podatkov: SURS, 2014

Upad povpraševanja po delu

Zaradi neugodnih gospodarskih razmer beležimo v letu 2012 padec povpraševanja po delu. Ugotavljamo, da so delodajalci v obdobju od januarja do novembra 2012 prijavi 3.893 prostih delovnih mest na območju občin Brežice, Krško, Kostanjevica in Sevnica. Povpraševanje v letu 2012 je v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta upadlo za 8,2 %. V strukturi potreb že več let zapored narašča delež prostih delovnih mest za določen čas. Teh je bilo v tem obdobju 3.351 oz. 86,1 %, kar je več kot v primerjavi z istim obdobjem lani, ko jih je bilo med 4.242 prostimi delovnimi mesti 3.550 ali 83,7 % za določen čas. Največ povpraševanja za določen čas se, izhajajoč iz potreb, odvija na delovnih mestih, kjer ni potrebna strokovna usposobljenost zaposlenih. Tu ugotavljamo kar 90,2 % potreb za določen čas. Zaposlitve za določen čas so bile navzoče tudi pri 85,6 % potreb po kadrih s 3-letno šolo ter pri 79,5 % delovnih mest v okviru V. stopnje zahtevnosti. Nižji delež teh potreb pa zasledimo med prijavljenimi prostimi delovnimi mesti po kadrih z višjo (72,9 % začasnih zaposlitev) ter visoko izobrazbo (70,2 % potreb za določen čas).

Upad povpraševanja izkazujejo tudi delodajalci s sedežem v bistriški in radeški občini. Hkrati pa so delodajalci s sedežem v občini Bistrica ob Sotli v tem obdobju prijavi 31 prostih del, kar je v primerjavi z letom poprej 27,9 % manj. Delodajalci s sedežem v občini Radeče pa so objavili 168 prostih del, kar je 7,7 % manj kot prejšnje leto.

V letu 2012 je najbolj poraslo povpraševanje delodajalcev s področja poslovanja z nepremičninami, prometa, izobraževanja, oskrbe z vodo in ravnanja z odpadki, zdravstva in socialnega varstva. Na drugi strani pa je precej upadlo povpraševanje pri dejavnosti v predelovalni industriji, oskrbi z električno energijo, trgovini, kmetijstvu, javni upravi in gradbeništvu.

V letu 2012 so delodajalci najbolj povpraševali po delavcih z naslednjimi nazivi strokovne izobrazbe (V prikazu so izločene potrebe po delavcih brez poklica in raznih pomožnih delavcih).

- Na II. stopnji izstopajo potrebe po zidarjih, kuharskih pomočnikih in obdelovalcih kovin.
- Na IV. je med potrebami delodajalcev najpogostejše zaslediti zidarje, prodajalce, ključavničarje, varilce, natakarje, tesarje, kuharje, voznike, slikopleskarje, oblikovalce kovin, strojnike, bolničarje, keramike, avtomehanike, frizerje ter mizarje.
- Na V. stopnji se v največji meri pojavljajo potrebe po ekonomskih tehnikah vključno s komercialnimi tehnikami. Druga večja skupina so potrebe po strojnih tehnikah, ki jim sledijo

vzgojitelji predšolskih otrok in elektrotehniki, gradbeni tehniki, gostinski tehniki ter zdravstveni tehniki.

- Na VI. stopnji najbolj izstopajo potrebe po inženirjih strojništva, ekonomistih, inženirjih gradbeništva, inženirjih elektrotehnike ter poslovnih sekretarjih.
- Na VII. stopnji (upoštevajoč univerzitetno kot tudi visoko strokovno izobrazbo) prevladujejo ekonomisti, profesorji (razrednega pouka, slovenskega, angleškega in nemškega jezika, matematike, profesorji za duševno motene, defektologi,) in diplomirani vzgojitelji predšolskih otrok. Sledijo potrebe po inženirjih strojništva, pravniki, doktorjih medicine, diplomiranih medicinskih sestrah, fizioterapevtih in socialnih delavcih.

Ukrepi države na trgu dela

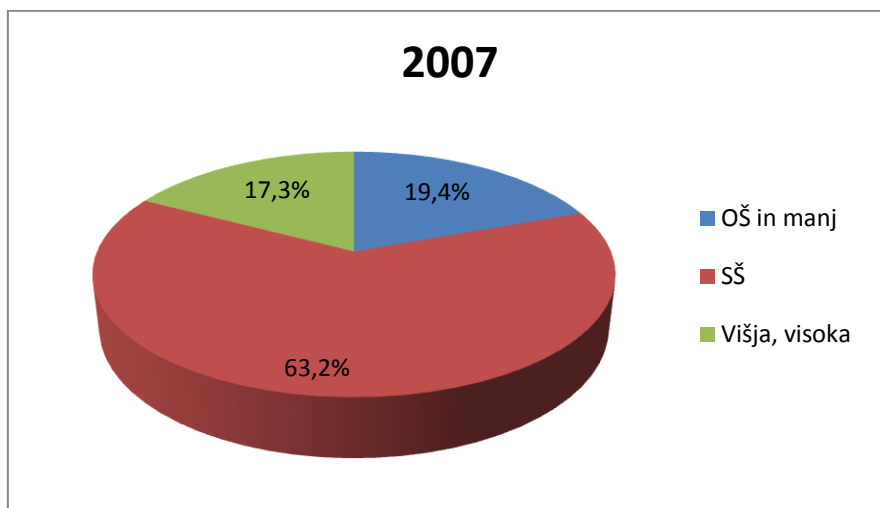
Aktivna politika zaposlovanja je nabor ukrepov na trgu dela, ki so namenjeni povečanju zaposlenosti in zmanjševanju brezposelnosti, večji zaposljivosti oseb na trgu dela in povečanju konkurenčnosti in prožnosti delodajalcev. Brezposelne osebe in drugi iskalci zaposlitve imajo zaradi povečanja svojih zaposlitvenih možnosti pravico in obveznost, da se vključijo v ukrepe APZ skladno s podlagami za njihovo izvajanje. Program APZ je za leto 2012 predvidel vključevanje v štiri ukrepe: Ukrep 1: Usposabljanje in izobraževanje, kjer je bilo v prvih enajstih mesecih vključenih 564 oseb iz vseh šestih občin; Ukrep 3: Spodbude za zaposlovanje, beležimo 78 novih vključitev; Ukrep 4: Kreiranje delovnih mest, 234 novih vključitev; Ukrep 5: Spodbujanje samozaposlovanja, 258 novih vključitev.

3.2.3. Izobraževanje

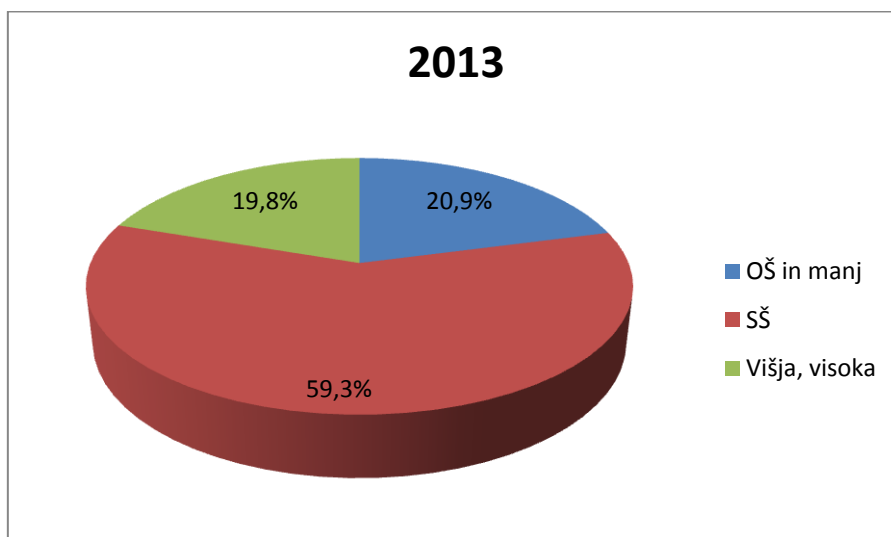
Sodobna družba je družba znanja. Nenehen razvoj na vseh področjih človekovega življenja zahteva osvojitve novih veščin, izobraževanj in znanj. Poleg formalnega znanja oz. usposabljanja, ki je osnova in predpogoj za nadaljnje formalno izobraževanje, se vse bolj uveljavljajo tudi neformalne oblike izobraževanja/usposabljanja, ki se lažje prilagajajo novonastalim situacijam. Razvitost izobraževalnega sistema je ključnega pomena za razvoj Spodnjeposavske razvojne regije in njene konkurenčnosti. Ustrezno kvalificirana in visoko izobražena delovna sila je izhodiščnega pomena za njen razvoj.

Izobrazbena struktura se v zadnjih letih v Spodnjeposavski statistični regiji ni bistveno spremenila. Konstantno se, skladno z državnim trendom, povečuje delež višje in visoko izobraženega prebivalstva (statistika zajema prebivalstvo v starosti med 25 in 64 let). Na ta račun se je precej zmanjšal delež prebivalstva s srednješolsko izobrazbo, povečuje pa se delež najmanj izobraženih. Sklepamo lahko, da gre za posledico priseljevanja nižje kvalificirane delovne sile iz manj razvitih držav z območja Balkana.

Grafikon 2: Izobrazbena struktura prebivalcev Spodnjeposavske statistične regije v letu 2007

Grafikon 3: Izobrazbena struktura prebivalcev Spodnjeposavske statistične regije v letu 2013

* Podatki o izobrazbeni strukturi se nanašajo na 4 občine Spodnjeposavski statistični regiji, ostali podatki v poglavju o izobraževanju in usposabljanju pa se nanašajo na razvojno regijo.

Je pa Spodnjeposavska statistična regija med vodilnimi slovenskimi regijami po deležu dijakov in študentov štipendistov. Gre za rezultat regionalne politike štipendiranja in posameznih močnih gospodarskih družb, ki vlagajo v usposabljanje in razvoj mladega kadra iz domačega okolja v želji preprečiti beg možganov.

Predšolski in osnovnošolski izobraževalni sistem

Za regijo je značilna visoka vključenost v formalno izobraževanje na vseh ravneh. V šolskem letu 2013/14 je bilo v 39 vrtcev vključenih 2.662 otrok, kar je predstavljalo približno tričetrtnski delež celotne populacije otrok v starosti od 1 do 5 let (približno v slovenskem povprečju, ki znaša 74,9 %). V regiji deluje 32 osnovnih šol, od tega 3 osnovne šole s prilagojenim programom. Osnovno šolo so v šolskem letu 2013/14 obiskovali 6.104 učenci. Regija se lahko pohvali tudi s 4 glasbenimi šolami, ki jih skupaj obiskuje krepko preko 1000 učencev.

Srednješolski izobraževalni sistem

V regiji so prisotne 3 srednje šole s programi srednjega poklicnega in strokovnega šolstva ter splošnoizobraževalnimi programi. Največji srednješolski središči sta Krško (ŠČ Krško-Sevnica: Gimnazija Krško, Srednja poklicna in strokovna šola Krško) in Brežice (Gimnazija Brežice, Ekonomska in trgovska šola Brežice), srednja šola pa je še v Sevnici (ŠČ Krško-Sevnica: Srednja šola Sevnica).

V razvojni regiji (glede na stalno prebivališče dijaka) je bilo v letu 2010 v srednješolsko izobraževanje vključenih 3.070 otrok. Število dijakov v zadnjih letih zaradi manjših generacij upada.

Višješolski in visokošolski izobraževalni sistem

Regija omogoča tudi terciarno izobraževanje, kjer vpeljuje gospodarskim potrebam prilagojene programe. Prisotne so: Višja strokovna šola Brežice, Fakulteta za turizem ter dislocirani enoti Fakultete za energetiko in Fakultete za logistiko. Vse fakultete so članice Univerze v Mariboru. Pomembno vlogo na področju formalnega in neformalnega izobraževanja ima Ljudska univerza Krško. Obstaja tudi ponudba zasebnih subjektov, ki izvajajo različne oblike izobraževanja. V regiji beležimo v letu 2010 54 študentov na 1000 prebivalcev, kar jo uvršča rahlo nad slovensko povprečje (52). Med prebivalci, starimi od 19–26 let, jih je v terciarno izobraževanje vključenih 55,3 %. Prav tako je bilo v Posavju (za Pomurjem) največ štipendistov med dijaki in študenti.

Število diplomantov in diplomantk v Posavju z leti narašča, povečuje se delež oseb z višješolsko in visokošolsko izobrazbo med delovno aktivnim prebivalstvom. V primerjavi s Slovenijo pa je število diplomantov na 1000 prebivalcev še vedno nekoliko pod slovenskim povprečjem.

3.2.4. Usposabljanje

Pomembno vlogo na področju formalnega in neformalnega izobraževanja ima Ljudska univerza Krško. Obstaja ponudba zasebnih subjektov, ki izvajajo različne oblike izobraževanja. Podrejajo se tržnim pritiskom, kar povzroča nesistematičnost in stihijsko izvajanje programov. Regija na terciarni ravni izobraževanja vpeljuje programe, prilagojene potrebam gospodarstva v regiji (logistika, energetika, turizem).

Posavska štipendijska shema v programskem obdobju 2007–2013

Regionalna razvojna agencija Posavje v sodelovanju z občinami Brežice, Krško, Kostanjevica na Krki, Radeče in Sevnica ter podjetji s sedežem ali poslovno enoto v teh občinah, že od leta 2002 vsako leto izvaja projekt Posavska štipendijska shema, ki je eden izmed prioriternih projektov iz izvedbenega dela RRP 2001–2006, kakor tudi 2007–2013. Problem Posavja kot manj razvite regije je nizka izobrazbena struktura, visoka in strukturna brezposelnost ter beg možganov. Reševanja teh težav se je začelo s pilotnim projektom Posavska štipendijska shema, ki se danes uporablja kot poenoten sistem štipendijskih shem v Sloveniji. V tem programskem obdobju je bilo v okviru Posavske štipendijske sheme podeljenih 408 štipendij.

3.2.5. Zdravje in kakovost življenja

Zdravje

Zdravstveno stanje je odraz kakovosti življenja v regiji ter pomemben dejavnik človeških virov in konkurenčnosti podjetij. Zdravo prebivalstvo je osnova za večjo produktivnost, boljšo zaposljivost in zaposlenost ter večje število aktivnih starejših prebivalcev. Vlaganje v zdravje je vlaganje v razvoj.

V Spodnjeposavski razvojni regiji izvajajo zdravstveno dejavnost na primarni ravni 4 zdravstveni domovi (ZD Radeče, Sevnica, Krško, Brežice) in na sekundarni SB Brežice, ki je tudi edina bolnišnica v regiji.

Zaskrbljujoče je število zdravnikov na 1000 prebivalcev: v regiji jih je 14,1, kar predstavlja komaj 56 % slovenskega povprečja (25), in je drugo najnižje v Sloveniji. Podobno je stanje ostalega zdravstvenega osebja (medicinske sestre), nekoliko boljše je stanje pri zobozdravnikih in farmacevtih. V regiji beležimo prav tako izjemno nizko št. bolnišničnih postelj na 1000 prebivalcev – 18,1, kar je le 37,7 % slovenskega povprečja, in nas uvršča na dno lestvice po regijah.

Podatki o umrljivosti kažejo, da je skoraj polovica umrlih zaradi bolezni srca in ožilja (48,64 %), četrtno pa predstavljajo umrli zaradi raka (24,59 %). Visok delež umrlih zaradi bolezni srca in ožilja kaže na slabo zdravstveno stanje prebivalcev regije (visok delež umrljivosti pred 65 letom starosti), saj je zaradi srčno-žilnih bolezni starost umrlih nižja. Delež smrti zaradi tovrstnih bolezni je v Posavju bistveno višji v primerjavi s sosednjimi regijami.³

Zaskrbljujoče visoka je tudi samomorilnost v regiji (28,2 na 100 tisoč preb.), skoraj za 30 % več od slovenskega povprečja, ki je 20,1 samomora na 100 tisoč prebivalcev.

Različne raziskave kažejo na tesno povezanost nekaterih zdravstvenih stanj, tveganih vedenj in življenjskega sloga tako z biološkimi kot tudi socialno-ekonomskimi dejavniki.

Posavje se srečuje z nekaterimi precej zaskrbljujočimi zdravstvenimi kazalci v primerjavi z ostalimi prebivalci v Sloveniji, zato se uvršča med ranljivejše regije. Tudi dostopnost do zdravstvene obravnave (predvsem bolnišnične) je zaradi geografsko pogojenih omejitev (hribovita področja, slaba prometna infrastruktura, velika oddaljenost od večjih zdravstvenih centrov – NM, CE, LJ, MB) otežena, kar predstavlja večje tveganje pri urgentnih primerih.

Znotraj regijske neenakosti v zdravju kažejo na razlike v zdravstvenem stanju določene skupine prebivalcev, in sicer nizko izobraženi ljudje, brezposelni, pripadniki etničnih manjšin, nosečnice, otroci, ljudje s posebnimi potrebami. Na neenakost v zdravju vplivata tudi poslabšanje splošne blaginje in gospodarskega stanja v regiji.

V luči izboljšanja zdravstvenih pogojev za življenje prebivalcev v regiji so bile odmevne pobude proti zaprtju porodniškega oddelka SB Brežice, prav tako pa prizadevanja za pridobitev programov psihiatrične oskrbe v Posavju, posvetovalnice za starše in otroke ter ostalih programov, ki pomembno vplivajo na javno zdravje prebivalcev.

³ Regijska strategija za zmanjšanje neenakosti v zdravju, ZZV NM 2010

Občina Krško nasprotuje zaprtju urgentnih centrov v zdravstvenih domovih, saj imamo v prostoru pomemben energetski objekt – NEK – in po mednarodnih smernicah, merilih in zahtevah občino zavezuje k pripravljenosti na morebitno nepravilnost delovanja le-tega.

Šport

V Posavju delujejo številna športna društva, ki skrbijo za športno aktivnost prebivalstva. Športna društva so profesionalna in neprofesionalna. Po podatkih centralnega registra društev, ki je vzpostavljen s strani MNZ, je v Posavju **229 društev**, ki so opredeljena kot športna ali rekreativna. Veliko društev se srečuje s pomanjkanjem finančnih sredstev, saj so donatorji ter sponzorji v času gospodarske krize zmanjšali finančne sredstva, ki so bila namenjena podpiranju tovrstnih aktivnosti.

Športna infrastruktura je primerna za določene športne panoge. Pri nekaterih športih pa infrastruktura še vedno predstavlja problem. Število športnih prireditev sicer narašča, vendar število tekmovalcev visokega ranga še vedno ni na dovolj visokem nivoju.

3.2.6. Socialna vključenost in enake možnosti

Zaposlovanje mladih

Med mladimi je bilo zaznati upad iskalcev zaposlitve. Konec leta 2011 so predstavljali **12,4 %** vseh brezposelnih.

Največji delež predstavljajo iskalci brez strokovne izobrazbe, **37,8 %**, ki jih je za 3,2 odstotne točke več kot decembra 2010. Narašča tudi delež mladih z bolonjsko izobrazbo. Teh je bilo **2,5 %**, kar je za 1 odstotno točko več v primerjavi z decembrom 2010. Ob tem je za 1 odstotno točko upadel delež mladih s poklicno izobrazbo, za 1,4 odstotne točke delež mladih z visoko izobrazbo in za 0,2 odstotni točki delež mladih z višjo izobrazbo.

Iskalcev **prve zaposlitve** je bilo konec decembra 2011, in sicer so predstavljali **13,2 % celotne brezposelnosti** (592 oseb) oz. 0,3 odstotne točke manj kot decembra 2010.

Mlajše generacije, ki v regiji ne bodo videle možnosti za lasten razvoj, bodo iskale možnosti za študij in zaposlitev drugod.

Zavod RS za zaposlovanje izvaja ukrepe, ki spodbujajo zaposlovanje mladih.

V regiji na področju zaposlovanja mladih deluje **Posavska štipendijska shema**, ki s kadrovskimi štipendijami dolgoročno vpliva na lažje vključevanje mladih v delovni proces pri delodajalcih.

Zagotavljanje spodbudnega okolja

Za preprečevanje bega možganov iz Posavja ter morebiten prihod strokovnjakov v regijo je poleg dobrega izobraževalnega sistema potrebno zagotavljati tudi spodbudno okolje, ki vključuje predvsem dobre pogoje za življenje v regiji.

Možnosti dobrega izobraževanja, zaposlitve, verodostojnost posameznikov in poslovnih subjektov, strpnost, tolerantnost in osnovni življenjski pogoji so le nekateri dejavniki, ki vplivajo na ugodne pogoje življenja v regiji, ki so privlačni za prihod strokovnjakov. Okolje mora biti spodbudno za

inventivnost, inovativnost, podjetništvo in prenos znanja. Na omenjenem področju je bila sprejeta tudi resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020.

Spodbujanje prostovoljstva

S prostovoljstvom se dnevno srečuje veliko prebivalcev, bodisi kot prejemniki pomoči ali tisti, ki so pripravljeni pomagati.

Večina vasi in mest ima v svojem okolju vsaj eno društvo ali drugo organizacijo, ki deluje na področju prostovoljstva. Tako so v Spodnjeposavski razvojni regiji registrirana 104 društva, ki so opredeljena kot društva za pomoč ljudem, večina je prostovoljnih gasilskih društev, medtem ko ostala nudijo pomoč na drugih področjih. Vsekakor obstajajo tudi društva, ki delujejo prostovoljno in spodbujajo tovrstna področja, vendar imajo kot svojo dejavnost opredeljene druge aktivnosti.

Tudi Posavje se redno vključuje v prostovoljske akcije na ravni Slovenije ter EU. Tako sta v zadnjem obdobju odmevala projekta Očistimo Slovenijo ter Simbioza, ki temeljita na prostovoljstvu ter medsebojni pomoči.

Leta 2011 je bil sprejet zakon o prostovoljstvu, ki je uredil omenjeno področje.

Zmanjševanje socialne izključenosti in promocija solidarnosti

Posavje se srečuje tudi s socialno izključenostjo določenih skupin, ki ne izkoriščajo vseh svojih potencialov zaradi nezaposlenosti, ravni izobrazbe ter bivalnih razmer. To so Romi, mladi brez zaposlitve ter drugi dolgotrajno brezposelni, ki predstavljajo težavo pri vključevanju v okolje zaradi omenjenih dejavnikov. V to skupino lahko opredelimo tudi starejše, bolnike, matere samohranilke ter tujce.

Medgeneracijsko sodelovanje in sosedsko druženje

K zmanjševanju socialne izključenosti lahko prispeva tudi medgeneracijsko sodelovanje, saj lahko na tem področju zasledimo določene programe in projekte, ki spodbujajo različne oblike sodelovanja med generacijami, in temeljijo na učinkovitem prenosu znanja in izkušenj. Tako je v zadnjem obdobju najbolj odmeval projekt **Simbioza**, ki spodbuja medgeneracijsko učenje in zagotavlja prenos ter izmenjavo znanja na področju računalništva in je v zadnjem obdobju zajel številne mlade, ki so izobraževali starejše ljudi.

Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij

Nevladne organizacije (NVO) kot prostovoljna združenja posameznikov, neodvisna od države, predstavljajo pomemben razvojni potencial regije. Na področju spodbujanja razvoja nevladnih organizacij je najbolj aktivna Lokalna razvojna fundacija Posavje, katere osnovno poslanstvo je omogočiti civilni družbi, da postane enakopraven sogovornik lokalnim skupnostim in gospodarstvu pri ustvarjanju prijaznega in bolj kakovostnega okolja za prebivalce in obiskovalce naše regije, pri čemer spodbuja prostovoljno delo in filantropijo. Ustanovljena je bila z namenom spodbujanja pravnih in drugih pogojev za razvoj filantropije, prostovoljnega dela in financiranja javno koristne nepridobitne dejavnosti, med katere spadajo predvsem projekti in dejavnosti za spodbujanja filantropije, prostovoljnega dela, dobrotelosti ter reševanje socialnih, gmotnih in drugih družbenih problemov.

Leto 2012 je na AJ PES oddalo letno poročilo 816 NVO, od katerih je bilo 97 % društev. Večina NVO, kar 74 % je majhnih, z letnimi prihodki nižjimi od 25.00 EUR. Kar 97 % NVO v posavski regiji ima manj kot enega zaposlenega.

Po podatkih MJU se večina NVO srečuje s pomanjkanjem finančnih sredstev, predvsem informacije o virih financiranja in pomanjkanje znanja o pridobivanju sredstev. Sledi pomanjkanje informacij za učinkovitejše delovanje (npr. možni viri financiranja, javni razpisi, sprememba zakonodaje ipd.), neustrezna in nedorečena zakonodaja ter administrativne ovire, premajhna povezanost NVO za reševanje skupnih izzivov, izvedbo skupnih projektov in akcij, pomanjkanje ustrezne infrastrukture za delovanje.

Problematika romske skupnosti

Romska skupnost v Republiki Sloveniji je ustavno priznana manjšinska skupnost, ki nima položaja klasične narodne manjšine, vendar je kot manjšinska skupnost v ustavi posebej omenjena in z zakonodajo deležna posebne zaščite. Prepoznana je kot manjšina z lastnimi etničnimi in kulturnimi značilnostmi (lasten jezik, kultura in zgodovina), ki jih skladno z ustavnimi določbami lahko ohranja. Pri tem se upoštevajo njihove izražene potrebe. Pravna podlaga za urejanje položaja romske skupnosti v Republiki Sloveniji je 65. člen ustave, ki določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon in skrb za uresničevanje posebnih pravic in izboljšanje položaja romske skupnosti, kar je vgrajeno v številne programe, strategije in resolucije s posameznih družbenih področij.

Večina Romov še vedno živi v naseljih, ki so izolirana od ostalega prebivalstva ali na robu naseljenih območij v razmerah pod minimalnimi bivalnimi standardi. Nekateri bivajo v zidanih stanovanjskih hišah, stanovanjih, večina pa v zasilnih bivališčih – barakah, kontejnerjih, prikolicah in podobno. Le manjši del Romov živi skupaj z večinskim prebivalstvom in so dosegli zadovoljivo stopnjo socializacije ter se vključili v okolje in družbo. Romske družine se po navadi težko socializirajo in vključujejo v okolje, saj so bivalne razmere neurejene.

V mnogih primerih ni omogočena niti pravica do bivanja, tako so nekatera naselja nelegalna, zgrajena na tuji zemlji. Neurejene bivalne razmere predstavljajo izhodišče za marsikatero drugo problematiko oziroma težave, s katerimi se sooča romska skupnost, še posebej pri doseganju ustrezne stopnje izobrazbe, poklicnih kvalifikacij, informiranosti, dostopu do zdravstvenih in socialnih storitev, uspešnosti na trgu dela in sodelovanju v javnem življenju na različnih področjih. Država posebej obravnava in šolam priznava ugodnosti za vzgojo in izobraževanje romskih učencev. Za individualno ali skupinsko delo z romskimi učenci Ministrstvo za šolstvo in šport v šolskem procesu namenja dodatna finančna sredstva, ima ugodnejše normative za oddelke z Romi, posebej financira prehrano, učbenike, ekskurzije ipd. Ministrstvo je financiralo razvojno-raziskovalne naloge, povezane s problematiko uspešnejšega vključevanja učencev Romov, ter standardizacijo romskega jezika kot podlago za poučevanje. Predšolski otroci Romov so vključeni v približno 40 vrtcev po Sloveniji: največ na Dolenjskem, v Posavju, Beli krajini, na Štajerskem in v Prekmurju. V slovenske vrtce so vključeni na tri načine: največ jih je integriranih v običajne skupine, manj v romske oddelke, kamor so vključeni samo romski otroci, ena enota vrtca pa vključuje le romske otroke. Socialni status in izobrazba Romov v regiji sta slaba, saj kljub spodbudam le redki dokončajo osnovno šolo, še redkeje srednjo, zato je veliko brezposelnih. Tako je med temeljnimi vprašanji celotne družbene integracije Romov njihova zaposlenost, ki ni le nujen pogoj za zagotavljanje osnovnih eksistenčnih možnosti, temveč tudi eden od osnovnih pogojev za izboljšanje njihovega celotnega družbeno-ekonomskega položaja.

Socialno podjetništvo

Razvoj socialnega podjetništva kot ene izmed možnosti in v zadnjem času tudi priložnosti za ustvarjanje novih delovnih mest s poudarkom na trajnostni in pametni rasti, postaja zanimivo tudi za Posavje. Statistična analiza stanja na področju socialnega podjetništva govori o 23 socialnih podjetjih, nastalih v Sloveniji od uveljavitve Zakona o socialnem podjetništvu. V Posavju v tem trenutku deluje 1 registrirano socialno podjetje – Zavod Knof, s. p., iz Sevnice.

Pravno formalne oblike socialnih podjetij so različne. V okvir NVO štejemo 12 socialnih podjetij – 8 zasebnih zavodov, 3 društva in 1 ustanovo, zadrug je 5 in 6 neprofitnih d. o. o. Razmerje med statusnimi oblikami NVO v primerjavi z drugimi pravnimi oblikami – gospodarske družbe, zadruge, je enako.

Na nacionalnem nivoju imamo sprejet zakon in ustrezne podzakonske akte, ki opredeljujejo nastanek socialnih podjetij, finančni okvir, način spremljanja podatkov in poročanje. Nadalje imamo sprejete ustrezne računovodske standarde za spremljanje finančnega poslovanja ter sprejeto nacionalno strategijo razvoja socialnega podjetništva.

Na nivoju regije je v okviru projekta Socialno podjetništvo – izziv za Posavje nastala Analiza razvojnih potencialov Posavja na področju socialnega podjetništva ter na pobudo Mreže NVO Prstan predlog Strategije razvoja socialnega podjetništva. V Posavju tako obstajajo vse podlage za razvoj socialno podjetniških idej.

Glede na to, da je razmerje med socialnimi podjetji s statusom NVO enako v primerjavi z drugimi statusnimi oblikami, ter da je v Posavju okoli 900 različnih NVO, je priložnosti za razvoj socialnih podjetij še veliko. Prav tako je za te oblike delovanja potrebno spodbuditi zanimanje med gospodarskimi družbami.

3.2.7. SWOT analiza človeških virov in kakovosti življenja

PREDNOSTI	SLABOSTI
Demografska gibanja, zdravje, sociala	
- vzpostavljena mreža socialnih institucij - dobro razvita mreža primarne zdravstvene oskrbe po občinah kot tudi dobra oskrba z zdravstvenim varstvom - naraščanje deleža delovno sposobne populacije - višanje starostne dobe - dobro delujoča in povezujoča mreža institucij javnega zdravja, ki jo koordinirata pripadajoča zavoda za zdravstveno varstvo regijske specifičnosti in izredna stanja v javnem zdravju, so v obstoječi mreži hitro prepoznana poiskane in predlagane so rešitve, ki so izvajanje v omogočenem obsegu glede na vire - Razvejana mreža kulturnih ustanov in dejavnosti, bogata kulturna dediščina	- nizka nataliteta - velik odliv mladih - velik odliv zaposlenih v druge regije - staranje prebivalstva - stanovanjska problematika mladih - pomanjkanje ponudbe varstva in oskrbe starejših in ljudi s posebnimi potrebami - majhno število kadrov v zdravstvu in bolnišničnih postelj - neugodno stanje javnega zdravja prebivalcev
Izobraževanje	
- dobro razvito srednješolsko izobraževanje (šolanje v domačem kraju) kot tudi višje šolstvo - številni novi programi, ki povezujejo izobraževalni sistem z ostalimi institucijami - prisotnost institucij in obstoječa ponudba raznovrstnih oblik vseživljenjskega učenja - novi izobraževalni programi oz. izvajanje novih univerzitetnih izobraževalnih programov - visoka vključenost v formalno izobraževanje na vseh ravneh - naraščanje števila diplomantov – izobraževalna struktura mladih se viša - znanje in izkušnje projektnega menedžmenta pri koriščenju finančnih sredstev iz raznovrstnih skladov EU	- nizka stopnja izobrazbe starejše populacije - pomanjkanje kadrov s specifičnimi znanji - šibka povezanost med gospodarstvom in izobraževalnim sistemom - izobraževalni sistem neprilagojen povpraševanju - slaba ponudba programov neformalnega izobraževanja - upad vpisa v določene izobraževalne programe in prevelik vpis v programe, ki niso podprti s povpraševanjem na trgu dela - pomanjkanje spodbujanja ustvarjalnosti in inovativnosti v izobraževalnih programih na vseh ravneh - prehod mladih in zavlačevanje študija zaradi pomanjkanja možnosti zaposlovanja
Trg dela	
- obstoj regijske štipendijske sheme - obstoj projektov kariernega načrtovanja, širšega poklicnega, študijskega informiranja in svetovanja - Razvejana mreža športnih dejavnosti - Dobro podporno okolje za mlade (mladinski centri, mladinske točke, številna društva, katerih člani so po večini mladi)	- splošno visoka stopnja brezposelnosti - strukturno neugodna brezposelnost - nizka stopnja izobrazbe brezposelnosti - veliko število dolgotrajno brezposelnih - premalo zaposlitvenih možnosti za mlade kadre - pomanjkanje spremljanja kadrovskih potreb - nepovezanost med inštitucijami (osnovne, srednje, višje in visoke šole, območne službe ZZZRS, CIPS, svetovalne službe ...) - pomanjkanje kariernih orientacij - nefleksibilnost delovnega časa

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Demografska gibanja, zdravje, sociala	
• dvig samopodobe regije • ustvariti ugodne bivalne in druge pogoje za mlade (zagotovitev neprofitnih stanovanj) • spodbujanje enakih možnosti in socialna vključenost na področju socialnovarstvene, zaposlovalne in podjetniške politike • razvoj sodobnih informacijskih in komunikacijskih sistemov kot osnova za znanstveno raziskovanje, socialno dostopnost in gospodarski razvoj • razvoj mreže javno dostopnih točk • vzpostavljanje socialnih mrež (spremljajoče dejavnosti v zdravstvu in sociali na podjetniški osnovi) • izkoristek obstoječih kapacitet (preureditev propadajočih področij v regiji) • povezovanje partnerjev na horizontalni in vertikalni ravni, medsektorsko in medpanožno • razvoj socialnih inovacij • boljša organizacija nege (integralne kot kombinacija zdravstvene in socialne) na domu s strani različnih ponudnikov storitev, spodbujanje aktivnega staranja starejših • ustanovitev regijskega centra za skupnostno psihiatrijo, posvetovalnice za starše in otroke • večja skrb za izobraževanje ranljivih družbenih skupin • Razvejana mreža kulturnih ustanov in dejavnosti - potencial kulturnih in kreativnih industrij za rast in razvoj	• pomanjkljivo komuniciranje kot tudi sodelovanje na različnih področjih • trend staranja prebivalstva • nižja rodnost in posredno zmanjševanje populacije • splošne spremembe, ki se navezujejo na spremembe državne politike (področje zdravstva, socialnega varstva) • sistemske ovire – neusklajena zakonodaja • reorganizacija trenutno obstoječe zdravstvene mreže
Izobraževanje	
• razviti in dajati večji pomen mehkim prijemom izobraževanja (treningi, neformalno izobraževanje) • uvajanje in promoviranje vseživljenjskega učenja • razviti in dajati večji pomen mehkim prijemom izobraževanja (treningi, neformalno izobraževanje) • uvajanje in promoviranje vseživljenjskega učenja	• dolgotrajni postopki pridobivanja novih izobraževalnih programov • tog šolski sistem – prepočasno uvajanje sprememb
Trg dela	
• povezovanje gospodarstva in negospodarskih dejavnosti (ustvariti povezavo med šolami in podjetji, sodelovanje zdravstvenega varstva in društev) • spodbujanje kulture podjetništva (uvajanje podjetništva kot samostojnega predmeta v šole) • vključitev starejšega prebivalstva v različne oblike aktivnega dela z uvajanjem posebnih programov (na področju javnega in zasebnega sektorja) • nova delovna mesta, prilagojena starejši populaciji • spodbujanje socialne in delovne vključenosti ranljivih in težje zaposljivih • potencial specifičnih in tradicionalnih znanj in veščin v regiji.	• nadaljnje izgube delovnih mest • dodatno naraščanje brezposelnosti • nezmožnost zagotavljanja kakovostnih kadrov za gospodarstvo • večanje stopnje brezposelnosti • nezadostno financiranje na podlagi razpisov na državni ravni • nedinamičen razvoj novih podjetij bo poglobil težave mladih in izobraženega kadra glede zaposlovanja

3.3. Analiza gospodarstva regije

3.3.1. Gospodarska moč regije

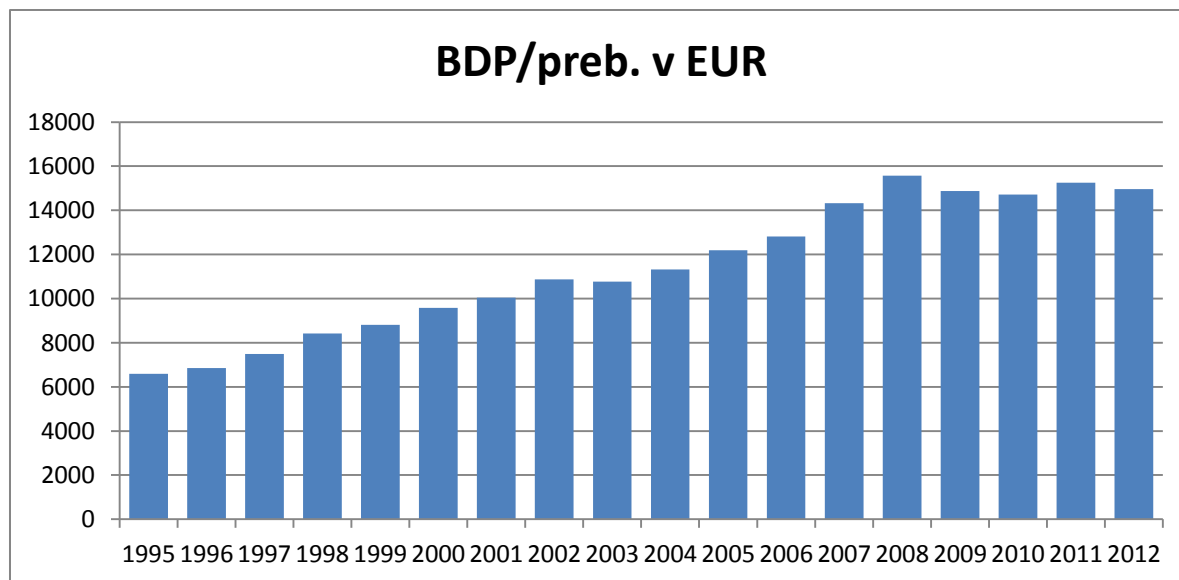
Gospodarska rast je bila v letu 2012 v vseh regijah negativna, medtem ko je imela Spodnjeposavska statistična regija negativno gospodarsko rast že leta 2010. Upad gospodarstva v primerjavi s povprečjem Slovenije je bil v letu 2012 najmanjši na Koroškem (-1,0 %), največji pa v Zasavski regiji (-7,8 %).

Leta 2012 je regionalni bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca v Spodnjeposavski statistični regiji znašal 14.969 EUR in je dosegel 87,2 % slovenskega povprečja in 62 % povprečja Osrednjeslovenske regije, ki ima v povprečju najvišji BDP na prebivalca od vseh regij.

Dolgoročni trend gibanja BDP na prebivalca (1995–2012) se je v primerjavi s Slovenijo najbolj poslabšal v Zasavski regiji, in sicer kar za 20,6 indeksne točke (s 84,8 leta 1995 na 64,2 leta 2012), najbolj pa se je izboljšal v Spodnjeposavski statistični regiji, in sicer za 6,3 indeksne točke (z 80,9 leta 1995 na 87,2 leta 2012).

BDP na prebivalca je v Spodnjeposavski statistični regiji hitro rasel do začetka gospodarske krize v letu 2008. V obdobju desetih let pred najvišjo vrednostjo se je podvojil. Od leta 2008, ko je bila rekordna pri več kot 15500 EUR, vrednost variira ter rahlo upada in se je leta 2012 spustila pod 15000 EUR na prebivalca.

Grafikon 4: BDP na prebivalca v Spodnjeposavski statistični regiji (1995–2012)

Vir podatkov: SURS, 2014

V Spodnjeposavski statistični regiji je v letu 2012 poslovalo 1.187 družb (v Sloveniji je bilo v letu 2012 skupaj 59.726 družb). Družbe so v letu 2012 imele 9.016 zaposlenih, kar je za 1,1 % manj kakor leto prej. Poleg družb je v Spodnjeposavski regiji po podatkih za leto 2012 delovalo še 2.511 samostojnih podjetnikov in 16 zadrug (v Sloveniji 304 zadruge).

Blizu polovice (44,3 %) družb izhaja iz Osrednjeslovenske regije. Posavje je bilo v letu 2012 med dvanajstimi statističnimi regijami po številu družb in izkazanem dobičku na 9. mestu, po zaposlenih na 10. mestu, po ustvarjenih čistih prihodkih od prodaje ter deležu premoženja na 8. mestu, po deležu izgube na zadnjem mestu; hkrati je na 3. mestu po ustvarjenem neto čistem dobičku. V letu 2012 je kar pet regij izkazalo neto čisto izgubo (Podravska, Zasavska, Gorenjska, Goriška in Obalno-Kraška regija).

Po podatkih AJ PES-a je bila povprečna mesečna bruto plača za leto 2012 v Sloveniji 1.436 EUR. V istem obdobju je povprečna mesečna bruto plača za Spodnjeposavsko statistično regijo znašala 1.449 EUR in bila za 0,9 % višja od slovenskega povprečja. Višina plač se med občinami Posavja precej razlikuje. Dosežena raven plač le v občini Krško presega slovensko povprečje, in sicer za 19,7 %, medtem ko v ostalih občinah višina mesečnih plač zaostaja za slovenskim povprečjem.

Poslovanje gospodarskih družb in zadrug

Posavske gospodarske družbe predstavljajo 2 % vseh družb v Sloveniji. Po podatkih posavske izpostave AJ PES je v letu 2012 v Posavski regiji poslovalo 1.187 družb, ki je zaposlovalo 9.016 zaposlenih in 16 zadrug, od tega je bilo 14 (1,2 %) velikih družb, 16 (1,35 %) srednje velikih in 1.157 (97,5 %) mikro in majhnih družb. V letu 2012 je bilo v Posavju ustanovljenih 179 družb, s poslovanjem je prenehalo 64 družb, skupno se je število družb v letu 2012 povečalo za 115. Število zadrug se v letu 2012 ni spremenilo.

Rezultati poslovanja družb Posavja so bili v letu 2012 v primerjavi s podatki za Slovenijo ugodnejši in hkrati boljši od leta prej. Po pokritju vseh odhodkov in davka od dobička so posavske družbe izkazale neto čisti dobiček v višini 50.514 tisoč EUR. Neto čisti dobiček je izkazalo sedem regij, največji neto čisti dobiček so izkazale družbe v Osrednjeslovenski regiji, in sicer 245.7810 tisoč EUR, kar je za skoraj štirikrat več kot v Posavski regiji.

Na podatke regije pomembno vpliva 6 družb, ki delujejo na področju elektrogospodarstva. Te so v letu 2012 dosegle več kot dve tretjini (68,4 %) prihodkov, 37,2 % dodane vrednosti ter 63,5 % neto čistega dobička. Brez podatkov za te so druge družbe prav tako poslovale uspešno. V letu 2012 so dosegle 899.733 EUR prihodkov (0,8 % manj kot v letu 2011) in hkrati 249.882 EUR dodane vrednosti (3,6 % več kot v letu 2011) ter neto dobiček v višini 18.460 EUR (3,1 % več kot v letu 2011). Med njimi jih je 6 izkazalo čisti dobiček višji od 1 mio EUR, od tega 4 iz področja predelovalne dejavnosti.

Velika razlika med »elektro družbami« in družbami drugih dejavnosti je tudi v podatku o dodani vrednosti na zaposlenega. Pri prvih znaša ta 155.714 EUR, kar je 309,7 % več kot od povprečja Slovenije. Pri drugih pa neto dodana vrednost na zaposlenega znaša 30.632 EUR, kar je za 19,4 % manj od povprečja Slovenije. Skupna neto dodana vrednost na zaposlenega je v Posavju znašala 43.675 EUR, kar je 15 % več od povprečja Slovenije.

Ključna gospodarska dejavnost v Posavju je bila v letu 2012 dejavnost oskrbe z električno energijo, plinom in paro, ki je ustvarila dobri dve tretjini prihodkov regije (68,4 %). Sledijo ji predelovalna dejavnost, ki zagotavlja največ delovnih mest v regiji (40,7 %) in ustvarja 15 % prihodkov ter dejavnosti trgovine, vzdrževanja in popravil motornih vozil, v kateri je bilo zaposleno 10 % vseh zaposlenih in ustvarjeno 6,9 % prihodkov v regiji.

Spodbudni za regijo Posavje so bili rezultati družb, ki so izvažale na tuje trge, kamor so prodale kar za tretjino več kot leto prej. Družbe izvozniki so v letu 2012 povečale neto čisti dobiček za 43,2 %, na

47.207 EUR, medtem ko so družbe, ki niso izvažale, neto čisti dobiček zmanjšale za petino, in sicer na 3.308 EUR.

Povprečna mesečna bruto plača v Posavju je v letu 2012 znašala 1.449 EUR. V primerjavi s povprečno plačo gospodarskih družb v Sloveniji so bruto plače v Posavju ob 2,6 % rasti za 0,9 % višje. Raven plač v velikih družbah je v letu 2012 presegla slovensko povprečje za 27,6 %; v drugih družbah so plače zaostajale za slovenskimi, v srednje velikih družbah za 2,8 %, v malih za 3,8 % in v mikro za 21,1 %.

Povprečne plače so bile tudi po dejavnostih zelo različne, v nekaterih so precej presegle povprečno plačo v Sloveniji, na primer v dejavnosti oskrbe z elektriko, plinom in vodo, in sicer kar za 114,7 %; drugod so povprečne plače zaostajale, na primer v predelovalni dejavnosti za 8,9 %, ki zaposluje 40,7 % zaposlenih v Posavju.

Poslovanje samostojnih podjetnikov

Na območju regije Posavje posluje 3,5 % vseh podjetnikov v Sloveniji, kar pomeni visok delež podjetnikov v primerjavi s številom gospodarskih družb. V letu 2012 je bilo v Posavju 2,10-krat podjetnikov več kot družb, medtem ko jih je bilo v celotni Sloveniji le dobra petina več (21,1 %).

Po podatkih AJ PES-a je v letu 2012 poslovalo v Posavju 2.511 majhnih podjetnikov, ki je zaposlovalo 2.195 delavcev, kar predstavlja 4,9 % vseh zaposlenih pri podjetnikih v Sloveniji. V letu 2012 je bilo v registru na novo vpisanih 337 podjetnikov in 380 izbrisanih samostojnih podjetnikov, kar pomeni, da se je število podjetnikov v letu 2012 zmanjšalo za 43.

V Sloveniji je večina podjetnikov mikro ali majhnih, srednje velikih je samo 10, velik ni nobeden. V Posavju je največ podjetnikov, ki ni zaposlovalo oz. so imeli le enega zaposlenega, in sicer 2.084 podjetnikov oziroma 83 % vseh podjetnikov. Ta skupina je dosegla 32 % prihodkov od prodaje in upravlja z 29,5-odstotnim deležem sredstev. Po številu zaposlenih, po čistih prihodkih od prodaje in po sredstvih je bila najpomembnejša skupina podjetnikov, ki so imeli od 2 do 9 zaposlenih. V tej skupini je bilo 15,3 % podjetnikov, ki so imeli 57,9 % zaposlenih (1.270), ustvarili so 42,9 % vseh čistih prihodkov od prodaje in imeli 44,2 % sredstev podjetnikov. Delež podjetnikov, ki so imeli od 10 do 49 zaposlenih, je bil v letu 2012 1,8 %, dosegli pa so 25,1 % prihodkov od prodaje.

Podjetniki v Posavju so v letu 2012 ustvarili 218.375 EUR prihodkov, kar je za 2,9 % več kot v letu prej. Prihodki posavskih podjetnikov predstavljajo 4,4 % delež prihodkov v Sloveniji. Podjetniki so večino svojih prihodkov ustvarili z rednim poslovanjem (99,3 %). Čisti prihodki od prodaje so znašali 214.851 EUR, od tega je bilo 89,8 % ustvarjenih prihodkov s prodajo na domačem trgu. Nekaj prihodkov so ustvarili na tujem trgu, in sicer 6,3 % na trgih Evropske unije in 3 % na drugih trgih.

Podjetniki so v letu 2012 ustvarili 59.803 EUR dodane vrednosti. Največjo dodano vrednost (25,2 %) so ustvarili s področja gradbeništva in podjetniki v predelovalni dejavnosti (19,3 %) . Neto dodana vrednost na zaposlenega je znašala v Posavju leta 2012 27.249 EUR, kar je za 3 % več kot leto prej in hkrati 5,4 % manj kakor v Sloveniji, kjer je bila 28.816 EUR. V primerjavi z dodano vrednostjo družb v Posavju je dodana vrednost podjetnikov na zaposlenega za 38 % nižja.

V letu 2012 je bila povprečna mesečna plača na zaposlenega pri podjetnikih 924 EUR, kar je za 3,2 % več kot leta 2011. V primerjavi s povprečno plačo zaposlenih v družbah je bila povprečna plača pri

podjetnikov za 36 % nižja kot pri zaposlenih v družbah. Na ravni Slovenije so zaposleni pri podjetnikih prejeli v povprečju 922 EUR mesečne plače, kar je za 2 EUR manj kot v Posavju.

3.3.2. Inovacijska dejavnost v regiji

Regija je bila po deležu inovacijsko aktivnih podjetij (41,21 %) v letu 2011 na samem repu v primerjavi z ostalimi regijami, saj znaša delež na ravni Slovenije 49,38 %.

Glede na število zaposlenih raziskovalcev v raziskovalno-razvojni dejavnosti v letu 2011 ima najmanj raziskovalcev Notranjsko-Kraška regija, in sicer le 30, sledi Spodnjeposavska statistična regija z 69 zaposlenimi raziskovalci, največ jih je v Osrednjeslovenski regiji.

Bruto domači izdatek za raziskovalno razvojno dejavnost je v letu 2011 za Spodnjeposavsko statistično regijo znašal 10.936.000 EUR.

3.3.3. SWOT analiza gospodarstva

PREDNOSTI	SLABOSTI
• izvozna usmerjenost regionalnega gospodarstva • začetni procesi decentralizacije terciarnega izobraževanja • geostrateška lega regije ob X. evropskem prometnem koridorju • obstoj visokotehnološko usposobljenih kadrov v posameznih dejavnostih • bližina šengenske meje in njeni potenciali za razvoj logistike na Balkan in Bližnji vzhod • regija predstavlja slovenski elektroenergetski bazen • tradicija gostinsko-turistične dejavnosti v prostoru • prostorske možnosti za umestitev gospodarske infrastrukture • že obstoječa letališka infrastruktura z možnostjo razvoja v komercialne dejavnosti • dobro razvit podjetniški sektor, ki jamči stabilnost delovnih mest v regiji • večja družbena sprejemljivost za nekatere gospodarske panoge • obstoj regijske garancijske sheme	• prepočasna rast produktivnosti, predvsem malih in srednje velikih podjetij • prenizka vlaganja v R&R, odsotnost razvojnih enot v podjetjih in premajhno povezovanje z raziskovalnimi institucijami • nerazvita visokošolska izobraževalno-raziskovalna infrastruktura v regiji na področju endogenih razvojnih potencialov • neučinkovito in pomanjkljivo javno podporno okolje za razvoj gospodarstva in podjetništva • nizka stopnja mrežnega povezovanja v domačem gospodarstvu in sklepanja strateških zavezništov s tujimi partnerji • ovire pri pridobivanju primernih poslovnih prostorov (administrativne ovire, cene) • premalo površin je namenjenih in opremljenih za gospodarsko dejavnost • nizka izobrazbena struktura prebivalstva • prepočasen dotok novih visoko usposobljenih kadrov • del regije nima urejene cestne povezave s V. oziroma X. evropskim koridorjem • slabo razvit industrijski sektor (premalo delovnih mest z visoko dodano vrednostjo) • nepripravljenost domačega gospodarstva na NTI • v regiji primanjkuje velikih gospodarskih subjektov, ki bi bili lahko nosilci razvoja • nizka dodana vrednost na zaposlenega glede na razvitejšo regijo

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• pripravljenost regionalnega gospodarstva za sodelovanje z novo nastajajočimi visokošolskimi institucijami v regiji • pospešitev prestrukturiranja v smeri dejavnosti z večjo dodano vrednostjo v proizvodnem in storitvenem sektorju • razvoj cestne, železniške in letališke infrastrukture bo omogočil razvoj logistične dejavnosti in storitev ter ostalih spremljevalnih dejavnosti • vzpostavljanje novih visokošolskih izobraževalno-raziskovalnih enot • intenzivnejša uporaba informacijske in komunikacijske tehnologije v regiji • vključevanje podjetij v slovenske in EU tehnološke platforme • razvoj finančnih instrumentov investiranja • potencial za industrijsko obrtno cone nacionalnega oziroma regionalnega pomena • možnosti nadaljnega razvoja in povečanja kapacitet proizvodnje električne energije • bistveno zvišanje NTI v gospodarstvu • obstoječi podjetniški potencial nadgraditi z učinkovitim podpornim okoljem za razvoj malega in srednjega podjetništva, kot so tehnološki parki, podjetniški inkubatorji, tehnološki centri, poslovne cone, logistični center • nova evropska finančna perspektiva 2014–2020.	• institucionalna negotovost zaradi številnih upravnih in organizacijskih sprememb • nadaljnje počasno prestrukturiranje v smeri ohranjanja tradicionalnih delovno intenzivnih panog, namesto usmeritve v dejavnosti z visoko dodano vrednostjo • nepripravljenost domačega gospodarstva za internacionalizacijo poslovanja, še posebej na področju tehnologij, znanja in R&R • nadaljnja nevarnost večjega bega možganov in posledično pomanjkanje usposobljenih kadrov, predvsem tehničnih strok • zavračanje NTI s strani domačih podjetnikov in gospodarskih družb • občine kot nosilke razvoja niso lastnice nepremičnin, namenjenih gradnji gospodarske infrastrukture • administrativne in stroškovne ovire kot ene glavnih poslovnih ovir za razvoj podjetništva

Medregionalno in čezmejno regionalno sodelovanje

V skladu z državnimi usmeritvami sodeluje regija s sosednjimi regijami in državami pri urejanju zadev skupnega pomena, še zlasti pri vrstah infrastrukture, varstvu okolja, skupnem urejanju in izkoriščanju voda, urejanju območij varstva narave in skupnih turističnih regij, gospodarskem in maloobmejnem sodelovanju.

Sosednje regije v državi medsebojno usklajujejo razmestitev javnih (družbenih) in drugih funkcij najvišje ravni, kot so univerze, bolnišnice, letališča, športni stadioni in dvorane, sežigalnice odpadkov in podobno.

Regija se ob podpori države intenzivno vključuje v ustrezno evroregijo ali drugo ustrezno meddržavno regionalno povezavo (Alpsko, Mediteransko, CADSES, Podonavsko regijo, skupnost Alpe-Jadran, Jadransko-Jonsko pobudo, širšo Črnomoško regijo in druge).

Obmejne regije krepijo sodelovanje ob meji, pri čemer se stremi k izboljšanju življenjskih pogojev ljudi, zlasti v odmaknjenih, hribovitih in podeželskih območjih, in h krepitvi stikov s slovenskimi manjšinami.

Obmejna regija na območju, ki meji na veliko mesto v sosednji državi oziroma se nahaja v njegovem vplivnem območju, skupaj z občinami ustvarja pogoje za konkurenčnost, enakopravno sodelovanje in zmanjševanje gravitacijskega vpliva sosednje države (ukrepi so, na primer obmejna industrijska in nakupovalna cona, turistično središče, prometno-logistični terminal, kulturne, zdravstvene, sejemske, izobraževalne dejavnosti ipd.).

Regija Posavje ima vzpostavljeno dolgoletno sodelovanje s partnerji in prebivalci sosednje države Hrvaške. Še bolj se je to okrepilo s pomočjo čezmejnega programa Slovenija-Hrvaška. Posavska mesta in kraji ob meji imajo bogato tradicijo sodelovanja s Hrvaškimi kraji na več področjih, čezmejna usmerjenost pa predstavlja tudi svojevrsten potencial. Med središči na obeh straneh meje poteka intenzivna delovna migracija (primer NEK). Kvalitetne storitve na naši strani meje privabljajo številne hrvaške potrošnike (predvsem Brežice in obmejni kraji). Dodatna prednost je relativno visoka kupna moč, saj gre za vpliv hrvaške prestolnice Zagreba. Prav gravitacijska moč vlemesta predstavlja enega ključnih potencialov za Slovence, ki živijo v tem zaledju. Poznavanje jezika in bogata tradicija čezmejnih odnosov omogočata lažje sklepanje partnerskih sodelovanj. Ta so postala še bolj intenzivna z vstopom Hrvaške v EU in kohezijskimi sredstvi, ki jih je EU namenila hrvaškemu razvoju.

3.4. Analiza podeželja s kmetijstvom

3.4.1. Uvod

OECD metodologija, ki je edina mednarodno priznana definicija podeželskih območij, loči med tremi tipi podeželskih območij, in sicer glede na delež prebivalstva, ki živi v podeželskih občinah: pretežno podeželskimi (več kot 50 % podeželskega prebivalstva živi v podeželskih občinah; manj kot 150 prebivalcev/km²), značilno podeželskimi območji (med 15 in 50 % podeželskega prebivalstva živi v podeželskih občinah, med 100 in 240 prebivalcev/km²) in pretežno urbanimi območji (v podeželskih občinah živi manj kot 15 % prebivalstva).

Slovenija se uvršča v krog držav članic EU z nadpovprečnim deležem podeželskih območij. Po kriterijih OECD se v podeželska območja uvršča 67 % vseh občin (NUTS 5) oziroma 77 % celotnega ozemlja, v podeželskih občinah pa živi 41 % vsega prebivalstva. Na ravni NUTS 3 je kar enajst od dvanajstih statističnih regij podeželskih, na ravni NUTS 2 pa je Slovenija ena regija in se v celoti uvršča v podeželsko območje⁴. **Regija Posavje se na podlagi te metodologije uvršča med pretežno podeželska območja.**

Pri zajemanju statističnih podatkov je bilo mogoče nekatere pridobiti za **statistično regijo Posavje** (občine Brežice, Krško, Sevnica in Kostanjevica na Krki), druge pa za **celotno razvojno regijo Posavje** (to je za vseh 6 občin: Bistrica ob Sotli, Brežice, Kostanjevica na Krki, Krško, Radeče in Sevnica).

Kmetijska zemljišča in gozdovi v Sloveniji, kot tudi v Posavju, imajo pomembno okoljsko, estetsko in prostorsko funkcijo.

K ohranjanju podeželja na območju regije so gotovo pripomogli številni ukrepi oziroma finančne pomoči iz naslova ukrepov Skupne kmetijske politike EU, tako iz naslova različnih plačil na hektar kmetijskih površin (neposredna plačila oz. plačilne pravice, plačila za kmetovanje z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo, kmetijsko-okoljska plačila), kot iz naslova različnih finančnih pomoči iz naslova investicijskih podpor. Verjetno pa je sam sistem dodeljevanja posameznih finančnih podpor v določeni meri zavrl pridelovalno funkcijo kmetijstva.

Odgovornost za ohranjanje habitatov in biotske raznovrstnosti država kaže v deležu varovanih in zavarovanih območij.

3.4.2. Analiza stanja kmetijstva v razvojni regiji Posavje

Na ravni Slovenije je bilo leta 2010 skupaj 74.646 kmetijskih gospodarstev, kar je skoraj 14 % manj kot pred desetimi leti; gospodarstva so imela v uporabi 474.432 ha kmetijskih zemljišč in so redila 421.553 GVŽ (glav velike živine). Številčno še vedno prevladujejo taka, ki uporabljajo manj kot 5 hektarjev kmetijskih zemljišč (61 %); skupno pa obdelujejo več kot petino kmetijskih zemljišč v uporabi. Skoraj 79 % kmetijskih gospodarstev v Sloveniji je v letu 2010 redilo živino. Povprečno kmetijsko gospodarstvo je imelo v letu 2010 v uporabi 6,4 ha kmetijskih zemljišč, redilo 5,6 GVŽ in imelo za 0,8 ha več kmetijskih zemljišč v uporabi ter za 0,1 GVŽ več kot pred desetimi leti.

⁴ Vir: Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013

Na osnovi popisa kmetijskih gospodarstev⁵ leta 2010 je bilo v Posavju 5.652 kmetijskih gospodarstev, ki obdelujejo skupaj 29.856 vseh kmetijskih zemljišč, od tega 29.087 ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Posamezno kmečko gospodarstvo v povprečju obdeluje 5,2 ha kmetijske zemlje⁶.

Na osnovi popisa leta 2000 je bilo v Posavju 6.253 kmetijskih gospodarstev, ki so skupaj obdelovala 30.255 ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Posamezno kmečko gospodarstvo je takrat v povprečju obdelovalo 5,1 ha kmetijske zemlje (noveliran podatek za vseh 6 posavskih občin ni enak iz RRP 2007–2013).

Največje zmanjšanje kmetijskih zemljišč v uporabi je bilo leta 2010 glede na leto 2000 v občini Krško, in sicer za 776 ha, v občinah Bistrica ob Sotli in Radeče pa se je obseg omenjenih zemljišč celo nekoliko povečal.

V Sloveniji je za 0,6 % manj ozemlja, namenjenega za kmetijsko pridelavo, v statistični regiji Posavje za 4,3 % manj. V letu 2010 je bilo na ravni Slovenije v uporabi dobrih 474.430 ha kmetijskih zemljišč. To je 2 % (ali 0,6 % ozemlja Slovenije) manj kot v letu 2000. Zmanjšanje kmetijskih zemljišč v uporabi je predvsem posledica zmanjšanja površine trajnih nasadov (za okoli 10 % ali skoraj 3.100 ha) in trajnega travinja (za 3 % ali nekaj več kot 7.900 ha). Površina njiv se v obdobju 2000–2010 ni bistveno spremenila (le za 0,2 %); spremenila se je le struktura rabe njiv. Delež kmetijskih gospodarstev, ki obdelujejo večje njivske površine (10 ali več ha), se je povečal za 2,6 odstotne točke; ti so skupaj obdelovali za skoraj 18 odstotnih točk več njiv kot pred desetimi leti.

Na ravni regije Posavje je bilo v letu 2010 glede na leto 2000 ugotovljeno zmanjšanje obsega rabe kmetijskih zemljišč v uporabi, in sicer za 4,3 %, kar pomeni zmanjšanje za okvirno 1100 ha kmetijskih površin. Tako je regija Posavje (v teh podatkih nista zajeti občini Bistrica ob Sotli in Radeče, ki tudi sicer predstavljata minimalni delež obsega KZU) na tretjem mestu, glede na zmanjšanje obsega KZU v primerjavi z vsemi statističnimi regijami – pred njo sta le Goriška in Gorenjska. Vendar tudi med občinami obstajajo precejšnje razlike: medtem ko sta občini Sevnica in Brežice izgubili med 1,5–2,5 % kmetijskih zemljišč v uporabi, je občina Krško v tem času izgubila kar 8 % kmetijskih zemljišč v uporabi. Zmanjšanje obsega kmetijskih zemljišč je posledica več dejavnikov, vendar sta prevladujoča opuščanje kmetijske rabe oz. zaraščanje in urbanizacija. V istem časovnem obdobju se je na območju regije zmanjšalo tudi število kmetijskih gospodarstev s 6.252 na 5.652.

Kmetije v Posavju so majhne. Med posavskimi občinami ni bistvenega odstopanja glede povprečne velikosti kmetijskih zemljišč, ki jih obdelujejo kmetijska gospodarstva. Glede na velikostni razred KZU v regiji še vedno prevladujejo kmetijska gospodarstva z 2 do manj kot 5 ha KZU.

Kar 67,71 % kmetij obdeluje do 5 ha kmetijske zemlje, 21,34 % kmetij obdeluje od 5 do 10 ha in samo 10,95 % kmetij obdeluje več kot 10 ha kmetijskih zemljišč.⁷

Na območju regije se je zmanjšalo število kmetijskih gospodarstev za 10 % oziroma je nehalo s kmetovanjem 600 kmetijskih gospodarstev. Med velikostnimi razredi glede KZU v uporabi obstajajo

⁵ Kmetijsko gospodarstvo je organizacijsko in poslovno zaokrožena celota kmetijskih zemljišč, gozdov, zgradb, opreme in delovne sile, ki se ukvarja s kmetijsko pridelavo in ima enotno vodstvo. Kmetijska gospodarstva delimo na kmetijska podjetja in družinske kmetije. Kmetijska podjetja so podjetja, družbe in zadrage, ki so registrirane v registru podjetij in opravljajo kmetijsko dejavnost. Vsa ostala kmetijska gospodarstva, ki ustrezajo merilu evropsko primerljive kmetije, so družinske kmetije.

⁶Vir: SURS, Popis kmetijstva 2010

⁷SURS, Popis kmetijskih gospodarstev 2010

pomembne razlike: število kmetijskih gospodarstev v velikostnem razredu do 2 ha je med leti skoraj nespremenjeno, upad števila kmetijskih gospodarstev beležita velikostna razreda 2–5 ha KZU in 5–10 ha KZU. Povečalo pa se je število kmetijskih gospodarstev, ki imajo v uporabi več kot 10 ha kmetijske zemlje. Leta 2010 so bila v Posavju 104 kmetijska gospodarstva z več kot 10 ha kmetijske zemlje v uporabi (7 % povečanje) kot leta 2000. Povečanje števila največjih kmetij je zaznано v večini občin na območju Posavja, izjema sta občini Bistrica ob Sotli in Kostanjevica na Krki.

V strukturi kmetijskih zemljišč v uporabi prevladujejo trajni travniki in pašniki s 55,375 %, sledijo njive 34,885 % in trajni nasadi z 9,34 %.⁸ Prevladujoče trajno travinje pogojuje relativno velik obseg usmeritve v živinorejo.

Med trajnimi nasadi, ki jih je v regiji Posavje skupaj 2.833 ha, obsegajo sadovnjaki 1.084 ha, vinogradi pa 809 ha.

Med žiti se je v letu 2010 koruza za zrnje pridelovala na 3.405 ha, kar pomeni, da so se površine s to kulturo glede na leto 2000 skupaj zmanjšale za dobrih 25 %, sledi pridelava pšenice in pire na 1.608 ha, kar pomeni, da se je obseg površin s to kulturo zmanjšal za 7,53 %. Za 12,78 % pa se je v letu 2010 glede na leto 2000 povečala površina kmetijskih zemljišč v uporabi za pridelavo ječmena (iz 1.307 na 1.474 ha). Število kmetijskih gospodarstev, ki prideluje žita, je bilo v letu 2010 za 29 % nižje kot v letu 2000.

Opazen upad živinoreje na kmetijskih gospodarstvih v Posavju

V letu 2010 so redili živino na 58.648 kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji, in sicer so govedo redili na 36.119, prašiče na 26.441, perutnino na 36.240, konje na 5.948, ovce na 6.181, koze na 4.214, jelenjad na 352 ter kunce na 8.051 kmetijskih gospodarstvih. S čebelarstvom so se ukvarjali na 2.392 kmetijskih gospodarstvih.

Z rejo živine se je v Sloveniji od leta 2000 prenehalo ukvarjati kar dobrih 18.800 kmetijskih gospodarstev, zato se je povprečno število GVŽ na gospodarstvih z živino kljub zmanjšani prireji dvignilo od leta 2000 do leta 2010 s 6,1 na 7,2 GVŽ (za skoraj 18 %).

Na ravni regije Posavje so govedo v letu 2000 redili še na 3.805 kmetijskih gospodarstvih, v letu 2010 pa le na 2.361 (to pomeni, da se je število teh kmetijskih gospodarstev znižalo za 38 %). Leta 2010 je tako živali redilo nekaj več kot 40 % kmetijskih gospodarstev. Številčno je bilo leta 2000 v reji 24.586 glav govedi, leta 2010 pa 23.113, kar predstavlja le 6-odstotni padec. To pomeni, da se je povečalo število glav govedi na posamezno kmetijsko gospodarstvo. Ti podatki nazorno prikazujejo relativno intenzivnost strukturnih sprememb v živinoreji.

Ob splošni ugotovitvi o »relativno intenzivnih strukturnih spremembah« v živinoreji je lahko pomembna primerjava o gibanju števila kmetijskih gospodarstev med leti 2000–2010 tudi glede na rejo posameznih vrst in kategorij domačih živali. Še največji upad števila kmetijskih gospodarstev je viden pri kravah molznicah – število kmetijskih gospodarstev, ki so redila krave molznice, se je med leti 2000–2010 zmanjšalo za več kot 70 %. Omembe vredno je, da je v letu 2000 reden odkup oz. prodaja mleka za številna gospodinjstva na podeželju predstavljala redni mesečni finančni priliv. V istem obdobju se je povečalo število kmetijskih gospodarstev, ki so redila krave dojilje, in sicer je leta

⁸ SURS, Popis kmetijskih gospodarstev 2010

2010 za 279 več kmetijskih gospodarstev redilo krave dojilje kot leta 2000. To ponazarja trend ekstenzifikacije v živinoreji.

V strukturi kmetijske pridelave⁹ je v Posavju živinoreja še vedno najpomembnejša kmetijska panoga. Na osnovi poznavanja razmer na terenu (vir strokovne službe KGZS – zavod Novo mesto) je bilo mogoče ugotoviti, da se poleg strukturnih sprememb (povečevanje obsega pridelave na maloštevilnih kmetijah in širjenje kmetijske pridelave na preostalih) **vse več kmetij tudi specializira.**

V programskem obdobju 2007–2013 je bil opazen trend opuščanja živinorejske prireje, predvsem na ravninskem območju, kjer se posamezne kmetije usmerjajo v poljedelstvo (predvsem na kmetijah kot dodatnem viru dohodka) in pridelavo zelenjave. V delovno intenzivne kmetijske panoge, kot sta sadjarstvo in zelenjadarstvo, se usmerjajo kmetije predvsem na ravninskih območjih občin Brežice in Krško.

V okviru strukturnih sprememb v živinoreji je izrazito opuščanje predvsem mlečne prireje (oddaja mleka) na manjših kmetijah in usmerjanje le-teh v bolj ekstenzivno govedorejo – reja krav dojilj, kar je s tehnološkega vidika največkrat povezano s pašo. Ohranjanje določenega obsega živinoreje (predvsem reja prežvekovalcev) je v prihodnosti nujna zaradi naravnih danosti kot in preprečevanja zaraščanja (delež absolutnega travinja, delež kmetijskih površin, kategoriziranih v območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo).

Skupni vložek dela v kmetijstvu v Sloveniji v letu 2010, izražen v polnovrednih delovnih močeh (PDM), je bil 77.012 PDM ali 0,16 PDM na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi.

Eden pomembnih dejavnikov, ki omejuje konkurenčnost slovenskega kmetijstva, tako tudi posavskega, je relativno nizek nivo specializacije kmetijskih gospodarstev. V eno od kmetijskih panog (pridelava poljščin, vrtnarstvo, trajni nasadi, živinoreja – pasne živali, prašičereja in perutninarstvo) je v Posavju specializiranih le okoli 50 % kmetijskih gospodarstev, in sicer:

- v pridelavo poljščin 659 kmetijskih gospodarstev,
- v vrtnarstvo 45, v trajne nasade 810 kmetijskih gospodarstev,
- v pašno živinorejo 1.176 in
- v prašičerejo oz. perutninarstvo 46 kmetijskih gospodarstev.

Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev je izražena kot standardni prihodek (SO), ki je v skladu z enotno metodologijo definiran kot vrednostno izražena bruto proizvodnja posameznega pridelka, vrednotena po cenah na pragu kmetije. Proizvodnja vključuje:

- prodajo, porabo na kmetiji in gospodinjstvu ter razliko v zalogah;
- vrednost glavnega, kot tudi vrednost morebitnih stranskih proizvodov.

Pridelki so vrednoteni po cenah na pragu kmetije, subvencije niso vključene. Skupna vrednost je preračunana na enoto opazovanja, ki je v rastlinski proizvodnji hektar (z izjemo gojenja gob, kjer je ar), v živinoreji pa glava opazovane kategorije (v perutninarstvu 100 glav). Vrednosti »SO 2007« (podatki so iz Popisa kmetijstva 2010) so izračunane po »metodi neposrednega opazovanja«, kar pomeni, da so za vsako kategorijo ocenjene tako povprečne količine (preračunano na enoto opazovanja) kot tudi cene. Koeficienti »SO 2007« so izračunani kot aritmetično povprečje v EUR

⁹ Kmetijska pridelava na kmetijskem gospodarstvu obsega pridelovanje kmetijskih rastlin (žit in drugih kultur, zelenjadnic, cvetja, okrasnih rastlin, semen in sadik, grozdja, sadja in oljk), reja živali (goveda, prašičev, perutnine, drobnice, konj), drugih živali (čebel, nojev, kuncev, jelenjadi). V kmetijsko pridelavo se ne šteje: predelava kmetijskih pridelkov, opravljanje kmetijskih storitev, gozdarstvo, ribogojstvo in ribištvo, reja konj za športne namene, če je vsa krma kupljena.

izraženih vrednosti za leta 2005, 2006, 2007, 2008 in 2009. Kmetijska gospodarstva so na podlagi ugotovljenih deležev SO posameznih aktivnosti v skupni vrednosti SO na posameznem kmetijskem gospodarstvu razvrščena po predpisanih merilih v ustrezni tip kmetovanja. Skupni standardni prihodek v Sloveniji za leto 2010 je znašal 12.260 EUR na kmetijsko gospodarstvo in 11.900 EUR/PDM. **KMG na območju Posavja ne dosegajo povprečja skupnega standardnega prihodka v Sloveniji.** Še najbolj zaostajata občini Radeče in Sevnica.

Leta 2010 je z območja statistične regije Posavje v letu 2010 oddalo vlogo za plačila ukrepov Skupne kmetijske politike EU (SKP EU) skupaj 3.930 KMG. Običajno te kmetije obravnavamo kot »aktivne«. Oddaja zbirne vloge je tudi pogoj za prijavo za dodelitev finančnih pomoči iz naslova strukturnih ukrepov SKP EU. Razlika med številom KMG, ki jih ob popisu zajame statistika, in »dejansko aktivnimi« kmetijami (vsakoletno oddane zbirne vloge) je precejšnja (okoli 20 %). Med KMG, ki ne oddajajo zbirne vloge, so tudi čebelarji, manjši vinogradniki in večina tistih, ki ima premajhne površine ali so to posamezne kmetije s sedežem izven razvojne regije Posavje. **Glavnino kmetijske dejavnosti na območju statistične regije Posavje predstavljajo družinske kmetije.** V letu 2010 je bilo tako na osnovi podatkov SURS skupaj 5.652 KMG, od tega 5.213 družinskih kmetij.

Delovna sila na kmetijskih gospodarstvih v statistični regiji Posavje

Z izračuni polnovredne delovne moči (PDM) za vsako delovno aktivno osebo posebej ter z upoštevanjem dela najete delovne sile zajamemo celoten letni vložek dela na vsakem kmetijskem gospodarstvu.

Izražanje obsega dela v koeficientih polnovrednih delovnih moči (PDM) temelji na razmerju med številom ur, letno porabljenih za delo v kmetijski dejavnosti, in enoletnim obsegom dela polno zaposlene osebe (1.800 ur), ki ga uporablja nacionalna statistika delovne sile.

Na družinskih kmetijah smo poleg PDM v kmetijstvu izračunali tudi vložek dela v gozdarski dejavnosti ter v pridobitnih dejavnostih, ki izhajajo iz kmetijskega gospodarstva.

V izračunih obsega dela na kmetijskih gospodarstvih v letu 2010 so v primerjavi s prejšnjimi leti manjše metodološke razlike: nekoliko natančneje so bile ločene posamezne dejavnosti, narejenih je bilo več kontrol z administrativnimi in drugimi podatki, izračuni PDM so narejeni na podlagi osnovnih podatkov in ne na podlagi koeficientov za posamezne velikostne razrede PDM.

Na družinskih kmetijah v regiji Posavje je po podatkih iz leta 2010 živel 20.768 oseb, vključno z osebami, ki ne delajo na družinskih kmetijah, kar je za 4 % manj kot leta 2000, ko je na kmetijah živel 21.607 oseb.

Na družinskih kmetijah v Posavju je leta 2010 živel 14.688 oseb; med temi je 6.004 oseb delalo tudi zunaj kmetije, 875 jih je imelo status brezposelnih, 4.067 je bilo upokojenih, od tega 740 iz naslova kmetijske dejavnosti, 1.205 oseb ni imelo lastnih dohodkov, 1.550 je bilo otrok, učencev, dijakov ali študentov. Skupaj predstavljajo 4.787 PDM na družinskih kmetijah (vir KGZ NM).

Glede na starostno strukturo gospodarjev na teh družinskih kmetijah je bilo 41,2 % gospodarjev brez izobrazbe oziroma z največ dokončano osnovnošolsko izobrazbo, 34,87 % gospodarjev je imelo nižjo in srednjo poklicno izobrazbo, 18,10 % srednjo strokovno in splošno izobrazbo, 5,8 % gospodarjev pa višjo ali visoko izobrazbo. Na ravni celotne Slovenije je gospodarjev z višjo ali visoko izobrazbo 6,2 %, 43,26 % pa takšnih, ki so brez izobrazbe oziroma z največ dokončano osnovnošolsko izobrazbo.

Obseg razpoložljive delovne sile med leti 2000 in 2010 se je na kmetijskih gospodarstvih v Posavju zmanjšal za 2.026 PDM (iz 7.897 PDM v letu 2000 na 5.871 PDM v letu 2010). 80 % razpoložljive delovne sile še vedno predstavljajo člani kmetijskih gospodarstev na družinskih kmetijah. Strukturne spremembe (manjšanje števila kmetijskih gospodarstev in povečevanje obsega reje na posameznih kmetijskih gospodarstvih) nakazujejo intenzifikacijo oz. racionalizacijo kmetijske pridelave. To potrjujejo tudi podatki iz Popisa kmetijskih gospodarstev za leto 2010, da je bilo za obdelavo hektarja kmetijske zemlje v letu 2010 porabljeno manj delovne sile kot v letu 2000, in sicer leta 1,55 PDM/ha, leta 2010 pa 1,2 PDM/ha.

Starostna struktura delovne sile na kmetijah je izrazito neugodna, saj več kot polovico razpoložljivih delovnih moči predstavljajo ljudje, starejši od 55 let. Izrazito zaskrbljujoč je podatek, da mlajši od 35 let predstavljajo le 5 % razpoložljive delovne sile na kmetijah v Posavju. To potrjuje tudi podatek, da je povprečna starost gospodarjev družinskih kmetij v Posavju 58 let (leta 2000 je bila 57 let). Povprečna starost moških gospodarjev je 56, žensk pa 60 let. Od skupaj 5.213 gospodarjev je 1.468 žensk (28,16 %).

Obseg intenzivnih nasadov je po podatkih KGZ Novo mesto, kmetijsko-svetovalne službe, 715,51 ha, od tega jih je zaščiteneh z mrežo proti toči 226,39 ha, namakanih pa od skupne površine le 147,50 ha. Pokritih, to je zavarovanih prostorov za pridelavo zelenjave, je skupaj 32,83 ha.

Veliki namakalni sistem Blanca je bil zgrajen leta 2014 in predstavlja izgradnjo velikega namakalnega sistema z odvzemom vode iz reke Save, ki bo zagotavljal vodo na območjih v skupni površini 81 hektarov. Nosilec izvedbe je bilo Sadjarstvo Blanca, v partnerstvu z Občino Sevnica in ob soglasju lastnikom kmetijskih zemljišč. Poleg sadovnjakov Sadjarstva Blanca na Čanju (55 ha) in na Otoku (13 ha) je v investicijo vključeno tudi bližnje Arško polje (13 ha), kjer zemljo obdeluje 11 kmetov. Gre za prvo fazo namakalnega sistema, v kateri je bil izveden dovod za namakanje do posameznih sektorjev. Druga faza bo izvedena v roku enega leta, v kateri gre za napeljavo kapljičnih cevi po nasadih oziroma mikrorazpršilcev na Arškem polju. V celoti zaključena investicija bo omogočila računalniško vodeno namakanje 220.000 sadnih dreves Sadjarstva Blanca in zelenjave na Arškem polju.

Občina Krško v partnerstvu z lastniki kmetijskih zemljišč v prihodnjem programskem obdobju **načrtuje izgradnjo namakalnega sistema** na površini 250 ha kmetijskih zemljišč in s tem izboljšati ekonomiko kmetijske pridelave na ravnici na desni in levi strani dolvodnega porečja reke Save. Namakalni sistem je predviden na območju že predhodno izvedene agrarne operacije. Investicija je opredeljena tako v prostorskih dokumentih občine kot tudi v državnem prostorskem načrtu.

Vzpostavljen je namakalni sistem Kalce-Naklo in obsega 155 hektarjev novih namakalnih površin. Tukaj je eno najbolj razvitih območij za kmetijsko pridelavo in prispeva zelo pomemben delež slovenske integrirano pridelane zelenjave. Trenutno je samooskrba z zelenjavo na ravni države najnižja (le 30 %) in te se polovico pridelava na območju ob reki Krki, ki se razteza na območju naše in sosednje, to je Jugovzhodne regije. Ključni odkupovalec zelenjave s tega območja je Kmečka zadruga Krka, ki organizira odkup in prodajo zelenjave ter oskrbuje kmete z ustreznim repromaterialom.

Na območju občine Krško so bile v tem programskem obdobju izvedene **agrarne operacije** na 910 ha kmetijskih zemljišč. Zaradi pozitivnih učinkov se bo izvajanje teh ukrepov nadaljevalo tudi v obdobju 2014-2020 na komasacijskem območju Krškega polja. Agrarne operacije so opredeljene v občinskih

prostorskih dokumentih in v občinskem izvedbenem načrtu. V načrtu je do zaključka novega programskega obdobja izvesti agromelioracije na komasacijskih območjih na 467 ha kmetijskih zemljišč (Gorica, Veliki Podlog, Pijavško polje).

Stanje ekološkega kmetijstva v regiji Posavje

V letu 2012 se je v razvojni regiji Posavje število ekoloških kmetij, vključenih v kontrolo, glede na leto 2011 povečalo za 26,7 % (rast na ravni Slovenije 15,87 %) ¹⁰.

Tabela 10: Število KMG v razvojni regiji Posavje, vključenih v ekološko kontrolo v letih 2011 in 2012 ter primerjalno med letoma in na ravni Slovenije

Občina	2011	2012	Rast v %
Krško	29	35	20,69
Brežice	17	26	52,94
Bistrica ob Sotli	3	4	33,33
Kostanjevica ob Krki	2	2	0,00
Radeče	3	4	33,33
Sevnica	32	38	18,75
Skupaj	86	109	26,74
Slovenija	2.376	2.753	15,87

Vir: ZEKPD BK, september 2012

Stanje dopolnilnih dejavnosti v statistični regiji Posavje

Zakonska podlaga dopolnilnim dejavnostim je Zakon o kmetijstvu, natančneje pa jih opredeljuje Uredba o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji.

Med dopolnilnimi dejavnostmi so v ospredju dejavnosti, ki jih zaradi same vrste ne moremo več uvrščati med primarno kmetijsko pridelavo, storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo in različne oblike turizma na kmetiji. KMG imajo pogosto registriranih več dopolnilnih dejavnosti. Glede na ocene pristojne kmetijske svetovalne službe ima posamezno KMG v povprečju registrirani dve dopolnilni dejavnosti, kar okvirno pomeni, da ima na območju treh posavskih občin dopolnilne dejavnosti registriranih nekaj več kot 80 KMG. Število registriranih dejavnosti po občinah v letu 2010 je bilo naslednje: Brežice 66, Krško 69 in Sevnica 39 registriranih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

Stanje na področju sladkovodne akvakulture

Področje sladkovodne akvakulture ima v regiji Posavje velik razvojni potencial glede na razpoložljive vodne vire.

Ukrepi v regiji bodo šli v smer varstva in izboljšanje stanja vodnih virov z namenom izboljšanje stanja sladkovodnih voda na območjih kmetijskih zemljišč in gozdnih ekosistemov. S tem bodo ustvarjeni tudi pogoji za krepitev proizvodnje sladkovodnih rib višje kakovosti.

Na dan 9.10.2014 je bilo za vzrejo sladkovodnih organizmov, namenjenih za prehrano ljudi (pod šifro dejavnosti 03.220), registriranih 9 subjektov, od teh je bilo 6 kmetijskih gospodarstev z registrirano dopolnilno dejavnostjo vzreje vodnih organizmov na kmetijskih gospodarstvih, 1 gospodarska družba, 1 samostojni podjetnik posameznik in 1 ribiška družina. Gospodarska družba Ribogojstvo Goričar

¹⁰ Vir: Združenje ekoloških kmetov Posavja, Dolenjske in Bele krajine (ZEKPDBK), september 2012

d.o.o. sodi med največje proizvajalce v slovenskem merilu (pokriva skoraj polovico slovenske proizvodnje sladkovodnih rib).

Od vseh navedenih subjektov so štirje, ki imajo na dan 9.10.2014 veljavno odločbo Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin o odobritvi proizvodnje akvakulture za namen gojenja za prehrano ljudi.

Na območju regije po neuradnih podatkih obstaja še kar nekaj rejcev, ki pa niso ustrezno registrirani in/ali ne dosegajo mejne količine proizvodnje, za katero je potrebno pridobiti odločbo zgoraj navedene uprave za varno hrano.

3.4.3. Analiza stanja v gozdarstvu v razvojni regiji Posavje¹¹

Po podatkih veljavnih gozdnogospodarskih načrtov gospodarskih enot je **površina gozdov v razvojni regiji Posavje 46.505 hektarov** (občina Sevnica – 15.895 ha; Krško – 12.530 ha; Brežice – 9.626 ha; Kostanjevica na Krki – 3836 ha; Radeče – 3383 ha; Bistrica ob Sotli 1235 ha).

Gozdnatost Spodnjeposavske statistične regije je manjša od slovenskega povprečja. Gozd je v letu 2005 še preraščal 57,5 % površine regije (podatki [SURs](#)), nekaj let kasneje pa je **gozdnatost¹² regije 48 %, v Sloveniji 60 %**.

Ena izmed značilnosti gozdov na tem območju je velika rastiščna in vegetacijska pestrost, ki izhaja iz raznolikih geoloških razmer, razgibanega reliefa in lege regije na stičišču predalpskega, panonskega in dinarskega sveta. **Med ohranjenimi gozdovi prevladujejo** bukovi gozdovi na nekarbonatnih kamninah (48 %), sledijo bukovi gozdovi na karbonatih (35 %), dobovi in gradnovi (14 %) ter gozdovi na termofilnih, ekstremnih in ostalih legah (3 %). Skoraj 86 % gozdov ima naravno ohranjeno drevesno sestavo, kar predstavlja pomemben ekološki potencial tega prostora. Gozdnih sestojev s spremenjeno, rastiščem tujo drevesno sestavo (smreka, zeleni bor, duglazija) je le 14 %.

Lesna zaloga obravnavanega območja znaša 276 m³/ha. V zalogi prevladujejo listavci z 236 m³/ha (86 %), iglavcev je 40 m³/ha. Letni prirastek gozdov znaša 7,8 m³/ha. **Poleg lesnoproizvodne vloge ima kar 57 % gozdov poudarjene še ekološke funkcije** (varovalna, hidrološka, ohranjanje biotske raznovrstnosti, klimatska) in 33 % gozdov socialne funkcije (predvsem rekreacijsko in funkcijo varovanja naravnih vrednot).

V lastniški strukturi izrazito prevladujejo gozdovi v zasebni lasti – 41.421 ha oziroma 89 %. Državnih gozdov v upravljanju Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov je 4.941 ha, ostalih gozdov (gozdovi v lasti pravnih oseb, občinski gozdovi) je 143 ha. V večini državnih gozdov ima do leta 2016 koncesijo za izvajanje sečnje in gozdnogojitvenih del Gozdno gospodarstvo Brežice, d. o. o., s sedežem v Ljubljani.

Za posavske gozdove v zasebni lasti je značilna velika razdrobljenost gozdne posesti, kar močno otežuje gospodarjenje. Skupno število gozdnih posesti znaša 18.300, kar predstavlja 2,2 ha na gozdno

¹¹ Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot
Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice 2011-2020
Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Celje 2011-2020

¹² Gozdnatost pomeni delež gozdov v celotni površini.

posest. Zmanjševanje števila kmetij in neomejeno dedovanje še pospešujeta nadaljnje drobljenje gozdne posesti.

88,5 % gozdnih posesti, ki imajo v lasti 46,0 % gozdnih površin zasebnih gozdov, ima do 5 hektarjev gozdov. Za to skupino je značilno, da jim gozdovi ne zagotavljajo trajnih donosov in je njihov interes za gospodarjenje z gozdovi in delo v gozdu zelo nepredvidljiv. Gozdne posestnike v tej kategoriji zanima predvsem oskrba z drvmi in občasno posek asortimentov za prodajo. V gozdnih posestih, velikih od 5 do 30 ha (44,1 % površine zasebnih gozdov), je interes za sečnjo in izvajanje gojitvenih del sicer večji, vendar zelo odvisen od ekonomskega in socialnega statusa lastnikov. **Šele lastniki velikih gozdnih posesti (9,9 % površine zasebnih gozdov) so pripravljeni trajno gospodariti z gozdovi v svoji posesti.**

Odprtost gozdov s cestami je zadovoljiva. Zaradi prepletanja rabe prostora je veliko javnih cest pomembnih tudi za gospodarjenje z gozdovi, gozdne ceste pa so ohranile svoj status v neposeljenih in zaprtih gozdnih predelih. **Na obravnavanem področju prevladuje spravilo lesa s traktorjem in ročnim pred spravilom.** Največ je gozdov s povprečno spravilno razdaljo¹³ 200–400 m. Ocenjuje se, da je 18 % gozdov neodprtih, na 12 % gozdov pa je spravilna razdalja tako velika (nad 600 m), da jih lahko zaradi povečanih stroškov spravila štejemo med neodprte.

Največje gozdarsko proizvodno podjetje je Gozdno gospodarstvo Brežice, d. o. o. Poleg njega izvaja sečnjo in spravilo še okoli 35 za ta dela registriranih fizičnih ali pravnih oseb. Prav tako delujeta na območju dva strojna krožka: Strojni krožek Posavje, katerega člani delujejo v občini Brežice in v sosednjih občinah, ter Strojni krožek Sevnica, katerega člani delujejo v občini Sevnica in v sosednjih občinah. Člani strojnih krožkov lahko v obliki medsosedske pomoči izvajajo usluge sečnje in spravila, ki so po Zakonu o dohodnini do določenega obsega neobdavčene. Z odkupom lesa se ukvarja okoli 20 registriranih fizičnih ali pravnih oseb.

Na območju je samo en velik porabnik lesa – Tanin Sevnica, ki za svoje potrebe les uvaža tudi iz drugih delov Slovenije in iz tujine.

Zakon o gozdovih nalaga lastnikom, da gospodarijo s svojimi gozdovi v skladu s predpisi, gozdnogospodarskimi načrti in upravnimi akti tako, da je zagotovljena ekološka, socialna in proizvodna funkcija gozdov. Dela v svojem gozdu lahko opravlja lastnik gozda, pri tem pa mu lahko pomagajo njegovi zakoniti dediči ter zakonci in druge fizične osebe v obliki medsosedske pomoči. Dela v gozdu lahko opravljajo tudi registrirane fizične ali pravne osebe, ki izpolnjujejo predpisane pogoje.

Večina lastnikov gozdov se ne zaveda odgovornosti za izvedbo gojitvenih in varstvenih del v svojih gozdovih. Hkrati je interes lastnikov za gospodarjenje na razdrobljeni gozdni posesti vse manjši, saj jim gozd ne prinaša zadovoljivega dohodka. Prav tako so zaradi ekonomske neodvisnosti od gozdov slabo poučeni o delu in negi gozdov. To se odraža na uresničevanju gojitvenih del in številu nesreč pri delu. **Majhna gozdna posest in neorganiziranost lastnikov gozdov** se odražata tudi v opremljenosti za delo, saj so stroji in oprema za delo v gozdu stari, amortizirani ter v veliko primerih neustrezni. Prvi koraki na področju povezovanja lastnikov so bili narejeni z ustanovitvijo Društva lastnikov gozdov Mirenske doline, ki pokriva tudi del sevniške občine. Na področju Občine Radeče

¹³ Spravilna razdalje je razdalja od težišča gozda, kjer se izvaja sečnja do skladišča na kamionski cesti. Način spravila pri nas je lahko s traktorjem, žičnico, ročno ali kombinirano.

deluje kar nekaj študijskih krožkov, povezanih z gozdom in gospodarjenjem v njih. V letu 2012 je bilo v občini Radeče ustanovljeno še eno društvo, in sicer Društvo lastnikov gozdov Sopota – Laško.

Izobraževalno dejavnost za lastnike gozdov od leta 1995 izvaja Zavod za gozdove. Letno se udeleži predavanj, seminarjev in tečajev okoli 200 lastnikov. Zavod za gozdove opravlja svetovanje tudi ob izdaji odločb v upravnem postopku za opravljanje sečnje ter gojitvenih in varstvenih del v gozdovih, kar pomeni, da je v proces svetovanja s strani ZGS letno vključenih okoli 10 % lastnikov gozdov.

3.4.4. Izvajanje pristopa LEADER v podporo razvoju podeželja

Pristop LEADER je posebna metoda načrtovanja razvoja in projektov »od spodaj navzgor«, ki se je v državah Evropske unije pričela izvajati v letu 1991. Bistvo metode je, da se v razvojno načrtovanje nekega območja vključi in medsebojno poveže vse tri sektorje: javnega, ekonomskega in nevladnega, prav tako v izvedbene projekte, ki so se razvili s pomočjo te metode. Pristop se je izkazal kot zelo uspešen, zato je bil od leta 1991 do leta 2007 za njegovo spodbujanje ustanovljen samostojen sklad LEADER (t. i. LEADER I, LEADER II in LEADER plus). Regije in območja, ki so ta pristop uveljavile pri svojem razvojnem načrtovanju, so se dokazano v veliki meri izognile gospodarski krizi, saj je bistvo metode skupno razvojno načrtovanje, ki temelji na prepoznavanju razvojnih prednosti, potreb območja in spodbujanju samooskrbe na vseh področjih delovanja nekega območja. Pri nas so, povzeto po tej metodi, izvajali programe CRPOV.

Evropska unija je leta 2007 izvajanje tega pristopa vključila v splošno politiko razvoja podeželja, to je v 4. os Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013, s ciljem, da se ta pristop uveljavi v preostalih treh oseh, ki pokrivajo področje kmetijstva in širšega razvoja podeželja. V tem programskem obdobju je tudi Slovenija prvič pridobila možnost črpanja teh sredstev, to je 20 let po tistem, ko so to metodo in s tem sredstva LEADER že lahko črpale danes najbolj razvite regije in območja. Zato je ključno, da se s pomočjo dobrih praks, ki so se razvile v tem obdobju drugje po Evropi, to metodo naučimo uporabiti tako pri razvojnem načrtovanju kot tudi pri pripravi in izvajanju projektov na področju podeželja, kamor po metodologiji OECD sodi celotno območje razvojne regije Posavje.

RRA Posavje je v letih 2007–2008 na ravni razvojne regije Posavje vzpostavila vse potrebne pogoje za izvajanje pristopa LEADER, za kar je bilo mogoče pridobiti tudi sredstva LEADER. RRA je v skladu z navodili MKGP povezala javne, zasebne in nevladne partnerje z območja vseh šestih občin v javno-zasebno pogodbeno partnerstvo, ki se je poimenovalo v Lokalno akcijsko skupino Posavje (v nadaljevanju LAS Posavje). Z odločbo takratnega MKGP je LAS Posavje za to programsko obdobje pridobila v upravljanje 1.554.446,04 EUR LEADER sredstev. To se edina evropska sredstva, ki jih dobi v upravljanje lokalni nivo, in sicer za ta namen ustanovljena javno-zasebna partnerstva, v regiji Posavje je to LAS Posavje. To pomeni, da LAS sama določi, za katere namene in projekte bodo ta sredstva namenjena. To je pravica in hkrati velika odgovornost, saj mora biti poraba sredstev skladna z vsemi evropskimi in nacionalnimi predpisi. Do 20 % omenjenih sredstev se lahko nameni za delovanje LAS, ki obsega usposabljanje članov in druge zainteresirane javnosti za izvajanje pristopa LEADER, 80 % pa za sofinanciranje projektov, ki so bili pripravljeni in izvajani po pristopu LEADER ter prvenstveno skladni z lokalno razvojno strategijo regije Posavje za črpanje sredstev LEADER v obdobju 2007–2013. Delovanje LAS in konkretnih izvedbenih projektov je sofinancirano v višini do 85 % neto vrednosti, razliko za delovanje zagotovijo člani LAS Posavje s plačevanjem letne članarine,

za projekte pa projektni partnerji. V partnerstvu je na dan 01.12.2014 38 članov, med njimi je tudi vseh 6 občin razvojne regije Posavje.

Zakoniti zastopnik LAS Posavje in tudi njen upravljevec je bila v tem programskem obdobju RRA Posavje. Ta je izvajala v sodelovanju z organi LAS Posavje (Upravnim odborom, Nadzornim odborom, Zborom članov in predsednikom) celovito strokovno in administrativno-tehnično podporo in skrbela za nemoteno delovanje LAS v skladu s pravili, ki jih določata EU in MKO na tem področju.

Delovanje LAS Posavje in njegovi organi imajo svoje naloge in pristojnosti, določene v Pogodbi o ustanovitvi in delovanju partnerstva za izvajanje pristopa LEADER na območju regije Posavje in v poslovnih posameznih organov.

3.4.5. SWOT analiza podeželja

PREDNOSTI	SLABOSTI
- ugodni naravni pogoji za razvoj raznovrstnih kmetijskih panog in dejavnosti - dobro razvite osnovne kmetijske dejavnosti (živinoreja, sadjarstvo, vinogradništvo, zelenjadarstvo) - trend naraščanja ekoloških kmetijskih gospodarstev kot tudi obsega površin pod ekološkim kmetovanjem - vzpostavljeno podporno okolje v kmetijstvu in gozdarstvu - obstoj zadrug in drugih oblik poslovnega sodelovanja v kmetijskem sektorju - razpoložljivi vodni viri za namakanje (vključno s termalno vodo) in razvoj sladkovodne akvakulture - usposobljena kmetijska gospodarstva za izpolnjevanje minimalnih standardov EU na področju varstva okolja, higiene in varnosti pri delu - razumevanje pristopa LEADER pri doseganju sinergijskih učinkov pri razvoju podeželja - tradicija večnamenskega sonaravnega ter trajnostnega načrtovanja in gospodarjenja z gozdovi - zavarovana območja, ki prispevajo k sonaravnemu razvoju - dve avtohtoni pasmi domačih živali, ki ju povezujejo s Posavjem (posavski konj, krškopoljski prašič) - izvedene komasacije in agromelioracije ter uvedeni skupni namakalni sistemi - zadostne količine lesa kot surovine za lokalno lesno predelovalno industrijo - izvajanje gojitvenih in varstvenih del v gozdovih - bogata kulturna dediščina podeželja - obstoj gospodarskih subjektov na področju sladkovodne akvakulture - bogata območja naravne in kulturne krajine - prisotnost velikih količin termalne vode, ki omogoča podaljšano sezono pridelovanja (predvsem zelenjave) - dobre klimatske in talne razmere za usmerjanje kmetij v delovno intenzivne panoge (zelenjadarstvo, sadjarstvo) in v specializacijo kmetijske pridelave - zavarovana območja (Kozjanski park, Natura 2000, Krakovski gozd, vodovarstvena območja) - velika pestrost rastišč in vegetacije ter gozdov	- razdrobljena posestna struktura v kmetijstvu in gozdarstvu - nizka dodana vrednost kmetijskih pridelkov in proizvodov - ekonomska šibkost kmetijskih gospodarstev s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo - nizka izobrazbena struktura nosilcev KMG - neizkoriščen lesnoproizvodni potencial gozdov - nepovezanost lastnikov gozdov - visoke vodne izgube - nizka priključenost gospodinjstev na javno kanalizacijsko omrežje oz. ta ni na voljo - neustrezna komunalna infrastruktura na podeželju - slaba protipoplavna zaščita kmetijskih zemljišč - ni vzpostavljene lokalne oskrbne verige s hrano - nizka stopnja tržne usmerjenosti kmetijskih gospodarstev - majhno število gospodarskih subjektov na področju sladkovodne akvakulture glede na vodni potencial - premalo organizirano skupno trženje in promocija lokalne ponudbe hrane - relativno nizka izobrazbena struktura - slaba demografska struktura (staranje in upadanje števila prebivalcev) - neugodna starostna struktura delovne sile na kmetijah - praznjenje nekaterih podeželskih območij (predvsem obmejnih) - premalo specializirane kmetijske proizvodnje - razdrobljena kmetijska zemljišča - razdrobljene in majhne gozdne posesti v zasebnih gozdovih - neorganiziranost lastnikov gozdov - veliko število nesreč pri delu v gozdu - slabšanje ekonomsko-socialnega položaja prebivalcev podeželja - visoka stopnja brezposelnosti oz. podzaposlenosti na podeželju, zlasti med mladimi in ženskami - nezadostno sodelovanje podpornega okolja v kmetijstvu in gozdarstvu

- zadovoljiva odprtost gozdov s cestami - izvajanje gojitvenih in varstvenih del v gozdovih - razvite dopolnilne dejavnosti na kmetijah - vzpostavljena infrastruktura za izvajanje neposredne prodaje kmetijskih pridelkov in izdelkov	- padanje obsega kmetijske proizvodnje/opuščanje kmetovanja - nemotiviranost (mladih) za delo in življenje na kmetiji - nezmožnost izkoriščati razvojna sredstva za kmetijstvo in gozdarstvo - slabo razvita živilsko-predelovalna industrija
---	---

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
- krepitev vertikalne in horizontalne povezanosti v kmetijstvu ter diverzifikacije dejavnosti - izboljšanje lastniške strukture kmetijskih zemljišč s pomočjo agrarnih operacij - prilagajanje kmetijske proizvodnje podnebnim spremembam (širitev okolju prijaznih nadstandardov pri pridelavi hrane in reji živali) - spodbujanje kmetijske dejavnosti s ciljem večje lokalne samooskrbe, ohranitve/razvoja delovnih mest in izgleda kulturne krajine - varovanje kmetijskih zemljišč pred trajno spremembo namembnosti (ohranitev sedanje površine kmetijske zemlje v uporabi) - ohranjanje biotske pestrosti, varovanje okolja in spodbujanje učinkovite rabe virov v kmetijstvu, ribištvu in gozdarstvu - zagotavljanje prehranske varnosti s stabilno pridelavo/predelavo varne in potrošniku dostopne hrane (tudi s spodbujanjem pridelave v okviru shem višje kakovosti) - izkoriščanje naravnih in kulturnih danosti ter povezovanje s kmetijstvom, turizmom in podjetništvom za povečanje prepoznavnosti in konkurenčnosti - krepitev proizvodnje in trženja energije iz obnovljivih virov iz kmetijstva in gozdarstva - enakopravna obravnava funkcij varovanja in razvoja na zavarovanih območjih - razvoj tehnologije IKT na podeželju - čezmejno sodelovanje s Hrvaško - inovativna raba tradicionalnih znanj in veščin - revitalizacija degradiranih zemljišč in območij - vzpostavitev kratkih dobavnih verig z lokalno pridelano hrano (s kmetijskimi in ribiškimi proizvodi) - izkoriščanje naravnih in kulturnih danosti ter povezovanje s kmetijstvom, ribištvom, turizmom in podjetništvom za povečanje prepoznavnosti in konkurenčnosti - krepitev socialnih stikov na podeželju, predvsem med ranljivimi ciljnim skupinami (mladi, ženske, starejše osebe) - spodbujanje razvoja sladkovodne akvakulture - spodbujanje samooskrbe na vseh področjih (hrana, energija, človeški viri) - spodbujanje gospodarskih subjektov k povečanemu obsegu investicij v pridelavo in predelavo na področju sladkovodnega ribištva - krepitev poslovnega/projektnega sodelovanja deležnikov na podeželju za doseganje multiplikativnih učinkov - spodbujanje razvoja živilskopredelovalne industrije v regiji (ker je lahko vpeta v domače nabavne vire)	- nadaljnji strukturni ukrepi v kmetijski pridelavi – intenzifikacija na eni strani in opuščanje kmetovanja na drugi - nizka specializiranost v kmetijstvu - zmanjševanje zaposlenosti v kmetijstvu (nemotiviranost mladih za delo in življenje na kmetiji) - nezmožnost izkoristiti razpoložljiva razvojna sredstva (omejena sposobnost zalaganja lastnih virov za čas trajanja investicijskih in drugih projektov) - nadaljnje slabšanje socialne varnosti (kmečkega) prebivalstva, izobrazbene in starostne strukture kmečkega prebivalstva - prenizka stopnja tržne usmerjenosti in organiziranosti pri večini kmetijskih panog - odvisnost kmetijske pridelave od podnebnih razmer (pogostejše pojavljanje suš in drugih ekstremnih vremenskih dogodkov) - prenizka energetska učinkovitost kmetijskih gospodarstev - nedovoljeni poseki v gozdovih - pomanjkanje strateške naravnosti, inovativnosti nosilcev razvoja na podeželju - omejitveni pogoji pri izkoriščanju vodnih virov za sladkovodno akvakulturo - vpliv kmetijstva in drugih gospodarskih dejavnosti na slabšanje števila habitatnih tipov in biotske raznovrstnosti - zmanjševanje obsega kmetijskih zemljišč zaradi pozidave in njihovega zaraščanja (zaraščanje opazno na območjih z neugodnim reliefom ali manj kakovostnimi tlemi) - zmanjševanje poseljenosti na podeželju - pomanjkanje specializiranih svetovalnih storitev na področju tehnološkega razvoja, ekonomike proizvodnje, varovanja naravnih virov) - birokratizacija postopkov v kmetijstvu

3.4.6. SWOT analiza – gozdarski del

PREDNOSTI	SLABOSTI
- tradicija sonaravnega, mnogonamenskega ter trajnostnega načrtovanja in gospodarjenja z gozdovi - 86 % gozdov z naravno in ohranjeno drevesno sestavo - gozdovi zadovoljivo opravljajo poudarjeno ekološko in socialno vlogo v prostoru - zadostne količine kakovostnega lesa kot surovine za lokalno lesnopredelovalno industrijo - kvalitetno izvajanje gojitvenih in varstvenih del v delu gozdovih - tradicija predelave in obdelave lesa v Posavju - dobra terenska pokritost gozdov z javno gozdarsko službo - trenutna pozitivna javna volja za izboljšanje konkurenčnosti lesnopredelovalne verige - gozd in les predstavljata ponor CO², les je okolju prijazen material tudi po koncu življenjske dobe, kar pospešuje nastajanje številnih novih izdelkov - lesna biomasa je pomemben obnovljiv vir energije - pozitivne spremembe v zavedanju o pomenu nizkoogljičnih materialov in virov energije	- velikemu številu lastnikov gozdov je dohodek iz gozda nepomemben vir zaslužka - lesno-proizvodni potencial gozdov ni dovolj izkoriščen - prevelik razkorak med načrtovano in izvedeno nego gozdov - nepovezanost lastnikov gozdov - lastniki gozdov ne poznajo lege in mej svojih gozdnih parcel - premajhna odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami - javna gozdarska služba, omejena na področju ekonomskega svetovanja - neorganiziran trg lesa iz zasebnih gozdov - lokalna veriga gozd – les ne obstaja - pomanjkanje ugleda lesenih izdelkov - slabo stanje (nizka konkurenčnost) lesnopredelovalne industrije (tehnološko, razvojno, človeški viri, slaba produktivnost) - premajhen delež lesenih izdelkov z visoko dodano vrednostjo - neizkoriščenost potenciala lesnih ostankov in odsluženega lesa - lastniki gozdov so premalo usposobljeni za delo v gozdu - načrti gospodarjenja z gozdovi niso prilagojeni za nivo posesti
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• vzpostavitev gozdno-lesne verige v Posavju • povezovanje lastnikov gozdov (društva, kapitalna povezanost, projektna povezanost) • trženje nelesnih gozdnih dobrin • vzpostavitev izobraževanj lastnikov gozdov (formalna, neformalna) • energetska izraba lesa kot naravnega vira v Posavju • trajno razpolaganje z lesom kot surovino (brez uvoza) • okoljsko osveščene aktivnosti v gozdovih (turizem, rekreacija itd.) • les kot surovina, ki je uporabna v celoti in v več življenjskih ciklih (kot izdelek, ostanki predelave kot lesna biomasa, reciklaža in ponovna uporaba) • možnost doseganja visoke dodane vrednosti lesa vzdolž verige • geografska razpršenost obratov (enakomerna • regionalna porazdelitev) omogoča skladen regionalni razvoj Posavja • priložnost za črpanje sredstev EU v projektih povezanih z gozdno-lesno verigo • večja ponudba kvalitetnega lesa bi lahko pritegnila investitorje	• s povečanim povpraševanjem po lesu se povečuje nevarnost pojava sečenj, ki niso v skladu z načrti gospodarjenja (nedovoljen posek) • napovedana reorganizacija in krčenje javne gozdarske službe (JGS) bi poslabšalo pogoje za gospodarjenje z gozdovi • večja pogostnost nesreč pri delu v gozdu z višanjem količin poseka • ohranitev (do)sedanjega stanja/ nadaljnje ne(so)delovanje deležnikov znotraj lesnopredelovalne verige • večji posek lesa ob nespremenjenem lokalnem oz. regijskem povpraševanju po lesnih izdelkih in polizdelkih bo pomenil povečan izvoz lesa iz območja

3.5. Analiza turizma v regiji

Za turizem je bila do devetdesetih let značilna koncentracija prostora (morska obala, vodna področja), časa (poletne počitnice) in potovalnih motivov (počitek, razvedrilo)¹⁴. V zadnjih desetih letih so se želje in potrebe turistov spremenile in hkrati postale bolj različne. Novi turistični trendi so usmerjeni predvsem v potovanje z razlogom, lokalni pristop k potovanju, alternativni transport, spreminjajoče se podnebne razmere in načrtovanje prihodnosti turističnih destinacij ter označevanje počitnic in potovanj¹⁵.

Ključna konkurenčna prednost Slovenije je neokrnjena narava¹⁶. Leta 2009 je 75 % turistov prišlo v Slovenijo zaradi naravnih lepot Slovenije, na drugem in tretjem mestu sta bila motiva za prihod »možnosti za počitek in sprostitev« ter »osebna varnost med bivanjem«¹⁷. Prav tako nova strategija razvoja turizma predvideva nadaljnji razvoj turističnih destinacij, in sicer preko aktivne in učinkovite vloge Regionalnih destinacijskih organizacij (RDO).

V skladu z usmeritvami oblikovanja in razvoja turističnih destinacij je tudi Posavje začelo svojo turistično ponudbo zaokroževati kot turistično destinacijo. Svet Regije Posavje je na 29. seji, dne 27. 9. 2010 sprejel Sklep o organiziranosti funkcij regionalne destinacijske organizacije na področju razvojne Spodnjeposavske regije, s katerim predstavniki občin z območja regije soglašajo, da bo na območju naše razvojne regije zgolj RRA Posavje opravljala naloge regionalne destinacijske organizacije, ki so določene v Razvojnem načrtu in usmeritvah slovenskega turizma 2007–2011 (razvojno, distribucijsko, promocijsko, operativno), vsaj za obdobje treh let od dneva prijave regionalne destinacijske organizacije na javni razpis Ministrstva za gospodarstvo Republike Slovenije.

Projekt »Regionalna destinacijska organizacija Posavje« (RDO Posavje) temelji na Regionalnem razvojnem programu Posavje (RRP) za obdobje 2007–2013. Projekt delno financira EU, in sicer v okviru Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov, prednostne usmeritve Dviga konkurenčnosti turističnega gospodarstva.

Skupno upravljanje destinacije temelji na partnerstvu oziroma povezovanju in sodelovanju turističnih ponudnikov, javnega in civilnega sektorja pri uresničevanju razvojnih prioritet in razvojnih projektov s področja turizma na ravni regije Posavje. Strategija razvoja turistične destinacije Posavje 2011–2015¹⁸ poudarja, da turistična ponudba Posavja temelji na sinergiji ponudbe Term Čatež, ki imajo visoko učinkovito prodajo in razdelane produkte, ki vedno bolj postajajo izrazito nišni (poudarek na odpravljanju določenih zdravstvenih težav, gusarski zaliv in indijanska vas, Levitan Suite ipd.), saj predstavljajo močno atrakcijo destinacije, in ponudbe turističnih posameznikov na drugi strani, predvsem vinarjev, gostincev, lastnikov zidanic idr., ki svoje storitve/izdelek tržijo predvsem neposredno in praviloma sami na svojih bolj ali manj razdelanih neposrednih poteh. Tu je tudi največja neizkoriščena priložnost, ko lahko posamezne znamke s pravilno postavitvijo predstavljajo močno destinacijo znanih produktnih znamk. Zato je v posavski turistični ponudbi potrebno zgraditi

¹⁴ Vir: Strategija slovenskega turizma 2002–2006

¹⁵ Vir: Justin Francis, 2008, povzeto po <http://www.slovenia.info>

¹⁶ Vir: Strategija razvoja slovenskega turizma 2012–2016, MGRT, 2012

¹⁷ Vir: SURS, Anketa o tujih turistih v RS 2009

¹⁸ Vir: : Strategija razvoja turistične destinacije Posavje 2011–2015, RRA Posavje, 2011

vrednostni sistem, kjer že obstoječe močne znamke prepoznavajo drug drugega kot distribucijski, prodajni ter promocijski kanal ter hkrati gradijo skupno destinacijsko povezovanje preko znamke Posavje, ki jo tudi sami soustvarjajo.

Posavje je s svojimi naravnimi lepotami in že urejenimi *wellnes* centri idealen kraj za soustvarjanje močnih turističnih produktov, ki temeljijo na najnovejših trendih in so v skladu z usmeritvami nove strategije razvoja: naravne lepote Posavja, urejeni *wellnes* centri, pestra turistična ponudba v mestih in na podeželju, veliko možnosti rekreacije in športa – od golfa, jadrnega padalstva, pohodniških poti, možnosti kolesarjenja, konjenišva, ribolova, lokostrelstva, kopanja, športnega plezanja in vse do *speedwayja*. Povezovanje storitev na zgoraj navedenih področjih pod krovno znamko Posavje polno priložnosti in določanje osnovnih smernic, kako v naslednjih letih vzpostaviti in organizirati skupni nastop posavskih turističnih ponudnikov na trgu, je prioriteta bodočega razvoja turistične destinacije Posavje.

POSAVJE je turistična destinacija, ki se nahaja na jugovzhodnem delu Slovenije ob spodnjem toku reke Save. Turistično območje je sestavljeno iz naslednjih občin: Bistrica ob Sotli, Brežice, Kostanjevica na Krki, Krško, Radeče in Sevnica. Po površini je med najmanjšimi regijami v Sloveniji, saj meri le 968,2 km² in tako predstavlja 4,77 % celotnega slovenskega ozemlja. Na zahodu meji na Hrvaško, na jugu na Jugovzhodno Slovenijo, ki je trikrat večja od Posavja, na vzhodu na Zasavje in na severu na Savinjsko, ki je 2,5-krat večja. Deli se na levi in desni breg Save in spada v dve slovenski zgodovinski pokrajini Dolenjsko in Štajersko. Na severu se začne z Lisco in Srednjesotelskim gričevjem (Kozjansko), ki se na vzhodu stika z obronki Posavskega hribovja, proti jugu nadaljuje s Krškim, Senovskim ter tudi Bizeljskim gričevjem in preide v Krško ravan ter se na jugu konča z Gorjanci in Mirnsko dolina. Posavje je podeželska krajina, posejana s sadovnjaki in vinogradi.

Posavje letno obišče 173.812 turistov (leta 2011), kar predstavlja 5,4 % vseh turistov v Sloveniji, od tega je Posavje obiskalo 84.193 tujih turistov (48,44 %). Med tujimi gosti prevladujejo Italijani, Avstrijci, Hrvati in turisti iz Srbije ter Bosne in Hercegovine.

Tabela 11: Prihodi in prenočitve turistov po skupinah nastanitvenih objektov in državah, statistične regije, Slovenija, letno

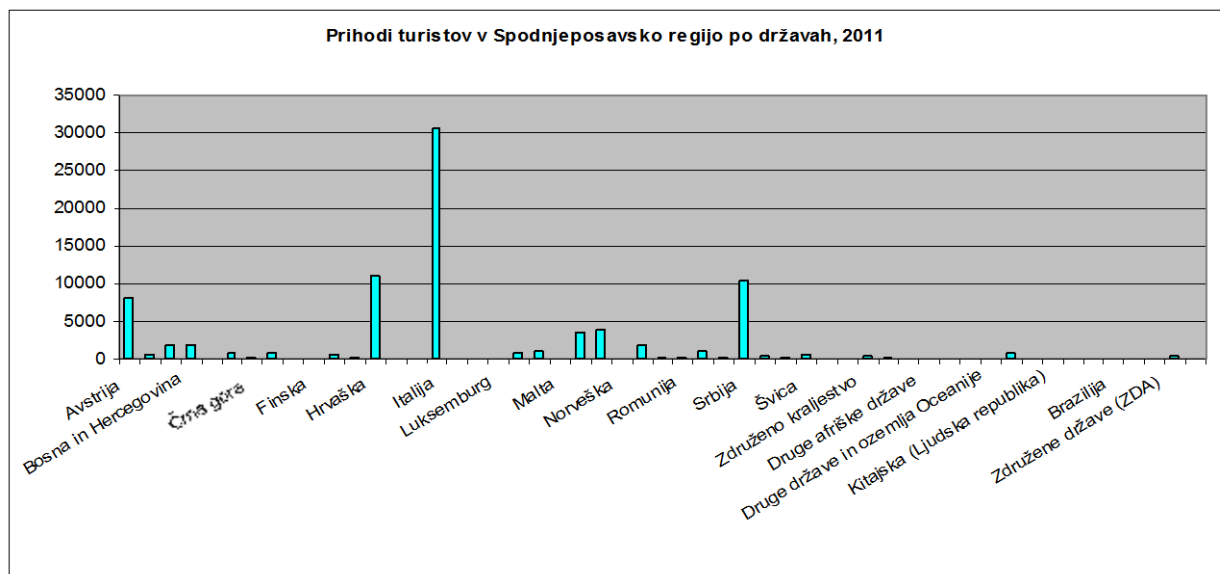
		2009		2010		2011	
		Prihodi turistov SKUPAJ	Prenočitve turistov SKUPAJ	Prihodi turistov SKUPAJ	Prenočitve turistov SKUPAJ	Prihodi turistov SKUPAJ	Prenočitve turistov SKUPAJ
Slovenija	DRŽAVE SKUPAJ	2984828	9013773	3006272	8906399	3217966	9388095
	DOMAČI	1160897	4077480	1137166	3909368	1181314	3924164
	TUJI	1823931	4936293	1869106	4997031	2036652	5463931
Spodnjeposavska	DRŽAVE SKUPAJ	184660	662040	183238	643973	173812	631936
	DOMAČI	104437	399625	96123	360599	89619	346654
	TUJI	80223	262415	87115	283374	84193	285282

Vir: SURS

* Podatki so za Spodnjeposavsko statistično regijo, ki ne vključuje občin Bistrica ob Sotli in Radeče.

V Posavju je bilo v letu 2011 realiziranih 631.936 prenočitev, kar predstavlja 6,73 % vseh prenočitev v Sloveniji (Vir SURS). Upošteva se interne podatke posameznih občin je v razvojni regiji Posavje evidentirano 632.005 prenočitev, kar predstavlja 6,73 % vseh prenočitev v Sloveniji.

Grafikon 5 : Prihodi turistov v Spodnjeposavsko regijo po državah, 2011

Po podatkih za leto 2011 je kar 96,8 % vseh turističnih prenočitev v regiji ustvarjeno v občini Brežice. Občina Brežice je turistično najbolj razvita občina v regiji, saj se v njej nahaja tudi največje in najpomembnejše turistično podjetje v regiji Terme Čatež, d. d., ki poleg hotelov ponujajo tudi avtokamp in apartmajsko naselje. V sami občini se nahaja 11 od 20 hotelov in podobnih nastanitvenih obratov v regiji. Glede na podatke o prihodih in prenočitvah turistov so turistično razvite občine v regiji še Kostanjevica na Krki, Krško, Radeče in Sevnica.

V zadnjih treh letih (2009–2011) je v občini Brežice in v celotni regiji opaziti trend zmanjšanja števila prihodov in prenočitev turistov. Občina Krško in občina Bistrica ob Sotli sta sicer v letu 2010 dosegli rahlo povečanje števila prihodov in prenočitev turistov, ki se je žal v letu 2011 zmanjšalo. Občini Kostanjevica na Krki in Radeče sta v letu 2011 dosegli rahlo zvišanje glede na leto 2010. V obdobju 2009–2011 je v primerjavi s Slovenijo opaziti zmanjšanje števila prihodov in prenočitev turistov v Spodnjeposavski regiji. Tako se je število prihodov turistov v Spodnjeposavsko razvojno regijo leta 2010 zmanjšalo na 234.828 (leta 2009 – 238.322) v Sloveniji pa povečalo (2.984.828 leta 2009, 3.006.272 leta 2010). Podoben trend zmanjšanja števila prihodov turistov v regijo v primerjavi s Slovenijo je opaziti tudi v letu 2011. V Sloveniji je bilo leta 2011 evidentirano 3.217.966 prihodov turistov (211.694 prihodov oz. 6,58 % več kot v letu 2010), v Spodnjeposavski razvojni regiji pa 226.750 prihodov turistov (8.078 prihodov oz. 3,44 % manj kot v letu 2010).

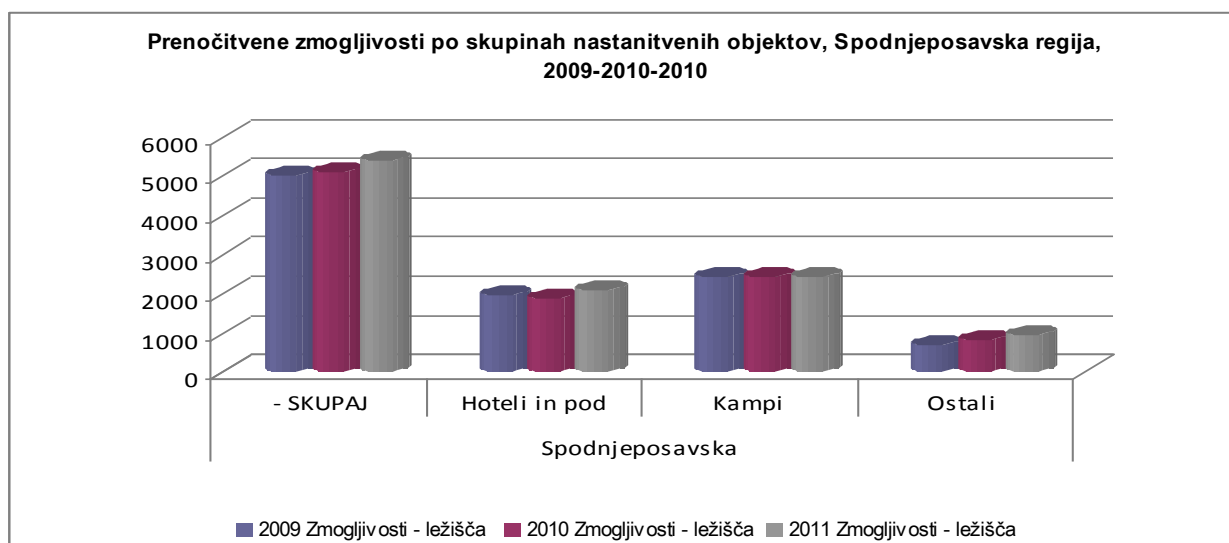
V zadnjih treh letih se je število prenočitvenih zmogljivosti v Posavju povečalo (leta 2009: 5005 ležišč, leta 2010: 5067 ležišč, leta 2011: 5.367 ležišč), in sicer največ v hotelih in podobnih nastanitvenih obratih ter ostalih prenočitvenih zmogljivostih, kar v primerjavi s trendom zmanjšanja prihodov turistov v regijo ukazuje na potrebo po razvoju dodatnih turističnih vsebin, ki naj bi pritegnile turiste v regijo, na primer razvoj turistične infrastrukture v obliki kolesarskih poti, parkovne info točke, pešpoti, zaščita naravnih vrednot, ohranjanje ekosistemov ipd. ter potrebo po dodatnih promocijskih aktivnostih, ki naj bi vrnila turiste v regijo.

Tabela 12: Prihodi in prenočitve turistov po občinah, Spodnjeposavska razvojna regija, 2009–2011

		2009		2010		2011	
		Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
Brežice	Države skupaj	176.447	639.328	171.098	618.987	166.652	611.850
	Domači	101.518	392.002	92.258	352.675	86.523	338.446
	Tuji	74.929	247.326	78.840	266.312	80.129	273.404
Bistrica ob Sotli*	Države skupaj	9.774	15	10.412	20	9.840	25
	Domači	9.250	15	9.958	20	8.532	25
	Tuji	524	0	454	0	508	0
Kostanjevica na Krki*	Države skupaj	40.500	1.275	38.500	535	40.500	1.053
	Domači	10.000	311	29.000	117	30.500	213
	Tuji	30.500	964	9.500	418	10.000	840
Krško	Države skupaj	6.620	18.663	11.102	22.742	5.858	17.581
	Domači	2.147	6.000	3.426	7.133	2.595	7.401
	Tuji	4.473	12.663	7.676	15.609	3.273	10.180
Radeče*	Države skupaj	3.733	0	2.957	0	3.094	0
	Domači	3.278	0	2.670	0	2.714	0
	Tuji	455	0	287	0	380	0
Sevnica	Države skupaj	1.248	2.562	759	1.691	806	1.496
	Domači	626	1.148	465	668	369	603
	Tuji	622	1.414	394	1.023	437	893
Spodnjeposavska	Države skupaj	238.322	661.843	234.828	643.975	226.750	632.005
	Domači	126.819	399.476	137.777	360.613	131.233	346.688
	Tuji	111.503	262.367	97.151	283.362	94.727	285.317

Vir: SURS, Občina Bistrica ob Sotli, Občina Kostanjevica na Krki, JZ KTRC Radeče

Glede na podatke o zasedenosti ležišč v Spodnjeposavski regiji leta 2010 je bilo v poletni sezoni (junij–september 2010) zasedeno 68 % ležišč, v zimski sezoni (december 2009–marec 2010) pa samo 46,60 % ležišč, zato je potrebno premisliti o razvoju dodatnih turističnih vsebin, ki bi zmanjšale sezonski vpliv in zagotovile prihod turistov tudi v zimski sezoni.

Grafikon 6: Prenočitvene zmogljivosti po skupinah nastanitvenih objektov, Spodnjeposavska regija, 2009–2011

V letu 2010 je bila Spodnjeposavska regija po številu turističnih postelj na 1000 prebivalcev na 4. mestu (za Obalno-Kraško, Gorenjsko in Goriško regijo; Vir: MGRT, 2012). V Posavski regiji je na voljo 5.367 ležišč (podatki za leto 2011).

Največje zvišanje števila prenočitvenih zmogljivosti je opaziti v občinah Brežice in Krško. V občinah Kostanjevica na Krki in Sevnica je opaziti rahlo zmanjšanje prenočitvenih zmogljivosti, v občini Radeče pa nespremenjeno stanje v obdobju 2009–2011.

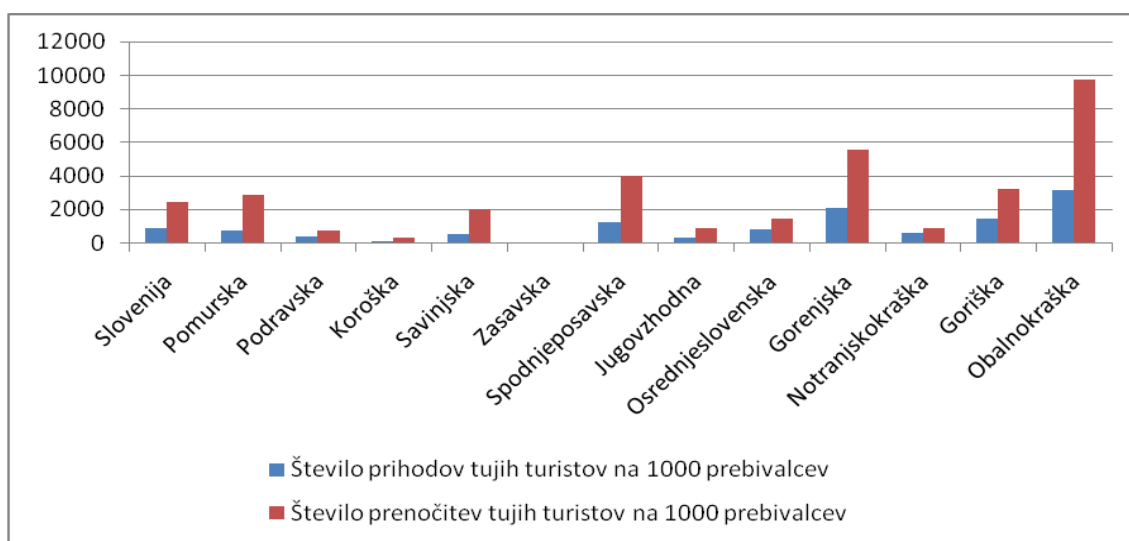
Tabela 13: Prenositvene zmogljivosti po občinah, Spodnjeposavska razvojna regija, 2009–2011

	2009		2010		2011	
	Število sob	Zmogljivosti-ležišča	Število sob	Zmogljivosti-ležišča	Število sob	Zmogljivosti-ležišča
Brežice	1.451	4.555	1.472	4.613	1.555	4.812
Bistrica ob Sotli	3	11	/	/	5	10
Kostanjevica na Krki	16	47	16	49	14	43
Krško	114	265	114	265	170	392
Radeče	7	12	7	12	7	12
Sevnica	50	139	46	140	45	120

Vir: SURS

Leta 2010 je bila Spodnjeposavska regija po številu ležišč na 1000 prebivalcev (72 ležišč na 1000 prebivalcev) in po številu prihodov tujih turistov na 1000 prebivalcev (1241 prihodov tujih turistov na 1000 prebivalcev) v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami na 4. mestu, takoj za Obalno-Kraško (232 ležišč na 1000 prebivalcev, 3142 prihodov tujih turistov na 1000 prebivalcev), Gorenjsko (126 ležišč na 1000 prebivalcev, 2059 prihodov tujih turistov na 1000 prebivalcev) in Goriško regijo (102 ležišča na 1000 prebivalcev, 1416 prihodov tujih turistov), po številu prenočitev tujih turistov na 1.000 prebivalcev (4037 prenočitev tujih turistov na 1000 prebivalcev) pa na 3. mestu, takoj za Obalno-Kraško (9715 prenočitev tujih turistov na 1000 prebivalcev) in Gorenjsko regijo (5562 prenočitev tujih turistov), kar kaže na zelo dobro pozicijo Spodnjeposavske regije pri tujih turistih v Sloveniji.

Grafikon 7: Število prihodov in prenočitev turistov, Slovenija in statistične regije, 2010

Vir: Slovenske regije v številkah, SURS 2012

Tabela 14: Delež ustvarjenih prenočitev po statističnih regijah v %

2011	skupaj	domači	tuji
Slovenija	9.388.095	3.924.164	5.463.931
Delež v %			
Pomurska	10,1	15,1	6,5
Podravska	5,4	5,2	5,5
Koroška	1,0	1,6	0,5
Savinjska	14,7	20,0	10,9
Zasavska	0,1	0,0	0,1
Spodnjeposavska	6,7	8,8	5,2
Jugovzhodna	4,1	6,6	2,4
Osrednjeslovenska	9,9	1,9	15,7
Gorenjska	17,5	10,9	22,2
Notranjsko-Kraška	0,6	0,3	0,9
Goriška	6,5	4,4	7,9
Obalno-Kraška	23,3	25,1	22,1

Vir: Turistično ogledalo, STO, april 2012, SURS

Po deležu ustvarjenih prenočitev je bila Spodnjeposavska regija v letu 2011 s 6,7 % vseh prenočitev v Sloveniji na 6. mestu med statističnimi regijami v Sloveniji, s 5,2 % prenočitvami tujih turistov na 8. mestu ter z 8,8 % prenočitev domačih turistov na 5. mestu med statističnimi regijami, kar kaže na večji delež prenočitev domačih kot tujih turistov.

Pri pregledu poslovnih subjektov v regiji je na področju dejavnosti »I« Gostinstvo¹, v obdobju 2008–2012, upošteva številu izbranih poslovnih subjektov, opaziti rast števila poslovnih subjektov, in sicer z 280 (2008) na 321 (2012). V letu 2008 je 5,74 % poslovnih subjektov v regiji opravljalo zgoraj navedeno dejavnost, ki je bila po številu poslovnih subjektov na 8. mestu, leta 2012 pa 6 % poslovnih subjektov, ki se je po številu poslovnih subjektov povzpela na 7. mesto od možnih 20, kar nakazuje na povečano število turističnih ponudnikov in večji pomen te dejavnosti v regiji. V zadnji petih letih je bilo v regiji na področju dejavnosti C »Predelovalne dejavnosti«, S »Druge dejavnosti« in I »Gostinstvo¹⁹« novo ustanovljenih subjektov več kot 200, kar kaže na večanje pomena te dejavnosti v regiji.

Iz podatkov o poslovnih subjektih Spodnjeposavske regije (AJ PES, oktober 2012) je razvidno, da je v dejavnosti Gostinstvo, 61 gospodarskih družb s 609 zaposlenimi ustvarilo 39.643 EUR (v tisoč eur) čistih prihodkov od prodaje in 2.533 EUR neto čistega dobička, kar je v primerjavi s celotno državo, kjer je 2.641 družb z 17.042 zaposlenimi ustvarilo 1.035.998 EUR čistih prihodkov od prodaje (v tisoč EUR) in 70.155 EUR izgube, zelo spodbuden podatek za razvoj turizma v regiji.

¹⁹ Po SKD 2008, Gostinstvo vključuje Gostinske nastanitvene dejavnosti, Dejavnost hotelov in podobnih nastanitvenih obratov, Dejavnost počitniških domov in podobnih nastanitvenih obratov za kratkotrajno bivanje, Počitniški domovi in letovišča, Turistične kmetije s sobami, Oddajanje zasebnih sob gostom, Planinski domovi in mladinska prenočišča, Druge nastanitve za krajši čas, Dejavnost avtokampov, taborov, Dejavnost dijaških in študentskih domov ter druge nastanitve, Dejavnost strežbe jedi in pijač, Dejavnost restavracij in druga strežba jedi, Dejavnost restavracij in druga strežba jedi, Restavracije in gostilne, Okrepčevalnice in podobni obrati, Slaščičarne in kavarne, Začasni gostinski obrati, Turistične kmetije brez sob, Priložnostna priprava in dostava jedi ter druga oskrba z jedmi, Priložnostna priprava in dostava, Druga oskrba z jedmi in Strežba pijač.

Pri tem je potrebno omeniti, da je družba Terme Čatež, d. d., kot največji ponudnik turističnih storitev v regiji leta 2011 s 434 zaposlenimi, ustvarila 32.519.207 EUR čistih prihodkov od prodaje in 1.879.965 EUR čistega dobička in bila na seznamu 10 največjih gospodarskih družb v Spodnjeposavski regiji.

Prav tako je 3,7 % majhnih podjetnikov, ki je delovalo v dejavnosti I-Gostinstvo, SKD 2008, in zaposlovalo 4,2 % zaposlenih med majhnimi podjetniki, ustvarilo 3,5 % deleža čistih prihodkov od prodaje in 3,9 % podjetnikovega neto dohodka v regiji, kar je zelo spodbuden podatek za stanje podjetništva na področju gostinstva in turizma v regiji.

Leta 2004 so zaposleni v gostinski dejavnosti prejeli 1169,41 EUR bruto plače in bili po teh podatkih na 3. mestu v državi, takoj za Goriško in Notranjsko-Kraško regijo. Decembra 2008 je v primerjavi s Slovenijo v gostinski dejavnosti v Spodnjeposavski regiji 2,69 % zaposlenih prejelo minimalno plačo, decembra 2011 pa že 3,47 %, kar ukazuje na poslabšanje prejemkov zaposlenih v navedeni dejavnosti.

3.5.1. SWOT analiza turizma

PREDNOSTI	SLABOSTI
• oblikovana turistična destinacija • oblikovana krovna destinacijska znamka – Posavje polno priložnosti • oblikovani integralni turistični proizvodi • obstaja destinacijska spletna stran www.posavje.com • naravne danosti za razvoj turistične dejavnosti z velikim deležem območij »Natura 2000« – pestrost in privlačnost naravnega okolja • rast povpraševanja po zelenih destinacijah (vir: Program državnih razvojnih prioritet in investicij RS za obdobje 2014–2017, prvi osnutek, PODJETNOST, marec 2013, MGRT) • bogata kulturna dediščina in etnološke posebnosti • prometna in geografska lega (središčna geografska lega – srednja Evropa, najbližje jadransko пристanišče, bližina Zagreba, dobra dostopnost in vključitev EU tranzitivnih poti, bližina svetovnih atrakcij – Benetke, Salzburg, Dunaj) • bližina osrednjih emitivnih evropskih trgov (Avstrija, Italija, Hrvaška, Srbija, BiH, Madžarska, Nemčija ...) • tradicija opravljanja turistične dejavnosti • lahka dostopnost in koncentracija različne ponudbe na relativno majhnem prostoru (policentrični razvoj in povezanost ponudbe z domačim okoljem) • dobro razvite posebne vrste turistične ponudbe – zdravilišča) – največja termalna riviera in zdravilišče v Sloveniji – Terme Čatež • obstoječi turistični produkti in infrastruktura – pestra kulinarična ponudba, pestro kulturno izročilo in bogata kulturna krajina • uveljavljene mednarodne športne prireditve • ekonomsko razvita in politično stabilna dežela, ki zagotavlja vse oblike varnosti za tuje in domače goste, nizko tveganje za terorizem • ugodno razmerje med ceno in kakovostjo ponudbe	• slabe povezave z javnim potniškim prometom, slabo razvita prometna infrastruktura za trajno mobilnost • neprepoznavnost regije in nepovezanost turistične ponudbe v regiji • pomanjkanje visoko usposobljenega kadra in znanja za management v turizmu • slaba osveščenost prebivalstva o pomenu turizma in lastnih možnostih razvoja • prenizka kakovost storitev glede na pričakovanja gostov • slaba in neprimerna ponudba zimskega turizma • neorganizirano trženje in promocija • nerazvita usmerjevalna in informativna signalizacija • pomanjkanje športno-turistične infrastrukture • nezadostna izkoriščenost kulturno-zgodovinske dediščine za turistične namene • neizkoriščenost naravnih danosti za turistične namene-biotska raznovrstnost in naravne vrednote niso osrednji del razvoja turizma in turistične infrastrukture • pomanjkanje parkirnih prostorov v mestih • neurejene razmere na področju prostorskega urejanja (nedorečena vloga in podoba mestnih jeder, razpršena pozidava) • sezonska koncentracija turistične ponudbe • nezadostno vlaganje v izobraževanje in motiviranje zaposlenih v gostinstvu in turizmu ter splošno nepoznavanje turističnih praks

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• destinacija s ponudbo zunaj sezone • destinacija z raznoliko ponudbo • kratke, ponavljajoče se počitnice • vključevanje novih trendov v turizmu • povezovanje turističnih ponudnikov in motiviranje le-teh za vključevanje v javno-zasebno partnerstvo • povezovanje, priprava skupnih programov in skupna promocija regije • obvladljivost različnih lokalnih turističnih destinacij in programov ter njihovo povezovanje v celovite integralne turistične proizvode • izkoriščanje termalne vode iz izvirov za namene turizma in kmetijstva • možnosti za razvoj turizma v povezavi s kmetijstvom na območjih tradicionalnih kulturnih krajin, možnost ponudbe pristnih, naravnih in kulturno avtentičnih turističnih proizvodov in programov (prehrana, domača obrt) – povezovanje turizma s kulturnimi in kreativnimi industrijami, uporaba lesa, vzpostavljanje kratkih verig z lokalno in ekološko pridelanimi živili • interes prebivalstva za turistični razvoj in s tem ekonomski napredek in socialno varnost na področjih, kjer niso možne druge oblike gospodarskega razvoja • povezanost lokalnih turističnih ponudb na regijski in državni ravni kot celovitih skupnih turističnih programov (integralnih turističnih proizvodov/storitev) • odpravljanje birokratskih ovir pri razvoju turističnega podjetništva • mladinski turizem • uporaba IKT • učinkovito koriščenje spodbud EU, nacionalnih ter občinskih virov • avtentičnost ponudbe • destinacija s kulturno bogato ponudbo • uravnotežena in trajnostno naravnana destinacija • povezovanje s sosednjimi regijami za skupno trženje na oddaljenih trgih • čezmejno sodelovanje (HR)	• prevelika stopnja zaščite preširokih območij (parki ...) • neupoštevanje trajnostnega razvoja • premalo vlaganja v obveščanje prebivalstva, sodelovanje z javnostjo ... • premalo vlaganja v izobraževanje delavcev na področju turizma • počasnost pri uvajanju tehnoloških sprememb • degradacija vrednot, ki so priložnost za razvoj turizma (narava in naravne vrednote, kulturna dediščina) • pasivnost turističnih ponudnikov • ni znanja iz projektnega vodenja • pomanjkanje tržne naravnosti in premalo podjetniškega pristopa (nezmožnost povezovanja subjektov med sabo, nerazgledanost in nepodjetnost ljudi) • neizpolnjevanje pričakovanj turistov • cenejše destinacije s podobno ponudbo • počasno spreminjanje in prilagajanje zakonodaje še posebej prostorske • močna konkurenca treh sosednjih izjemno razvitih turističnih držav in regij (Italija, Avstrija, Hrvaška) • splošno nepoznavanje Slovenije na globalni ravni • slaba podoba države pri neposrednih tujih investicijah zaradi številnih birokratskih ovir in majhnosti slovenskega trga • nenamenska poraba sredstev državnega in občinskih proračunov, predvidenih za spodbujanje razvoja turizma • daljša in nepredvidljiva recesija v Evropi in zmanjšanje turističnega povpraševanja

3.6. Analiza kulturnih in naravnih znamenitosti

3.6.1. Kulturne znamenitosti

Posavje se odlikuje po pestrem kulturnem dogajanju in bogati kulturni dediščini. Na tem območju domujejo številne kulturne institucije (kulturni domovi, knjižnice, galerije in muzeji, društva in zavodi). Na območju je 1268 enot kulturne dediščine, od tega je 14 spomenikov državnega pomena in 361 spomenikov lokalnega pomena. 269 je sakralne dediščine (cerkve, samostani, kapelice), od tega 128 s statusom spomenika. Veliko spomenikov je posvečenih NOB, sledijo spominske plošče, spomeniki postavljeni pomembnim osebnostim ter v spomin na posebne dogodke (spomenik Matije Gubca, Valvasorjev spomenik ...).

Gradovi /graščine/utrdbe in muzeji

V Gradu Brežice se nahajata Posavski muzej Brežice in Viteška dvorana, Grad Mokrice je preurejen v hotel, zraven je golf igrišče z 18 luknjami in apartmaji višje kakovosti ter kongresna dvorana zraven grajskega parka. Na območju Kostanjevice na Krki je Galerija Božidarja Jakca in Forma viva. Na območju se nahajajo še naslednji gradovi:

- Grad Pišece,
- Grad Leskovec,
- Grad Brestanica – Rajhenburg, poznan po trapistih, ki so delali sire, čokolado in likerje (danes muzej slovenskih izgnancev, internirancev in političnih zapornikov; razstava Brestanica skozi čas),
- Grad Sevnica in Lutrova klet,
- Grad Raka in
- Grad Kunšperk.

Etnološka/Naselbinska dediščina

Etnologija naših krajev je zelo pestra in zanimiva. V Posavju najdemo številne etnološke zbirke (stare hiše, orodja in stari predmeti): Etnografska zbirka Marije Sušnik na Bizeljškem, Etnološka zbirka Šribar, rojstna hiša Maksa Pleteršnika in Kovaški muzej v Pišecah ter številne kozolce, hrame, vodnjake, mline, preše, klopotce, čebelnjake, razpela in znamenja.

Znamenite hiše in mavzoleji velikih osebnosti

Ohranjene so Mencingerjeva hiša, Valvasorjeva hiša, rojstna hiša Patra Simona Ašiča, Hočevarjev mavzolej, Mavzolej Anastazija Grūna in dediščina ostalih zgodovinskih osebnosti: Primož Trubar – deloval v Loki pri Zidanem mostu, Jurij Dalmatin je učil v lutrovi kleti luteranov nauk, Pater Simon Ašič, Adam Bohorič, Veronika Deseniška.

Arheološka najdišča

V Posavju je bilo kar nekaj gradišč, zato je večino izdelkov možno videti v Posavskem muzeju. Mogoče si je ogledati tudi arheološka najdišča: Drnovo – Neviodunum (ostanki rimskega pristanišča), arheološko najdišče na Libni, najdišče nad Dunajem, Ajdovski gradec – Vranje pri Sevnici, najdišče na Dobah, arheološko območje Dobova – ostanki grobov iz Dobove, Rigonce – antično naselje, Cerklje ob Krki – trasa rimskega vodovoda.

Tehniška dediščina

V to kategorijo sodi Rudnik rjavega premoga – Reštanj, Senovo; Rudnik svinca in cinka – Stranje, Bohor.

Repnice

Repnice so jame, skopane v kremenčevem pesku, ki ga je na območju Bizeljskega pred milijoni let naplavilo Panonsko morje. Ime so dobile po repi, ki so jo ljudje poleg drugih poljskih pridelkov shranjevali v njih. Peščene luknje spadajo med avtohtono naravo, zgodovinsko etnološko in kulturno dediščino tega območja. Zaradi večletne uporabnosti in unikatnosti njihovega nastanka so zanimivost ob Bizeljsko-Sremiški vinski turistični cesti. Na področju Bizeljskega in Pišec je bilo več kot 150 repnic, trenutno pa je v okolici Brezovice urejenih 5, v katerih shranjujejo in zorijo vina, saj je temperatura med 8 in 10 °C (Zloženska Repnice).

Tradicionalne prireditve

Te večinoma organizirajo turistična, kulturna, planinska, športna in druga društva. Sem štejemo turistične in kulturne prireditve, kot so koncerti in festivali glasbe, prireditve z etnološko in kulinarčno vsebino (poticijade, bučarijade, salamijade v občini Sevnica), praznovanja ob verskih in drugih praznikih, povezana z ljudskimi šegami in običaji, občinske in krajevne praznike, športno-rekreacijske prireditve kot planinski pohodi, kolesarski maratoni.

Najbolj znani v občini Brežice sta prireditvi Festival Brežice ter Brežice moje mesto, v Radečah Dnevi splavarjenja, v Dobovi in Kostanjevici na Krki pustovanje, v Sevnici viteške igre, v Kostanjevici na Krki Kostanjeviška noč, na Bizeljskem martinovanje, v Boštanju pri Sevnici kresovanje, v Šentjanžu bučarijada, na Zdolah jurjevanje ter pasijonske igre na Razborju pod Lisco. Značilna so tudi srečanja ljudskih pevcev, prikazovanje starih kmečkih opravil (žetev na stari način, košnja ...), trgatev, koline, ličkanje, praznovanje cvetne nedelje, žegnanje. V Posavju je približno 100 prireditev na leto.

Pri pregledu stalnih in občasnih razstav ter obiskovalcev po občinah v razvojni regiji se v povprečju na preteklo leto število razstav in obiskovalcev povečuje.

Tabela 15: Muzeji in razstavišča, statistične regije, Slovenija, 2010

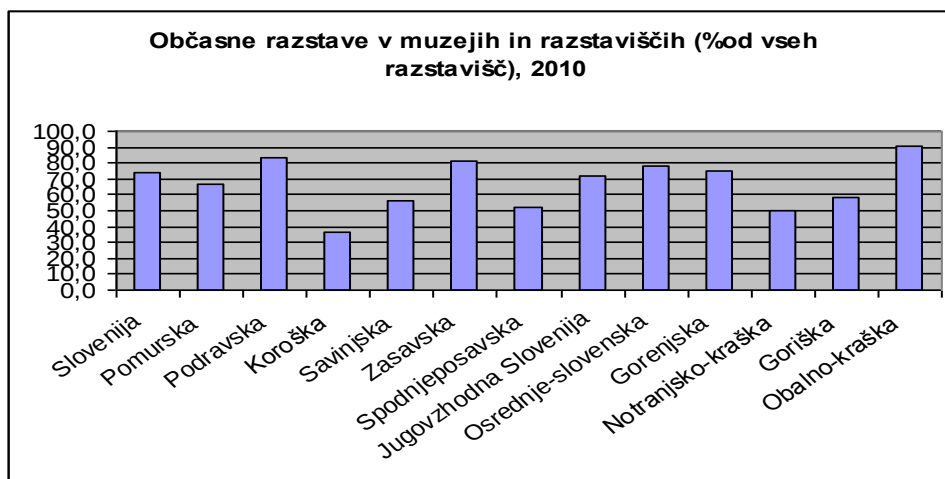
Statistične regije	Obiskovalci muzejev in razstavišč po regijah (% glede na Slovenijo)	Povprečno število obiskovalcev na razstavo v muzejih in razstaviščih
Slovenija	100	1.414
Pomurska	1,1	575
Podravska	5,7	574
Koroška	1,3	496
Savinjska	11,2	1.955
Zasavska	1,2	1.304
Spodnjeposavska*	0,4	292
Jugovzhodna Slovenija	3,4	909
Osrednjeslovenska	44,5	1.869
Gorenjska	17,3	2.012
Notranjsko-Kraška	2,8	2.684
Goriška	6,0	1.383
Obalno-Kraška	5,0	751

Vir: Statistični urad RS

*Podatki so za Spodnjeposavsko statistično regijo, ki ne vključuje občin Radeče in Bistrica ob Sotli

Po podatkih SURS-a je bila Spodnjeposavska regija v letu 2010 glede na število obiskovalcev razstav v muzejih in razstaviščih (292 obiskovalca na razstavo) na zadnjem mestu med vsemi slovenskimi regijami, kar je zaskrbljujoč podatek. Prav tako je bil odstotek obiskovalcev muzejev in razstavišč v Spodnjeposavski statistični regiji v letu 2010 najnižji v Sloveniji: samo 0,4 % vseh obiskovalcev razstav v muzejih in razstaviščih v državi. Spodnjeposavska statistična regija je sicer po številu muzejev in razstavišč na 10.000 prebivalcev, skupaj z Goriško in Zasavsko regijo, na 5. mestu v Sloveniji.

Grafikon 8: Občasne razstave v muzejih in razstaviščih (% od vseh razstav), 2010

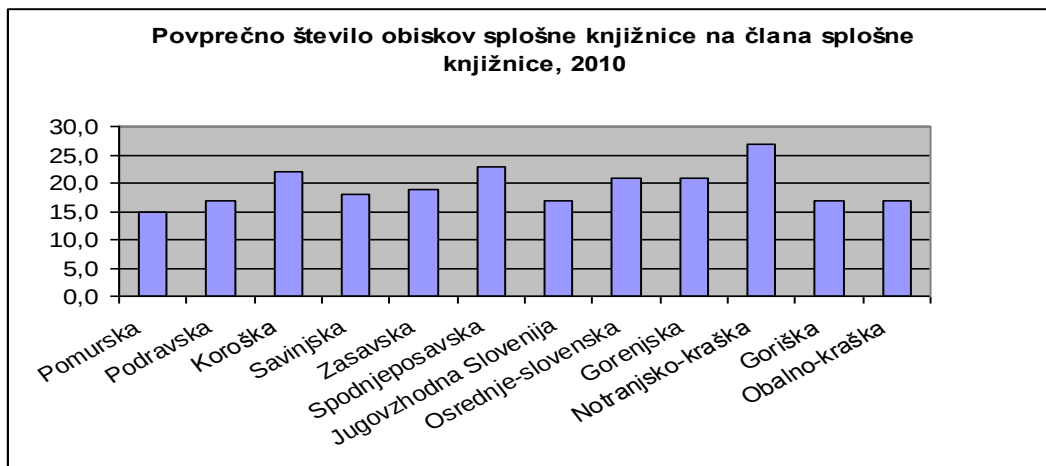
Vir podatkov: SURS, 2014

*Podatki so za Spodnjeposavsko statistično regijo, ki ne vključuje občini Radeče in Bistrico ob Sotli

Glede na odstotek občasnih razstav v muzejih in razstaviščih je Spodnjeposavska regija v letu 2010 z 52,6 % šele na 10. mestu med vsemi regijami v Sloveniji.

Med splošnimi knjižnicami v Sloveniji so v letu 2010 imele največ članov na 1.000 prebivalcev splošne knjižnice v Goriški regiji (297), najmanj pa splošne knjižnice v Spodnjeposavski regiji (208), kar je zelo zaskrbljujoč podatek (Slovenske regije v številkah, SURS, 2010). Po povprečnem številu obiskov splošne knjižnice na člana splošne knjižnice v letu 2010 je bila Spodnjeposavska regija na 2. mestu v Sloveniji, kar kaže na visoko stopnjo zainteresiranosti manjšega števila članov knjižnic za vsebine, ki jih splošne knjižnice ponujajo.

Grafikon 9: Povprečno število obiskov splošne knjižnice na člana splošne knjižnice, 2010

Vir: SURS

3.6.2. Naravne znamenitosti

Posavje je podeželska krajina, posejana s sadovnjaki in vinogradi (Vir: Osnutek modela vzpostavitve in delovanja regionalne destinacijske organizacije, RRA Posavje, 2010), prav tako je bogata z gozdovi. Med ohranjenimi gozdovi prevladujejo bukovi gozdovi na nekarbonatnih kamninah (48 %), sledijo bukovi gozdovi na karbonatih (35 %), dobovi in gradnovi gozdovi (14 %) ter gozdovi na termofilnih, ekstremnih in ostalih legah (3 %). Skoraj 86 % gozdov ima naravno ohranjeno drevesno sestavo, kar predstavlja pomemben ekološki potencial tega prostora. Lesna zaloga obravnavanega območja znaša 276 m³/ha. V zalogi prevladujejo listavci z 236 m³/ha (86 %), iglavcev je 40 m³/ha. Letni prirastek gozdov znaša 7,8 m³/ha.

Poleg lesno-proizvodne vloge ima kar 57 % gozdov poudarjene še ekološke funkcije (varovalna, hidrološka, ohranjanje biotske raznovrstnosti, klimatska) in 33 % gozdov socialne funkcije (predvsem rekreacijsko in funkcijo varovanja naravnih vrednot).

Strategija razvoja Slovenije 2014-2020 (izhodišča, november 2012) kot eden izmed pomembnejših potencialov razvoja Slovenije določa naravne vire (vodne vire, les...). Les je prav tako opredeljen kot ena izmed strateških surovin, ki je premalo izkoriščena. Prav tako je neizkoriščenost naravnih virov oz. visoka stopnja biotske raznovrstnosti in kulturne krajine en izmed zaznanih neizkoriščenih potencialov Slovenije.

Nova strategija razvoja in trženja slovenskega turizma 2012-2016 pozicionira turistično destinacijo Slovenijo kot »Zeleno, aktivno, zdravo Slovenijo«. Ključna konkurenčna prednost Slovenije je neokrnjena narava. (Strategija razvoja slovenskega turizma 2012-2016, MGRT, 2012). Leta 2009 je 75% turistov v Slovenijo prišlo zaradi naravnih lepot Slovenije, na drugem in tretjem mestu pa sta motiva za prihod bila »možnosti za počitek in sprostitev« ter »osebna varnost med bivanjem«. (SURS, Anketa o tujih turistih v RS 2009).

V skladu z zgoraj navedenim, tudi v Posavju naravne in kulturne danosti predstavljajo bogat potencial za popestritev turistične ponudbe. Predvideti je treba aktivnosti za povezovanje naravnih vrednot v turistično zanimive proizvode in storitve, uvajati načela sonaravnega turizma itn. Na zavarovanih območjih je treba vzpostaviti upravljanje, ki naj bi med drugim vključevalo: interpretacijo, vodenje, urejanje dostopnosti, vključevanje turistov v varstvene aktivnosti ... Prav ustrezno upravljanje in predstavljanje območij ohranjanja narave ter njihovo premišljeno vključevanje v primerno turistično ponudbo lahko pomembno pripomore tudi k novemu pogledu na naravo. Pomembno poslanstvo večine varovanih območij so spodbude za trajnostni razvoj, ki lahko prispevajo k večji kakovosti bivanja lokalnega prebivalstva.

Ohranjanje narave je neločljivo povezano z obstojem in razvojem drugih dejavnosti v prostoru. Ključno vlogo pri tem imata predvsem gozdarstvo z zagotavljanjem večnamenske rabe gozdov ter ekstenzivno kmetijstvo, saj ohranjata značilno podobo kulturne krajine in z njo povezane biotske raznovrstnosti« (RRP Posavje 2007-2013, RRA Posavje, 2007)

Natura 2000

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašanih v državah članicah Evropske unije z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Posebna varstvena območja so namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka. To najpogosteje pomeni, da je na teh območjih potrebno

vzdrževati ugodno stanje z različnimi ukrepi, na primer s pašo ali košnjo suhih in vlažnih travnikov po cvetenju in gnezdenju, bodisi nekatere dejavnosti opustiti ali njihovo uvajanje preprečiti, npr. agromelioracije mokrišč.

V Spodnjeposavski statistični regiji v območje Natura 2000 spadajo Jovsi, Dobrava, Krakovski gozd, Ajdovska jama, Kostanjeviška jama, Bohor, Gorjanci ter del Kozjanskega parka.

Kozjanski park

Kozjanski park je zavarovano območje narave, veliko 20.600 ha z 10.700 prebivalci. Raznoverstnost in lepota ohranjene narave, mogočna kulturna dediščina in prebivalci so danosti, ki zaokrožajo Kozjanski park v varstveno in razvojno kategorijo, ki lahko bistveno prispeva k nastajanju sonaravnega in gospodarsko trajnostno naravnega razvoja in hkrati služi kot izobraževalno središče območja. V Kozjanskem parku so razvite dobre parkovne prakse (visokodebelni travniški sadovnjaki, suhi travniki, podpora ekološkemu kmetijstvu in zelenemu turizmu.)

Kozjanski park je bil ustanovljen leta 1981 (Ur.l. SRS 1/86 in 42/86) kot Spominski park Trebče, leta 1999 pa Zakon o ohranjanju narave (Ur.l. RS 56/99) definira ime, status in upravljavca zavarovanega območja, ki postane regijski park z imenom Kozjanski park, katerega upravljaavec je javni zavod. Obsežne naravoslovne raziskave so prinesle in še prinašajo bogate rezultate in dokazujejo izredno visoko stopnjo biotske raznoverstnosti, kar je pogojevalo uvrstitev Kozjanskega parka med najpomembnejša naravovarstvena območja v Sloveniji in Evropi, saj od leta 2004 spada večji del parka (70 %) v evropsko pomembna posebna varstvena območja Natura 2000. (Uredba o posebnih varstvenih območjih, Ur.l. RS, št. 49/04), ki zajema štiri pSCI območja: Bohor, Orlica, Pustišekova polšna, Dobrava – Jovsi in eno SPA območje: Kozjansko – Dobrava – Jovsi. Poleg območij Natura 2000 so tu tudi ekološko pomembna območja (Uredba o ekološko pomembnih območjih, Ur.l. RS št. 48/04): Bohor – Vettnik; Tisovec – Orlica – Kunšperška gora, Kozjansko – Sotla, Sotla, Jovsi.

Kozjanski park je v tridesetih letih zrasel v sodobno zavarovano območje, prepoznano po edinstvenem sožitju narave in človeka, ohranjeni naravi in naravnih vrednotah, bogastvu kulturne dediščine ter konkretnemu uresničevanju trajnostnega razvoja, ki povezuje človeka z naravo in tradicijo s sodobnostjo.

Že dalj časa obstaja pobuda tako strokovnjakov kot tudi sosednjih občin, da se zavarovano območje Kozjanskega regijskega parka širi proti zahodu.

Leta 2008 je Kozjanski park oddal kandidaturu za pridobitev naziva biosferno območje in sicer za pokrajino med Savo, Savinjo in Sotlo z imenom Kozjansko in Obsotelje. Leta 2010 (Pariz, 2. junij) je bilo območje sprejeto v svetovno mrežo biosfernih območij, ki šteje danes že 610 območij v 117 državah sveta in **Kozjanski park je postal upravljaavec biosfernega območja Kozjansko in Obsotelje.**

Biosferna območja delujejo v okviru programa Človek in biosfera (Man and the Biosphere programme, kratica MAB), in sicer gre za UNESCO – ov medvladni raziskovalni program, ki ponuja možnost za ohranjanje narave in trajnostni razvoj. Ta interdisciplinarni program je bil ustanovljen leta 1971. Program vodi Mednarodni koordinacijski svet (*MAB International Co-ordinating Council*), sestavljen iz predstavnikov držav članic, ki jih izvoli Generalna konferenca Unesca. Program izvajajo nacionalne komisije ali informacijske točke programa MAB. Slovenija je k Unescu pristopila 27. maja 1992 kot 167. članica. Vlada RS je ustanovila Slovensko nacionalno komisijo za Unesco, njen Urad pa

deluje znotraj ministrstva, ki je pristojno za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Znotraj Unesca poleg nacionalnega odbora medvladnega programa Človek in biosfera (MAB), delujejo še: Mednarodni hidrološki program (IHP), Medvladna oceanografska komisija (IOC), Mednarodni program iz Zemljinih znanosti (IGCP).

Biosferno območje je veliko 94.700 ha in je razdeljeno na osrednji (29.400 ha), robni (20 700 ha) in tranzicijski del (44 700 ha). Pripada enajstim občinam, **med posavskimi občinami** so to Bistrica ob Sotli (100 %), Brežice (22 %), Krško (12 %), Sevnica (17 %) in Radeče (1,5 %).

Jovsi in Dobrava

Jovsi, naravni spomenik, so obsežna poplavna ravnica vzdolž reke Sotle, kjer prevladujejo močvirna in vlažna travišča, ki predstavljajo pomemben življenjski prostor številnim živalskim vrstam, predvsem pticam (preko 80 vrst ptic; med njimi tudi najbolj ogrožene vrste – kozica, kosce, črnočeli srakoper in zlatovranka)²⁰.

Na pretežno močvirnatem ozemlju, bogatem z vlažnimi travišči, je največ ptic, zato je park pravi raj za opazovalce te živalske vrste in spada med eno najpomembnejših ornitoloških območij v Sloveniji. Do danes so v parku opazili več kot 80 vrst, med temi jih kar 50 gnezdijo v parku. Med njimi jih je dobra četrtina uvrščena na seznam ogroženih gnezdišč Slovenije. V parku domuje tudi ptica kosce, ki je ogrožena v svetovnem merilu. Na območje Jovsov lahko pridete po Koščevi pešpoti, v kraju Kapele je urejena informacijska soba.

Dobrava je ohranjen poplavni gozd, kjer prevladuje hrast dob, tu gnezdijo srednji detel.

Krakovski gozd

Od nekdanjih obsežnih poplavnih gozdov med Krko, Savo in Sotlo se je ohranil le en večji dobov gozd, znameniti Krakovski gozd, ki leži med Zakrakovjem na zahodu, Krko na jugu in Krškim poljem na vzhodu. Na severu se nadaljuje v gozd Šumo zahodno od Velike vasi pri Krškem in gozd Dobravo na jugovzhodnem vznožju Krškega gričevja. V zahodnem delu teče potok Lokavec in v vzhodnem potok Senuša; oba pritečeta iz Krškega gričevja. Na jugu izvira potok Črnivec, ki se vzhodno od Kostanjevice na Krki izliva v Krko. V Krakovskem gozdu, ki meri okrog 30 km², med drevesi prevladujeta hrast dob in beli gaber. **V južnem osrčju Krakovskega gozda je iz gospodarjenja izločen 40,5 ha velik del, ki je od leta 1952 zavarovan kot naravni rezervat z ohranjenimi pragozdniimi značilnostmi.**

Prek Krakovskega gozda ne pelje nobena pot. Vse ceste in kolovozi se slepo končajo, zato je osrčje gozda, čeprav samo nekaj kilometrov od glavne ceste in velikih naselij, otok prave divjine z mokrotnimi tlemi in orjaškimi stoletnimi debli.²¹ Krakovski gozd je eden redkih ohranjenih pragozdov v Evropi. Njegovo prvo karto je izrisal slavni Josip Ressel, gozdarski inženir in izumitelj ladijskega vijaka. Znamenitosti gozda so: depresija Trstenik, redke vrste ptic, drstišče ščuk in mrestišče žabe plavček ter rastišče zaščitene rastline, kot sta močvirska logarica ali tulipan. Ogled gozda je mogoč po Resselovi poti.

Gorjanci in kostanjeviška jama

So planotasto hribovje, ki se nad krško kotlino dvigujejo do Trdinovega vrha (1178 m). Za krajinsko in ekološko podobo gorjancev so pomembne košenice z redkimi rastlinskimi vrstami. Posebnost so

²⁰ Zavod RS za varstvo narave, http://www.zrsvn.si/life/sl/informacija.asp?id_meta_type=43&id_informacija=281

številine kraške jame, med katerimi je najpomembnejša **Kostanjeviška jama**, ki leži ob vznožju Gorjancev pri izviru potoka Studena, približno 1 km od Kostanjeviškega otoka. Odkrili so jo leta 1937, za turistične ogleda pa so jo uredili leta 1971. Je ena izmed štirih najbolj obiskanih kraških jam v Sloveniji, ki ima na voljo 300 m urejenih in osvetljenih poti, namenjenih za turistične ogleda.

Ajdovska jama

Ajdovska jama je opredeljena kot geomorfološka podzemeljska in zoološka naravna vrednota državnega pomena. Nahaja se na pokrajinsko zelo občutljivem kraškem območju. Sodi med suhe jame, vendar oba vhoda v jamo nakazujeta nekdanjo višjo gladino podzemeljske vode. To dokazuje občasen bruhalnik pod desnim vhodom. Po velikosti v geomorfološkem pomenu ni primerljiva z večjimi jamami v dinarskem svetu, vsekakor pa je ena pomembnejših iz zoološkega vidika v Sloveniji in Evropi, saj predstavlja pomemben življenjski prostor netopirjev. Mineral taranakit, ki je nastal z diagenozo iz gvana netopirjev, nakazuje, da so Ajdovsko jamo netopirji uporabljali že pred približno 5000 leti. Ajdovska jama nudi zatočišče določenih vrst netopirjev, predvsem pa je ugotovljena kot največje zatočišče porodniške kolonije ogroženih netopirjev južnih podkovnjakov v Sloveniji. Zaradi varstva teh netopirjev in še dveh ogroženih živalskih vrst, hrastovega kozlička in južnega podkovnjaka, je Ajdovska jama z okolico umeščena v območja Nature 2000. Ajdovska jama je funkcionalno povezana tudi z naravno vrednoto lokalnega pomena - Ponikalnica pri Nemški vasi, ki pa je hkrati tudi del ekološko pomembnega območja Ajdovska jama in Nature 2000. Gre za območje kraškega dola, na katerem so vsebine kraških pojavov, vključno z vodotokom, ki na obronkih dola izvira in v njem tudi ponikne.

Na navedenem varstvenem območju so tudi kmetijske površine – območje sooblikuje človek. Slednji se sooča z omejitvami gospodarjenja na tem območju, zato bi se dotaknili tudi teme o možnostih razvoja na tem območju oziroma vprašanja, kakšen pomen pri trajnostnem razvoju okolice predstavljajo naravne vrednote in varovana območja. Trajnostne rešitve so poleg deklarativnega varstva območja nujno potrebne. To bi lahko dosegli tako z izobraževanjem širše javnosti kot tudi z aktivnim varovanjem širšega območja, predvsem pa ne ostati le na prepovedi določenih ravnanj, ampak spodbujati zaželena (sonaravno kmetijstvo, zeleni turizem, ekoremediacije, obnovljivi viri in učinkovita raba energije, ...)

Hribovje Bohor

Hribovje Bohor je geološka posebnost. Razteza se v 20 km dolgem loku med reko Savo ter izlivom Savinje in Sotle v Savo. Pogorje Bohor in Orlica sta vzhodni podaljšek Posavskih gub in odličen prikaz delovanja narave. Neutrudna voda že tisočletja dolbe globoke soteske v trden dolomit iz dobe triasa, ob trdnih kamnitih pregradah pa ustvarja številne slapove in slapiče: Bojanca nad Stranjskim potokom, Pekel na Blanščici, Ubijavnik na Dobrovškem potoku in Bojavnik na Globokem grabnu ter slap Zapečje. Večji del hribovja je pokrit z gozdovi, njegov najvišji vrh je Veliki Javornik s 1024 m nadmorske višine.

Poleg območij Nature 2000 so v Posavju še številne druge naravne vrednote in znamenitosti, ki predstavljajo naravni potencial regije za razvoj drugih področij, posebej razvoj trajnostnega turizma v regiji:

Magolnik

Hrib Magolnik se nahaja v neokrnjeni naravi in nudi pogled na Kum, t. i. zasavski Triglav. Celotno območje je prepleteno s številnimi gozdnimi potmi, ki poleg pohodništva omogočajo tudi gorsko

kolesarjenje in ježo s konji. Med vodenim ogledom je mogoče videti naravno rastišče zdravilne arnike, gozdno območje Jatne, znamenito Jeračevo smreko ter termofilno rastje.

Soteska reke Bistrice – Prišjek

Soteska Bistrice je geomorfološka, hidrološka in ekosistemska naravna znamenitost. Je ena najbolje ohranjenih in slikovitih rečnih sotesk v vzhodni Sloveniji in predstavlja odlično ohranjen del rečnega biotopa. Je izredno pomembna z geomorfološkega, hidrološkega, botaničnega in zoološkega vidika. V soteski rastejo nekatere manj znane in tudi ogrožene rastlinske vrste: kranjska lilija, rumenkasti luk, srhkodlakavi netreskovec, gladnica, šopasta zvončnica in bodeča lobodika. Zanimivi predstavniki živalskega sveta so škorpijoni, številni kačji pastirji, dvoživke, ujede in gamsi.

NAJDEBELEJŠI HRAST DOB V SLOVENIJI: V Cundrovcu pri Brežicah stoji najdebelejši hrast dob v Sloveniji. Ocenjujejo, da je star približno 300 let. Hrast meri v višino skoraj 20 metrov, njegov obseg pa je 795 cm. Njegovo mogočnost dokazuje to, da ga komaj objame šest otrok, ki se držijo za roke. Drevo je zdravo, njegova krošnja je zelo razraščena, le v deblu je opaziti nekaj sledi hrastovega kozlička.

GAŠPERJEV KOSTANJ: Na dvorišču kmetije Kišek v Močilnem se bohoti najdebelejši domači kostanj v Sloveniji. V višino meri 18 metrov, obseg njegovega debla v prsni višini pa je kar 10,93 metra, njegova prostornina pa 36 m³. Drevesno krošnjo sestavljajo štirje vrhovi, suh osrednji vrh pa nudi gnezdišče sovam. Kostanj po treh stoletjih še vedno vsako leto obilno obrodi.

DRUGI NAJDEBELEJŠI HRAST DOB V SLOVENIJI: Na robu Krakovskega gozda – v Malencah pri Kostanjevici – uspeva drugi najdebelejši hrast dob v Sloveniji. Imenuje se Cvelbarjev hrast, star pa naj bi bil približno 350 let. Njegov obseg je 700 cm, premer 233 cm, visok je 27 metrov. Hrast dob odlično uspeva na nižinskih področjih, kjer je podtalnica blizu zemeljskega površja. Posavje se zato lahko pohvali kar z dvema rekorderjema: prvim in drugim najdebelejšim hrastom dobom v Sloveniji.

ŽURAJEV HRAST: Hrast je v Kozjanskem parku pogosta drevesna vrsta. Med njimi pa izstopa hrast graden, ki osupne s svojo izredno velikostjo. Je debelejši od metra in pol, star pa naj bi bil vsaj 250 let. Leta 2006 so ga temeljito obžagali in poskrbeli za njegovo zdravo prihodnost. Zaradi svojih značilnosti so Žurajev hrast predlagali za naravno vrednoto državnega pomena.

BUKEV 'KONJSKA GLAVA': raste na Bohorju, ima dva vrha, ki se izraščata na višini 4 metrov. Nad delom, kjer se vrhova ločita, pa je posebnost, del debla ima namreč obliko konjske glave.

PARK DVOR: Park pri graščini Dvor v Radečah so zasadili v drugi polovici 19. stoletja. Je značilen predstavnik parkovnih ureditev takratnega časa, ko so se zgledovali po angleškem krajinskem slogu. Med sprehodom po umetelno speljanih poteh boste naleteli na v gručah ali posamično zasajena parkovna drevesa. Čeprav je park sčasoma nekaj dreves izgubil, je večina površin ostala neokrnjenih, grajski kompleks pa je ohranil temeljne slogovne značilnosti. Park Dvor velja za naravno znamenitost.

PARK PIŠECE: Park Pišece ob gradu Pišece se ponaša z večjim številom tujerodnih drevesnih vrst. Tu rastejo najvišja drevesa v Posavju – več kot 50 m visoke sekvoje. Skozi park in mimo gradu pelje tudi gozdna pot, ki spada med najbolj obiskane gozdne učne poti na tem območju. V kraju Pišece je tudi začetek prve vodne učne poti v Sloveniji – Gabernice. Učna pot na zanimiv način predstavlja vodotok in dogajanje vzdolž potoka. Obiskovalci se tako spoznajo z naravoslovnimi in drugimi pomembnimi dejstvi.

PARK SEVNICA: Se nahaja ob Gradu Sevnica. Zanj je zaslužen Johann Handl pl. Rebenburg, ki je bil lastnik gradu leta 1803. Poskrbel je za ureditev grajskih vrtov, ki so se pozneje spremenili v park. Ko so ga okrasili s številnimi kipi, je postal znan kot najlepši park daleč naokoli. V današnjem času lahko na sprehodu po parku občudujemo mogočna drevesa: kalifornijsko kalocedro, dve veliki platani, rdečelistno bukev, beli gaber, jesen, divji kostanj in hrast.

REDKE IN OGROŽENE PTICE: Na pretežno močvirnatem ozemlju naravnega spomenika Jovsi, ki je bogat z vlažnimi travišči, se odlično počutijo ptice, zato je park pravi raj za opazovalce te živalske vrste. Do danes so v parku opazili več kot 80 vrst, med temi jih kar 50 gnezd v parku. Omeniti velja predvsem najbolj ogrožene vrste, kot so kozica, črnočeli srakoper, prepelica in kosec. V Jovsih organizirajo opazovanje ptic in divjadi – *birdwatching*, fotosafarije in štetje koscev.

- **KOSEC:** je 30 cm velika travniška ptica. Opazovati jo je mogoče na travnikih naravnega spomenika Jovsi, kamor se iz prezimovališč v Afriki vrne konec aprila. Kosec je dobil ime po prepoznavnem vedenju, ki spominja na brušenje kose. Ptica gnezd na tleh, skrije se med visoko travo. Samica zapusti mladiče že po desetih dneh. Ker ne znajo leteti, prežijo nanje številne nevarnosti, tudi človek. Strokovnjaki ocenjujejo, da prezgodnja ali neprimerna košnja vsako leto pokonča velik delež mladičev.

REDKE ŽIVALI: V enem redkih še ohranjenih pragozdov v Evropi je biotop številnih ptičjih vrst poplavnega nižinskega gozda. Črna štorclja, belorepec, mali klinkač in sova kozača so med največjimi in najredkejšimi. Glavna značilnost so številne žolne in detli (srednji detel) ter belovrati muharji. Na območju gozda je v porečju reke Krke tudi eno največjih drstišč ščuk v Evropi in mrestišče žabe plavček. Tako na tleh kot na deblih dreves uspevajo številne izredno redke vrste gob. Po letu 1970 so v gozd naselili jelena damjaka.

- **ŽABA PLAVČEK:** je sicer rjave barve, a je dobila ime po modri barvi zato, ker se samčki v obdobju parjenja za nekaj dni obarvajo v modre odtenke. Zaradi te značilnosti je žaba plavček nekaj posebnega. V Posavju je mrestišče žabe plavček v Krakovskem gozdu in Dobravi.
- **NETOPIRJI:** Ajdovsko jamo so si za domovanje izbrali netopirji. Vodnik obiskovalcem predstavi biološke posebnosti netopirjev in njihov prispevek k naravni verigi. Obiskovalci spoznajo tudi stare šege in verovanja, povezana z njimi. Ker gre za občutljivo živalsko vrsto, je obisk jame dovoljen le manjšim skupinam in le v določenem času, netopirje pa opazujemo z UV-detektorji. Kadar je jama zaprta (od 15. aprila do 31. oktobra), je netopirje mogoče opazovati pred njo, poleg tega pa ob jami potekajo tudi likovne in plesne netopirske delavnice za otroke.
- **SREDNJI DETEL:** sodi med ogrožene vrste ptic. Eno od njegovih najpomembnejših življenjskih območij se nahaja v nižinskem gozdu Dobrava, drugo pa v Krakovskem gozdu. Srednjemu detlu lahko dovolj hrane v vseh letnih časih nudijo le hrastova drevesa – v globokih razpokah skorje išče žuželke in pajke. Zato večinoma gnezd v hrastovih deblih, kamor samec izdolbe eno ali več dupel. Samica izleže štiri do osem jajc konec aprila, nato pa s samcem skupaj skrbita za mladiče, ki so sredi poletja že samostojni.
- **ČRNA ŠTORCLJA:** sorodnica bolj znane bele štorclje je močno ogrožena vrsta. Poleg slovenske zakonodaje jo varuje tudi Bernska konvencija. Pred leti je bilo gnezdo v Krakovskem gozdu edino v Sloveniji, danes pa je razširjena po vsem Posavju. Zraste do enega metra, ime pa je dobila po črnem perju na vratu, hrbtu in oprsju. Se ne oglašja in živi pretežno skrita v močvirjih in gozdovih. Veliko gnezdo si naredi na drevesu ali na skali in ga uporablja več let. Črna štorclja izleže tri do pet jajc, iz njih pa se po enem mesecu izležejo mladički. Ti poletijo približno po dveh mesecih.
- **BOBER:** je v Sloveniji zaradi lova izumrl v 18. stoletju. Nato pa so jih leta 1998 opazili v Radulji, pritoku reke Krke. Najverjetneje so k nam prišli s Hrvaške, kjer so bobra ponovno naselili leta

1996. Kaže, da mu je po dveh letih že uspelo po reki priti do Slovenije. Prilagojen je na vodno življenje: gost kožuh je spodaj vodotesen, pri plavanju pa mu pomaga veslast rep. Je pretežno nočna žival. Zimo preživi v rovu na bregu, kjer koti tudi mladiče. Najlaže ga odkrijemo po značilno objedenih in podrthi drevesih ob vodotoku.

- RDEČI ŠKARJEVEC (*Cherax quadricarinatus*) je razširjen v severni in severovzhodni Avstraliji. Rak je zelo prepoznaven, modre barve s posameznimi lisami, zato je tudi posebno priljubljen pri akvaristih. Telo je pri obeh spolih modre barve, na kleščah pa imata bolj izrazite modre lise. Še zlasti zanimivi so odrasli samci, ki imajo na modrih kleščah še dodatno izrazito veliko rdečo liso, po kateri se vrsta tudi imenuje. Po podatkih iz literature naj ta vrsta v naravi v Evropi ne bi preživela. Najbližji znani podatki o populacijah rdečeskarjevca v naravnem okolju so s Karibov. Leta 2009 so v termalni mrtvici Topla pri Čatežu (mrtvica na Prilipah -zadnja mrtvica reke Save) odkrili populacijo rdečeskarjevca. (Vir: <http://www.delo.si/clanek/191341>)

Redke in cenjene cvetlice

- OPOJNA ZLATICA: uspeva na Jelovem, Lovrencu in Lisci. V 19. stoletju (1826) jo je odkril v Radečah rojeni dunajski zdravnik in botanik Jurij(Georg) Dolliner. Zlahka jo prepoznamo po velikem, skoraj okroglem listu, je strupena.
- KRANJSKI ŠEBENIK: je leta 1826 odkril na Dunaju delujoči zdravnik Jurij Dolliner, sicer rojen v Radečah. Neznano rumeno cvetlico je opazil na Svibnem, v skalnih razpokah Grajskega hriba in med travo pod razvalinami gradu. Dolliner je novo vrsto poimenoval po svoji rodni Kranjski in jo naslednje leto opisal v regensburški reviji Flora. Kranjski šebenik je dvoletnica. Po cvetenju odmre, iz semen pa zraste nova rastlina, ki zacveti šele leto pozneje. Kdor jo želi videti, naj se konec maja ali junija odpravi na Grajski hrib.
- CLUSIJEV SVIŠČ: ali encijan je alpska rastlina, ki se je kot ledeniški ostanek ohranila ponekod v predgorju. Cvetlica je v Sloveniji od leta 1992 zavarovana. V Posavju se razcveti ob koncu aprila in takrat se številni pohodniki odpravijo do cerkve sv. Lovrenca iz 16. stoletja (722 m). Njena okolica je namreč rastišče te modre cvetlice. Pohodniki občudujejo več tisoč cvetic clusijevega svišča, ki okoli cerkve ustvari modro preprogo. Ob cerkvi raste tudi mogočen hrast.
- RUMENI SLEČ: sodi med zavarovane rastlinske vrste. V Sloveniji imamo štiri manjša nahajališča te znamenite grmovnice. Eno od njih se skriva tudi v na videz povsem navadnem gozdu gradna, kostanja in bukve nad Boštanjem. Rastišče obsega približno dva hektarja, na njem pa uspeva nekaj sto grmov. Rumeni sleč zacveti maja in obleče gozd v živahno rumeno obleko. Cvetovi močno dišijo, a je rastlina strupena.
- NAVADNA JARICA: na planoti Bohor se nahaja v evropskem merilu pomembno rastišče navadne jarice. Gre za do 15 cm visoko trajnico iz družine zlatičnic. Edinstveno rastišče na Bohorju pa so odkrili šele pred nekaj desetletji. Navadna jarica je prva znanilka pomladi. V milih zimah se razcveti že na začetku februarja, v ostrih pa šele konec marca ali aprila.
- ARNIKA: dobro uspeva na zakisanih in negnojenih gorskih travnikih, pustih tratah, pašnikih in ob svetlih gozdovih, najdemo pa jo tudi drugod. Posebej znano je njeno rastišče na Jatni in Magolniku v občini Radeče. Njen cvet je zlatorumen, podoben cvetu marjetice, cveti pa od junija do avgusta. Arnika je trajnica, zraste od 15 do 60 cm in ima kratko koreniko. Rastlina je zelo cenjena, saj je znana po svojih zdravilnih učinkih, zato je sestavini del številnih domačih lekarn. Zaradi zdravilne moči jo nabira veliko ljudi. Ker postaja arnika vse bolj redka, je od leta 2004 zavarovana.
- MOČVIRSKA LOGARICA: včasih je bila veliko bolj razširjena cvetlica, danes pa lahko škrlatno-belo lisast cvet v naravi občudujemo le še redki. Zraste okoli 30 cm, ima črtaste liste in običajno en sam do 4,5 cm velik kimast cvet. Cvetlico ogrožata izsuševanje tal in gnojenje, zato je vsaka

najdba cvetlice vredna objave in zaščite. Močvirska logarica je v Sloveniji zavarovana. Eno izmed redkih ohranjenih rastišč je v Krakovskem gozdu, kjer se marca in aprila lahko na različnih mestih opazi veliko število teh cvetlic.

- **OSJELIKO MAČJE UHO:** Ta zanimiva vrsta orhideje uspeva na suhih, s soncem obsijanih tratah z revno rušo. V Posavju raste na Senovem, na suhih obsavskih travnikih in še kje. Med štirimi vrstami mačjih ušes pri nas najprej zacveti prav osjeliko mačje uho. Cvetlica zraste tudi več kot 20 cm in ima številne cvetove, ki se odpirajo od spodaj navzgor, skladno z rastjo. Videz in vonj njene medene ustne v rjavih odtenkih in z izboklinicama ob strani privabljata osje samce. Ose namreč zelo slabo vidijo, zato se pogosto zgodi, da osji samci zamenjajo cvet za samico in se skušajo pariti. Tako poskrbijo le za oprašitev zavajajoče rastline.

Vode

REKA SAVA: Sava je 940 km dolga reka, ki teče po jugovzhodni Evropi. Četrtna savskega toka je v Sloveniji. Reka ima v Sloveniji tudi dva izvira: prvi je Sava Dolinka, ki izvira v Zelencih, drugi pa Sava Bohinjka, katere začetek predstavlja slap Savica. Reka omogoča številne vodne športe, kot so spusti s kanuji, kajaki in rafti ter splavi. Radi jo obišejo tudi ribiči, saj v njej živijo somi, pa tudi podusti, ogrice, platnice, zelenike, kleni, krapji ... Sava je pomembna tudi zaradi verige hidroelektrarn, ki proizvajajo električno energijo.

REKA KRKA: Krka je najdaljša in največja povsem slovenska reka. Imenujejo jo tudi zelena lepota, vije pa se po slikoviti in pestri krajini. Na ravninskih delih se Krka pogosto razlije čez bregove. Najbolj slikovit kraj ob njeni strugi je Kostanjevica na Krki, Reka vabi ribiče, ki lovijo postrvi, lipane, sulce, belice, some, krape in ščuke, pa tudi čolnarje, raftarje in kopalce.

REKA SOTLA: Ob reki Sotli so zaradi obrambe pred turškimi vpadi in zaradi rodovitne okolice zrasli številni gradovi in tržna naselja. V času Avstro-Ogrske monarhije je reka razmejevala avstrijsko Štajersko in ogrsko Hrvaško, danes pa je Sotla mejna reka med Slovenijo in Hrvaško. Reka je dolga več kot 80 kilometrov, na poti pa se srečuje s številnimi naravnimi in kulturnimi lepotami. Sotla je znana po svojih neokrnjenih delih in velikih ščukah. Poleg njih pa v reki plavajo tudi kleni, belice, podusti, platnice, somi in krapji.

REKA BISTRICA : Reka Bistrica velja za enega najlepših in najbolj ohranjenih vodotokov vzhodne Slovenije. Slikoviti vodni prizori, bistra voda, značilno menjavanje širših in ožjih dolinskih delov so značilnosti, ki govorijo o visoki doživljajski kvaliteti reke in njenega obrežnega sveta.

Reka dobi ime v vasi Bistrica, kjer je sotočje njenih treh izvirnih potokov. Je drugi največji pritok Sotle. S pritoki od maha ves zahodni in južni del Srednjesotelskega gričevja. Med pritoki so daljši in bolj vodnati predvsem desni, ki pritekajo z vzhodnega Posavskega hribovja. Največji pritoki Bistrice so Zagorski potok in Bistri graben z desne strani ter Sušica in Trebčica z leve. Reka ima na večini svojega toka sredogorski značaj. Precejšnja količina naplavin, prodišča, menjavanje globljih in plitvejših delov ter tolmoni pričajo, da ima reka precej hudourniški značaj. Voda je sorazmerno čista in se živahno preliva preko skal in tolmunov. V obrežnem pasu je dobro ohranjena obrežna vegetacija.

Reka Bistrica se med Trebčami in Zagajem epigenetsko zajeda v mezozojske karbonatne kamnine (dolomit). Tu je nastala slikovita, okoli 3 km dolga soteska, ki je med Rebrijo in Tisovcem tako tesna, da po njej ne vodi nobena pot. Strma, skalnata in gozdnata pobočja Bukovice ter Orlice se na južno, orliško stran dvignejo preko 400 m. Pri Zagaju vstopi Bistrica v kar prostrano Bistriško-sotelsko ravnico, ki se onstran meje nadaljuje v Kumroškem polju.

Nekdaj so bili za Bistrico značilni mlini in žage. V občini Bistrica ob Sotli še stojijo ostanki Markečevega mlina, ki pa ga bi bilo potrebno temeljito obnoviti, če bi želeli, da še kdaj opravlja svojo funkcijo.

BOHORSKI SLAPOVI: Nad Senovim so na območju Bohorja štirje slapovi: Bojanca, Pekel, Ubijavnik in Bojavnik, kjer se vode penijo več kot 15 metrov v globino. Vsi slapovi so pohodnikom dostopni po Poti štirih slapov.

DAVJEK – KRAŠKI IZVIR : Izvir se nahaja v litotamnijskem apnencu srednje miocenske starosti in sicer ob manjšem prelomu. Gre za kraški izvir v osamelem krasu Kozjanskega parka. Za kraške izvire je značilno tudi veliko nihanje pretoka in občasna kalnost ob visokih vodah. Leži v plitvi kotanji, pomaknjeni v strmejši pobočje. V premeru meri 1m in se nadaljuje v potok, kjer je nato še en manjši izvir, katerega voda se uporablja tudi za pitje. Potok se izliva v reko Sotlo. Sama kotanja je dolga okoli 10 m in široka 8 m. Izvir je nastal na stiku med pobočjem in okoliško ravnico in sicer na kontaktu med propustnim apnencem in nepropustnim laporjem. Med površinskimi oblikami in izvirom ni povezav, saj v neposredni okolici ni drugih kraških pojavov. Temperatura izvira je 16 °C.

RIBNIK TREBČE: Včasih je pod leseno hišo na Kolarjevi domačiji tekla reka Bistrica, zaradi gradnje ceste pa so njeno strugo premestili, opuščeni rokav reke pa uredili v ribnik. Ribnik je precej plitev in ima močan pretok, zato ni temperaturno razslojen in je bogat z rastlinjem. Spomladi je v njem eno od najpomembnejših mrestišč za dvoživke, kot so sekulja, navadna krastača, rosnica in planinski pupek. Za varnost dvoživk poskrbijo zaposleni v Kozjanskem parku, ki ob cesti postavijo pregrade, v jarke ob cesti pa namestijo vedra, v katera se naberejo dvoživke. Tako dvoživke v vedrih varno prenesejo v ribnik na drugi strani ceste.

SOPOTA: Dolina Sopote je dolga 18 kilometrov. Leži pod hribom Kum, skozi njo pa se vije potok Sopota, ki ustvarja številne brzice in slapiče. Porečje Sopote meri skoraj 60 km² in je večinoma pokrito z gozdom. Še posebno slikovit del soteske je zelo ozka Vidrna peč, ki prikazuje, kako lahko voda z dolgoletno vztrajnostjo ustvari svojo pot, tu je slap Sušjek in naravno okno.

(Vir: projekt Naravne vrednote Posavja v turistični ponudbi, RRA Posavje, 2007, in novelirani podatki članov delovne skupine za pripravo RRP regije Posavje 2014-2020 (Kozjanski park in Bernardka Zorko))

TERMALNA MRTVICA TOPLA je največja te vrste pri nas, dolga je kar štiri kilometre. Zaradi različnih vnosov tujerodnih, zlasti tropskih vrst je danes njena vodna favna in flora močno spremenjena.

V Inventarju najpomembnejše naravne dediščine iz leta 1991 je mrtvica na Prilipah (zadnja mrtvica reke Save) predstavljena kot ekosistem z visoko stopnjo ohranjenosti in življenjski prostor za nekatere pomembne rastlinske in živalske vrste. Danes ni posebej zavarovana, načrt upravljanja naše največje termalne mrtvice, ki je obenem tudi eno največjih termalnih vodnih teles v Evropi, pa ni jasn. (Vir: <http://www.delo.si/clanek/191341>)

3.6.3. SWOT analiza kulture

PREDNOSTI	SLABOSTI
• bogata kulturna dediščina in etnološke posebnosti • prometna in geografska lega (središčna geografska lega – srednja Evropa, najbližje jadransko pristanišče, bližina Zagreba, dobra dostopnost in vključitev EU tranzitivnih poti, bližina svetovnih atrakcij – Benetke, Salzburg, Dunaj) • obstoječa kulturna infrastruktura • uveljavljene letne kulturne prireditve • pestrost kulturnega izročila in bogata kulturna krajina	• nezadostna izkoriščenost kulturno-zgodovinske dediščine, posebej v turistični ponudbi • premajhna ponudba stalnih in občasnih razstav v muzejih in razstaviščih, animacij in prireditev v kulturnih institucijah • premajhna zainteresiranost širšega kroga prebivalcev in kompetentnih institucij za področje kulture • neurejene razmere na področju prostorskega urejanja (nedorečena vloga in podoba mestnih jeder, razpršena pozidava) • slaba povezanost posameznih tipov turistične ponudbe in trženja kulturno zgodovinskih spomenikov
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• možnosti za ustreznejšo uporabo kulture in obstoječih kulturnih znamenitosti pri oblikovanju turistične ponudbe regije, možnost ponudbe pristnih, naravnih in kulturno avtentičnih programov v turistične namene – uporabnost inovativnih orodij IT tehnologije ... • povezovanje turizma s kulturnimi in kreativnimi industrijami • učinkovito koriščenje spodbud EU, nacionalnih ter občinskih virov • avtentičnost ponudbe • destinacija z bogato kulturno ponudbo • uravnotežena in trajnostno naravnana destinacija • čezmejno sodelovanje (HR).	• premalo vlaganja v obveščanje prebivalstva na področju kulture, sodelovanja z javnostjo ... • počasnost pri uvajanju tehnoloških sprememb • pomanjkanje tržne naravnosti in premalo podjetniškega pristopa • daljša in nepredvidljiva recesija v Evropi, kriza, ki vpliva na zmanjšanje vlaganj na področju kulture, manjša zainteresiranost prebivalstva ... • degradacija kulturnih vrednot, ki so med drugimi, tudi priložnost za razvoj turizma

3.6.4. SWOT analiza narave

PREDNOSTI	SLABOSTI
• bogata območja naravne krajine in zavarovana območja narave (Kozjanski park, Natura 2000, Krakovski gozd, vodovarstvena območja) • prisotnost velikih količin termalne vode, ki omogoča razvoj turizma • velika pestrost rastišč in vegetacije ter gozdov • zadostne količine kakovostnega lesa kot surovine za lokalno lesnoprredelovalno industrijo,	• lesno proizvodni potencial gozdov ni dovolj izkoriščen
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• Možnosti za razvoj turizma v povezavi s ponudbo pristnih, naravnih in kulturno avtentičnih turističnih proizvodov in programov (prehrana, domača obrt)-povezovanje naravnih vrednot s turizmom • uporaba lesa, • vzpostavljenje kratkih verig z lokalno in ekološko pridelanimi živili.	• Neupoštevanje trajnostnega razvoja • Degradacija vrednot, ki so priložnost za razvoj turizma (narava in naravne vrednote, kulturna dediščina)

3.7. Analiza okolja

3.7.1. Oskrba s pitno vodo

Na območju regije Posavje za opravljanje oskrbe s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalnih voda ter ravnanje s komunalnimi odpadki skrbijo javna podjetja, in sicer:

- v Občini Bistrica ob Sotli – OKP Rogaška Slatina, d. o. o.,
- v Občini Brežice – KOP Brežice, d. o. o.,
- v Občini Kostanjevica na Krki in Krško – Kostak, d. d.,
- v Občini Radeče – JP Komunala Radeče, d. o. o. in
- v Občini Sevnica – Komunala, d. o. o.

V vseh šestih občinah se srečujejo s podobnimi problemi glede vodooskrbe, ki se kažejo pri oskrbi s pitno vodo v:

- padcu nivoja podtalnice in nivoja podzemnih vodonosnikov,
- povečanju vsebnosti nitratov in pesticidov, ostankov fitofarmacevtskih sredstev v podtalnici Krškega polja,
- zamašitvi in kolmataciji globinskih vrtin zaradi prevelikega izkoriščanja teh,
- zakalitvi površinskih vodnih virov (povečana motnost), ki jih povzročajo vsako leto bolj pogosta in intenzivna neurja, posledično pa prihaja do spiranja fitofarmacevtskih sredstev in umetnih gnojil (nitratov) v podtalnico,
- negativnem vplivu gradnje verige hidroelektrarn na kakovost pitne vode, saj prihaja do naključnega onesnaženja vrtin, zaradi katerega je potrebno vodo pred distribucijo ustrezno pripraviti,
- velikih vodnih izgubah,
- starosti vodovodnih sistemov in posledično okvar na vodovodih,
- trdoti pitne vode,
- kritični izkoriščenosti obstoječih vodnih virov zaradi prevzemov zasebnih vodovodov.

Število oziroma **delež uporabnikov, priključenih na javne vodovodne sisteme, ki so v upravljanju javnih podjetij, je potrebno zvišati.** Najnižjo stopnjo priključitve po podatkih iz leta 2011/2012 ima področje občine Sevnica (59,2 %), Kostanjevica na Krki pa se lahko pohvali kar z 99 % priključitvijo. Povprečna stopnja priključenosti na javne vodovodne sisteme v regiji Posavje je 82,95 %.

Vodne izgube se zaradi dotrajanosti vodovodnih cevi pojavljajo na celotnem območju Posavja. Celotno področje se srečuje tudi s številnimi okvarami na vodovodnem omrežju in s prenizkimi tlaki. Največje vodne izgube imajo v občini Bistrica ob Sotli (35,6 %), sledi občina Sevnica (34,5 %). Najmanj vodnih izgub imata občini Radeče (18 %) in Brežice (26 %).

Upravljavec sistema za oskrbo s pitno vodo Bistrica ob Sotli je javno podjetje OKP Rogaška Slatina, d. o. o. Celoten sistem za oskrbo s pitno vodo Bistrica ob Sotli predstavlja eno oskrbovalno območje, ki je Bistrica ob Sotli. Le-to oskrbuje s pitno vodo 1143 uporabnikov. Skupno število prebivalcev na tem območju je 1188. Pomembnejši javni objekti, ki jih sistem oskrbuje s pitno vodo so: šola, gostinski objekti, vrtec in trgovine. Skupna izdatnost oskrbovalnega sistema znaša povprečno 300 m³ vode dnevno. Po podatkih upravljavca OKP Rogaška Slatina je celotni vodovodni sistem, s katerim upravljajo, opremljen z merilnimi napravami na vodnih virih in ostalih potrebnih lokacijah. Po letnem

planu se za zmanjševanje vodnih izgub izvaja tudi sanacija dotrajanih elementov vodovodnega omrežja.

V občini Brežice z javnimi vodovodi upravlja podjetje KOP Brežice, d. d. Upravlja že z večino obstoječih vodovodnih sistemov in oskrbujejo 20.385 prebivalcev, kar predstavlja okoli 83 % populacije občine. Na obravnavanem vodovodnem sistemu je cca. 7400 priključkov za stanovanjske in večstanovanjske hiše, podjetja, javne zavode, počitniške hišice, vinske kleti in gospodarske objekte. Kot pooblaščenici upravljavci imajo v upravljanju 5 vodovodnih sistemov. Skupna dolžina vodovodnih cevi v vseh sistemih se ocenjuje na 309 km. Na teh vodovodih je zgrajeno 49 pomembnejših objektov (črpališča, prečrpališča, vodohrani, raztežilniki). Vodovodni sistem ima na posameznih mestih dotrajane cevovode in kar 63 km azbestno-cementnih cevi. Zaradi tega je pogostnost okvar na cevovodih velika. Tovrstne težave so tudi razlog za velike izgube pitne vode.

V občini Kostanjevica na Krki izvaja dejavnost lokalnih gospodarskih javnih služb družba KOSTAK, d. d. V letu 2011 so s pitno vodo oskrbovali skoraj 100 % prebivalcev občine iz enega vodovodnega sistema.

Kostak, d. d., upravlja in vzdržuje več kot 60 km vodovodnega omrežja z več kot 15 različnimi objekti, kot so zajetja, črpališča, prečrpališča in vodohrani. Sistem pretežno oskrbujejo iz dveh vrtin v Orehovcu, manjkajoče količine vode pa prispeva kraški izvir Studenec pri Kostanjeviški jami. Vodni vir Jama je mikrobiološko oporečen.

V občini Krško prav tako izvaja dejavnost lokalnih gospodarskih javnih služb družba KOSTAK, d. d. V letu 2011 so s pitno vodo oskrbovali več kot 89 % prebivalcev. V upravljanju ima 5 večjih vodovodnih sistemov in tri manjše z lastnimi vodnimi viri, tako preko 670 km vodovodnega omrežja upravlja z več kot 100 objekti, kot so zajetja, črpališča, prečrpališča, vodohrani, raztežilniki ipd.

Sistem za oskrbo s pitno vodo Krško se oskrbuje iz dveh zajetij na Krškem polju (Drnovo in Brege), iz globinskih vrtin v Rorah, povezan pa je tudi s podsistemom Dolenja vas, ki se oskrbuje iz zajetja Črna mlaka. Sistem za oskrbo s pitno vodo Senovo – Brestanica se oskrbuje pretežno iz vodnega vira rudnik Senovo, ostali uporabniki pa iz zajetja Dobrova, kjer se voda pripravlja s postopkom ultrafiltracije. Na tem področju upravljajo tudi manjši vodovod Koprivnica, z vodnim virom Toplica. Vodovod Raka se oskrbujejo iz vodnega vira Lašče, vodovod Podbočje iz virov Dol in Premagovci, vodovod Veliki Trn pa iz vodnega vira Arto.

V občini Radeče JP Komunala Radeče, d. o. o., upravlja štiri vodooskrbne sisteme, in sicer: vodooskrbni sistem Radeče, vodooskrbni sistem Brunk, vodooskrbni sistem Čimerno, vodooskrbni sistem Svibno.

Edini vaški vodovod, ki ni v upravljanju JP Komunala Radeče, d. o. o., je vodovod Jagnjenica (1, 2 in 3). Ta oskrbuje cca 20 % prebivalcev občine Radeče.

Na območju občine Sevnica je 14567 oseb priključenih na javne vodovode (82,9 % vseh prebivalcev v občini, če je vseh 17567), od tega se 10124 oseb (57,6 % vseh prebivalcev) oskrbuje s pitno vodo v okviru izvajalca javne službe, Komunale, d. o. o., Sevnica, 3894 oseb se oskrbuje iz lokalnih javnih vodovodov, kjer izvajalec vrši le nadzor nad kakovostjo pitne vode, vodovod pa vzdržujejo vodovodni odbori oz. krajevne skupnosti. 549 oseb je na lokalnih javnih vodovodih, ki še nimajo nadzora nad kakovostjo vode s strani izvajalca javne službe (v l. 2013). **3000** vseh prebivalcev v občini (1,7 %) se s

pitno vodo oskrbuje preko lastne oskrbe s pitno vodo. Občina tem prebivalcem ni dolžna zagotoviti oskrbe s pitno vodo iz javnih vodovodov, vendar bodo kljub temu nekateri od teh v bodoče oskrbovani iz njih.

V **Prilogi 2** so na karti predstavljena vodna zajetja v regiji Posavje.

3.7.2. Odvajanje in čiščenje odpadnih voda

Ureditev odvajanja odpadnih voda je eden od ciljev okoljske direktive o varstvu voda, zato je v spodnji tabeli prikazan delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo po posameznih občinah v Posavju. Ta kazalnik prikazuje razmerje med skupnim številom prebivalstva in tistimi, ki živijo v stanovanjskih objektih, priključenih na javno kanalizacijo.

Tabela 16: Priključenost na javno kanalizacijsko omrežje, 2011

Občina	Skupno št. prebivalcev v občini	Št. prebivalcev, priključenih na javno kanalizacijsko omrežje	Delež v %
Bistrica ob Sotli	1.431	256	18 %
Brežice	24.473	7.386	30 %
Kostanjevica na Krki	2.411	630	26 %
Krško	25.761	11.604	45 %
Radeče	4.471	1.712	38%
Sevnica	17.560	5.074	29 %
Skupaj	76.107	26.662	35 %

Vir: spletne strani (interno gradivo), 2012

V občini Kostanjevica na Krki družba Kostak, d. d., upravlja z več kot 9,7 km kanalizacijskega omrežja z 260 priključki. Komunalne odpadne vode mesta Kostanjevica na Krki se čistijo na komunalni čistilni napravi Kostanjevica na Krki (učinek čiščenja v letu 2011 je bil 91 % po KPK in 96 % po BPK5).

V občini Krško družba Kostak, d. d., upravlja s tremi kanalizacijskimi sistemi (Krško, Senovo-Brestanica in Podbočje), s preko 22,8 kilometrov kanalizacijskega omrežja, na katerem je izvedenih 3.702 priključkov. Odpadno vodo iz območja Senovega in Brestanice čistijo na komunalni čistilni napravi Brestanica (v letu 2011 je bil učinek čiščenja 92 % po KPK in 95 % po BPK5). Od leta 2009 dalje se odpadna voda iz mesta Krško z okolico čisti na industrijski čistilni napravi Vipap, ki je v upravljanju družbe Vipap, d. d. (95 % po KPK in 99 % po BPK5.) V letu 2012 se je pričelo z gradnjo kanalizacijskega omrežja v naselju Kremen in Dolenja vas, kjer je v naslednjem letu predvideno nadaljevanje del.

Aktivnosti bo potrebno usmerjati na vzdrževanje in obnovo obstoječih kolektorjev, izgradnjo ločenega sistema za odvajanje padavinskih odpadnih voda, ureditev komunalne infrastrukture v sklopu izgradnje HE Krško, zagotovitvi čiščenja odpadnih vod v individualni MČN in čiščenja individualnih greznic na celotnem območju občin.

V občini Brežice odvajanje komunalne in padavinske odpadne vode izvaja podjetje Komunala Brežice, d. o. o., in sicer na treh kanalizacijskih sistemih (Brežice, Obrežje in Globoko), kjer je priključenih 7.075 prebivalcev, kar je 36 % vseh prebivalcev, ki jih oskrbuje s pitno vodo oz. 29 % vseh prebivalcev občine Brežice.

Dolžina kanalizacijskih sistemov je ocenjena na 107 km. Večina sistemov odvaja fekalno in meteorno vodo skupaj, zato so to mešani sistemi. Slabosti tovrstnih sistemov so nevarnost zaplavljanja ob nalivih, slabše delovanje čistilnih naprav zaradi razredčenosti odpadnih voda v obdobju padavin in stroški izgradnje črpališč, saj morajo biti le-ta dimenzionirana tudi za padavinsko vodo, kar je povezano tudi z večjimi obratovalnimi stroški in porabljeno električno energijo.

Konec leta 2008 je začela poskusno obratovati CČN Brežice, ki je dimenzionirana za 13.500 PE. Poleg navedene so v občini Brežice tudi ČN Obrežje in ČN Globoko. Za ČN Obrežje je razvidno, da je stopnja čiščenja zelo visoka in dosega učinek KPK 91,8 %, glede BPK5 pa 98,0 %. Na CČN Brežice, ki je locirana na Mostecu, so učinki čiščenja prav tako visoki, glede KPK 96,1 %, glede BPK5 pa 97,6 %. ČN Globoko, ki je začela z obratovanjem v letu 2010, je tip ČN, ki je dimenzionirana na 1.000 PE in je trenutno podobremenjena, ker še ni do konca zgrajena kanalizacija v Globokem in na Malem Vrhju (premalo število priključkov).

V občini Sevnica je Komunala, d. o. o., Sevnica upravljavec kanalizacije na območju Sevnice, Gabrijel in Kopolja. Skupna dolžina kanalizacijskega sistema je okoli 76,8 km. Na javno kanalizacijsko omrežje je priključeno preko 1.613 priključkov, kar pomeni, da je odvajanje odpadnih voda preko kanalizacije urejeno pri več kot 5.340 oseb oz. 30 % vseh prebivalcev v občini Sevnica. Na osnovi usmeritev OP ter ugotovitev na podlagi Študije odvajanja in čiščenja odpadnih voda na območju občine Sevnice je predvidena izgradnja osmih čistilnih naprav.

V občini Bistrica ob Sotli opravlja storitve odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda ter ostalih komunalnih dejavnosti Javno podjetje za komunalne storitve Rogaška Slatina, d. o. o. V občini Bistrica ob Sotli je 256 prebivalcev priključenih na kanalizacijski sistem, kar predstavlja 21,5 % vseh prebivalcev občine. Čistilnih naprav v občini še nimajo zgrajenih.

V občini Radeče opravlja storitve odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda ter ostalih komunalnih dejavnosti Javno podjetje Komunala Radeče, d. o. o. Na kanalizacijski sistem je trenutno priključenih 1956 prebivalcev, kar predstavlja 42 % vseh prebivalcev občine. V izgradnji pa je centralna čistilna naprava Radeče s 3000 PE.

3.7.3. Odvoz in ravnanje z odpadki

Po podatkih statističnega urada RS se je količina odpadkov v regiji zmanjšala v letu 2011 v primerjavi z letom 2010, in sicer za 5,4 %. V vseh občinah se je količina odpadkov v opazovanem obdobju, ki jih odvažajo z javnim odvozom, zmanjšala, razen v občini Krško, kjer se je povečala za 6 %.

Za ravnanje z odpadki v občini Brežice skrbi Komunalno stanovanjsko podjetje Brežice, d. d., in CeROD Novo Mesto. V sistem zbiranja, odvažanja in odlaganja komunalnih in drugih odpadkov je v občini zajeto okoli 22.530 prebivalcev ter vsa podjetja in javni zavodi, kar pomeni, da je odvoz odpadkov urejen na območju celotne občine. V neposredni bližini Boršta oziroma jugovzhodno od Letališča Cerklje ob Krki je lociran zbirno reciklažni center, kjer odpadke ločujejo po posameznih frakcijah. Na celotnem območju Občine Brežice so vzpostavljeni ekološki otoki za ločeno zbiranje odpadkov – steklo, papir, plastika. Komunalno podjetje je na primeren način osveščalo ljudi o skrbnem odlaganju in ločevanju odpadkov, kar kaže tudi poročilo iz terena, da ni več črnih odlagališč oziroma so ta izjemno redka in lokalna. Komunalni odpadki se že od leta 2005 odvažajo na odlagališče Leskovec pri Novem mestu, s katerim upravlja CeROD, d. o. o.

Tabela 17: Količina odpadkov, javni odvoz po občinah v tonah

Občina	2009	2010	2011
Bistrica ob Sotli	295	287	269
Brežice	8.716	8.946	7.437
Kostanjevica na Krki	773	1.102	796
Krško	12.854	12.461	13.218
Radeče	1.388	1.425	1.294
Sevnica	5.846	5.706	5.298
Skupaj	29.872	29.927	28.312

Vir: Statistični urad RS, 2012

V podjetju Kostak, d. d., izvajajo zbiranje in odvoz komunalnih odpadkov na območju občin Krško in Kostanjevica na Krki. Zbrani mešani komunalni odpadki se po zaprtju lastnega odlagališča odlagajo na regijskem odlagališču CeROD v Leskovcu pri Novem mestu. Na območju zaprtega odlagališča nenevarnih odpadkov Spodnji Stari Grad je zgrajen sodoben center za ravnanje z odpadki, katerega nova pridobitev v letu 2012 je bila avtomatska sortirna linija za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov, ki je z obratovanjem pričela v mesecu septembru.

Za ločeno zbiranje pri gospodinjstvih je urejen sistem z zbiralnici. V občini Krško jih je ob koncu leta 2011 skupaj 193, v občini Kostanjevica na Krki pa 15. Zbiralnico sestavljajo štiri 1.100 litrske posode, ki so različnih barv, z namenskimi pokrovi, opremljene tudi z nalepkami. Zbiralnico sestavljajo posoda za papir, plastiko, steklo in pločevinke ter sestavljeno embalažo skupaj. V mestnem in primestnih naseljih je poleg posod za mešane komunalne odpadke nameščena še posoda za zbiranje biorazgradljivih odpadkov, tako v občini Krško kot Kostanjevica na Krki. V obeh občinah so na podeželju pri zbiralnicah nameščene še posode za biorazgradljive odpadke. Zbiralnice za ločeno zbiranje so zagotovljene pri vseh šolah in vrtcih, kjer družba Kostak sodeluje tudi pri okoljski vzgoji oz. izobraževanju otrok.

Za ravnanje z odpadki v občini Sevnica skrbi Komunala, d. o. o., Sevnica. V letu 2011 so se skupne količine odloženih komunalnih odpadkov kljub rahlemu porastu števila uporabnikov znižale v primerjavi z letom 2010 za 12,9 %. Znižanje je opazno v gospodinjstvih (za 12,37 %), še bolj v gospodarstvu (za 13,37 %). Preostanek komunalnih odpadkov se že od septembra 2007 odlaga na regijskem odlagališču CEROD v Leskovcu pri Novem mestu.

Ločeno zbiranje komunalnih odpadkov se izvaja na območju celotne občine Sevnica. V ta namen je postavljenih 128 ekoloških otokov za zbiranje odpadne embalaže iz gospodinjstev. Ekološke otoke imajo tudi vse osnovne šole, vrtci in javni zavodi v občini.

Za komunalne odpadke v občini Bistrica ob Sotli skrbi podjetje OKP Rogaška Slatina, d. o. o. Odpadke zbirajo ločeno in jih odvažajo v Zbirni center Tuncovec pri Rogaški Slatini. V občini je nameščen en ekološki otok.

Na celotnem območju občine Radeče vrši dejavnost gospodarske javne službe ravnanje s komunalnimi odpadki JP Komunala Radeče, d. o. o., ki zajema zbiranje in odvoz komunalnih odpadkov na ustrezne lokacije za prevzem odpadkov. V redni odvoz odpadkov je vključenih že skoraj 81 % vseh prebivalcev, vse gospodarstvo, obrtne obratovalnice in ustanove. Sistem ločenega zbiranja odpadkov je organiziran v vseh urbanih območjih, na ekoloških otokih, kjer so posode za papir, plastenke ter

steklo. Trenutno je v občini Radeče 41 ekoloških otokov. Deponiranje preostalih komunalnih odpadkov s področja Občine Radeče se izvaja na regijski deponiji Unično, ki jo uporabljajo še občine Hrastnik, Trbovlje, Zagorje in Litija.

Tabela 18: Vrste odpadkov v kg po občinah regije, 2008–2011(2012)

	Sevnica				Brežice			
	2008	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2012
Mešani komunalni odpadki (kg)	5.257.960	4.911.570	4.741.520	4.043.410	7.609.889	7.263.800	5.731.460	4.290.830
Ločeno zbrane frakcije (kg)	946.672	979.473	1.076.321	1.325.858	1.028.804	1.390.005	1.779.865	2.024.197
Skupaj zbrani	6.204.632	5.891.043	5.817.841	5.369.268	8.638.693	8.653.805	7.511.325	5.915.027
Odloženi odpadki na CeRODU	5.257.960	4.911.570	4.741.520	4.043.410	7.712.569	7.409.850	5.961.550	3.204.170

Vir: Komunala Brežice, d. o. o, Komunala Sevnica, d. o. o., 2012

	Krško				Kostanjevica na Krki			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Mešani komunalni odpadki (kg)	7.879.000	7.540.000	8.366.000	5.656.000	576.000	619.000	859.000	350.000
Ločeno zbrane frakcije (kg)	4.201.000	4.537.000	5.591.000	5.153.000	160.000	161.000	164.000	361.000
Skupaj zbrani	12.080.000	12.077.000	13.957.000	10.809.000	736.000	780.000	1.023.000	711.000
Odloženi odpadki na CeRODU	7.879.000	7.540.000	8.366.000	5.656.000	576.000	619.000	859.000	350.000

Vir: Kostak, d. d., 2012

	Bistrica ob Sotli				Radeče			
	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011
Mešani komunalni odpadki (kg)	178.163	181.566	141.234	105.970	1.345.630	1.223.120	1.265.000	910.080
Ločeno zbrane frakcije (kg)	95.521	105.100	128.240	112.550	122.699	122.825	121.052	256.392
Skupaj zbrani	273.684	286.666	269.474	218.520	1.468.329	1.345.945	1.386.052	1.166.472
Odloženi odpadki na CERODU	0	0	0	0	0	0	0	0

Vir: OKP Rogaška Slatina, d. o. o., 2012, JP Komunala Radeče, d. o. o., 2013

3.7.4. Poplavna območja

Poplava je ena najpogostejših naravnih nesreč pri nas, ki je najbolj razširjena v nižinskih delih z nihanjem vodnega toka po dolinah ali na kraških poljih. Spada med naravne pojave, ko narasla voda, t. i. poplavna voda, prestopi bregove in preplavi bližnja obrežja oz. površje ter postopoma prehaja v poplavno področje.

Slovenija, kot vodnata dežela, ima kar 15 % ozemlja poplavno ogroženega. Poplava poleg potresov predstavlja najhujšo naravno ujmo v Sloveniji.

Največje poplavno območje je med Krškim in Brežicami; pod Brežicami se združi s poplavnim območjem ob Krki, ob meji s Hrvaško pa s poplavnim območjem ob spodnji Sotli.

Tabela 19: Pretoki, pri katerih začne Sava poplavljati

Območje prelivanja	Začetek prelivanja pri pretoku (m ³ /s)	
	Sedanje stanje	Bodoče stanje*
Desni breg gorvodno od jezu NEK	2190	2560
Levi breg v območju Racelanda	2560	2900
Desni breg med avtocesto in Savo pri Krški vasi	2190	2900
Levi breg Brežiška Vrbina	1000–1200	2000

Vir: IBE, d. d., 2012

*bodoče stanje je po izgradnji hidroelektrarn na spodnji Savi.

Tabela 20: Ocenjena vrednost škode, ki je nastala ob poplavah v regiji Posavje

- V letu 2010

Občina	Štev. oškodovancev	Vrednost uničenih objektov	Vrednost poškodovanih objektov
Brežice	286	0	1.204.912,03
Kostanjevica na Krki	169	0	954.393,05
Krško	42	0	166.825,77
Sevnica	13 (1+12)	72.396,27	12.188,36
Skupno	510	72.396,27 €	2.338.319,21 €

- V letu 2012

Občina	Štev. oškodovancev	Vrednost poškodovanih objektov
Brežice	24	36.583,43
Kostanjevica na Krki	0	0
Krško	0	0
Sevnica	0	0
Skupno	24	36.583,43 €

Vir: URSZR, 2013

Karti območij pogostih in redkih poplav sta v **Prilogi 2** tega dokumenta.

3.7.5. Natura 2000

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki so jih določile države članice Evropske unije. Njen glavni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove. Na varstvenih območjih želimo ohraniti živalske in rastlinske vrste ter habitate, ki so redki ali pa so v Evropi že ogroženi. Nekaterim evropsko pomembnim vrstam in habitatnim tipom, zlasti tistim, vezanih na kmetijske in vodne površine, se stanje ohranjenosti poslabšuje.

V Sloveniji je določenih **354 območij**, od tega jih je 323 določenih na podlagi direktive o habitatih in 31 na podlagi direktive o pticah. Območja zajemajo 37 % površine Slovenije.

V regiji Posavje območje Nature 2000 zajema 22 % površine regije.

Tabela 21: Delež območij Natura 2000 po občinah

Občina	Površina občine (ha)	Površina Natura 2000 (ha)	Delež v %
Bistrica ob Sotli	3.114	3.099	99,54
Brežice	26.811	4.986	18,60
Kostanjevica na Krki	5.833	4.079	69,93
Krško	28.653	6.082	21,23
Radeče	5.197	1.472	28,32
Sevnica	27.217	1.626	5,98
Skupaj	96.855	21.344	22,00

Vir: Geodetska uprava RS, Zavod RS za varstvo narave, 2013

Karta območij Nature 2000 v Posavju je v **Prilogi 2**.

3.8. Analiza prostora

Posavsko regijo sestavlja šest občin: Bistrica ob Sotli, Brežice, Kostanjevica na Krki, Krško, Radeče in Sevnica.

Največja v regiji je tako po številu prebivalcev kot površini in številu naselij občina Krško, ki meri 286,5 km², v 158 naseljih pa živi 25.833 prebivalcev. Občina Brežice se razprostira na 268,1 km² in šteje 24.230 prebivalcev, ki prebivajo v 109 naseljih občine. Občina Sevnica je ob zadnji objavi števila prebivalstva imela 17.504 prebivalce, ki živijo v 118 naseljih, površina občine pa znaša 272,2 km². Občina Kostanjevica na Krki meri 58,3 km², v 28 naseljih pa prebiva 2.427 občanov. Po površini je malenkost manjša občina Radeče, 52 km², kjer v 23 naseljih prebiva 4307 prebivalcev. Najmanjša je občina Bistrica ob Sotli, 31,1 km² s 1382 prebivalci v 11 naseljih (SURS, 2014).

Strategija prostorskega razvoja Slovenije prioritarno usmerja razvoj regijskih funkcij v somestje Brežice–Krško–Sevnica s porazdelitvijo in dopolnjevanjem upravnih, zdravstvenih, izobraževalnih, športnih in turističnih funkcij. Občine v regiji so si občinskih prostorskih načrtih zadale, da bodo spodbujale razvoj policentričnega omrežja naselij, ki ga tvori štiristopenjsko strukturirano omrežje, središče nacionalnega pomena (somestje Brežice–Krško–Sevnica) oziroma medobčinska središča (Brežice, Krško, Sevnica), lokalna središča in pomembnejša ostala naselja.

Zaradi majhnega teritorialnega obsega in skromnega števila prebivalstva ima regija šibko gravitacijsko zaledje, zato se ni uspelo razviti več je regionalno središče, ampak si danes to funkcijo delita občinski

središči Krško in Brežice, Sevnica pa, kljub bolj odmaknjeni dopolnjuje njuno vlogo v severozahodnem delu regije. Vsa tri mesta skupaj tvorijo somestje s porazdelitvijo in dopolnjevanjem upravnih, zdravstvenih, izobraževalnih, športnih in turističnih funkcij. Somestje je kompenzacija neobstoječemu centralnemu (uradnemu) regionalnemu središču, ki v primerjavi s sosednjimi regijami pomeni šibko točko.

Šibkost dodatno povečuje še velikost, bolje rečeno majhnost, urbanih središč, saj se med mesta oz. urbana naselja lahko uvrščajo le občinska središča, ki tvorijo somestje, poleg njih pa še Radeče, Senovo in obmestno naselje Leskovec pri Krškem. Stopnja urbanizacije je v regiji izjemno nizka – močno nižja od slovenskega povprečja, kjer v mestih živi približno polovica prebivalcev. Če pri izračunu upoštevamo le urbana naselja z več kot 3000 prebivalci in podatke Popisa prebivalstva v letu 2002, je urbanega prebivalstva v Posavju le 27 %. Vsa ostala naselja so podeželska. Zanje so značilna majhna velikost in teritorialna razpršenost. Podeželsko območje predstavlja ves hribovit in gričevnat svet, kjer so naselja razprostrta na vrhu položnih slemen, kopastih vrhov in po pobočnih polinah. Podeželski značaj ima tudi Krško-Brežiško polje, kjer so se oblikovale gručaste in obcestne vasi.

3.8.1. Opremljenost naselij s storitvami javnega pomena

Po podatkih iz leta 2010 je bilo v medobčinskih središčih Brežice–Krško–Sevnica 32 regijskih institucij. V Brežicah so locirane: Davčna uprava RS, DU Brežice; Carinska uprava RS, CU Brežice; Zavod za gozdove Slovenije, OE Brežice; Kmetijsko gospodarska zbornica Slovenije, OE Brežice; Splošna bolnišnica Brežice, Posavski muzej Brežice, Fakulteta za turizem Univerze v Mariboru, Ekonomska in trgovska šola, Višja strokovna šola Brežice, Gimnazija Brežice, Delovno socialno sodišče v Ljubljani, oddelek v Brežicah, Uprava RS za zaščito in reševanje – Regionalni center za obveščanje, Inšpekcijski svet – Regionalna koordinacija inšpekcij za posavsko regijo.

V Krškem so locirane naslednje regijske institucije: Okrožno državno tožilstvo, Okrožno sodišče, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, OE Krško; Fakulteta za energetiko, Fakulteta za logistiko, Šolski center Krško–Sevnica, Regionalna razvojna agencija Posavje, Gospodarska zbornica Slovenije, OZ Posavje.

V Sevnici so locirane naslednje regionalne institucije: Geodetska uprava RS, Zavod RS za zaposlovanje. V Občini Kostanjevica na Krki pa je locirana Galerija Božidar Jakac.

V vseh treh mestih so locirani tudi centri za socialno delo, okrajna sodišča in upravne enote.

V letu 2011 se je, na podlagi odločitev s strani države, Policijska uprava Krško preselila v Novo mesto, tako da je Posavje izgubilo eno regijsko institucijo.

Na področju družbenih dejavnosti je mreža javnih institucij zadovoljivo razvita. Vsa tri medobčinska središča imajo pokrito zdravstveno oskrbo, kakor tudi mrežo lekarn. Bolnišnica v Brežicah pokriva vse potrebe občanov po sekundarnem zdravstvu. Na področju socialnega varstva delujejo tudi domovi za upokojence, kakor tudi druge organizirane pomoči (pomoč na domu, dnevno varstvo za starejše občane).

Mreža izobraževalnih institucij v regiji je dobro razvita. V regiji so locirane tri fakultete, ena višja strokovna šola, tri srednje šole s programi srednjega poklicnega in strokovnega šolstva ter splošnoizobraževalnimi programi. Največji srednješolski središči sta Krško (ŠČ Krško-Sevnica: Gimnazija Krško, Srednja poklicna in strokovna šola Krško) in Brežice (Gimnazija Brežice, Ekonomska in trgovska šola Brežice), srednja šola pa je še v Sevnici (ŠČ Krško-Sevnica: Srednja šola

Sevnica). Dijaki, ki se odločajo za poklice iz zdravstvene, farmacevtske in gostinske stroke, se vozijo v srednje šole predvsem v Novo mesto in Celje.

V regiji deluje 32 osnovnih šol, od tega 3 osnovne šole s prilagojenim programom. Predšolsko vzgojo v vrtcih izvajajo javni in zasebni vrtci. Na območju občine Brežice je 9 vrtcev, na območju občine Krško je lociranih 7 vrtcev ter na območju občine Sevnica 1 vrtec s svojimi oddelki. V v manjših občinah: Kostanjevici na Krki, Radečah in Bistrici ob Sotli pa je lociran po en vrtec v občini.

Športna (tudi mladinska) infrastruktura je zadovoljivo razvita in se nahaja predvsem v večjih središčih. V manjših naseljih se pogosto nahaja ob šolah in ob vaških jedrih in se v popoldanskem času uporablja za rekreacijo vseh občanov in športnih društev.

Kulturne dejavnosti so na dokaj visokem nivoju. Vsa občinska središča, pa tudi številna manjša naselja, premorejo kulturne (prosvetne, večnamenske) domove. Posavje slovi tudi po številnih gradovih. Nekateri preurejeni in obnovljeni (Brežice, Mokrice, Rajhenburg, Sevnica) nudijo primeren ambient za kulturne prireditve in druge dogodke.

3.8.2. Dostopnost

Glede na opravljene raziskave geografov je za prebivalce regije v povprečju s 13,9 minute najbolj dostopno Krško, ki mu sledita Brežice (18,7 minute) in Sevnica (21,5 minute). Potovalni čas do Krškega je tako za 26 % oz. 35 % krajši kot do obeh drugih središč v somestju. Ob upoštevanju tega dejstva, z ustreznim regionalno prostorskim načrtovanjem, bi bilo možno zmanjšati prometne obremenitve znotraj regije največ za dobro četrtino oz. dobro tretjino. Prav tako je v teh okvirih mogoče izboljšati dostopnost do interventnih služb ter zmanjšati porabo časa za prevoz prebivalcev in stroške gospodarstva regije (Kozina, 2010).

Regijo Posavje je specifična zaradi svoje obmejne lege in bližine hrvaške prestolnice, milijonskega mesta Zagreb. Iz Brežic je do centra vele mesta preko meje zgolj pol ure vožnje, prav tako pa so hitro dostopna tudi druga večja zaposlitvena središča: Novo mesto, ca. 30 min, Ljubljana ca. 1 ura, prav tako Celje in Maribor. Sploh severozahodni in severovzhodni del regije (Radeče, Bistrica ob Sotli) precej gravitirata k prestolnici Savinjske oz. Štajerske.

Karte prometne dostopnosti z osebnim avtomobilom so priložene dokumentu v **Prilogi 2**.

3.8.3. Stanovanjska politika

V regiji Posavje je bilo po podatkih Statističnega urada v letu 2011 identificiranih 32.391 stanovanj, od tega je 72 % bilo naseljenih. Preostalih 28 % je bilo nezasedenih, kar kaže na neustrezno stanovanjsko politiko. Delež novih stanovanj, ki so bila zgrajena po letu 2005, je v letu 2011 znašal 2,5 %, kar pomeni, da so stanovanja v regiji starejšega tipa, grajena predvsem v 70. in 80. ih letih. Večina njih je potrebna temeljite prenove.

V skladu z nacionalnimi usmeritvami mora biti izvajanje stanovanjske politike na lokalni ravni izvedeno skozi lokalne prostorske akte (upoštevanje usmeritev na nacionalni ravni); voditi se mora tudi aktivna zemljiška politika za zagotavljanje javne stanovanjske oskrbe na lokalni ravni. Poleg tega se morajo na lokalni ravni določiti potrebe po stanovanjih za ranljive skupine prebivalstva ter ustvariti pogoji in sodelovanje za njihovo zagotavljanje s stanovanjskega sklada. Prav tako je potrebno razviti tudi modele upravljanja z javnim stanovanjskim skladom.

V ta namen je potrebno na ravni regije opredeliti jasne cilje za stanovanjsko oskrbo in na ta način izboljšati kakovost bivanja prebivalcev stanovanjskih sosesk, zlasti v urbanih središčih.

3.8.4. Podatek o državnih prostorskih načrtih

Na območju Spodnjeposavske razvojne regije je v postopku priprave 5 državnih prostorskih načrtov, in sicer:

- 282 Državni prostorski načrt za državno cesto med avtocesto A1 (Celje– Lopata) in avtocesto A2 (Novo mesto),
- 287 Državni prostorski načrt za cestno povezavo od Krškega do Brežic,
- 333 Državni prostorski načrt za območje hidroelektrarne Mokrice,
- 346 Državni prostorski načrt za ureditev izven nivojskega prehoda Dobova izvoz v Občini Brežice,
- 379 Državni prostorski načrt za daljnovod 2x110 kV Trebnje – Mokronog – Sevnica,
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za most čez reko Savo pri naselju Log ter izven nivojsko križanje ceste z železnico (U. l. RS, št. 38/2012) – most Log – ureditev državnega pomena na območju DPN HE Blanca.

Sprejeti državni prostorski načrti so:

- DPN za projekt Feniks, ki je sprejet na Vladi RS, dne 22. 3. 2012,
- DPN za Hidroelektrarno Brežice, ki je sprejet na Vladi RS, dne 27. 6. 2012,
- DPN za Hidroelektrarno Krško, ki je sprejet na Vladi RS 2006.

3.8.5. Podatek o občinskih prostorskih načrtih

Na podlagi podatkov je ugotovljeno, da sta občini Radeče in Sevnica sprejeli nov občinski prostorski načrt, kakor tudi Občina Kostanjevica na Krki ter Občina Brežice. Občina Krško je v fazi dopolnjenega osnutka občinskega prostorskega načrta, medtem ko je občina Bistrica ob Sotli v začetnem postopku priprave občinskega prostorskega načrta (Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, 2014, interni vir).

3.8.6. Usmeritve na področju prostorskega razvoja

Prednostno območje poselitvenega razvoja regije je s Strategijo prostorskega razvoja omejeno na somestje Brežice–Krško–Sevnica. Somestje predstavlja središče nacionalnega pomena regionalnega območja, funkcije pa so znotraj njega smotno razporejene med vsemi tremi mesti. Znotraj somestja je predvidena krepitev gospodarskih dejavnosti, predvsem na območju poslovnih con, ki so v precejšnji meri še nezasedene. Njihova ugodna prometna lega (ki izhaja iz splošno dobrega prometnega položaja regije in umestitve con v prostor) predstavlja bistveno razvojno prednost. Prav tako je za potrebe gospodarskih dejavnosti predvidena revitalizacija degradiranih območij, kjer pa so predvidene tudi druge oblike rabe prostora: površine javnih služb, zelena območja ipd. Potrebno je zagotoviti, da bo razvoj gospodarskih (pa tudi preostalih) dejavnosti na ravni regije potekal kar se da skladno. S tem bo omogočen dober dostop prebivalstva iz urbanih in podeželskih območij in skladen, enakomeren razvoj regije.

Pomembno področje razvoja znotraj somestja je stanovanjska problematika, katere rešitev predstavljajo ukrepi predstavljeni v posebnem poglavju o stanovanjski politiki; prednostno je

spodbujanje trga javnih stanovanj za ranljivejše skupine in sanacija teh stanovanj. Slednja mora biti opravljena v skladu s sodobnimi trendi trajnostnega razvoja (energetska sanacija), isto velja za sanacijo javnih stavb. Stanovanjske soseske morajo biti tudi funkcionalno vključene v delovanje somestja, kar pomeni ustrezno dostopnost do ostalih funkcij mesta oz. somestja, upoštevajoč načelo trajnostne mobilnosti. V ta namen je potrebna posodobitev in okrepitev javnih potniških povezav in vzpostavitev možnosti za alternativne (mehke) oblike prometa (npr. kolesarjenje). Trajnostno mora biti usmerjen tudi poselitveni načrt v obmestnih naseljih in na podeželju. Ključno je preprečevanje nadaljnje razpršene gradnje in usmerjanje poselitve v obstoječa naselja, nikakor pa ne širitev na območja kmetijske rabe, potencialnih poplavnih in plazovitih terenov.

Prostorsko vzdržen mora biti tudi turističen razvoj regije, za kar morajo občine vzpostaviti tvorno sodelovanje in skrbno načrtovati območja razvoja turizma in se osredotočiti predvsem na mehke pristope. Ključna turistična destinacija je vsekakor območje Čateža in Brežic, prioriteto pa mora prostorski razvoj turizma zasledovati načela trajnosti in sonaravnosti. Veliko priložnost za turistični razvoj ponuja bogata kulturna dediščina (stara mestna jedra in gradovi), ki jo je potrebno z drugimi turističnimi dejavnostmi povezati v celovite, integralne, inovativne turistične produkte.

3.8.2 Usmeritve za razvoj središč

V Posavju so oblikovana tri pomembna središča Brežice – Krško – Sevnica, ki imajo velik razvojni potencial, skupaj pa se kot somestje krepijo predvsem v oskrbni, storitveni, družbeni, izobraževalni, kulturni in zaposlitveni vlogi in predstavljajo nacionalno središče regionalnega pomena .

Mesto Brežice leži na Krško - brežiškem polju, kjer prevladujejo pretežno ravninsko območje s centralnimi naselji. Zaradi bogate zgodovine, strateške lege in kontinuiranega razvoja ima mesto v občini Brežice danes osrednjo oskrbno, storitveno, družbeno, izobraževalno, kulturno in zaposlitveno vlogo. V Brežicah se nahajajo osnovna šola, gimnazija, srednja ekonomska in trgovska šola in višja strokovna šola, glasbena šola, Fakulteta za turizem, župnija, bolnišnica (za območje Posavja) in zdravstveni dom, policijska in gasilska postaja, knjižnica, kino, mladinski center in pokrajinski muzej. Zaradi precej stihijskega razvoja omrežja naselij v občini Brežice v preteklosti, danes lahko opazimo pomanjkanje oskrbnih dejavnosti ter zaposlitvenih možnosti izven občinskega centra, zaradi česa se opaža upad prebivalstva v ostalih predelih občine in odlivu mladega prebivalstva iz občine. Značilna je monocentrična razporeditev delovnih mest (Brežice, Čatež), zato so drugod v občini nekoliko slabše zaposlitvene možnosti v primerjavi z državo in regijo. Problematična je tudi struktura delovnih mest, in njihovo število. Tako kot za celotno območje občine kot tudi za mesto Brežice je značilno močno razvit terciarni sektor, kar pa je lahko tudi posledica slabo razvitega sekundarnega sektorja.

Ne glede na gospodarske in politične trende pa ima mesto Brežice tudi nekaj priložnosti, ki jih lahko v prihodnosti še bolj izkoristi. Ugodna prometna lega, vstop Slovenije v EU in Schengen, bližina avtocestnega križa in predvidena nadgradnja železniške infrastrukture s posledičnim povečanjem prometnih tokov, ustvarja povpraševanje po industrijskih in poslovnih površinah v občini. Mesto Brežice ima tako ugodne možnosti za krepitev vloge proizvodnega in poslovnega središča ter posledično zaposlitvenega središča, s poudarkom na rasti števila delovnih mest predvsem v storitvenih dejavnostih.

Mesto Brežice se bo krepilo vlogo znotraj somestja, ter vzpostavilo konkurenčen odnos v ponudbi delovnih mest na področju prometno – logističnih, proizvodnih ter storitvenih dejavnosti z drugima dvema središčema v regiji (Krško, Sevnica) in čez mejo ter bo hkrati omogočalo kvalitetno ponudbo oskrbnih, storitvenih, družbenih, izobraževalnih, kulturnih, športnih in drugih dejavnosti ter ugodne pogoje za bivanje in razvoj prebivalcev mesta.

Podobno kot Brežice ima **mesto Krško** zaradi svoje strateško lego v prostoru izreden potencial, da se na zemljevidu Slovenije in širše razvije v pomembno razvojno središče.

Staro mestno jedro je obnovljeno, kar odseva urejenost upravnega središča. V Krškem se poleg občine nahajajo tudi okrožno in okrajno sodišče, pošta, Osnovna šola Jurija Dalmatina Krško, Srednje tehnična šola, dve fakulteti (Fakulteta za logistiko in Fakulteta za energetiko), Ljudska univerza, Valvasorjeva knjižnica, več podružnic bank in zavarovalnic in policijska uprava. V starem mestnem jedru ima sedež tudi Območna zbornica Posavja Gospodarske zbornice Slovenije (GZS).

Novejši del mesta, ki se je oblikoval na levem bregu reke, je namenjen predvsem gospodarski in poslovni dejavnosti. Ta del mesta se je uredil skupaj z graditvijo Nuklearne elektrarne Krško (NEK), ki se nahaja v naselju Vrbina na levem bregu Save v neposredni bližini Vidma.

Obdobje polpretekle zgodovine Krškega, zaznamovane z intenzivnim industrijskim razvojem, je mestu pustilo svojevrsten pečat. Energetika in papirna industrija se zato v tem prostoru še danes prepletata in dopolnjujeta s številnimi drugimi dejavnostmi na področju podjetništva, turizma in obrti.

Velik vpliv na mesto je z umestitvijo svojega obrata imela predvsem Tovarna celuloze. Do leta 1996 je bila Tovarna celuloze in papirja Krško v lasti države, dokler je ni vlada prodala, s čimer se je začel postopek ukinjanja proizvodnje celuloze. Zaradi ukinjanja proizvodnje je območje ob tovarni degradirano in potrebno sanacije.

Razvoj mesta Krško je usmerjen v razvoj energetike, gospodarstva in prometne infrastrukture.

Ena od bistvenih konkurenčnih prednosti tega območja je poleg že delujočih energetskih objektov (NEK, hidroelektrarna Krško) tudi geografska lega. Priključek pri Krškem predstavlja pomemben razcep v državnem prometnem omrežju. Tu se od jugovzhodnega kraka državnega cestnega križa odcepi glavna povezava za Celje in s tem navezava na V. prometni koridor, kar daje mestu izredno prednost pri razvoju gospodarstva.

Sevnica se z Boštanjem, Logom in Radno danes razvija kot kulturno, gospodarsko in družbeno središče z vplivom in delitvijo regionalnih funkcij v somestju Posavske regije. Mesto s približno 5000 prebivalci je torej industrijsko, obrtno, trgovsko, kulturno in upravno središče občine z obširnimi zaledjem. V Sevnici je locirana občina, osnovna šola, glasbena šola, vrtec, knjižnica, zdravstveni dom in Zavod za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnosti.

V občini Sevnica prevladujejo predelovalna dejavnost, gradbeništvo, trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil, ki pa glede na gospodarske in politične trende stagnirajo oz. poslujejo negativno. Zaradi omenjenega se priložnost mesta Sevnice kaže predvsem v razvoju podjetniške infrastrukture za pospešen razvoj podjetništva in obrtništva, predvsem z zagotavljanje prostorskih možnosti za razvoj posameznih panog in dejavnosti gospodarstva.

Poleg zgoraj naštetih dejavnosti se priložnost območja kaže tudi v spodbujanju razvoja podeželja in trajnostno naravnega (sonaravnega) turizma s posodobitvijo in dograditvijo turistične infrastrukture, prenovi in revitalizacijo naselbinskih jeder ter ohranjanjem naravne in kulturne krajine, saj ima Sevnica s svojo bogato zgodovino in s svojim izjemnim naravnim okoljem velike možnosti za razvoj turizma. Z možnostmi razvoja turizma so povezane posamezne lokalitete kulturne dediščine, še posebej območje starega jedra mesta Sevnica s srednjeveškim gradom.

Sevnica želi s svojimi naselji postati prepoznaven in privlačen prostor za bivanje ljudi z možnostjo uresničevanja njihovih gospodarskih hotenj in skupnih družbenih potreb. S trajnostno naravnanim prostorskim razvojem se ohranjajo kakovost naravnega in ustvarjenega okolja, naravne značilnosti ter prepoznavnost prostora.

Vsako od zgoraj opisanih središč bo moralo krepiti razvoj gospodarstva in turizma ter omogočiti razvoj podjetništva, hkrati pa bodo središča morala vzpostaviti konkurenčni in povezan odnos med seboj.

Vendar pa kljub težnjam, da bi somestje zaživel, močnih povezav med središči ni. Somestje naj bi funkcioniralo kot skupina medsebojno povezanih mest, v katerih se dejavnosti razporejajo po načelu dopolnjevanja funkcij in ki skupaj tvorijo hierarhično višje vozlišče v omrežju naselij, kot bi ga vsako posamezno mesto. Dejansko vsako središče funkcionira zase, saj vsako zagotavlja vsakodnevno oskrbo, primarno zdravniško in socialno oskrbo, osnovno izobraževanje, omogoča športne dejavnosti in nudi določeno število delovnih mest.

Problem v Posavju predstavlja tudi velikost urbanih središč, manjša ponudba in nezadovoljiva struktura delovnih mest glede na kvalifikacijsko in izobrazbeno zahtevnost. Zato bo sodelovanje zgoraj omenjenih središč v obliki somestja Brežice – Krško – Sevnica smiselno tudi zaradi povečevanja ponudbe storitev in dejavnosti, delovnih mest, mase prebivalstva, kapitala in znanja.

Tehnološki razvoj in rastoča vloga malega gospodarstva z nastajanjem novih podjetij kot najbolj viden izraz novega podjetniškega vala, v ospredje postavljajo tudi vsi razvojno naravnani dokumenti vseh treh občin. Ravno zaradi pospeševanja podjetništva pa se kaže priložnost povezovanja gospodarstva z drugimi panogami, prisotnimi v regiji, kar bo še okrepilo funkcijo somestja Brežice – Krško – Sevnica. Poleg podjetništva je gotovo pomemben poudarek tudi na turizmu, saj lahko le celovita in zaokrožena ponudba omogoči gostom še več dodatne turistične ponudbe in tržno zanimive in inovativne počitnice. Velik potencial za razvoj panoge se kaže v nadgradnji turistične infrastrukture v povezavi s podeželskim turizmom, ki pa se lahko naveže na športno infrastrukturo in kulturno in naravno dediščino, ki pa je v regiji ne primanjkuje.

Razvoj regijskih funkcij se zato usmerja v somestje Brežice – Krško – Sevnica s porazdelitvijo in dopolnjevanjem upravnih, zdravstvenih, izobraževalnih, športnih in turističnih funkcij.

Poleg središč Brežice, Krško, Sevnica, ki tvorijo **somestje**, pa so v Posavju locirana tudi **druga pomembnejša središča** in **lokalna središča**. Kriteriji za določitev pomembnejših lokalnih središč izhajajo iz Strategije prostorskega razvoja, ki pomembnejše lokalno središče opredeljuje kot središče, kjer se spodbuja razvoj ustrezne storitvene in oskrbne funkcije in razvoj delovnih mest za okoliško prebivalstvo. Minimalno število prebivalcev v gravitacijskem območju pomembnejšega lokalnega središča je 5.000 prebivalcev. V pomembnejša lokalna središča se umešča primarno zdravniško in socialno oskrbo (na primer zdravstveni dom, lekarno, osebno in družinsko pomoč) ter omogoča možnosti za športno in kulturno dejavnost.

V kategorijo pomembnejših lokalnih središč se tako uvrščata Radeče in Kostanjevica ob Krki.

Ob izlivu potoka Sopota v reko Savo se je oblikovalo naselje **Radeče**, ki je središče občine Radeče. Razvilo se je ob stičišču cestnih, (vodnih) in železniških in prometnih poti, ki povezujejo Dolenjsko, Celjsko kotlino, Spodnje Posavje in Posavsko hribovje. Naselju, znanem po papirni industriji, dajeta bogata kulturna dediščina in dokaj neokrnjena narava novodobne temelje za razvoj, ki bo temeljil na predvsem na turizmu. V naselju se poleg občine nahajajo osnovna šola, glasbena šola, zdravstveni dom, poštni urad, knjižnica in Kulturni turistični rekreacijski center Radeče. Prednost naselju daje tudi bližina železniške proge Zidani most – Zagreb, ki lahko prispeva k razvoju naselja.

Podobno kot Radeče tudi **Kostanjevica na Krki** predstavlja pomembnejše lokalno središče na južnem delu regije.

Kostanjevica na Krki je leta 2007 postala samostojna občina, njena vizija pa je razvoj »mehkega« turizma, pri čemer občina želi ohranяти naravne posebnosti v njihovi prvinski obliki in ponudbo nadgrajevati s kulturnimi vsebinami. Zaradi vseh svojih naravnih in kulturnih znamenitosti je bila že večkrat razglašena za najlepši in najgostoljubnejši slovenski izletniški kraj. Bogata zgodovina, posebnosti geografske lege, kulturno zgodovinske in naravne danosti so usmerjale in bodo tudi v prihodnosti nudile možnost in izziv razvoja.

Osrednji del naselje leži na umetnem otoku na reki Krki. V naselju se nahajajo osnovna šola, glasbena šola, zdravstveni dom, lekarna in galerija.

Obe naselji sicer delno ustrezata kriterijem navedenim v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije, saj je njuno gravitacijsko območje številčno manjše. Vendar pa sta obe naselji kljub manjšemu številu izredno pomembni predvsem za svoji gravitacijski zaledji, saj prebivalcem, ki že tako živijo na robu regije, nudita primarno zdravniško in socialno oskrbo ter osnovne oskrbne funkcije, ki omogočajo kvalitetno bivanjsko okolje. Razvoj naselij je predviden v smeri zagotavljanje enakovrednih in čim boljših življenjskih pogojev, ob upoštevanju smotrne in varčne rabe prostora ter čim večjega števila delovnih mest z namenom ohranjanja poselitev in kvalitete življenja.

Med lokalna središča v občini Brežice se tako uvrščajo Artiče, Bizeljsko, Cerklje ob Krki, Dobova, Globoko, Pišce in Velika Dolina, v občini Krško Brestanica, Leskovec v Krškem, Podbočje, Raka in Senovo, v občini Sevnica pa Blanca, Boštanj, Krmelj, Šentjanž in Tržišče, v občini Bistrici ob Sotli je naselje Bistrica ob Sotli. Po večini so naselja manjša, vendar omogočajo vsakodnevno oskrbo, osnovno izobraževanje, informiranje in druženje. Vsa našeta naselja ustrezajo kriterijem iz Strategije prostorskega razvoja Slovenije. V vseh naseljih se nahajajo osnovna šola, vrtec, poštni urad, trgovina, prostor za druženje ter športni objekti, ki omogočajo kvalitetno bivanjsko okolje. Vsa naselja imajo dobro zasnovano cestno omrežje, ki se navezuje na cestne povezave regionalnega pomena, zaradi česar je omogočeno navezovanje na pomembnejša lokalna središča, ki dopolnjujejo funkcije lokalnih središčih.

Glede na specifiko prostora, kjer je velik del naselij in večje število prebivalstva lociran v hribovitih predelih regije, pa je težnja spodbujanje razvoja lokalnih središč, ki zagotavljajo vsaj vsakodnevno oskrbo, osnovno izobraževanje, informiranje in druženje, saj se z razvojem teh lokalnih središč ohranja tudi poselitev hribovitih predelov.

3.9. Analiza infrastrukture

3.9.1. Infrastrukturalna opremljenost naselij in gospodarska javna infrastruktura

Gospodarsko središče Feniks

Vlada RS je na seji, dne 22. 3. 2012 sprejela **Državni prostorski načrt (DPN) za projekt gospodarskega in logističnega središča Feniks**, ki zajema razvoj letališča Cerklje ob Krki z izgradnjo civilnega dela letališča in razvoj poslovno-industrijsko-logističnih območij v neposredni bližini civilnega letališča in avtoceste.

DPN za projekt Feniks je dokument, ki opredeljuje namembnost in zazidljivost območja, določa pogoje gradnje, vplive načrtovane gradnje na okolje, določa komunikacije, navezave obravnavanega območja na obstoječo infrastrukturo in drugo. Pomemben del projekta predstavlja civilni del letališča, ki bo omogočal tudi tovorni prevoz, tržno nišo za civilno letališče pa je možno pričakovati v servisni dejavnosti in razvoju letalske industrije skupaj s prodajo letal. Dodaten potencial pa tej dejavnosti ponuja še bližina Hrvaške oz. njenega glavnega mesta Zagreba.

Poleg civilne letalske dejavnosti je mogoče na približno 60 hektarjih zazidljivih površin razvijati tudi ostale gospodarske in logistične dejavnosti od proizvodnje do storitev. Projekt lahko tako predstavlja pomembno ponudbo Slovenije tujim globalnim investitorjem s področja logistike in sorodnih dejavnosti in dejstvo, da je dve tretjini tamkajšnjih zemljišč v lasti države. Projekt predvideva tudi nov priključek na avtocesto med priključkoma Brežice in Krško.

Obseg in zasedenost gospodarskih con

V regiji Posavje je lociranih približno 285 ha površin, na katerih se nahajajo poslovne cone. Od tega je 160 ha nezasedenih površin. Zasedenost gospodarskih con v Posavju je 44 %.

V občini Krško se nahaja 7 poslovno-obrtnih con v skupni bruto površini 175 ha. Od tega je prostih površin v višini 120 ha oz. 68,6 % površin je nezasedenih. Občina Krško se po kvadratnih metrih poslovnih površin na prebivalca uvršča na prvo mesto v Sloveniji.

Most čez Savo, zgrajen ob izgradnji HE Krško, in predvidena mestna povezava Krško - Brežice, poslovno cono Vrbina postavljata v osrčje Posavja. 66 ha leži med Nuklearno elektrarno Krško in podjetjem Vipap, v neposredni bližini regionalne ceste Krško - Brežice in ob železniški progi Zidani Most - Dobova. Na območju poslovne cone trenutno uspešno deluje več podjetij, med drugimi tudi SOP international, GEN energija, v izgradnji pa je tudi poslovno izobraževalni objekt za potrebe energetike. V preteklih letih je Občina Krško v sodelovanju z družbo GEN energija uspešno izvedla izselitev prebivalcev Vrbina na nadomestne lokacije in s tem še povečala potencial poslovne cone.

Prednost nove Industrijske cone Vrbina je njena lega ob meddržavni železniški progi; cona bo imela tudi magistralen plinovod, kakovostno in konkurenčno oskrbo z električno energijo (v neposredni bližini je zgrajena nova razdelilna transformatorska postaja) in odlično geografsko lego za prodor na trge jugovzhodne Evrope.

Strateško pomembna lokacija ob avtocesti je tudi poslovna cona Drnovo-Velika vas, ki zajema 70 ha površin. Tam že delujejo nekatera podjetja; med njimi nemški Grieshaber, ki je zaposlil del tiste delovne sile, za katero je bilo potrebno najti možnosti, ko so se v občini zapirali tekstilni obrati. V

coni deluje tudi uspešno podjetje Willy Stadler, IGM Sava ter SCHEIDT Sava, v letu 2013 pa se je umestilo tudi podjetje Daka. Za bodočo gradnjo poslovnih objektov so trenutno v izdelavi projekti za pridobitev gradbenega dovoljenja za prometno in komunalno infrastrukturo. Na vzhodnem delu poslovne cone pa se nahaja tako imenovana Poslovna cona Drnovo-vzhod. Za omenjeno cono je bil v preteklih letih izdelan prostorski akt, na podlagi katerega je bila izvedena komasacija zemljišč. Cona bo nadalje še predmet komunalnega opremljanja, s čimer bodo podani pogoji za umestitev poslovnih objektov.

V občini Kostanjevica na Krki deluje obrtno podjetniška poslovna cona, ki se je v 1. fazi komunalno opremila. V 2. fazi pa se predvideva širitev cone za 3,0 ha. Zasedenost obrtno podjetniške poslovne cone je 28 %.

Na območju občine Brežice je v veljavnih prostorskih aktih lociranih 6 industrijsko-obrtnih con in gospodarsko središče Feniks: IC Brezina (je v pretežni meri nepozidana), OC Dobova (nepozidanih stavbnih zemljišč je še 2/3 območja), gospodarsko območje TPV (območje je v celoti pozidano in ima možnost širitve proti jugu), GC Krška vas, IC Slovenska vas (v večji meri je na območju lastnik vojska, 50 % je pozidana, v njej obratujejo posamezna podjetja). Skupna površina industrijsko-obrtnih con je 79 ha; od tega je 23,3 ha (29,6 %) prostih površin.

Poslovna cone Brezina je komunalno opremljena. Posebna značilnost cone je, da je neposredno povezana z železnico (industrijski tir) in cesto. V bližini je tudi avtocestna povezava Ljubljana – Zagreb.

Obrtno – poslovna cona Dobova je delno infrastrukturno opremljena. Leži ob regionalni cesti in ob železniški progi Ljubljana – Zagreb. V neposredni bližini se predvideva izven nivojsko križanje ceste in železnice, ki bi posledično vplivalo tudi na razvoj cone. Obrtna cona je preko regionalne ceste povezana z avtocesto – oddaljenost je cca 6 kilometrov. Posebnost obrtne cone je bližina mednarodnega (cestnega / železniškega) mejnega prehoda. Cona ima dobro geostrateško lego, saj je preko regionalne ceste neposredno povezana z Republiko Hrvaško. Cona ima možnosti za širitev.

Obrtna poslovna cona Slovenska vas leži neposredno ob meji z R Hrvaško in je delno infrastrukturno opremljena. Cona je namenjena naslednjim dejavnostim: obrtne dejavnosti, skladiščne dejavnosti, prometne dejavnosti, poslovne dejavnosti, proizvodne dejavnosti.

V občini Sevnica so locirane 4 poslovne cone, in sicer: Poslovna cona Blanca (skupna površina cone 2,4 ha, proste še vse razpoložljive površine), Poslovna cona ob HE Boštanj (skupna površina cone 4,60 ha, zasedena 1 GP v površini 2.356 m²), Poslovna cona Krmelj (skupna površina cone cca. 6 ha, nezasedena), Poslovna cona Boštanj – TC Mercator (skupna površina cone cca 2,0 ha, prosta GP4 v površini 3.962 m²). Skupna površina poslovnih con je 27,43 ha, od tega je 14,07 ha prostih površin.

Poslovna cona ob HE Boštanj je umeščena na lokaciji med glavno cesto G1-5 Zidani Most-Boštanj-Drnovo in objektom HE Boštanj. Odlikuje jo dobra prometna dostopnost, neposredna bližina Sevnice in Boštanja ter s tem vseh upravno-poslovnih storitev. V skladu z OPPN in programom opremljanja je predvidena tudi rekonstrukcija G1-5 z izgradnjo zavijalnih pasov in novih križišč na vstopih v poslovno cono, za kar bodo potrebna znatna finančna sredstva. Interes Občine Sevnica je, da se v sodelovanju s potencialnimi investitorji v nadaljevanju uredi vsa potrebna infrastruktura.

V občini Sevnica je bil sprejet program opremljanja poslovnih con, v katerem Občina Sevnica zagotavlja izgradnjo javne infrastrukture do poslovne cone, ureditve znotraj cone pa so v domeni investitorjev.

Glede na razpršenost poslovnih con po celotni regiji in različna izhodišča, tako z lokacijskega kot z vsebinskega vidika, je smiselno, da se na območju regije Posavje občine med seboj povežejo in dogovorijo glede skupnega vzpostavljanja in upravljanja večjih gospodarskih con in tako preprečijo drobljenje regijskega potenciala s stroškovnega in mednarodno konkurenčnega vidika. Trenutno poslovne cone upravljajo posamezne občine in z različnimi spodbudami želijo privabiti investitorje, da bi zapolnili proste kapacitete, kar pa na dolgi rok ne prinaša zadovoljivih rezultatov.

Cestno omrežje

Geostrateška lega Slovenije v osrčju Evrope je zagotovo konkurenčna prednost. Leži na stičišču trgovskih in blagovnih poti med JV Evropo, Balkanom in zahodom Evrope. Glavni prometni žili sta V. koridor (med Lyonom, Trstom, Koprom, Ljubljano in Budimpešto) in X. koridor, ki povezuje sever in jug Evrope. Posavje seka tudi tretja razvojna os, ki povezuje regionalna središča Koroške, Savinjske-Šaleške regije, Posavja, Dolenjske in Bele krajine.

Tretja razvojna os ima poseben pomen v povezovanju močnih regijskih gospodarskih središč. S povečano prometno dostopnostjo bo gospodarskim subjektom na tej osi omogočeno širjenje trga. Poleg tega ima tretja razvojna os v povezavi s sosednjima regijama v Avstriji in na Hrvaškem pomemben čezmejni značaj.

V. koridor:

Benetke–Trst/Koper–Ljubljana–Maribor–državna meja Slovenija/Madžarska–Budimpešta–državna meja Madžarska/Ukrajina–Uzgorod–Lvov–Kijev

X. koridor:

Salzburg–Beljak–Jesenice–Ljubljana–Zidani Most–Dobova–Zagreb–Beograd–Niš–Skopje–Solun, z vejo Gradec–Maribor–Zidani most.

Omrežje regionalnih in državnih cest v regiji je sicer dobro razvejano, vendar se na omrežju pojavlja nekaj kritičnih točk, ki onemogočajo normalen pretok prometa skozi naselja, kot tudi onemogočajo njihov kvaliteten razvoj. Problem predstavlja tudi neustrezna razpršena gradnja, ki se je stihijsko razvila ob prometnicah ter njihovi uvozi in izvozi na regionalne in državne ceste.

Glavni prometni povezovalni osi v regiji predstavljata:

- Avtocesta Ljubljana – Obrežje
- Glavna cesta v smeri Celja, ki gre preko Krškega, Sevnice in Radeč

Druge za regijo pomembne ceste potekajo v smereh Krško – Brežice, od Brežic preko Bizeljskega do Bistrice ob Sotli, ki se navezuje na Savinjsko regijo, sledi Krško – Kostanjevica na Krki proti Novemu mestu.

Posavska regija ima za 2.761,2 km javnih cest, od tega 86 % občinskih cest in 12,5 % državnih cest. Največje število km državnih cest je v občini Brežice, kjer je tudi največje število km občinskih cest. Občini Sevnica in Bistrica ob Sotli sta močno odmaknjeni od avtocestnega križa.

Tabela 22: Dolžina javnih cest po posameznih občinah v letu 2009, v km

Občina	Državne ceste	Avtoceste	Občinske ceste	Skupaj
Bistrica ob Sotli	12,8	0	104,5	117,3
Brežice	109,8	17,8	730,8	858,4
Kostanjevica na Krki	13,1	0	72,5	85,6
Krško	94,7	18,8	714,6	828,1
Radeče	20,2	0	100,8	121
Sevnica	95,2	0	656,2	751,4
Skupaj javne ceste	345,8	36,6	2.379,4	2.761,2

Vir: Statistični urad RS, 2012

Železniško omrežje

Območje posavske regije je dobro pokrito z železniško infrastrukturo. Čez regijo poteka 10. panevropski koridor Salzburg–Beljak–Jesenice–Ljubljana–Zidani Most–Dobova–Zagreb–Beograd–Niš–Skopje–Solun, z vejo Gradec–Maribor–Zidani most, ki gre čez vse centre regije Sevnico, Krško, Brežice, Dobovo. Prednost proge je to, da je dvotirna in ima dovoljeno 22,5 ton/os.

Modernizacija železniške proge je za regijo strateškega pomena, tako glede razvoja tovarnega kot potniškega, predvsem pa mednarodnega prometa. Glede na odlično geostrateško lego in umeščanje večjega gospodarskega središča v Posavju ob avtocesti na območju Skopice in letališča Cerklje ob Krki, kjer je gospodarska cona odlično vpletena v zračni in cestni promet, je treba zagotoviti tudi potrebe po dodatnem logističnem terminalu ob obstoječi železniški progi.

Stanje območja železniškega vozlišča ima veliko pomanjkljivosti, saj je tako na eni strani neustrezna prometna povezanost navzven, pomanjkanje parkirišč, neustrezna varnost pešcev, neizkoriščenost razpoložljivih poslovnih prostorov in zastarelost objektov, prometno-tehnična urejenost ipd., zato je potrebno v regiji urediti območje železniškega vozlišča.

Primerna lokacija zaradi bližine meje z Republiko Hrvaško je nedvomno območje v neposredni bližini mednarodnega železniškega mejnega prehoda v Dobovi, ki ga je ob načrtovanju območja potrebno tudi upoštevati.

Letališča

V občini Brežice se nahaja Letališče Cerklje ob Krki (ICAO kratica LJCE), ki je edino vojaško letališče v Sloveniji, in se nahaja v letalski bazi Cerklje ob Krki 5 km od Brežic. Na območju deluje tudi civilni del letališča, ki je za razvoj turizma v občini zelo pomembna razvojna priložnost. V letu 2008 je bil sprejet DPN za letališče Cerklje ob Krki.

Na območju letališča deluje tudi javni zavod Letalski center Cerklje ob Krki in heliport. Individualni heliport ima za svoje lastne potrebe v neposredni bližini tudi bolnišnica Brežice.

Kolesarsko omrežje

V strategiji razvoja državnega kolesarskega omrežja je med daljinskimi povezavami opredeljena tudi smer iz Brežic proti Krškem po sedanjí regionalni cesti iz Brežic proti Spodnji Pohanci. Glede na dejstvo, da se dolgoročno načrtuje nova povezovalna cesta med Brežicami in Krškim, je smiselno načrtovati daljinsko kolesarsko povezavo ob novi povezovalni cesti.

Z ustrezno mrežo glavnih kolesarskih poti se bo v regiji zagotovilo kvalitetne pogoje za kolesarjenje. Z izgradnjo verige hidroelektrarn se je možnost vzpostavitve celovitega omrežja državnih in lokalnih kolesarskih povezav v regiji s predlogom optimalnih tras in oblik kolesarskih povezav povečala. Poseben poudarek bo namenjen kolesarskemu omrežju na območju HE Brežice in HE Mokrice, ki se bo urejalo v sklopu gradnje le-teh.

Na območju regije se načrtujejo naslednje državne kolesarske povezave:

- Daljinska kolesarska povezava 910200 (Novo mesto–Otočec–Kostanjevica na Krki–Čatež ob Savi–MMP s Hrvaško)
- Daljinska kolesarska povezava 910600 (Bistrica ob Sotli–Brežice)
- Glavna kolesarska povezava 921900 (Brestanica–Krško–Brežice)

Javni potniški promet

V regiji Posavje so avtobusna postajališča večinoma urejena. Šolski prevozi so organizirani, medtem pa je mreža javnega potniškega prometa ponekod po regiji slabo razvita. Redne povezave so zagotovljene predvsem v smeri glavnih regionalnih prometnic.

Zaradi razpršene poselitve prevladuje osebni potniški promet. Redne avtobusne linije so redke, slabo zasedene, poleg tega število rednih linij postopoma upada. Za razvoj javnega avtobusnega potniškega prometa je tudi v bodoče treba najti rešitev za spodbuditev te veje prometne infrastrukture.

Po načelu trajnostnega razvoja mest je potrebno v regiji izboljšati sistem javnega potniškega prometa, kajti območja centralnih dejavnosti (oskrbnih, storitvenih, poslovnih, servisnih in drugih centralnih dejavnosti) se v naseljih razvijajo le skladno s funkcijo izbranega naselja v policentričnem urbanem sistemu. Prebivalcem drugih naselij je treba zagotoviti dobro dostopnost z javnim potniškim prometom do centralnih dejavnosti.

Poleg tega si je potrebno prizadevati za spremembo potovalnih navad prebivalcev regije in spodbujati uporabo javnega potniškega prometa ter peš in kolesarskih poti.

3.10. Analiza energetike

Posavje je na področju energetike tradicionalno ena najbolj razvitih regij v Sloveniji, v kateri obratujejo Jedrska elektrarna Krško (NEK), Termoelektrarna Brestanica (TEB) in veriga hidroelektrarn na spodnji Savi (HESS), ki je še v fazi izgradnje. V regiji so pomembna energetska stikališča in daljnovodi pri NEK in TEB.

V zadnjih letih je v Posavju v teku izgradnja hidroelektrarn na Spodnji Savi. Kot prva v verigi je bila zgrajena HE Boštanj, ki obratuje od leta 2006. Poleg omenjene prve elektrarne v verigi HE Boštanj je v polnem obratovanju tudi HE Blanca, HE Krško. Za HE Brežice je bila na vladi RS, dne 27. 6. 2012 sprejeta uredba o DPN, pričetek pridobitve gradbenega dovoljenja in s tem pričetek izgradnje je bil načrtovan za april 2013. HE Mokrice je v intenzivni fazi umeščanja v prostor in se načrtuje, da bo na Vladi RS v letu 2013 sprejeta uredba o DPN (Državni prostorski načrt) za HE Mokrice.

Gospodarske družbe s področja energetike imajo velik vpliv na razvoj regije Posavje, ki se kaže v razvoju človeških virov, gospodarstva, infrastrukture ter raziskavah in razvoju. 0,5 % vseh gospodarskih družb v Posavju so družbe iz dejavnosti energetike. Neposredno na področju energetike dela okoli 8 % vseh zaposlenih v Posavju. Posredno pa energetika vpliva tudi na ostale gospodarske družbe v Posavju, tako na mala kot na srednje velika podjetja, ki sodelujejo z energetske družbami.

Na področju energetike se v Posavju načrtujejo številni projekti; največji med njimi je skladno s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije posodobitev obstoječega bloka. Nosilec projekta, GEN energija, se je kot družbenik vključil tudi v projekt izkoriščanja hidroenergije na spodnji Savi. Šest hidroelektrarn na spodnji Savi od Vrhovega do Mokric bo do leta 2018, ko bo zgrajena zadnja v nizu elektrarn, v povprečju zagotovilo 860 gigavatnih ur obnovljive električne energije ter zamenjavo plinskega bloka v TE Brestanica.

Proizvodnja električne energije v Sloveniji

Po letu 2000 je med energetske viri prevladovala jedrska energija. Njena proizvodnja se je v obdobju 2000–2010 povečala za okoli 19 %. V tem obdobju se je povečala tudi proizvodnja drugih energetske virov: trdih goriv za okoli 7 %, hidroenergije za okoli 22 %, obnovljivih virov energije pa za več kot 47 %.

Proizvodnja električne energije v Sloveniji se povečuje, saj so jo leta 2010 proizvedli za okoli 21 % več kot v letu 2000. Največ so je proizvedli v termoelektrarnah (37 %), nato v jedrski elektrarni (34 %), sledijo pa še hidroelektrarne (29 %).

V Posavju se proizvede kar 50 % celotne slovenske električne energije. Delež proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov se počasi, a vztrajno povečuje. V primerjavi z letom 2002 je v letu 2010 proizvedeno za skoraj 44 % več električne energije iz obnovljivih virov, ki se je največ proizvede v hidroelektrarnah (leta 2010 kar 95 %).

3.11. SWOT analiza okoljskih in prostorskih vsebin

PREDNOSTI		SLABOSTI	
Oskrba s pitno vodo			
• veliko število vodnih virov • relativno dobra ozemeljska pokritost • relativno dobro spremljanje stanja kakovosti vode (viri, dobave) • razširjenost merjenja količin porabe pitne vode		• razpršenost upravljavcev vodovodnih sistemov • različna kakovost oskrbe s pitno vodo (vaški sistemi, individualna oskrba) • dotrajanost vodovodnih sistemov, visoke vodne izgube • nizka ozaveščenost prebivalstva o pomenu čiste vode in podnebnih spremembah • konflikti pri delovanju majhnih vodovodnih sistemov kot sistemov za oskrbo z vodo za gašenje požarov • izgube v kvaliteti	
Odvajanje in čiščenje odpadnih voda			
• možnost priključitve uporabnikov na obstoječe omrežje • veliko zgrajenih kanalizacijskih sistemov v naseljih • izdelane študije in projekti zbiranja in čiščenja odpadnih voda • izdelan državni operativni program		• kanalizacijski sistemi niso vodotesni • veliko število pretočnih greznic brez rednega praznjenja • manjša naselja brez kanalizacijskih sistemov	
Odvoz in ravnanje z odpadki			
• doseganje predvidenega deleža ponovne uporabe, predelave in recikliranja ločeno zbranih odpadkov • dobra ohranjenost narave, • spodbuja se sodelovanje med občinami in celostno upravljanje z okoljem • višja kakovost življenja in večje zadovoljstvo občanov • učinkovitejše uresničevanje državnih in EU okoljskih ciljev in obveznosti na lokalni ravni • možnost vzpostavitve dobrega sistema za ravnanje z odpadki v kratkem času • regijsko zbiranje odpadkov		• nizka količina ločeno zbranih odpadkov na prebivalca • stalno naraščanje količin odpadkov za odlaganje • slabo ločevanje na izvoru • pomanjkanje zbirnih centrov in zbiralnic • nizka ozaveščenost prebivalstva • majhnost, neprepoznavnost • premajhna skrb za okolje (divja odlagališča) • vprašanje financiranja programa • slab nadzor nad ločevanjem odpadkov pri gospodinjstvih • nedosleden sistem financiranja investicij • premajhno sodelovanje javnosti • neizkoriščenost odpadkov za termično obdelavo	
Prostor			
• ugodna geostrateška lega • ugoden prometni položaj • relativno hitra dostopnost do ključnih javnih funkcij • veliko število storitev javnega pomena, • na državni ravni identificirano središče nacionalnega pomena • veliko število prostih stanovanjskih površin		• premajhna velikost in pomen mestnih središč v teritorialni delitvi funkcij mest v okviru slovenskih in čezmejnih regij, • majhno gravitacijsko zaledje regije, • razpršenost poselitve, • nepovezano regionalno prostorsko planiranje, • slabša dostopnost mejnih in razvojno problematičnih območij v vsakodnevnih migracijah do zaposlitvenih in oskrbnih centrov, • neusklajenost nivoja prometnih uslug s poselitveno mrežo naselij, • jasno neopredeljeni cilji za stanovanjsko oskrbo na regionalni ravni	

Gospodarska infrastruktura	
• geostrateški položaj Posavja • prečkanje 10. koridorja skozi regijo • meja s Hrvaško in članstvo Hrvaške v EU • potek 3. razvojne osi skozi Posavje • letališče Cerklje ob Krki	• slaba cestna in železniška infrastruktura • premalo skladiščnih in logističnih površin • slabo urejene in slabo dostopne hribovite vasi • premalo investicij za zagotavljanje varnih križanj regionalnih in lokalnih prometnic • premajhna obveščenost ljudi o emisijah toplogrednih plinov • nepovezanost javnega prometnega sistema (železniški, cestni) • nezadostne parkirne površine • slabo organizirana pomoč invalidom in gibalno motenim osebam (dvigala, klančine) • nezadostno informiranje slepih in slabovidnih z napisi za slepe • slaba povezanost turistične ponudbe in javne potniške infrastrukture • slaba dostopnost letališča Cerklje ob Krki • neposodobljeni sistemi in nezadostna infrastruktura za vodenje in kontrolo zračnega prometa • nezadostne kapacitete letališč in sistema za vodenje in kontrolo zračnega prometa • nezasedenost poslovnih con.
Trajnostna raba energije	
• obstoječe energetske lokacije usposobljen obstoječi kader na področju pridobivanja in izkoriščanja različnih virov energije • že preizkušeni načini ogrevanja na OVE (npr. Kostak – toplotna črpalka, Tanin – lesna biomasa ...) • investicije v teku (HESS) • že pripravljeni projekti oz. projekti v pripravi • dobro znanje s področja energetike	• neizkoriščenost energetskih potencialov (daljinsko ogrevanje iz NEK) • nezadostna pokritost z infrastrukturo za prenos zemeljskega plina • neizkoriščeni potenciali OVE • prevelika poraba energije glede na proizvedeno dodano vrednost

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Oskrba s pitno vodo	
• obilje vodnih virov kot strateška dobrina države v času klimatskih sprememb • razvoj novih delovnih mest • kakovostna pitna voda kot konkurenčna prednost Republike Slovenije • pozitivni učinki na zdravje prebivalstva	• ceste in železnice nimajo zaščite površinskih voda v primeru nesreče • razpad infrastrukturnih sistemov oskrbe s pitno vodo • povečana zdravstvena ogroženost prebivalstva, • izredno povišanje cen oskrbe s pitno vodo • podnebne spremembe, ki ogrožajo pitno vodo
Odvajanje in čiščenje odpadnih voda:	
• pridobitev nepovratnih sredstev za izgradnjo kanalizacijskega omrežja • pridobitev nepovratnih sredstev za izgradnjo čistilnih naprav • z izdelanimi projekti država podpira izgradnjo kanalizacijskega omrežja in čistilnih naprav (taksa) • z očiščenjem odpadnih voda možnost turizma na vodotokih v Posavju	• možnost okužb pri kopanju v vodotokih • možnost onesnažene podtalnice iz točkovnih in razpršenih virov onesnaženja
Odvoz in ravnanje z odpadki	
• velike količine sekundarnih surovin • razvoj turizma (v povezavi s čiščenjem akumulacijskih jezer) • sodelovanje z drugimi občinami • načrti občine, katerih izvedba ima vpliv na okolje (razvojni in prostorski načrti) • partnerski odnos z MOP (državo) • razvoj novih delovnih mest • pozitivni učinki na zdravje prebivalstva	• neekonomično ravnanje z odpadki • zaradi neustreznega ločevanja odpadkov lahko pride do ekoloških nesreč • prepočasno uvajanje naprednih konceptov, ki so v našem prostoru novosti • pomanjkljiv nadzor/inšpekcija in delitev nadzornih pristojnosti država/občine • nizka raven prepoznavanja pomena varstva okolja • pomanjkljivo izvajanje že sprejetih programov, odlokov, prostorskih zasnov in aktov • povišanje cen ravnanja z odpadki
Prostor	
• bližina mesta Zagreb in povezovanje v zaposlitvenih, izobraževalnih in ekonomskih funkcijah • razvoj celostne urbane in prometne strategije • izkoriščanje prostorskih potencialov za gospodarski razvoj regije • izboljšati kvaliteto bivanja v urbanih naseljih • preprečiti odliv mladih iz regije z zagotavljanjem neprofitnih stanovanj • opredelitev stanovanjske politike na regionalni ravni	• nesodelovanje med občinami in premočna krepitev regionalnih središč • neusklajenost interesov na različnih ravneh • administrativne ovire (toga zakonodaja) • pomanjkanje podjetniške iniciative, nezanimanje za reševanje prostorskih in okoljskih problemov • premajhna civilna iniciativa • ukinitvev regionalnih institucij • pomanjkanje finančnih sredstev za temeljito prenovo stanovanjskih stavb
Gospodarska infrastruktura	

• povezovanje različnih vrst transporta • pospeševanje uporabe multimodalnega in bimodalnega prometa • spodbujanje razvoja industrijsko-logističnih con • povezovanje železniškega in potniškega sistema z uvedbo ene vozovnice v različnih razredih • izkoristiti potencial kmečkega turizma z ureditvijo cestne infrastrukture in kolesarskih poti • razbremenitev mestnih središč z izgradnjo obvoznic • uvedba kolesarskih in pešpoti v mestih in delno ali polno zaprtje središč za vozila • izgradnja parkirnih površin izven mesta in organizacija prevoza v mesto • izboljšanje varnosti • razvoj tretje prometne osi, ki bo povezala regionalna središča v Avstriji, Sloveniji in na Hrvaškem in omogočila navezavo cestnega prometa teh regij na glavne evropske prometne smeri • ureditev dela letališča Cerklje ob Krki v civilno letališče z zmožnostjo prevoza potnikov in tovora • zmanjšanje emisij plinov v prometu • učinkovita raba energije v prometu	• odliv tranzitnih transportnih tokov na vzporedno mrežo skozi Italijo, Avstrijo, Madžarsko ali Hrvaško zaradi prepočasnega razvoja javne železniške infrastrukture • naraščajoči prometni zastoji in zmanjšanje varnosti v tovornem in potniškem prometu zaradi prepočasne modernizacije omrežja in nedoslednega zaračunavanja uporabe transportne infrastrukture • nadaljnja nepovezanost javnega potniškega prometa • povečanje obremenjenosti cestišč • povečane osne obremenitve • neizpolnjevanje Kjotskega protokola • slabša prometna varnost zaradi povečanja prometa
<i>Trajnostna raba energije</i>	
• velik investicijski potencial na vseh področjih • na podlagi izvedbe projektov povečanje zaposlenosti in izkoristek multiplikacijskega učinka na zaposlenost pri velikih projektih – lep primer je gradnja HESS • naravne danosti OVE (velik potencial hidro ter geotermalne energije in biomase) • povečanje dodane vrednosti na zaposlenega • prenova stanovanj in javnih stavb za zmanjšanje emisij in izboljšanje energetske učinkovitosti.	• veliko različnih interesnih skupin s svojimi lobiji • negativno javno mnenje glede že obstoječih energetskega objekta (NEK – skladišče NSRAO) • administrativne ovire – težko umeščanje v prostor, dolgi postopki pridobivanja različnih dovoljenj ipd. • dnevnopolitično dogajanje v Sloveniji • zviševanje okoljevarstvenih standardov • neupoštevanje posebnosti pri energetske sanaciji objektov kulturne dediščine.

4. VIZIJA RAZVOJA REGIJE

Regija, privlačna za bivanje, z neokrnjeno naravo in visoko samooskrbo, z zdravimi gospodarskimi jedri in podjetniško aktivna.

5. OPREDELITEV IN UTEMELJITEV RAZVOJNE SPECIALIZACIJE REGIJE

MODRO – ZELENO

Modro kot človeški potencial modrosti, da modro upravljamo z danimi naravnimi in človeškimi viri za dvig in razvoj gospodarstva v regiji.

Zeleno kot ohranjena narava, biotska raznovrstnost, dobro stanje okolja, voda in naravnih virov za kmetijstvo, zeleno energijo, turizem, gospodarstvo in kakovostno bivalno okolje.

6. OPREDELITEV IN OPIS (STRATEŠKIH) RAZVOJNIH CILJEV REGIJE

- *Povečati konkurenčno sposobnost regije na podlagi trajnostne rabe proizvodnih, naravnih in človeških virov*
- *Ustvariti nova delovna mesta s poudarkom na delovnih mestih z visoko dodano vrednostjo ter odpraviti strukturna neskladja med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela*
- *Ustvariti povezano regijo, privlačno za bivanje, z zagotovitvijo zdravih, kakovostnih življenjskih pogojev in prehranskih navad*
- *Zagotovitev in razvoj okoljske infrastrukture (pitna voda, namakanje, komunalne vode, ravnanje z odpadki, sanacija degradiranih območij, preventiva pred naravnimi nesrečami)*
- *Krepitev prepoznavnosti prostora, policentričnega razvoja poselitve ter celovite prenove in revitalizacija središč v navezavi z bogatenjem dejavnosti in programa*
- *Povečanje energetske učinkovitosti z uporabo obnovljivih virov energije*
- *Ustvariti odzivno, učinkovito in med seboj povezano podporno okolje*
- *Krepitev čezmejnega in transnacionalnega razvojnega sodelovanja*

6.1. *Specifični cilji po področjih in investicijska področja*

6.1.1. Človeški viri in kakovost življenja

Specifični cilji:

- *Usposabljanja aktivnega prebivalstva za povečanje zaposljivosti in ohranjanje delovnih mest*
- *Zagotovitev dostopne in kakovostne vzgoje in izobraževanja za vse segmente prebivalstva s spremenjenimi oz. oblikovanimi novimi formalnimi in neformalnimi programi glede na potrebe po znanjih*
- *Usklajevanje ponudbe in povpraševanja na trgu dela in krepitev štipendijske sheme*
- *Izgradnja dostopne, razpoložljive in dosegljive socialne infrastrukture in mreže inovativnih socialnovarstvenih storitev in programov, prilagojenih potrebam uporabnikov glede na socialno strukturo in potrebe prebivalstva*
- *Povečati vlogo mest pri razvoju človeških virov in dvigu kakovosti življenja*
- *Zmanjšanje socialnih stisk posameznikov*
- *Športna aktivacija prebivalcev*
- *Ohranjanje in izboljšanje zdravja prebivalcev, zmanjšanje neenakosti v zdravju na vseh nivojih ter izboljšanje dostopnosti do celovite, kakovostne in varne zdravstvene obravnave*
- *Zagotovitev mreže za dolgotrajno oskrbo*
- *Zagotavljanje podpornega okolja za NVO*

Investicijska področja

Izbrani specifični cilji	Investicijska področja	Rezultati	Kazalnik (opisno)	Kazalnik (vrednost 2012 oziroma zadnja vrednost)	Kazalnik (vrednost 2020)	Merska enota
Usposabljanja aktivnega prebivalstva za povečanje zaposljivosti in ohranjanje delovnih mest	Usposabljanje, vseživljenjsko učenje in mobilnost	Višja zaposlenost	Stopnja brezposelnosti	14,07 % (povprečje leta 2012)	13 %	%
Zagotovitev dostopne in kakovostne vzgoje in izobraževanja za vse segmente prebivalstva s spremenjenimi oz. oblikovanimi novimi formalnimi in neformalnimi programi glede na potrebe po znanjih	Investicije za zagotavljanje pogojev za kakovostno učno okolje	Zagotovljeno ustrezno učno okolje	Novi/obnovljeni objekti, namenjeni izvajanju vzgoje in izobraževanja	0	6	m ²
	Vlaganja v kakovost in učinkovitost izobraževanja in usposabljanja	Učinkoviti in kakovostni izobraževalni programi	Delež pridobljenih EU sredstev, namenjenih za izobraževanje	0	10	%
Usklajevanje ponudbe in povpraševanja na trgu dela in krepitev štipendijske sheme	Aktivnosti na trgu dela	Okrepljena regijska štipendijska shema	Št. delodajalcev, vključenih v shemo	78 (2007–2013)	100	Število
			Št. prejemnikov štipendij	405 (2007-2013)	600	Število
		Zmanjšanje deleža mladih med brezposelnimi	Odstotek mladih 15–29 med brezposelnimi	23,7 % (konec leta 2011)	15 %	%
Izgradnja dostopne, razpoložljive in dosegljive socialne infrastrukture in mreže socialninarstvenih storitev in programov, prilagojenih potrebam uporabnikov	Zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva (socialna aktivacija in psihosocialna rehabilitacija)	Večja socialna vključenost	Št. vključenih oseb iz ranljivih družbenih skupin	0	500	Število
		Zadostna udeležba ranljivih skupin v programih/ storitvah	Kapaciteta socialne infrastrukture (št. oskrbovancev, uporabnikov)		200	

Regionalni razvojni program regije Posavje 2014-2020

Zmanjšanje socialnih stisk posameznikov	Večja socialna varnost družin in spodbudno okolje za odločanje za rojstvo otrok	Zmanjšanje št. socialno ogroženih družin	Delež prejemnikov socialne pomoči	53,2 /1000 prebivalcev	Pod 50/1000 prebivalcev	%
Športna aktivacija prebivalcev	Investicije za zagotavljanje infrastrukture, namenjene aktivnemu preživljanju prostega časa (športna infrastruktura)	Povečanje športne aktivacije prebivalcev in izboljšanje javnega zdravja	Nova/obnovljena infrastruktura, namenjena športu (objekti)	0	6	Število
Ohranjanje in izboljšanje zdravja prebivalcev, zmanjšanje neenakosti v zdravju na vseh nivojih ter izboljšanje dostopnosti do celovite, kakovostne in varne zdravstvene obravnave	Zdravje (krepitev zdravja, preprečevanje in zgodnje odkrivanje, zagotovitev sistema pripravljenosti, obvladovanje nesreč in okoljskih tveganj, izboljšanje dostopnosti)	Izboljšanje kazalnikov javnega zdravja	Stopnja samomorilnosti	32,8/100.000 prebivalcev (2011)	21/100.000 prebivalcev	%
			Delež umrlih zaradi bolezni srca in ožilja	48,64	40	%
			Delež umrlih zaradi raka	24,59	20	%
			Število bolnišničnih postelj	18,1/1000 prebivalcev	25/10.000 prebivalcev	Število
	Ohranjanje nujne zdravstvene pomoči na ravni iz leta 2012		Št. zdravnikov	14,1/1000 prebivalcev	20/10.000 prebivalcev	
Zagotovitev mreže za dolgotrajno oskrbo	Dolgotrajna oskrba	Zagotovljena institucionalne in druge oblike dolgotrajne oskrbe in pomoči na domu	Indeks pokritosti potreb za domsko varstvo starejših	112,01	Ohranitev vrednosti vsaj 112	%
	Dnevni centri		Delež oseb nad 65 let, ki prejemajo pomoč na domu	2,09 %	4 %	
	Združevanje bivalnih enot					
Zagotavljanje podpornega okolja za NVO	Vključujoča družba	Ustvarjeno spodbudno okolje za razvoj NVO	Vzpostavljeni novi mehanizmi za podporo delovanju NVO	0	1	Število

6.1.2. Gospodarstvo

Specifični cilji:

- Spodbuditi nastanek in rast ter razvoj malih in srednje velikih podjetij
- Oživitev lesno-predelovalne industrije
- Spodbuditi večjo internacionalizacijo podjetij in več tujih neposrednih investicij
- Spodbuditi sodelovanje med podjetji in raziskovalno ter izobraževalno sfero

Investicijska področja:

Izbrani specifični cilji	Investicijska področja	Rezultati	Kazalnik (opisno)	Kazalnik (vrednost 2012 oziroma zadnja vrednost)	Kazalnik (vrednost 2020)	Merska enota
Spodbuditi nastanek in rast ter razvoj malih in srednje velikih podjetij	Zagotavljanje finančnih virov za podjetnike Vlaganje v inovacije in raziskave ter vzpostavljanje povezav med podjetji Vlaganje v mrežo podpornega okolja za podjetništvo	Število novih podjetij	Število novoustanovljenih podjetij	467	600	Število
			Čisti prihodki od prodaje (gospodarske družbe – vse, razen s. p.) – 2011	2.345.982	3.100.000 (35 % povečanje)	Tisoč EUR
		Dodana vrednost na zaposlenega	Neto dodana vrednost na zaposlenega z energetiko	43.675	54.594 (25 % povečanje)	EUR
			Neto dodana vrednost brez energetike	30.489	38.000 (25 % povečanje)	EUR
		Vključene inštitucije v mrežo	Število podprtih projektov s povratnimi/nepovratnimi sredstvi	0	10	Število
			Število zaščit, patentov, modelov, blagovnih znamk	4	35	Število
			Število novih star-up podjetij	4	56	Število
			Število vključenih institucij v podporno mrežo	0	25	Število
		Število novih delovnih mest	Število novih delovnih mest	0	200	Število
		Dvig konkurenčnosti lesne industrije	Število vzpostavljenih centrov	0	6	Število
			Število vključenih podjetij	0	15	Število
Vzpostavitev lesno-predelovalne industrije	Podpora lesno-predelovani industriji					

Regionalni razvojni program regije Posavje 2014-2020

Spodbuditi večjo internacionalizacijo podjetij in več tujih neposrednih investicij	Vlaganje v obnovo in promocijo poslovnih ter obrtnih con	Skupno izvajanje promocije gospodarstva regije	Promocijske akcije	0	10	Število
		Infrastrukturna opremljenost gospodarskih con	Stopnja zasedenosti gospodarskih con	43 %	80 %	%
	Vlaganje v povezovanje in mreženje podjetij	TNI v regiji	Delež prihodkov na tujih trgih z energetiko	53,1 %	71 %	%
		Nova delovna mesta	Delež prihodkov na tujih trgih brez energetike	14,4 %	32 %	%
Spodbuditi socialno podjetništvo	Vlaganje v podporno okolje za socialno podjetništvo	Nova delovna mesta	Število novih socialnih podjetij v Posavju	1	20	Število

6.1.3. Podeželje s kmetijstvom in turizem

Specifični cilji:

- *Razvoj kmetijstva, predelave in trženja kmetijskih in živilskih proizvodov ter sladkovodne akvakulture*
- *Spodbujanje nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks*
- *Razvoj gozdnih območij*
- *Spodbujanje razvoja podeželskih območij v regiji s pomočjo pristopa CLLD*
- *Povečana kakovost turističnih storitev in produktov*
- *Povečanje prepoznavnosti Posavja kot turistične destinacije*
- *Izboljšana kakovost javne turistične infrastrukture, revitalizacija obstoječe in investiranje v novo infrastrukturo, ki vključuje kulturno dediščino*
- *Povečanje izkoriščenosti kulturno-zgodovinske dediščine v turistične namene*
- *Povečanje št. projektov na področju kulture*

Podeželje s kmetijstvom

Izbrani specifični cilji	Investicijska področja	Rezultati	Kazalnik (opisno)	Kazalnik (vrednost 2012 oziroma zadnja vrednost)	Kazalnik (vrednost 2020)	Merska enota
Razvoj kmetijstva, predelave in trženja kmetijskih in živilskih proizvodov ter sladkovodne akvakulture	Naložbe v kmetijska gospodarstva Naložbe v predelavo in trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov Naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem in/ali prilagoditvijo kmetijstva	Posodobljena kmetijska gospodarstva	Število vzpostavljenih novih dobavnih verig s hrano	0	1	število
		Vzpostavljena kratka lokalna veriga s hrano	Število novih delovnih mest, s poudarkom na zelenih	0	20	število
		Povečana potrošnja lokalno pridelane hrane med prebivalci in v javnih ustanovah	Število novih skupnih predelovalnih obratov (t.i. kolektivne naložbe)	0	2	število
		Vzpostavljeni skupni predelovalni obrati	Obseg površin z izvedenimi agromelioracijami	0	590	hektar
		Izvedene agromelioracije na komasacijskih območjih Zgrajeni in/ali tehnološko posodobljeni veliki namakani sistemi	Obseg namakanih kmetijskih površin	0	500	hektar
Spodbujanje nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks	Izvajanje nadstandardnih kmetijskih praks z ugodnim vplivom na ohranjanje naravnih virov in prilagajanje na podnebne spremembe	Ohranjena biotska raznovrstnost in krajina Doseženo ustrezno gospodarjenje z vodami in upravljanje s tlemi Kmetovanje, prilagojeno podnebnim spremembah	delež kmetijskih gospodarstev, vključenih v kmetijsko-okoljska-podnebna plačila	0	20 %	odstotek

Regionalni razvojni program regije Posavje 2014-2020

Razvoj gozdnih območij	Izvajanje gozdno-gojitvenih in varstvenih del, poudarek na negi mladega gozda	Izvedena gozdno-gojitvena in varstvena dela v skladu z Načrti za gospodarjenje z gozdovi	Obseg površin gozda v ha z izvedenimi gozdno-gojitvenimi in varstvenimi deli	600	700	ha/leto
			Število izdelanih specializiranih izobraževalnih programov za lastnike gozdov (poudarek na negi mladega gozda)	0	1	Število
			Večja učinkovitost gospodarjenja z gozdovi	1	2	Število
			Povezani lastniki gozdov v regiji	0	5	Število
Spodbujanje razvoja podeželskih območij v regiji s pomočjo pristopa CLLD	Ustvarjanje delovnih mest	Potrjen status LAS za izvajanje pristopa CLLD	Število delujočih LAS v regiji s statusom upravljavca za sredstva CLLD	1	1	število
			Število izvedenih operacij po pristopu CLLD (potencialno v okviru vseh treh skladov)	0	30	število
			Število različnih partnerjev (gledano vse operacije)	0	100	število
			Število operacij sodelovanja	0	2	število
	Spodbujanje inovativnih razvojnih partnerstev	Izvedene operacije v okviru vseh treh skladov, vključenih v CLLD				
	Razvojni osnovnih storitev na podeželju	Izvedene operacije sodelovanja med LAS				
	Varstvo okolja in ohranjanje narave					
	Večja vključenost žensk, mladih in drugih ranljivih ciljnih skupin					

Turizem in kultura

Izbrani specifični cilji	Investicijska področja	Rezultati	Kazalnik (opisno)	Kazalnik (vrednost 2012 oziroma zadnja vrednost)	Kazalnik (vrednost 2020)	Merska enota
Povečanje prepoznavnosti Posavja kot turistične destinacije	Turizem/ promocija	Povečan obisk gostov	Število prenočitev	631.936	644.575	Število
Povečanje izkoriščenosti kulturno-zgodovinske dediščine v turistične namene	Podjetnost –spodbujanje povezovanja kulturnih in kreativnih industrij z ostalimi sektorji gospodarstva	Povečano št. obiskov dogodkov, stalnih in občasnih razstav, animacij	Število	292 obiskovalcev na razstavo 52,6 % stalnih in občasnih razstav	300 obiskovalcev na razstavo 55 % stalnih in občasnih razstav	Št. obiskovalcev %
Povečanje št. projektov na področju kulture	Vključevanje kulture v turistično ponudbo	Povečanje št. projektov na področju kulture	Število	0	30	Število
Varstvo in izboljšanje stanja vodnih virov z namenom izboljšanje stanja sladkovodnih voda na območjih kmetijskih zemljišč in gozdnih ekosistemov	Turizem/vključevanje ohranjanja narave v turistično ponudbo	Povečana površina izboljšanega stanja habitatov	Površina (v ha) izboljšanega stanja habitatnih tipov in habitatov vrst	0	150	ha
		Povečana površina urejenih površin za doživljanje narave	Površina (v ha) urejenih površin za izobraževanje in doživljanje narave	0	60	ha
		Povečano število urejenih objektov za obiskovanje	Število urejenih objektov za obiskovanje	0	1	Število

6.1.4. Okolje in prostor, infrastruktura ter energetika

Specifični cilji:

- *Izboljšati stanje okolja zaradi izgradnje okoljske infrastrukture, upravljanja z vodami in sanacije okoljsko degradiranih območij*
- *Okrepiti odpornost lokalnih skupnosti na s podnebjem vezana tveganja*
- *Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah*
- *Učinkovita raba energije in obnovljivih virov energije*
- *Okrepitev in povezovanje središč v somestju, nacionalnega pomena Brežice – Krško – Sevnica*

Investicijska področja:

Izbrani specifični cilji	Investicijska področja	Rezultati	Kazalnik (opisno)	Kazalnik (vrednost 2011 oziroma zadnja vrednost)	Kazalnik (vrednost 2020)	Merska enota
Izboljšati stanje okolja zaradi izgradnje okoljske infrastrukture, upravljanje z vodami in sanacija okoljsko degradiranih območij	Vlaganje v izgradnjo in obnovo okoljske infrastrukture	Zgrajena ustrezna vodna in komunalna infrastruktura	Število zgrajenih MČN	53	250	Število
			Delež prebivalcev, priključenih na javno kanalizacijsko omrežje	35 %	95 %	%
			Količina odpadkov zbranih z javnim odvozom – 2012	23.190	20.175	Tona
	Vlaganje v osveščanje in informiranje prebivalstva o pravilnem ravnanju z odpadki	Višja kakovost bivalnega in delovnega okolja v regiji	Količina ločeno zbranih frakcij	9.249	11.200	Tona
			Število novozgrajenih zbirnih centrov	4	8	Število
			Dolžina zgrajenih/obnovljenih vodovodnih sistemov	1.522,75	1.700	km
			Delež vodnih izgub	29 %	20 %	%
			Število izvedenih akcij osveščanja in informiranja o	0	6	število

			pravilnem ravnanju z odpadki			
			Število projektov sanacij in revitalizacije degradiranih območij	0	4	število
Okrepiti odpornost lokalnih skupnosti na s podnebjem vezana tveganja	Vlaganje v okrepitev odpornosti lokalnih skupnosti in ciljnih skupin o pravilnem ukrepanju ob s podnebjem nastalih tveganj	Nižja ogroženost prebivalstva	Število izvedenih akcij ozaveščanja/informiranja	0	1	število
			Število pripravljenih ocen tveganja za naravne in druge nesreče	0	1	število
Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah	Vlaganje v izgradnjo/obnovo prometne infrastrukture	Višja kakovost bivalnega in delovnega okolja ter povečanje privlačnosti za bivanje	Delež povečanja dolžine večnamenskih poti	0	20	%
			Dolžina novozgrajenih kolesarskih povezav	0	50	km
	Spodbujanje prebivalstva k trajnostni mobilnosti		Število zgrajenih polnilnih postaj	0	3	Število
Učinkovita raba energije in obnovljivih virov energije	Vlaganje v projekte energetske učinkovitosti in izkoriščanje OVE ter v energetske sanacije stavb – ozaveščanje preb.	Zanesljivejša energetska oskrba	Število energetske obnove javnih stavb	0	30	Število
			Število pilotnih/demonstracijskih projektov energetske sanacije objektov kult. dediščine	0	1	število
			Dovedena energija za delovanje stavb -energetska poraba	130	90	kWh/m ² /leto
Okrepitev in povezovanje središč v somestju, nacionalnega pomena Brežice – Krško - Sevnica	Dvig kakovosti bivanja z urbano preno v regiji	Celostna in integralna prometna strategija z načrtom urbane regije	Število izdelanih Regionalnih zasnov prostorskega razvoja	0	1	število
			Število razvojnih projektov na urbanem območju	0	5	število
			Število prometnih strategij	0	1	število
			Število integralnih urbanih strategij	0	1	število

6.2. Skladnost z razvojnimi dokumenti Slovenije

Regionalni razvojni program je skladen z osnutkom Strategije razvoja Slovenije:

Z vizijo razvoja:

Slovenija je konkurenčna družba znanja in inoviranja, ki ob spoštovanju okoljskih omejitev zagotavlja blagostanje svojih prebivalcev in postaja model moderne ekoregije in njenih prioritet:

1. Konkurenčno gospodarstvo
2. Znanje in zaposlovanje
3. Zeleno življenjsko okolje
4. Vključujoča družba

6.2.1. Skladnost s Programom državnih razvojnih prioritet in investicij RS za obdobje 2014–2017

Regionalni razvojni program je skladen s prvim delovnim osnutkom programa državnih razvojnih prioritet in investicij.

6.2.2. Skladnost z Operativnim programom za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 –2020

Regionalni razvojni program, njegovi cilji, investicijska področja in ukrepi so skladni z delovnim gradivom Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020, njegovimi prioritetnimi osmi, cilji, prednostnimi naložbami in predvidenimi ukrepi.

6.2.3. Skladnost s Programom razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020

Regionalni razvojni program je pri opredelitvi razvojnih ciljev na področju kmetijstva in gozdarstva ter širše podeželja upošteval drugi uradni predlog Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020, ki ga je Vlada RS 05.12.2014 posredovala v potrditev na Evropsko komisijo. Dokument bo pomembna podlaga za pripravo Strategije lokalnega razvoja za izvajanje ukrepa Lokalni razvoj, ki ga vodi Skupnost (ang. kratica CLLD), ki bo podprt tudi s sredstvi EKSRP. V tej strategiji bodo podrobneje kot v RRP definirane aktivnosti na področju tematskih področij, ki se bodo skozi CLLD izvajale na območju regije Posavje.

6.2.4. Skladnost z Operativnim programom za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo v RS za obdobje 2014-2020

Pri pripravi dokumenta smo upoštevali osnutek Operativnega programa za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo v RS za obdobje 2014-2020 z dne 09.10.2014. Dokument bo pomembna podlaga za pripravo Strategije lokalnega razvoja za izvajanje ukrepa Lokalni razvoj, ki ga vodi Skupnost (ang. kratica CLLD), ki bo podprt tudi s sredstvi ESPR. V tej strategiji bodo podrobneje kot v RRP definirane aktivnosti na področju sladkovodne akvakulture na območju regije Posavje.

6.2.5. Skladnost s Podonavsko strategijo

Regionalni razvojni program je skladen s Podonavsko strategijo in njenimi 11 prioritetami, združenimi v štirih vsebinskih stebrih:

- povezovanje Podonavja (mobilnost – celinske plovne poti, mobilnost – ceste, železnice, zrak; trajnostna energija, kultura in turizem),
- varovanje okolja (kakovost voda, okoljska tveganja, biotska raznovrstnost, kvaliteta zraka in tal),
- zagotavljanje blaginje (družba znanja, konkurenčnost in grozdi, ljudje in znanje),
- krepitev Podonavja (institucionalna krepitev, varnost).

Uresničevanje Regionalnega razvojnega programa predvideva hkrati tudi uresničevanje ciljev Podonavske strategije, kar naj bi prebivalcem prineslo:

- hitrejša in boljše cestne in železniške povezave,
- čistejša oblike transporta z izboljšano plovnostjo rek,
- cenejšo in zanesljivejšo oskrbo z energijo zaradi boljših povezav in rabe alternativnih virov,
- boljše okolje s čisto vodo, zaščiteno biološko raznovrstnostjo in čezmejno zaščito pred ujmami (suše, poplave),
- perspektivnejšo regijo, v kateri skupaj ustvarjamo, izobražujemo in raziskujemo, kjer sta temelj gospodarska rast in socialna vključenost,
- skupaj razvite in promovirane atraktivne turistične in kulturne destinacije,
- varno, bolje vodeno in upravljano regijo zaradi boljšega sodelovanja vlad in nevladnih organizacij.

7. OPREDELITEV IN OPIS RAZVOJNIH PRIORITET REGIJE

(s kvantificiranimi kazalniki in navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov)

Prioriteta 1: Konkurenčnost gospodarstva in dvig zaposlitvenih možnosti v regiji

Konkurenčnost gospodarstva ter dvig zaposlitvenih možnosti v regiji bomo dosegli z vlaganji v naslednja investicijska področja:

- zagotavljanje finančnih virov za male in srednje velike podjetnike,
- vlaganje v inovacije, razvoj in raziskave ter vzpostavljanje povezav med podjetji,
- podpora lesno-predelovalni industriji,
- vlaganje v izgradnjo/obnovo ter promocijo gospodarskih con,
- vlaganje v povezovanje in mreženje podjetij,
- turizem/promocija,
- naložbe v kmetijska gospodarstva
- naložbe v predelavo in trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov
- vzpostavitev gozdno-lesne verige
- usposabljanje, vseživljenjsko učenje in mobilnost,
- investicije za zagotavljanje pogojev za kakovostno učno okolje,
- vlaganje v kakovost in učinkovitost izobraževanja in usposabljanja,
- aktivnosti na trgu dela.

Kazalniki, s katerimi bomo merili ter spremljali to razvojno prioriteto, so:

- Stopnja brezposelnosti

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
14,07 %	13 %

- Delež prebivalcev s terciarno izobrazbo v starosti nad 15 let

Izhodiščno stanje 2012 (povprečje 2012)	Končno stanje 2020
14,86 %	20 %

- Dodana vrednost na zaposlenega z upoštevanjem področja energetike

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
43.675 EUR	54.594

- Dodana vrednost na zaposlenega brez upoštevanja področja energetike

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
30.489 EUR	38.000 EUR

- Število novoustanovljenih podjetij MPS

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
467	600

- Število prenočitev turistov

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
631.936	644.575

Viri pridobivanja podatkov: SURS, GZS OZ Posavje, AJPEŠ

Prioriteta 2: Regija, privlačna za bivanje

Z vlaganji v naslednja investicijska področja bomo omogočili, da bo Posavska regija privlačna za bivanje:

- vlaganje v izgradnjo/obnovo okoljske infrastrukture,
- vlaganje v ozaveščanje in informiranje prebivalstva o pravilnem ravnanju z odpadki,
- vlaganja v obnovo/izgradnjo prometne infrastrukture,
- spodbujanje prebivalstva k trajnostni mobilnosti,
- vlaganje v projekte energetske učinkovitosti in izkoriščanje OVE ter v energetske sanacije stavb,
- vlaganje v ozaveščanje prebivalstva o OVE,
- naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem in/ali prilagoditvijo kmetijstva
- izvajanje gozdno-gojitvenih del, poudarek na negi mladega gozda
- izvajanje nadstandardnih kmetijskih praks z ugodnim vplivom na ohranjanje naravnih virov in prilagajanje na podnebne
- zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva,
- večja socialna varnost družin in spodbudno okolje za odločanje za rojstvo otrok,
- investicije za zagotavljanje infrastrukture, namenjene aktivnemu preživljanju prostega časa (športna infrastruktura),
- zdravje,
- dolgotrajna oskrba,
- dnevni centri,
- bivalne enote,
- podjetnost – spodbujanje povezovanja kulturnih in kreativnih industrij z ostalimi sektorji gospodarstva,
- vključevanje kulture v turistično ponudbo,
- vključevanje narave v turistično ponudbo
- spodbujanje razvoja podeželskih območij v regiji s pomočjo pristopa CLLD
- dvig kakovosti bivanja z urbano prenovo v regiji.

Kazalniki, s katerimi bomo merili ter spremljali to razvojno prioriteto, so:

- Indeks staranja prebivalstva

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
124,8	118

- Delež prebivalcev, priključenih na javno kanalizacijsko omrežje

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
35 %	60 %

- Delež vodnih izgub

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
29 %	20 %

- Indeks pokritosti potreb za domsko varstvo starejših

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
------------------------	--------------------

112	112
-----	-----

- Delež prejemnikov socialne pomoči

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
53,2/1000 prebivalcev	Pod 50/1000 prebivalcev

- Količina ločeno zbranih frakcij/prebivalca/leto

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
128 kg/prebivalca/leto	160 kg/prebivalca/leto

- Dovedena energija za delovanje stavb – energetska poraba

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
130 kWh/m2/leto	90 kWh/m2/leto

- Obseg kmetijskih zemljišč z izvedenimi agrarnimi operacijami v ha

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
0	890

- Obseg kmetijskih zemljišč z urejenimi (velikimi) namakalnimi sistemi v ha

Izhodiščno stanje 2012	Končno stanje 2020
0	500

Viri pridobivanja podatkov: SURS, komunalna podjetja, občine, investitorji

Horizontalna prioriteta: Učinkovitejše podporno okolje in razvoj nevladnega sektorja ter čezmejnega sodelovanja

Opredeljeno razvojno prioriteto bomo dosegli z vlaganji v naslednja investicijska področja:

- vključujoča družba,
- vlaganje v podporno okolje za socialno podjetništvo,
- vlaganje v mrežo podpornega okolja za podjetništvo,
- spodbujanje razvoja podeželskih območij v regiji s pomočjo pristopa CLLD (ki daje poudarek medsektorskemu sodelovanju in oblikovanju inovativnih razvojnih partnerstev in mrež na regionalni, nacionalni in evropski ravni)
- čezmejno sodelovanje.

Posavska razvojna regija je na področju čezmejnega sodelovanja opredelila naslednja prioriteta področja:

- Tematski cilj 3: Povečanje konkurenčnosti MSP, kmetijskega sektorja ter sektorja ribištva in akvakulture:
 - Podporno okolje za podjetništvo:
Oblikovati podporno okolje, ki bo spodbujalo skupno čezmejno promocijo podjetništva, izobraževanje mladih na področju podjetništva.
Razviti enotni informacijski sistem za obveščanje o možnostih skupnih podjetniških nastopov na trgu, skupne promocije, skupnega izobraževanja tako za obstoječe kot za nove podjetnike.

Oblikovati bazo podpornih institucij in storitev, za mreženje potencialnih projektnih partnerjev za skupne prijave na evropske razpise.

- Turistični destinacijski management: Prenos dobrih praks in izkušenj za povezovanje turističnih ponudnikov v določenih destinacijah na Hrvaškem in vzpostavitev Regionalnih destinacijskih organizacij z namenom pomagati k boljši informiranosti in višji ravni usposobljenosti različnih struktur za učinkovito izvajanje promocijskih, distribucijskih, operativnih in razvojnih funkcij RDO. Zaradi prenosa dobrih praks različne strukture destinacije bodo seznanjene tudi s problemi in riziki, na katere lahko naletijo ter z nasveti, kako naj le-te premagajo oz. se jim izognejo.
 - Podpora v naložbe, ki spodbujajo zaposlovanje in ustvarjanje novih/ohranitev obstoječih delovnih mest v nekmetijskih in s kmetijstvom povezanih dejavnosti na podeželskem čezmejnem območju (proizvodne dejavnosti, povezane s tradicionalnimi znanji na kmetijah, krepitev obsega proizvodnje za večjo samooskrbo prebivalcev na čezmejnem območju, prodajne dejavnosti, povezane s proizvodnimi dejavnostmi na kmetiji – prodaja pridelkov in izdelkov iz lastne proizvodnje in iz okoliških kmetij, spodbujanje storitvenih dejavnosti na kmetijah, predvsem turizem); naložbe v dvig usposobljenosti in znanj o podjetništvu, učenje podjetniških veščin, kar prinaša nov zagon in prispeva h ohranjanju poseljenosti podeželja na čezmejnem območju (spodbujanje mikro in malih podjetij, dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah),
- Tematski cilj 4: Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih:
 - Strateški projekt: Kolesarske steze nadgradnja z vsebino in turizmom
 - Obnovljivi viri energije: Podpora projektom, ki predvidevajo izkoriščanje obnovljivih virov energije (izdelava pilotnih projektov oz. prototipov za projekte vezane na uporabo OVE – biomasa, sončna energija, geotermalna energija).
 - Izdelava prototipov za učinkovito rabo končne energije v javnem sektorju, prometu, industriji,...
 - Trajnostna mobilnost izven urbanih območij: Podpora projektom ozaveščanja prebivalstva o trajnostni mobilnosti in spodbujanje uporabe javnega potniškega prometa. Izdelava skupnih projektov na področju trajnostne mobilnosti (čezmejne kolesarske povezave).
 - Tematski cilj 6: Ohranjanje in varstvo okolja in spodbujanje učinkovite rabe virov
 - Revitalizacija zaledja mest: Podpore urejanju podeželskih naselij, vaških jeder ter njihove kulturne in naravne dediščine (obnova kulturne, etnološke dediščine na podeželju, muzeji na prostem, ureditev in izgradnja tematskih poti, ureditev površin, ki služijo skupnim namenom in potrebam v podeželskih območjih, urejanje vaških jeder, infrastrukture in povezav znotraj naselij, spodbujanje medgeneracijskega, kulturno-umetniškega, športnega...druženja), kar vse vodi v dvig dohodkov in splošne življenjske ravni v podeželskih skupnostih na čezmejnem območju. Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev vključno z zelenimi infrastrukturami: s pomočjo mehkih pristopov kot so komunikacijska orodja, izvedbe delavnic, predstavitev in demonstracijskih predstavitev, izobraževanja in drugimi ukrepi za

izboljšanje stanja biodiverzitete območja naravnih vrednot, (ob)vodnih ekosistemov, habitatnih tipov in vrst. Nadgradnje območij z vsebinami »zelenega« turizma.

- Oživljanje mestnih jeder – mestni marketing: Spremenjen način življenja in potrošnje, tehnologija, drugačni medsebojni odnosi in spremenjen profil posameznika z drugačnimi potrebami so, so manjšim mestnim središčem zadali hud udarec. Izguba živahnosti in osrednjih družbenih funkcij sta temeljna kazalca sprememb. Zato je potrebno obstoječe urbane prostore narediti privlačnim za razvoj različnih dejavnosti, kar je pa je možno doseči s pomočjo družbene revitalizacije. Potrebno je zasnovati nove skupne programske mehke vsebine, ki povezujejo Slovenijo in Hrvaško, jih interpretirati v stavbah in na ulicah starih mestnih jeder ter njihova skupna promocija.
 - Turistična rekreacijska infrastruktura: Zelene rekreativne površin so neposredno povezane s turistično ponudbo aktivnega oddiha v naravi, kar je ena izmed temeljnih prioritet turistične ponudbe območij, ki so na celini oz. nimajo morja in plaž s katerimi bi privabili turiste. Zato je turizem na celini vedno bolj povezan s konceptom izletniškega turizma in gastronomske ponudbe. Glavne lastnosti celine so naravna in kulturna dediščina, turistične kmetije in vinske poti, vse bolj pa je aktualen avanturistični turizem. Osnovni razlog prihoda turistov na celino je želja za bivanjem v čistem naravnem okolju, zdravem načina življenja in uživanjem zdrave hrane. Trendi svetovne turistične porabe kažejo na 30 % povečanje bivanja turistov v čistem naravnem okolju, kar kaže na veliki pomen ureditve turistične infrastrukture za povečanje števila prihodov in prenočitev turistov (Vir: Croatian Hot Spots magazine, 25. 2. 2014). Zaradi vsega zgoraj navedenega bi na povezovalnih območjih med državama uredili turistično rekreacijsko infrastrukturo na obeh straneh meje - ob rekah , ki povezujejo meje držav (ribiške trase, čezmejne plovne turistične poti , čezmejne kolesarske poti, čezmejne jahalne poti in prispevali povečanju števila prihodov in prenočitev turistov na čezmejnem območju (Hrvaške in Slovenije).
 - Učinkovita raba virov v obmejnih območjih, vključno v območjih varstva narave spodbujanje rabe geotermalnih virov (v turistične in gospodarske namene), spodbujanje zelenega turizma v obmejnih območjih (ob rekah), vključno z vzpostavitvijo infrastrukture za boljšo izrabo naravnih virov (naravna kopališča, plovnost, kampi), obnavljanje in ohranjanje stanja voda.
- Tematski cilj 11: Izboljšanje institucionalne zmogljivosti javnih organov in zainteresirane strani ter prispevanje k učinkoviti javni upravi
 - Prenos znanj in izkušenj o črpanju evropskih sredstev (oblikovanje projektnih idej, projektnih partnerstev, animacija okolja, pravila črpanja EU sredstev po skladih idr., predstavitev primerov dobre prakse tudi neposredno na terenu).
 - Sklad za male projekte: krepitev sposobnosti NVO za izvedbo malih projektov s področij socialnega vključevanja z namenom dviga kakovosti življenja v obmejnih območjih in krepitev sodelovanja med NVO sosednjih držav.

Kazalniki, s katerimi bomo merili ter spremljali to razvojno prioriteto, so:

- Število socialnih podjetij v regiji

Izhodiščno stanje 2013	Končno stanje 2020
1	10

- Število LAS s statusom upravljalca za sredstva CLLD

Izhodiščno stanje 2013	Končno stanje 2020
1	1

- Skupni projekti za podporo NVO v regiji

Izhodiščno stanje 2013	Končno stanje 2020
1	1

Viri pridobivanja podatkov: CNVOS, RRA, LAS, MKO

8. VIRI IN LITERATURA

1. Anketa o tujih turistih v RS 2009, SURS 2012.
2. ARSO – karte (poplavna območja, komunalna odlagališča) (2012). Ljubljana: Agencija RS za okolje. Dostopno na <http://arso.gov.si>
3. Centralni register društev, register političnih strank in evidenca ustanov. Dostopno na www.mnz.gov.si
4. Dodatek k Regionalnemu razvojnemu programu regije Posavje za obdobje 2007–2013 za občini Radeče in Bistrica ob Sotli, RRA Posavje, 2007.
5. Geodetska uprava Republike Slovenije.
6. Gorišek, D. (2010). Velik potencial za Posavje. Ljubljana: Glas gospodarstva/februar 2010. Dostopno na <http://gzs.si>.
7. Harlander, D. et al; 2010: Regijska strategija za zmanjševanje neenakosti v zdravju s pomočjo krepitve zdravja na Dolenjskem, v Beli Krajini in Posavju za obdobje 2010–2012. Novo mesto, Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto.
8. Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema, študija izvedljivosti. (2010). Brežice: Region d. o. o.
9. Informacija o poslovanju gospodarskih družb in zadrug v Spodnjeposavski regiji v letu 2011. (2012). Krško: AJ PES. Dostopno na <http://www.ajpes.si/prs/>.
10. Interno gradivo JZ KTRC Radeče, 2012.
11. Interno gradivo Občine Bistrica ob Sotli, 2012.
12. Interno gradivo Občine Kostanjevica na Krki, 2012.
13. Kazalniki ocene stanja prostorskega razvoja na območju občine Sevnica. (2012). Interno gradivo. Sevnica: Občina Sevnica.
14. KGZ Novo mesto, kmetijsko-svetovalna služba, interni podatki in ocene.
15. Kozina, J. (2010). Prometna dostopnost v Sloveniji. Ljubljana: Založba ZRC.
16. Letno poročilo za leto 2008. (2009). Ljubljana: AJ PES. Dostopno na http://www.ajpes.si/Letna_porocila.
17. Letno poročilo za leto 2011. (2012). Ljubljana: AJ PES. Dostopno na http://www.ajpes.si/Letna_porocila.
18. Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015.
19. Odvoz in ravnanje z odpadki. (2012). Krško: Kostak, d. d. Dostopno na <http://kostak.si>.
20. Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Sevnica (OPN Sevnica), Ur.l.RS, št. 94/2012
21. Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Brežice (predlog)
22. Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Krško (predlog)
23. Okolje, energetika in transport v številkah. (2011). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://stat.si/pub.asp>.
24. Opomnik MGRT, obisk v regiji 24. 5. 2013.

25. Opomnik za Spodnjeposavsko regijo, MGRT, 2012.
26. Podatki o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova razpisov Slovenskega podjetniškega sklada – Garancije Sklada za bančne kredite s subvencijo obrestne mere. (2012). Interno gradivo. Maribor: Slovenski podjetniški sklad.
27. Podatki o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova razpisov Slovenskega podjetniškega sklada – sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme. (2012). Interno gradivo. Maribor: Slovenski podjetniški sklad.
28. Podatki o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova razpisov Slovenskega podjetniškega sklada – sofinanciranje turistične infrastrukture. (2012). Interno gradivo. Maribor: Slovenski podjetniški sklad.
29. Podatki o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova razpisov Slovenskega podjetniškega sklada – sofinanciranje zagona inkubiranih in inovativnih podjetij. (2012). Interno gradivo. Maribor: Slovenski podjetniški sklad.
30. Podatki o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova razpisov za dolgoročne investicijske kredite z garancijami Garancijske sheme Posavje. (2012). Interno gradivo. Krško: Regionalna razvojna agencija.
31. Podatki o dodelitvi finančnih spodbud iz naslova tujih neposrednih investicij. (2012). Interno gradivo. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
32. Podatki o obsegu in zasedenosti poslovnih con v občini Brežice. (2012). Brežice: Občina Brežice. Dostopno na <http://brezice.si>
33. Podatki o obsegu in zasedenosti poslovnih con v občini Krško. (2012). Krško: Občina Krško. Dostopno na <http://krsko.si>
34. Podatki o poslovnih subjektih Spodnjeposavske regije, AJPES, oktober 2012.
35. Poročilo o ločeno zbranih frakcijah komunalnih odpadkov v letih 2000 do 2012. (2012). Interno gradivo. Brežice: Občina Brežice.
36. Program državnih razvojnih prioritet in investicij RS za obdobje 2014–2017, prvi osnutek, PODJETNOST, marec 2013, MGRT.
37. Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013, MKGP.
38. Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020, drugi predlog 05.12.2014, MKGP.
39. Operativni program za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo v RS za obdobje 2014-2020, prvi osnutek, 09.10.2014, MKGP.
40. Projekt Naravne vrednote Posavja v turistični ponudbi, RRA Posavje, 2007.
41. Regijska strategija za zmanjšanje neenakosti v zdravju, ZZV NM 2010.
42. Regionalni razvojni program regije Posavje in Dodatek k RRP, 19. 03. 2007.
43. SI – stat. podatkovni portal – Dolžina javnih cest po posameznih občinah. (2009). Ljubljana: Statistični urad RS. Dostopno na <http://stat.si>.
44. SI – stat. podatkovni portal – Količine odpadkov po občinah, javni odvoz. (2008, 2009, 2010, 2011). Ljubljana: Statistični urad RS. Dostopno na <http://stat.si>.
45. SI – stat podatkovni portal – Regionalni domači bruto proizvod. (2008, 2009, 2010, 2011). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://stat.si>.
46. SI – stat. podatkovni portal – Število cestnih vozil po občinah. (2009, 2010, 2011). Ljubljana: Statistični urad RS. Dostopno na <http://stat.si>.
47. Smernice za področje prostorskega razvoja za pripravo RRP Spodnjeposavske razvojne regije. (2012). Interno gradivo. Ljubljana: Ministrstvo za infrastrukturo in okolje.
48. Slovenske občine v številkah 2012. Dostopno na <http://stat.si>.
49. Slovenske regije v številkah 2012. Dostopno na <http://www.stat.si/doc/pub/REGIJE-2012.pdf>.
50. Spletna stran: http://www.slovenia.info/?ps_trendi_zeleni_turizem=0&lng=1, marec 2013.

51. Statistični urad Republike Slovenije, 2012.
52. Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijskih gospodarstev 2010.
53. Strategija razvoja Slovenije 2014–2020 (izhodišča), januar 2013, MGRT.
54. Strategija razvoja slovenskega turizma 2012–2016, MGRT, 2012.
55. Strategija razvoja turistične destinacije Posavje 2011–2015, RRA Posavje, 2011.
56. Strategija slovenskega turizma 2002–2006, MGRT, 2002.
57. Turistično ogledalo, STO, april 2012.
58. Tušar, P. (2012). Zgodovinska analiza poplav v Sloveniji. Ljubljana: Univ. v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.
59. Zavod RS za varstvo narave,
http://www.zrsvn.si/life/sl/informacija.asp?id_meta_type=43&id_informacija=281
60. Zavod RS za zaposlovanje, OS Sevnica: Letno poročilo 2011. Dostopno na
<http://www.ess.gov.si>.
61. Zavod za gozdove, OE Brežice (Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot, Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice 2011–2020 in Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Celje 2011–2020)
62. Združenje ekoloških kmetov Posavja, Dolenjske in Bele krajine, september 2012.

9. PRILOGE

Priloga 1: Člani delovnih skupin

A. Turizem, podeželje s kmetijstvom, kultura in naravne znamenitosti

1. doc. dr. Božidar Veljković, Fakulteta za turizem
2. Matej Imperl, KŠTM Sevnica
3. Breda Špacapan, Kulturni dom Krško
4. mag. Teo Hrvoje Oršanič, JZ Kozjanski park
5. Jakob Bovha, Zavod za gozdove (Kozje, Bistrica ob Sotli)
6. Zdenka Kramar, Kmetijsko gozdarski zavod NM
nadomestni Viktor Kožar, vodja izpostave Krško
7. Tomaž Teropšič, Posavski muzej
8. Maja Šušterič, Občina Sevnica
9. Božidar Beci, Občina Sevnica
10. Mojca Sešlar, Občina Sevnica
11. Magdalena Krošelj, Občina Krško
12. Bernardka Zorko, Občina Krško
13. Andrej Sluga, Občina Krško
14. Mojca Tomažič, vodja enote Celje ZRSVN – Zavod za varstvo narave
15. Tanja Košar, Zavod za varstvo narave
16. Ksenja Kragl, CPT Krško
17. Alenka Valentinc, CPT Krško
18. Boris Bogovič, Zavod za gozdove RS
19. Jože Prah, Zavod za gozdove RS
20. Anja Brilej Bohorč, Ljudska univerza Krško
21. Nataša Kršak, Ljudska univerza Krško
22. Marija Imperl, KTRC Radeče
23. Roman Matjašič, Občina Brežice
24. Mateja Gerjevič, ZPTM Brežice
25. Jožica Krašovec, KGZS Celje
26. Anton Jesenko, Posavsko društvo seniorjev managerjev
27. Mirela Kunst, Občina Bistrica ob Sotli
28. Karla Gašpar, Občina Kostanjevica na Krki
29. Anita Kranjc, Občina Kostanjevica na Krki
30. Vesna Hrovat, (LRF) nevladne organizacije
31. Nataša Klavs, kultura, (LRF) nevladne organizacije
32. Alenka Černelič Krošelj, kultura, (LRF) nevladne organizacije
33. Aleš Germovšek, podeželje, (LRF) nevladne organizacije
34. Melita Simončič, Občina Radeče
35. Rok Petančič, samostojno, KŠTM Sevnica
36. Elena Zaman Šatej – KGZ Novo Mesto, KSS Sevnica

B. Človeški viri in kakovost življenja

1. Aleš Germovšek, Sklad dela Posavje
2. Matej Imperl, KŠTM Sevnica
3. Vincenc Frece, OŠ Blanca
4. Danica Božič, CSD Sevnica

5. Katja Čanžar, Občina Brežice
6. Jože Krajnc, VSS Brežice
7. Lilijana Žniderič, CSD Brežice
8. Vojka Rožman, ZD Brežice
9. Marinka Lupšina Novak, predstavnica OŠ (Brežice)
10. Uroš Škof, Gimnazija Brežice
11. Dražen Levojević, SB Brežice
12. Irena Pirc, ZRSZ OS Sevnica
13. Andrej Sluga, Občina Krško
14. Klavdija Žibert, Občina Krško
15. Mojca Sešlar, Občina Sevnica
16. Marko Jesih, Občina Sevnica
17. Tanja Žibert, Občina Sevnica
18. Dušan Harlander, ZZV Novo mesto
19. Andreja Pavlin, občanka
20. Mojca Novak, Posavsko društvo seniorjev in menedžerjev
21. Judita Lajkovič, Občina Kostanjevica na Krki
22. Tomislav Jurman, Doseg, Zavod za razvoj uporabnih podjetniških vsebin
23. Mojca Metelko, Društvo KONF
24. Ludvik Klavs, LRF Posavja
25. Danica Radošević, LRF Posavja
26. Alenka Čermelič Krošelj, LRF Posavja
27. Melita Simončič, Občina Radeče
28. Brigita Stopar, Občina Radeče
29. Vladimira Tomšič, ZD Sevnica
30. Mojca Pompe, Družinski inštitut Zaupanje
31. Damijan Ganc, Družinski inštitut Zaupanje
32. Katarina Ceglar, MC Krško
33. Mitja Valentinc, MC Krško
34. Mojca Pernovšek, KŠTM Sevnica
35. Aleksandar Cvetanovski, INDE Sevnica
36. Nataša Kršak, Ljudska univerza Krško
37. Anja Brilej Bohorč, Ljudska univerza Krško
38. Nina Tome, Umanotera
39. Snežana Resman
40. Zdenka Žveglič, CSD Krško
41. Carmen Rajer, CSD Krško

C. Okolje in prostor, Infrastruktura in energetika

1. Rado Gobec, Občina Sevnica
2. Melita Čopar, Občina Krško
3. Bojana Zevnik, Komunala Brežice
4. Alenka Laznik, Občina Brežice
5. mag. Bojan Pirš, OKP Javno podjetje za komunalne storitve Rogaška Slatina
6. Vili Glas, Posavsko društvo seniorjev
7. Franci Rostohar, Občina Kostanjevica na Krki
8. Franci Čeč, LRF Posavja
9. Filip Ferencak, LRF Posavja

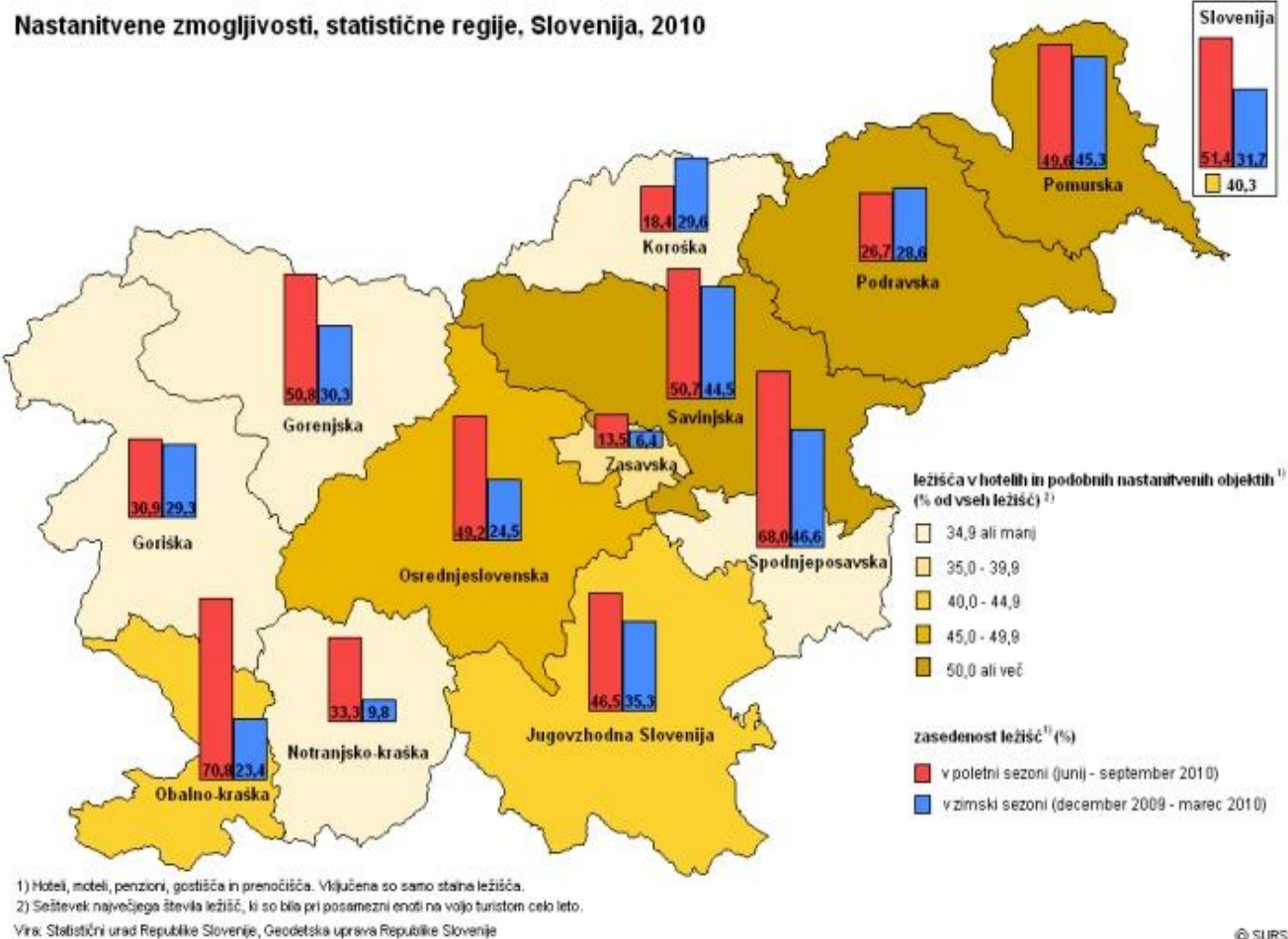
10. Roman Perčič, Občina Sevnica
11. Simona Lubšina, Občina Krško
12. Urška Klenovšek, Občina Brežice
13. Dušan Harlander, Zavod za zdravstveno varstvo
14. Janko Omerzu, Fakulteta za energetiko
15. Ana Brecko, Občina Bistrica ob Sotli
16. Davorin Dimič
17. Nataša Klavs, LRF Posavje
18. Mitja Udovč, Komunala Sevnica
19. Dušan Markošek, Občina Sevnica
20. Rafael Jurečič, Občina Krško

D. Gospodarstvo

1. Drago Krošelj, OOO Sevnica
2. Vlasta Kuzmički, Občina Sevnica
3. Janko Avsec, Občina Sevnica
4. Janko Hrastovšek, Območna obrtno podjetniška zbornica Brežice
5. Alenka Laznik, Občina Brežice
6. Ana Bercko, Občina Bistrica ob Sotli
7. Mateja Jurečič, Center za podjetništvo in turizem
8. Franc Češnovar, Center za podjetništvo in turizem
9. Darko Gorišek, GZS OZ Posavje
10. Vili Glas, Posavsko društvo seniorjev menedžerjev in strokovnjakov
11. Rostohar Stanislav, Občina Kostanjevica na Krki
12. Davorin Dimič
13. Tomislav Jurman, Zavod za razvoj uporabnih podjetniških vsebin
14. Ludvik Klavs, LRF Posavja
15. Filip Ferenčak, LRF Posavja
16. Aleš Germovšek, LRF Posavja
17. Mojca Metelko, LRF Posavja
18. Rudi Bec, Metalna Senovo
19. Aleksander Cvetanovski, Inde, d. o. o.

Priloga 2: Kartografsko gradivo

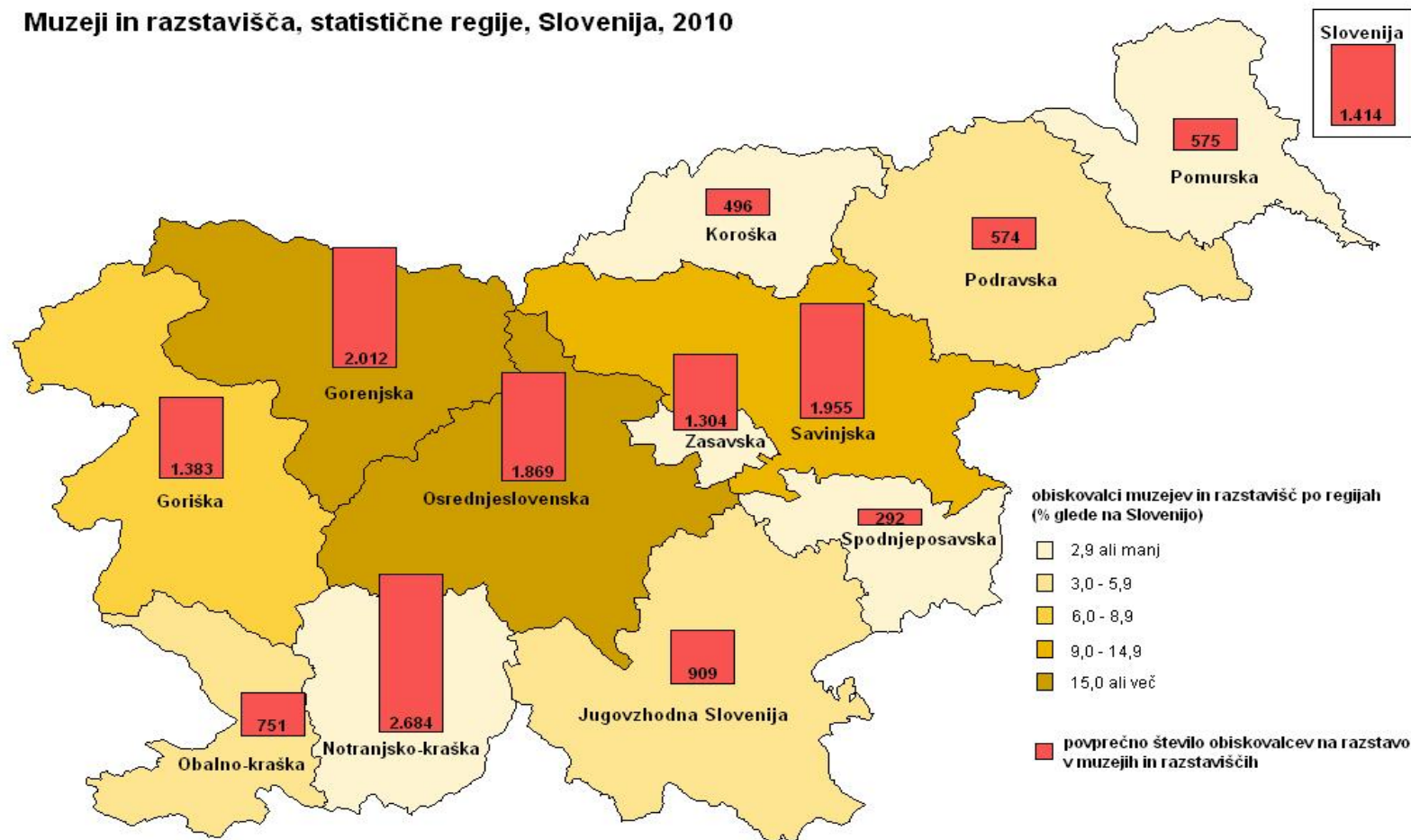
Nastanitvene zmogljivosti po statističnih regijah v Sloveniji leta 2010

© SURS

Muzeji in razstavišča, statistične regije, Slovenija, 2010

Muzeji in razstavišča, statistične regije, Slovenija, 2010

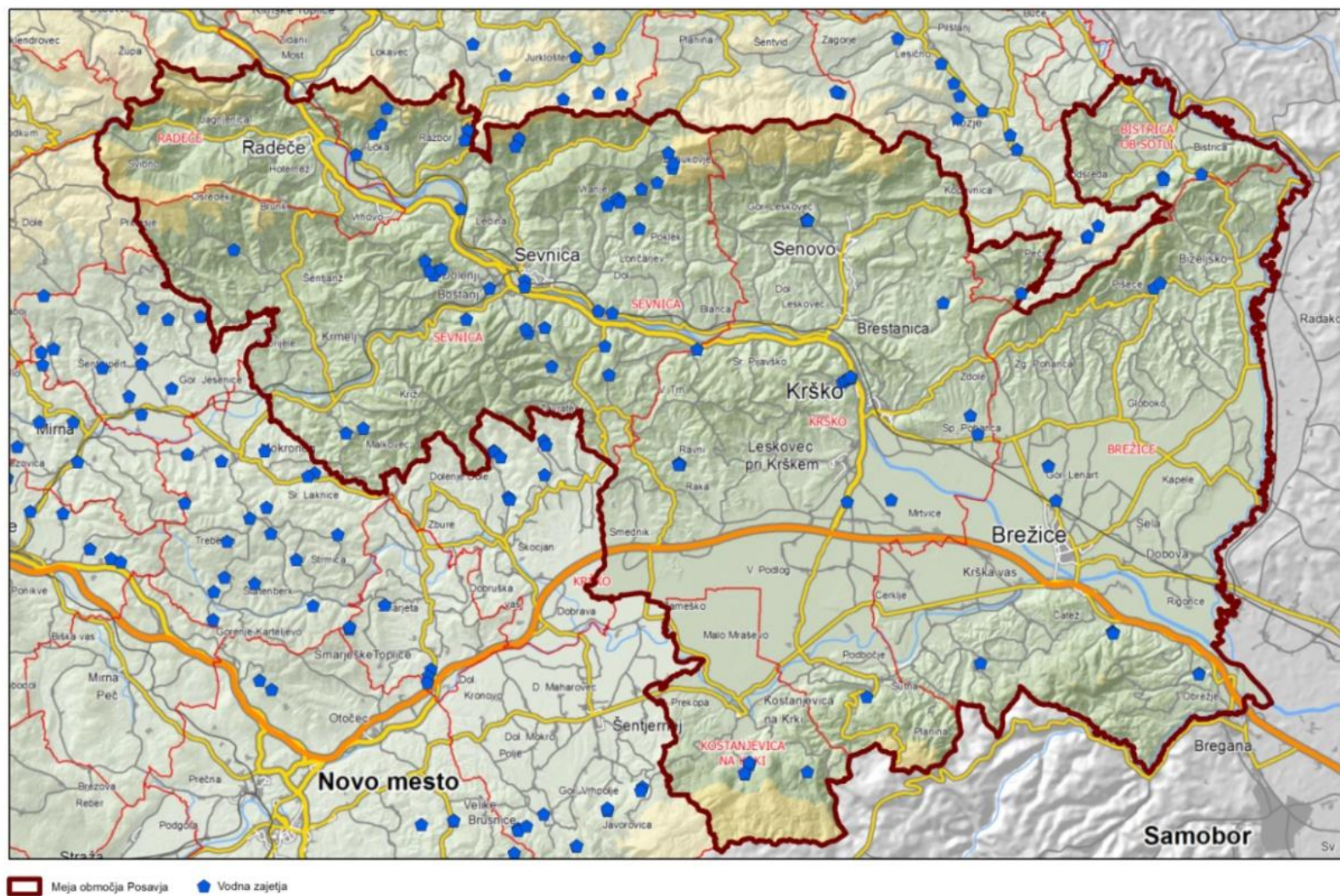

Vira: Statistični urad Republike Slovenije, Geodetska uprava Republike Slovenije

© SURS

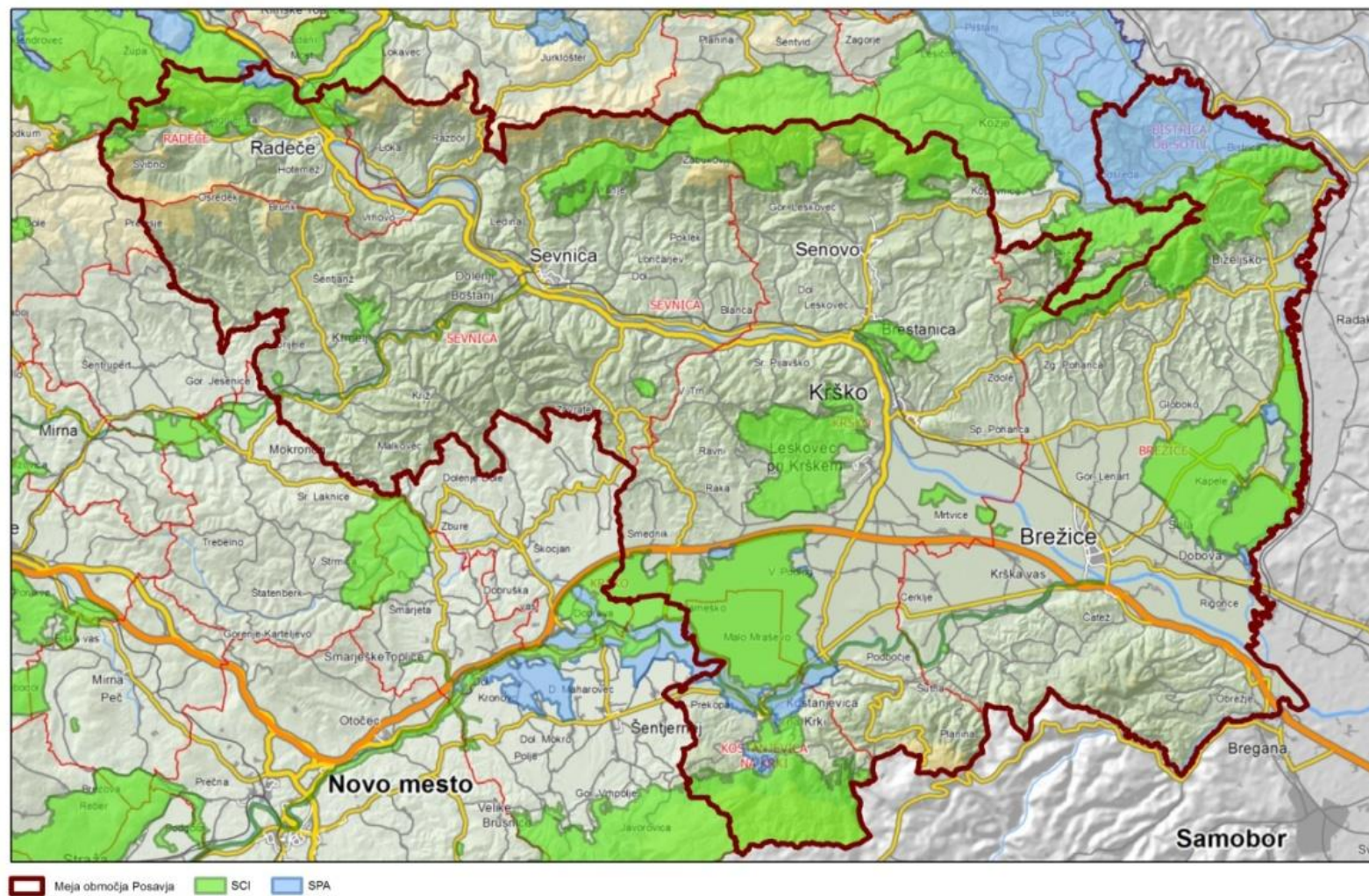
Karta vodnih zajetij v Posavju

Oskrba s pitno vodo

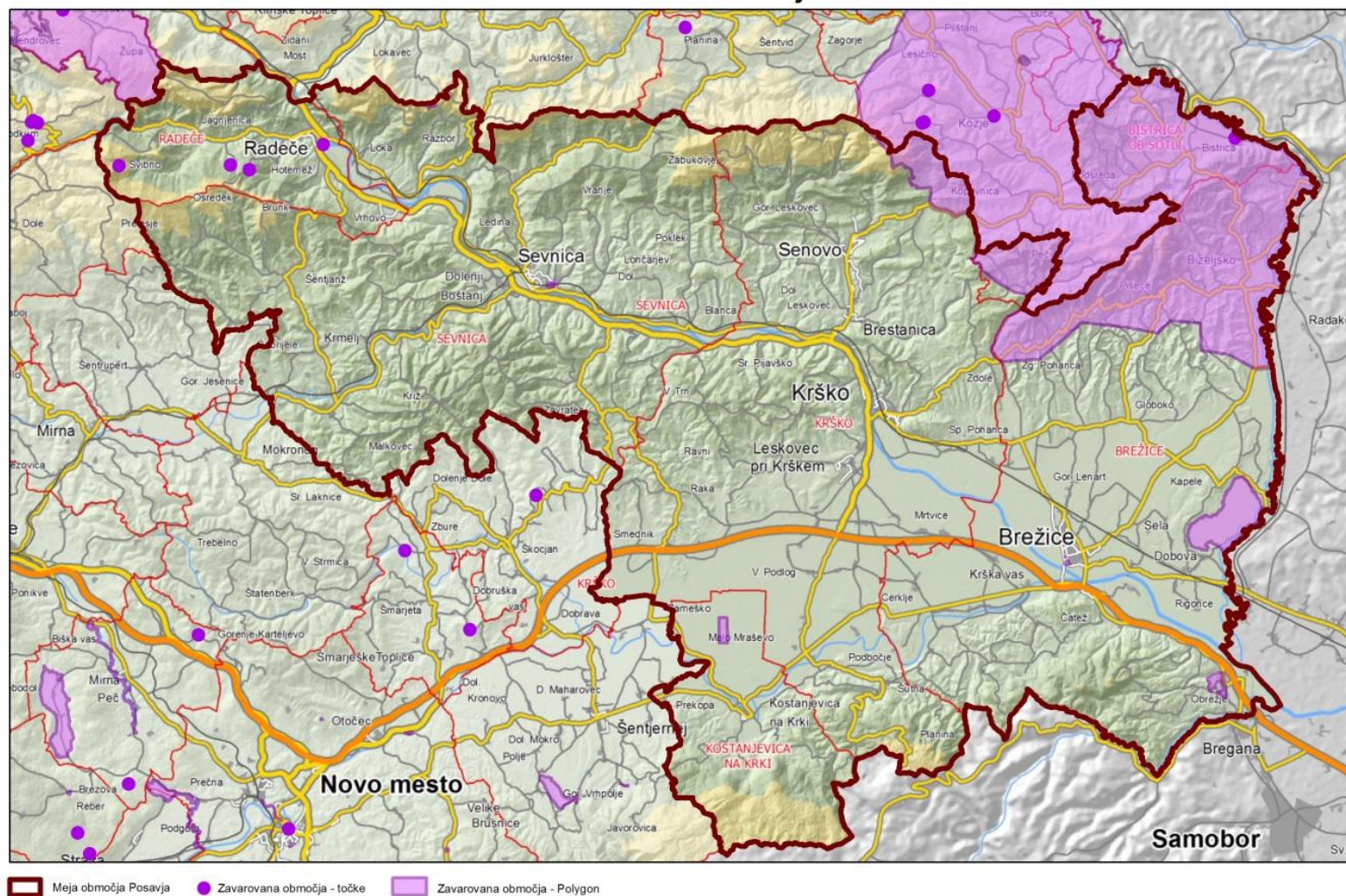
Karta območij Nature 2000 v regiji Posavje

Natura 2000

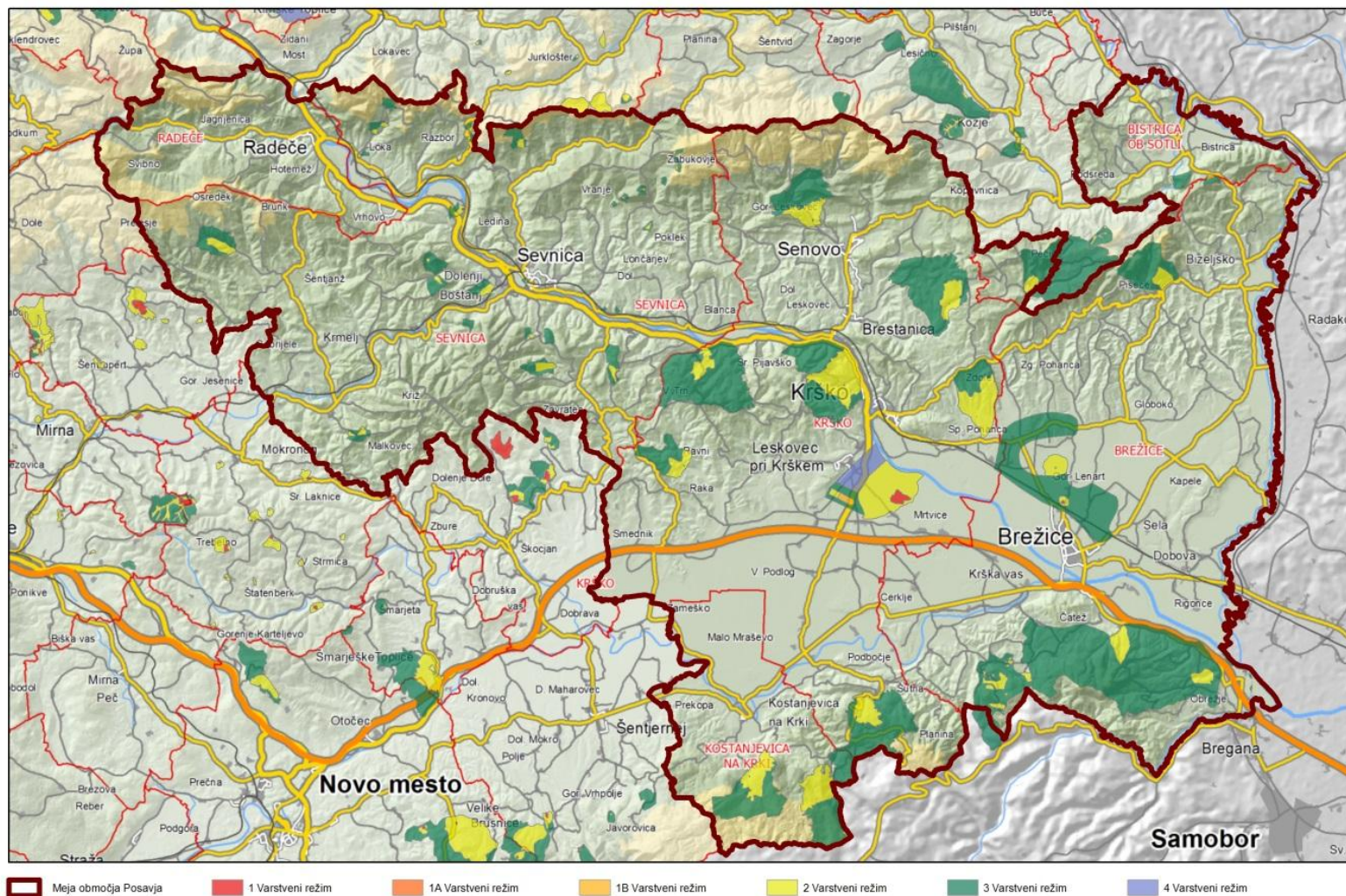
Karta zavarovanih območij v regiji Posavje

Zavarovana območja

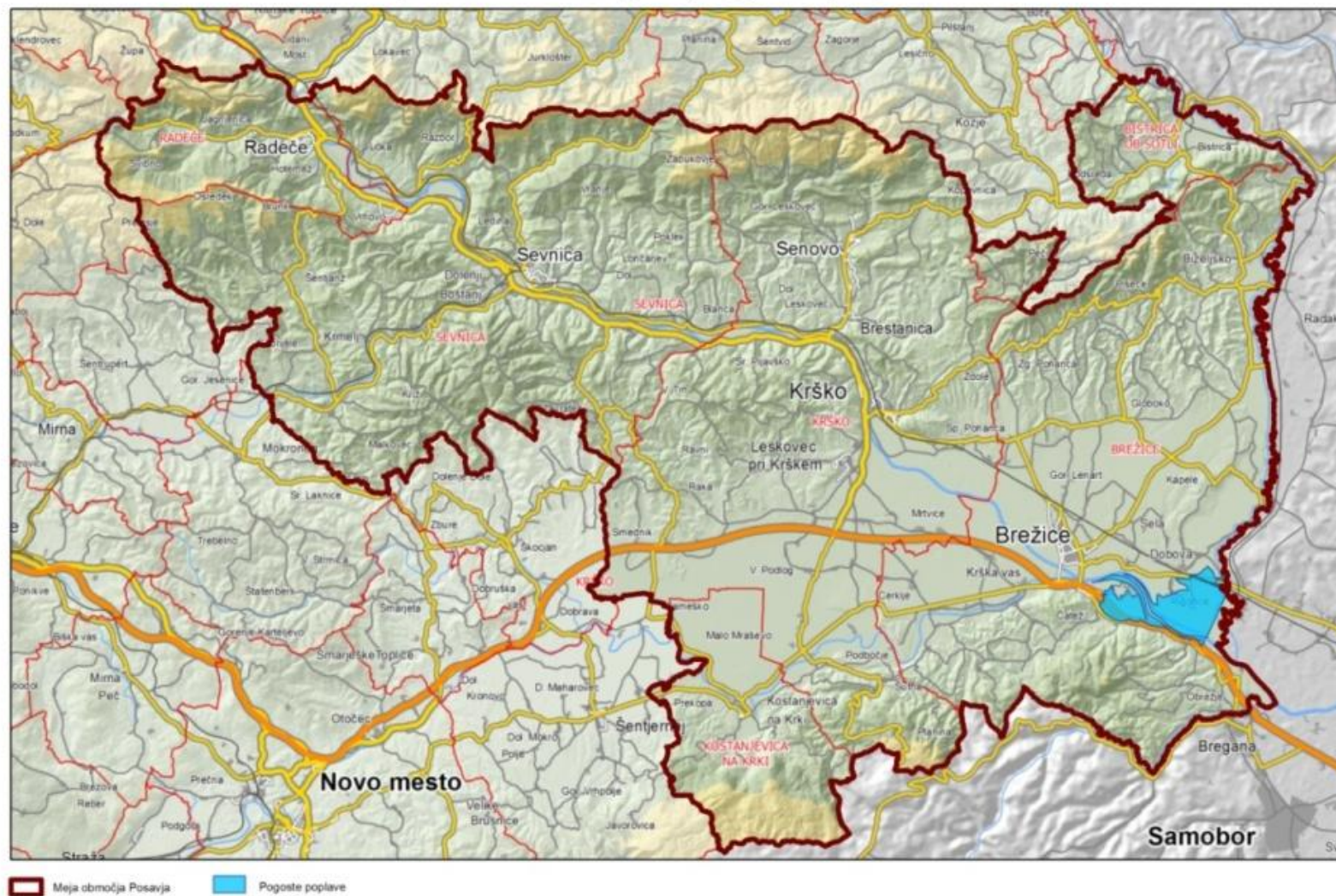
Karta vodovarstvenih območij v regiji Posavje

Vodovarstvena območja - občinski nivo

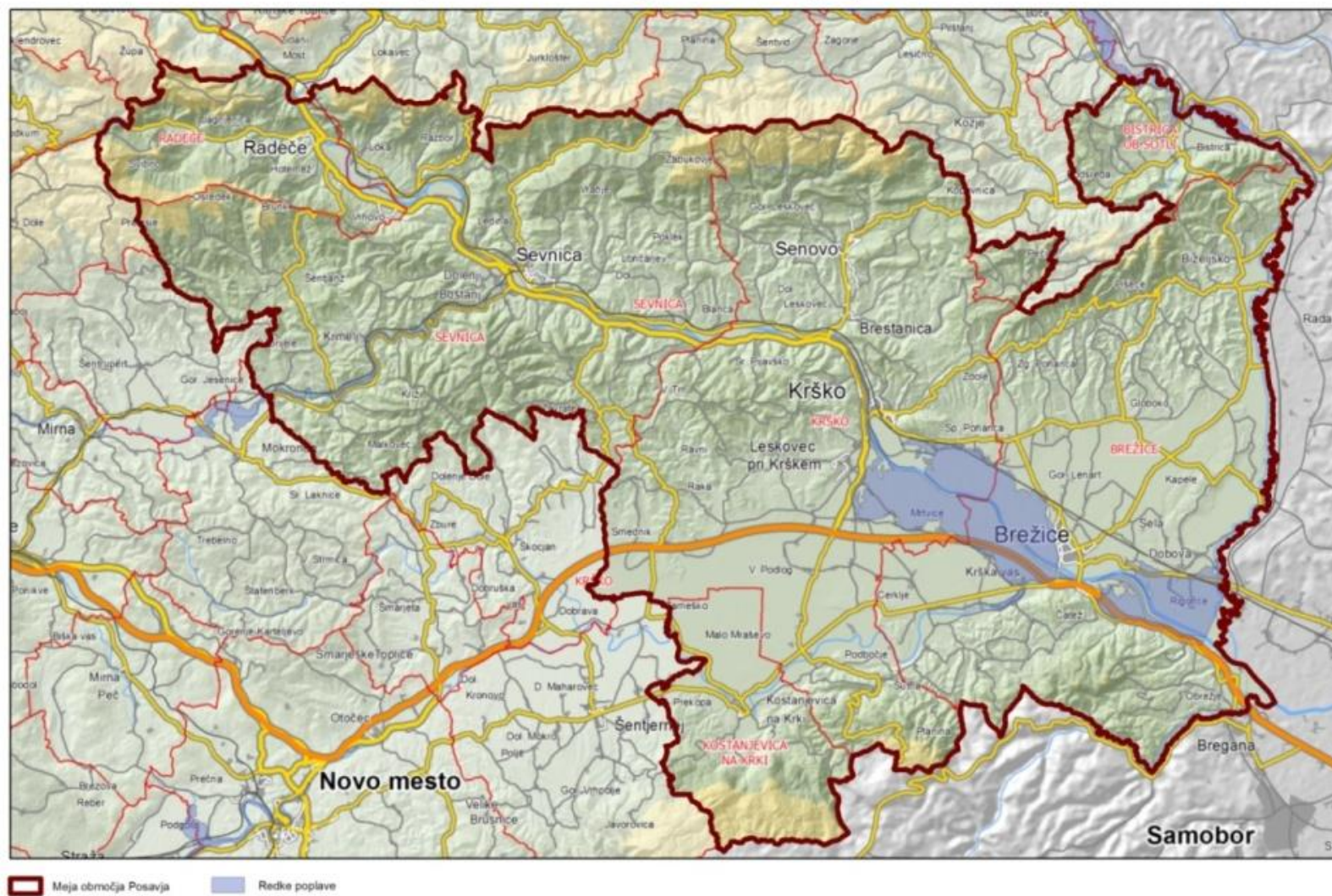
Karta pogosto poplavljenih območij v Posavski regiji

Poplavna območja - pogoste poplave

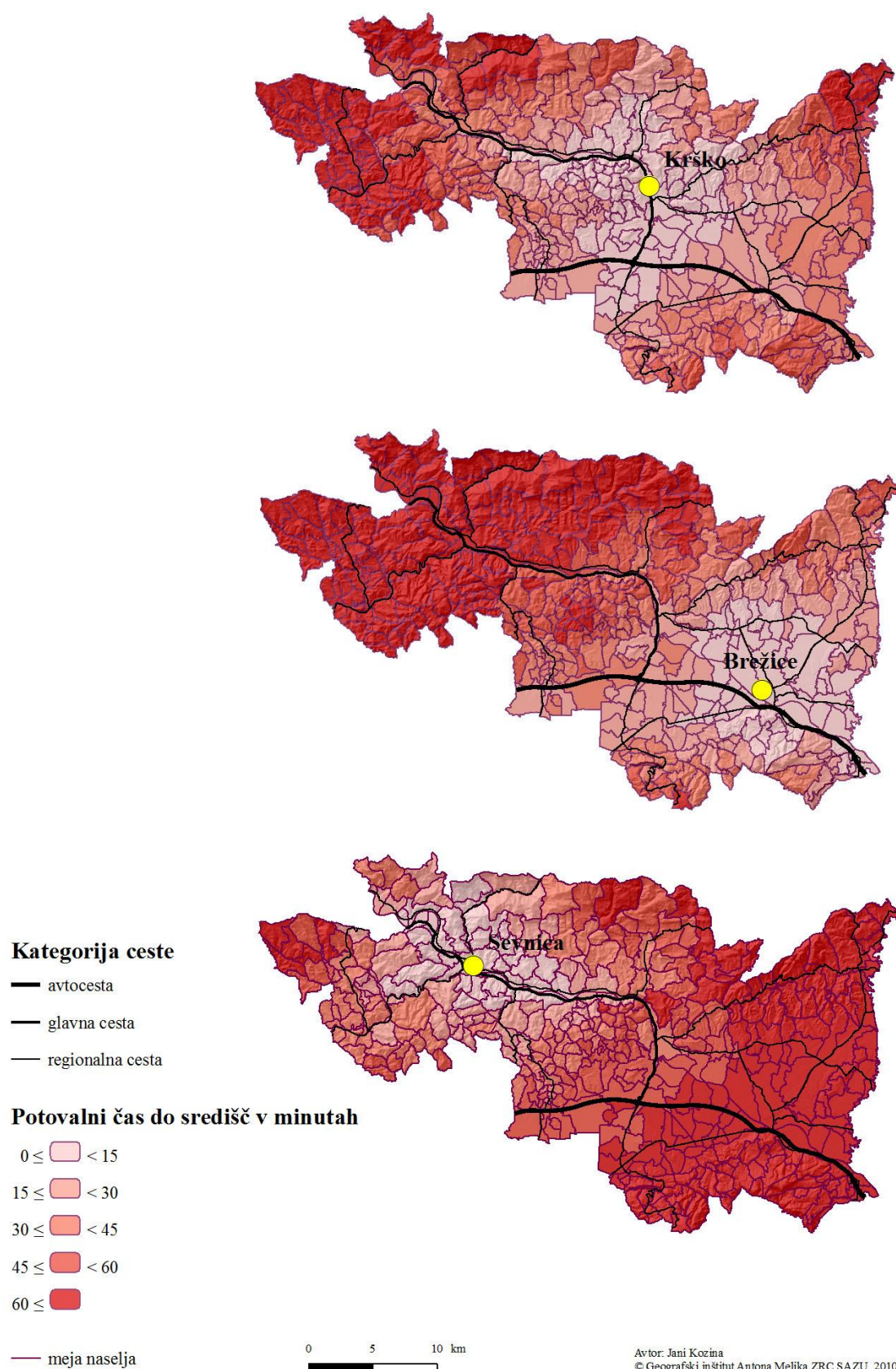

Karta redko poplavljenih območij v Posavski regiji

Poplavna območja - redke poplave

Karta prometne dostopnosti Spodnjeposavske regije (brez Radeč in Bistrice ob Sotli)

Avtor: Jani Kozina, 2010 (objavljeno v zbirki Georitem 14)